

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI

JANA PAWŁA II

Wydział Teologii

Instytut Nauk Teologicznych

Ks. Paweł SAMICZAK

Nr albumu: 121991

ODNOWA CHARYZMATYCZNA

W KOŚCIELE KATOLICKIM

W POLSCE

PO II SOBORZE WATYKAŃSKIM

Rozprawa doktorska napisana na seminarium
z teologii poreformacyjnej
pod kierunkiem

Ks. prof. dra hab. Przemysława Kantyki

Lublin 2021

*Moim Kochanym Rodzicom
za dar życia, opiekę
i przekazaną wiarę*

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	7
BIBLIOGRAFIA.....	9
Źródła	9
Encykliki i adhortacje papieskie	9
Listy pasterskie i apostolskie	10
Homilie i przemówienia papieży	10
Dokumenty II Soboru Watykańskiego.....	12
Dokumenty kongregacji Kurii Rzymskiej	12
Dokumenty katolickich konferencji episkopatów.....	13
Opracowania	16
Literatura pomocnicza.....	22
WSTĘP.....	34

ROZDZIAŁ I:

ROZWÓJ NAUKI O CHARYZMATACH W KOŚCIELE

KATOLICKIM OD CZASÓW APOSTOLSKICH

PO DZIEŃ DZISIEJSZY	43
1.1 Głoszenie słowa Bożego przez Apostołów i charyzmatyków według świadczeń Dziejów Apostolskich i listów	44
1.1.1 Filip diakon	47
1.1.2 Szaweł – Paweł	49
1.1.3 Apollos.....	52
1.1.4 Tymoteusz.....	53
1.2 Charyzmaty i ich rozwój w pierwszych gminach chrześcijańskich	54

1.3 Świadectwa Ojców Kościoła o charyzmatkach i działaniu Ducha Świętego	57
1.3.1 Justyn Męczennik.....	58
1.3.2 Ireneusz z Lyonu.....	59
1.3.3 Tertulian	61
1.3.4 Hipolit	63
1.3.5 Orygenes	64
1.3.6 Cyprian z Kartaginy	64
1.3.7 Cyryl Jerozolimski, Hilary z Poitiers, Teodor z Mopsuestii, Augustyn z Hippony, Grzegorz Wielki	65
1.4 Wypaczenia w nauce o charyzmatkach i w posłudze charyzmatycznej	66
1.5 Pogląd o zakończeniu manifestacji działania Ducha Świętego poprzez dary charyzmatyczne.....	71
1.6 Tomasza z Akwinu nauczanie o charyzmatkach	73
1.7 Rozwój nauki o charyzmatkach od II Soboru Watykańskiego	75
1.8 Charyzmaty w nauczaniu papieży po II Soborze Watykańskim...	79
1.8.1 Charyzmaty w nauczaniu Pawła VI.....	80
1.8.2 Charyzmaty w nauczaniu Jana Pawła II	80
1.8.3 Charyzmaty w nauczaniu Benedykta XVI.....	83
1.8.4 Charyzmaty w nauczaniu Franciszka.....	85
1.9 Współczesne nauczanie katolickich konferencji episkopatów na temat charyzmatów	87
1.9.1 Zjawiska towarzyszące udzielanym charyzmatom.....	90
1.9.2 Niebezpieczeństwa w posłudze charyzmatycznej	93
1.9.3 Kryteria poprawnego rozeznawania prawdziwości charyzmatów	96

1.9.4 Owoce działania Ducha Świętego w procesie rozeznawania charyzmatów	99
1.9.5 Wskazania dla posługi charyzmatycznej	105

ROZDZIAŁ II:

CHARYZMATY W POSOBOROWYCH WSPÓLNOTACH

WIERNYCH W POLSCE.....	111
2.1 Katolicka Odnova w Duchu Świętym.....	112
2.2 Szkoły Nowej Ewangelizacji	119
2.3 Poszczególne formy praktykowania charyzmatów we wspólnotach	123
2.3.1 Chrzest w Duchu Świętym.....	123
2.3.2 Spoczynek w Duchu Świętym	129
2.3.3 Dar modlitwy w językach	132
2.3.4 Rozeznawanie charyzmatu prorokowania	134
2.3.5 Praktykowanie posługi uzdrawiania i uwalniania.....	138
2.3.6 Fenomen nabożeństw z modlitwą o uzdrowienie	146
2.4 Miejsce wspólnot charyzmatycznych w życiu religijnym Kościoła katolickiego w Polsce.....	149

ROZDZIAŁ III:

„PENTEKOSTALIZACJA” KATOLICYZMU – ZAGROŻENIA

I SZANSE	157
3.1 Porównanie elementów nauczania i praktyki charyzmatycznej wspólnot zielonoświątkowych i katolickiej Odnowy w Duchu Świętym	161
3.2 Elementy z teologii i praktyki Kościołów pentekostalnych w Kościele katolickim.....	165

3.2.1 Elementy pozytywne.....	168
3.2.2 Elementy negatywne.....	170
3.3 Wypaczenia w rozumieniu charyzmatów	172
3.3.1 Iluminizm.....	172
3.3.2 Charyzmatomania	173
3.3.3 Paraklerykalizm	174
3.3.4 Zaniedbanie tradycyjnej duchowości.....	175
3.3.5 Nadmierne akcentowanie emocji	176
3.3.6 Grzech pokoleniowy i tzw. spowiedź furtkowa.....	178
3.4 Opuszczenie wspólnoty Kościoła katolickiego.....	182
3.5. Odnowa nauczania i praktykowania charyzmatów w Kościele katolickim.....	184
ZAKOŃCZENIE.....	189

WYKAZ SKRÓTÓW

- CHL** Jan Paweł II, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II «Christifideles laici». O powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie Dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II*, Wrocław 2017.
- DeV** Jan Paweł II, *Encyklika «Dominum et Vivificantem». O Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata*. Wrocław 1998.
- EG** Franciszek, *Adhortacja Apostolska «Evangelii gaudium» Ojca Świętego Franciszka. Do biskupów, prezbiterów i diakonów do osób konsekrowanych i do wiernych świeckich o głoszeniu ewangelii we współczesnym świecie*, Wrocław 2014.
- EiE** Jan Paweł II, *Adhortacja Apostolska «Ecclesia in Europa» o Jezusie Chrystusie, który żyje w Kościele jako źródło nadziei dla Europy*, Kraków 2003.
- EN** Paweł VI, *Adhortacja apostolska «Evangelii nuntiandi» o ewangelizacji w świecie współczesnym*, Wrocław 2001.
- IvE** Kongregacja Nauki Wiary, *List «Iuvenescit Ecclesia» do Biskupów Kościoła katolickiego na temat relacji między darami hierarchicznymi a charyzmatycznymi dla życia i misji Kościoła*, Rzym 2016, <https://episkopat.pl/relacja-miedzy-darami-hierarchicznymi-a-charyzmatycznymi-list-kongregacji-nauki-wiary/> (dostęp 03.04.2020).
- KK** Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-166.
- KKK** *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002.

KO	Sobór Watykański II, <i>Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym «Dei Verbum»</i> , w: Sobór Watykański II, <i>Konstytucje, dekryty, deklaracje</i> , Poznań 2002, s. 350-363.
NMI	Jan Paweł II, <i>List apostolski «Novo millennio ineunte» na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000</i> , Poznań 2001.
PDV	Jan Paweł II, <i>Posynodalna adhortacja apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II «Pastores dabo vobis». Do biskupów, do duchowieństwa i wiernych o formacji kapłanów we współczesnym świecie</i> , Wrocław 1995.
PGr	Jan Paweł II, <i>Posynodalna Adhortacja apostolska «Pastores gregis» o biskupie służce Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata</i> , Kraków 2003.
PS	Polonia Sacra, Kraków 1918-
RM	Jan Paweł II, <i>Encyklika «Redemptoris missio» o stałej aktualności posłania misyjnego</i> , w: <i>Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II</i> , t. 1, Kraków 1996, s. 377-460.
RT	Roczniki Teologiczne, Lublin 1949-
RTK	Rocznik Teologii Katolickiej, Białystok 2002-
SP	Studia Pastoralne, Katowice 2005-
SSHT	Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne, Katowice 1968-
STD	Studia Teologii Dogmatycznej, Białystok 2015-
TMA	Jan Paweł II, <i>List apostolski «Tertio millennio adveniente» w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000</i> , Wrocław 1998.
UR	Sobór Watykański II, <i>Dekret o ekumenizmie «Unitatis redintegratio»</i> , w: Sobór Watykański II, <i>Konstytucje, dekryty, deklaracje</i> , Poznań 2002, s. 193-208.
VS	Jan Paweł II, <i>Encyklika «Veritatis splendor». Do wszystkich biskupów Kościoła katolickiego o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła</i> , Wrocław 2016.
WST	Warszawskie Studia Teologiczne, Warszawa 1983-

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Pismo święte

Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Towarzystwa Świętego Pawła, *Pismo święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*, Częstochowa 2008.

Encykliki i adhortacje papieskie

Franciszek,	<i>Adhortacja Apostolska «Evangelii gaudium» Ojca Świętego Franciszka. Do biskupów, prezbiterów i diakonów. do osób konsekrowanych i do wiernych świeckich o głoszeniu ewangelii we współczesnym świecie</i> , Wrocław 2014.
Jan Paweł II,	<i>Adhortacja Apostolska «Ecclesia in Europa» o Jezusie Chrystusie, który żyje w Kościele jako źródło nadziei dla Europy</i> , Kraków 2003.
Jan Paweł II,	<i>Adhortacja apostolska «Nowa nadzieja dla Libanu»</i> , Bejrut-Liban, 1997.
Jan Paweł II,	<i>Encyklika «Redemptoris Missio» o stałej aktualności posłania misyjnego</i> , w: <i>Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II</i> , t. 1, Kraków 1996, s. 377-460.
Jan Paweł II,	<i>Encyklika «Dominum et Vivificantem». O Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata</i> . Wrocław 1998.

- Jan Paweł II, *Encyklika «Veritatis splendor». Do wszystkich biskupów Kościoła katolickiego o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła*, Wrocław 2016.
- Jan Paweł II, *Posynodalna Adhortacja apostolska «Pastores gregis» o biskupie służce Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata*, Kraków 2003.
- Jan Paweł II, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II «Christifideles laici». O powołaniu i misji świeckich w kościele i w świecie Dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II*, Wrocław 2017.
- Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II «Pastores dabo vobis». Do biskupów, do duchowieństwa i wiernych o formacji kapłanów we współczesnym świecie*, Wrocław 1995.
- Paweł VI, *Adhortacja apostolska «Evangeliis nuntiandi» o ewangelizacji w świecie współczesnym*, Wrocław 2001.

Listy pasterskie i apostolskie

- Jan Paweł II, *List apostolski «Novo millennio ineunte» na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, Poznań 2001.
- Jan Paweł II, *List apostolski «Tertio millennio adveniente» w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000*, Wrocław 1998.

Homilie i przemówienia papieży

- Franciszek, *Homilia Ojca Świętego Franciszka wygłoszona w Uroczystość Zesłania Ducha Świętego*, Watykan 9.06.2019, <https://www.radiomaryja.pl/kosciol/homilia->

ojca-sw-franciszka-wygloszona-w-uroczystosc-zeslania-
ducha-swietego/ (dostęp 11.12.2020).

Franciszek, *Kim jesteśmy, żeby się dzielić? Przemówienie do uczestników kongresu włoskiej Odnowy w Duchu Świętym,* Rzym 3.07.2015, <http://krakow.odnowa.org/1004-2/> (dostęp 4.01.2021).

Franciszek, *Słowo papieża Franciszka do uczestników III Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych i Nowych Wspólnot,* Rzym 20.11.2014, <http://odnowa.przemyska.pl/2015/02/24/papiez-franciszek-do-ruchow/> (dostęp 19.12.2020).

Franciszek, *Ducha Świętego nie można zamknąć w klatce. Przemówienie do członków katolickiej Odnowy Charyzmatycznej,* Rzym 1.06.2014, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/odnowa-dsw_01062014.html (dostęp 4.01.2021).

Jan Paweł II, *Przemówienie do biskupów francuskich. Rozeznawanie zadań pasterzy w świetle soboru,* Paryż 1.06.1980, w: *Jan Paweł II Dzieła zebrane*, t. X, Kraków 2008, s. 63-68.

Jan Paweł II, *Wiele charyzmatów i ruchów, ale jedna misja. Przemówienie Ojca Świętego do przedstawicieli ruchów kościelnych.* Rzym 30 V 1998r., https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/ (dostęp 11.03.2020).

Jan XXIII, *Do całego duchowieństwa, utrzymującego pokój i jedność ze Stolicą Apostolską. O odmawianiu z większą pobożnością modlitw kapłańskich w intencji pomyślnego przebiegu II Ekumenicznego Soboru Watykańskiego,* Rzym 6.01.1962, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_xxiii/adhortacje/modlitwy_vatii_06011962.html (dostęp 17.11.2020).

Dokumenty II Soboru Watykańskiego

- Sobór Watykański II, *Dekret o misyjnej działalności Kościoła «Ad gentes divinitus»*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 433-471.
- Sobór Watykański II, *Dekret o ekumenizmie «Unitatis redintegratio»*, Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 193-208.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym «Dei Verbum»*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 350-363.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-166.

Dokumenty kongregacji Kurii Rzymskiej

- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja «Dominus Iesus» o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła*, w: „*L'Osservatore Romano*”, wydanie polskie, 11-12, 2000, s. 42-51.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja na temat modlitw w celu osiągnięcia uzdrowienia pochodzącego od Boga*, Rzym 14.09.2000, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20001123_istruzione_pl.html (dostęp 11.02.2021).
- Kongregacja Nauki Wiary, *List Iuvenescit Ecclesia do Biskupów Kościoła katolickiego na temat relacji między darami hierarchicznymi a charyzmatycznymi dla życia i misji Kościoła*, Rzym 2016, <https://episkopat.pl/relacja->

miedzy-darami-hierarchicznymi-a charyzmatycznymi-list-kongregacji-nauki-wiary/ (dostęp 03.04.2020).

Kongregacja Nauki Wiary, *List do ordynariuszy miejsca przypominający niektóre normy dotyczące egzorcyzmów*, Watykan 1985, w: „Acta Apostolicae Sedis” 77 (1985), s. 1169-1170.

Dokumenty katolickich konferencji episkopatów

Komisja Doktrynalna Międzynarodowych Służb Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, *Posługa uwalniania*, Pelplin 2017.

Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *O nadzwyczajnych zjawiskach fizycznych w odniesieniu do doświadczeń duchowych. Dokument Komisji Teologicznej katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech*. w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadzka, M. Sowińska, s. 211-260.

Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *Dom modlitwy (Mk 11,17). Inicjatywy modlitewne i domy modlitwy. Dokument Komisji Teologicznej katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech*. w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadzka, M. Sowińska, s. 261-333.

Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *Opinia Komisji Teologicznej katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech na temat Różnych Stylów Uwielbienia w młodzieżowej gałęzi katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech*. w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów*

- i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadzka, M. Sowińska, s. 334.
- Komisja Wydziału Teologicznego KUL, *Opinia na temat „spowiedzi furtkowej”*,
Lublin 28.01.2015
<https://kosciol.wiara.pl/doc/2395949.Komisja-teologiczna-KUL-o-spowiedzi-furtkowej> (dostęp 11.05.2021).
- Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny. Oświadczenie Konferencji Biskupów Katolickich USA na temat odnowy charyzmatycznej w: Wiosna Kościoła. Odnowa Charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadzka, M. Sowińska, s. 71-83.
- Konferencja Biskupów Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej. Odnowa charyzmatyczna w Kanadzie 2003r. w: Wiosna Kościoła. Odnowa Charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadzka, M. Sowińska, s. 49-70.
- Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna. Dokument ze spotkania Rady Biskupów Ameryki Łacińskiej w La Ceja (Kolumbia) – wrzesień 1987. w: Wiosna Kościoła. Odnowa Charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadzka, M. Sowińska, s. 17-48.
- Konferencja Episkopatu Antylii, *Oświadczenie na temat katolickiej Odnowy Charyzmatycznej wydane przez biskupów Konferencji Episkopatu Antyli na ich zebraniu w Belize, C.A., listopad 1976. w: Wiosna Kościoła. Odnowa Charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadzka, M. Sowińska, s. 85-104.

- Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie. Teologiczne i duszpasterskie podstawy Odnowy Charyzmatycznej w Kościele katolickim w Niemczech*, w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, J. Salamon, A. Luberadзка, M. Sowińska, Cieszyn 2019, s. 153-210.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Grzech pokoleniowy i uzdrowienie międzypokoleniowe. Problemy teologiczne i pastoralne*, Warszawa 2015, <https://episkopat.pl/grzech-pokoleniowy-i-uzdrowienie-miedzypokoleniowe-problemy-teologiczne-i-pastoralne/> (dostęp 13.03.2021).
- Konferencja Episkopatu Polski, *Opinia teologiczna Komisji Nauki Wiary KEP w sprawie tzw. spowiedzi furtkowej*, <https://episkopat.pl/decyzja-kep-w-sprawie-tzw-spowiedzi-furtkowej/> (dostęp 20.03.2021).
- Konferencja Episkopatu Senegalu, Mauretanii, Republiki Zielonego Przylądka, Gwinei Bissau, *Wskazania dla katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Senegalu*. w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadзка, M. Sowińska, s. 105-112.
- Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, Kraków 2014.
- Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania dla Odnowy Charyzmatycznej. Opublikowano przez sekretariat generalny Konferencji Biskupów Francji*. w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadзка, M. Sowińska, s. 127-152.
- Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich dotycząca nowych ruchów charyzmatycznych i skierowana do wszystkich osób niosących*

odpowiedzialność duszpasterską, w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadзка, M. Sowińska, s. 113-126.

OPRACOWANIA

- Bate S.C., *A Theological Model of Healing to Inform an Authentic Healing Ministry*, „Journal of Theology for Southern Africa” (144) 2012.
- Baumert N., *Charism and Spirit baptism. Presentation of an analysis*. „Journal of Pentecostal Theology” 12 (2004), s. 147-179.
- Bednarz M., *Duch Święty zstąpił na Jezusa*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 181-190.
- Bednarz M., *Przyjdź odnów nas*, Kraków 1984.
- Biela B., *Pastoralne aspekty Odnowy w Duchu Świętym*, SSHT 31 (1998), s. 171-186.
- Brożyna P., *Posługa charyzmatyczna jako implikacja Nowej Ewangelizacji na przykładzie Kościoła w Polsce*, „Studia Nauk Teologicznych” 15 (2020), s. 267-286.
- Bujak J., *Zjawisko „spoczynku w Duchu Świętym” w polskiej literaturze teologicznej i w VI Dokumencie z Malines*. „Studia Gdańskie” 44 (2019), s. 87-106.
- Chlondowski W.P., *Pentekostalizacja Kościoła w ujęciu kard. J. Ratzingera oraz dokumentów episkopatów – dar czy zagrożenie?*, https://www.academia.edu/36133393/Pentekostalizacja_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_w_uj%C4%99ciu_kard_J_Ratzingera_oraz_dokument%C3%B3w_episkopat%C3%B3w_dar_czy_zagro%C5%BCenie (dostęp 11.02.2021).
- Chlondowski W.P., *Charyzmat prorocstwa – peryferyjny fenomen czy istotna forma aktualizacji objawienia?*, „Teologia w Polsce” 4,2 (2010), s. 277-292.

- Chlondowski W.P., *Soborowa odnowa teologiczna a odnowa charyzmatyczna w ujęciu Josepha Ratzingera oraz dokumentów episkopatów*. WSP W/151 2018, s. 87-116.
- Chlondowski W.P., *Spełniona obietnica. Kim jest i jak działa Duch Święty?* Cieszyn 2016.
- Coleman S., *The globalization of charismatic Christianity. Spreading the Gospel of Prosperity*, Cambridge 2004.
- Czaja A., *Referat wygłoszony na Jasnej Górze 24 stycznia br. podczas XXVI Sympozjum dla księży rekolekjonistów, ojców duchownych i spowiedników kapłańskich 2020*, www.formacja.tarnow.pl (dostęp 11.04.2021).
- Drobot P., *Charyzmaty a walka duchowa dzisiaj. Dary duchowe dla rozwoju życia chrześcijańskiego*, Kraków 2015.
- Falvo S., *Przebudzenie charyzmatyczne*, Łódź 2015.
- Gallagher T.M., *Rozeznawanie duchów*, Kraków 2016.
- Gałuszka T., *Odnova w łasce*, Kraków 2018.
- Gryz M. red., *Praktyka modlitwy wstawienniczej*, Łódź 2011.
- Guzowski K., *Nadzwyczajność i nowość w Ruchu Odnowy Charyzmatycznej. Co jest darem Ducha Świętego, a co kreacją człowieka?*, STD 3 (2017), s. 32-48.
- Harisson M.I., *Sources of recruitment to Catholic pentecostalism*, „Journal for the Scientific Study of Religion”, 13 (1974), s. 49-64.
- Heron B.M., *Modlitwa o uzdrowienie. Wyzwanie*, Kraków 1992.
- Hocken P., *Druga paradygmatyczna zmiana katolickiego ekumenizmu?*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 101-114.
- Hocken P., *Ekumenizm z ewangelikalnymi*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 89-99.
- Hocken P., *Pięćdziesiątnica i Paruzja. Wezwani do jednej nadziei!*, Kraków 2015.

- Iwańska I., *Formacja nowych ewangelizatorów dla dzieła nowej ewangelizacji*, PS 2012 nr 31, s. 87-106.
- Jagodziński M., „Zwyczajne” działanie Boga w sakramentach w kontekście kontrowersyjnych koncepcji teologiczno-pastoralnych, STD 3 (2017), s. 49-64.
- Jagodziński M., Czy istnieje kwestia „Przebaczenia międzypokoleniowego”?, RT 2 (2016), s. 155-169.
- Jagodziński M., Konsekwencje współczesnych zmian dla teologii i Kościoła, RT 7 (2018), s. 5-20.
- Jaskóła P., Jana Pawła II ekumeniczna wizja Kościoła, „Studia Oecumenica” 16 (2016), s. 49-61.
- Jeziorny D., O narodzinach Odnowy Charyzmatycznej w polskim Kościele, „Poznańskie Studia Teologiczne” 1/2017, s. 275-282.
- Jurdao M.R., *Rozeznawanie duchowe*, Kraków 2002.
- Kantyka P., Wymiana darów duchowych katolików z chrześcijanami innych wyznań, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 33-46.
- Kicka M., *Proroctwo dzisiaj*, Poznań 2018.
- Kobyliński A., Etyczne aspekty współczesnej pentekostalizacji chrześcijaństwa, „Studia Philosophiae Christianae” 3 (2014), s. 93-130.
- Kobyliński A., *Odczarowanie świata czy epoka postsekularna? Pobożność ludowa w kontekście globalnej pentekostalizacji chrześcijaństwa w: Pokładamy nadzieję w Kościele*, red. D. Mielnik, Lublin 2016, s. 134-146.
- Kosiek T., *Na chorych ręce kłaść będą. Posługa uzdrawiania w Kościele w świetle dokumentów dialogu katolicko-zielonoświątkowego (1972-1982)*, Lublin 2000.
- Kowalski A., *Pentekostalizacja Kościoła. Zagrożenie, szansa czy normalność?*, „Studia Katechetyczne” 14 (2018), s. 219-232.
- Kozłowski J., *Życie w Duchu Świętym*, Łódź 1998.

- Kudasiewicz J., *Duch Święty i jego dary*, Kraków 2007.
- Lippi A., *Uzdrowienie i uwolnienie*, Kraków 2017.
- Lozano N., *Modlitwa uwolnienia cz. 1*, Łódź 2012.
- Lozano N., *Modlitwa uwolnienia cz. 2*, Łódź 2012.
- Lozano N., *Modlitwa uwolnienia cz. 4*, Łódź 2014.
- Macnutt F., *Uzdrawianie*, Kraków 2015.
- Mansfield P.G., *Jakby nowa Pięćdziesiątnica. Początki katolickiej Odnowy Charyzmatycznej*, Łódź 2017.
- Miczyński J., *Charyzmaty uzdrowień i modlitwa o uzdrowienie*, RT 5 (2014), s. 21-32.
- Mielcarek K., *Water Baptism and Baptism in the Spirit*, referat roboczy na posiedzenie zespołu *Faith and Order*. Druk niepublikowany w archiwum autora.
- Migda A., *Egzorcyzm pentekostalny*, Warszawa 2010.
- Migda A., *Mistycyzm pentekostalny w Polsce*, Kraków 2013.
- Misiarczyk L., *Charyzmat prorocki w pierwszych wiekach Kościoła*, „Studia Płockie” 41 (2013), s. 85-100.
- Miszczak E., *Problemy i kontrowersje związane z działalnością ruchu Odnowy w Duchu Świętym w Kościele katolickim*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 3 (2001), s. 31-45.
- Mleczek W., *Charyzmat proroctwa w katolickiej odnowie charyzmatycznej*, „Zeszyty Historyczno-Teologiczne” 15-16 (2009-2010), s. 291-304.
- Neumann J., *Nowa ewangelizacja jako odpowiedź Kościoła na wyzwania współczesnego świata*, WST 15/2002, s. 191-204.
- Nowak P., *Jaka Odnowa w Kościele?*, Częstochowa 2018.
- Nowiccy M.M., *Upili się młodym winem. Początki Odnowy w Duchu Świętym w Polsce (1975 – 1979)*, Warszawa 2016.
- O'Connor E.D., *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, Warszawa 1984.
- Piątkowski M., Grad Z., *Odnowa w Duchu Świętym. Szansa duchowego odrodzenia dla Kościoła i świata*, Kraków 2017.

- Pikus T. *Charyzmaty w Kościele*, WST XXII/2/2009, s. 105-120.
- Płusa S., *Przebaczenie międzypokoleniowe. Spojrzenie teologiczno-praktyczne*, „Duchowość w Polsce” 16 (2014), s. 87-98.
- Rosik M. *Charyzmaty (1 Kor 12,1-12)*, <http://www.mariuszrosik.pl/wp-content/uploads/2017/05/CHARYZMATY.pdf> (dostęp: 20.04.2020).
- Rosik M., *Czy Biblia mówi o „spoczynku w Duchu Świętym”?*, „Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym” 5 (2014), s. 11-21.
- Rosik M., *Dar języków. Biblia, historia, najpiękniejsze świadectwa*, Kraków 2015.
- Rybicki A., *Uzdrowienie w „spoczynku w Duchu Świętym” i jako owoc modlitwy wstawienniczej*, RT 05 (2014), s. 65-78.
- Salamon. J. Luberadzka, A., Sowińska M., *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, Cieszyn 2019.
- Sawa P., *Charyzmat instytucji i instytucjonalna struktura charyzmatów*, RT 5 (2018), s. 79-91.
- Sawa P., *Charyzmaty w nauczaniu Urzędu Nauczycielskiego Kościoła*, SSHT 42 (2009), s. 152-168.
- Sawa P., *Duchowość ewangelikalna – szansa dla ekumenizmu*, „Studia Oecumenica” 16 (2016), s. 253-275.
- Sawa P., *Kontrowersje wokół teorii i praktyk we wspólnotach charyzmatycznych. Próba oceny z perspektywy katolickiej i ewangelikalnej*, SSHT 2 (2018), s. 388-407.
- Sawa P., *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce. Opis, próba oceny, perspektywy*, SP 14 (2018), s. 265-287.
- Sawa P., *Mistycyzm ewangelikalny. Źródła, podstawy, przejawy*. STD 3 (2017), s. 156-176.
- Sawa P., *Odnowa charyzmatyczna i Kościół wobec wyzwań współczesności. Teologiczna i pastoralna aktualność wskazań Jana Pawła II*, SP 15 (2019), s. 95-115.

- Sawa P., *Spór o pentekostalizację Kościoła*, SSHT 51 (2018), s. 100-119.
- Sawa P., Sepioło A., Zielonka I. (red.), *Ogólnopolskie Porozumienie Dyrektorów Katolickich Kerygmatycznych Szkół Nowej Ewangelizacji. Charyzmaty w służbie ewangelizacji. Wytyczne wobec służby charyzmatycznej we wspólnotach*, Gliwice 2017.
- Schreck A., *Potężny strumień łaski*, Cieszyn 2019.
- Sherrill J.L., *Oni mówią innymi językami*, Gorzów Wielkopolski 2015.
- Siekierski K., *Catholics in the Holy Spirit: the Charismatic Renewal in Poland*, „State and Society” 40:1, s.145-161.
- Siemieniewski A., *Pentekostalizm: pobożność ubogich tego świata?*, „Rocznik Teologiczny” 1 (2020), s. 211-228.
- Siemieniewski A., *Dary duchowe w dawnych wiekach Kościoła. „Nie zaniedbuj w sobie charyzmatu” (1 Tm 4,14)*, <http://www.siemieniewski.archidiecezja.wroc.pl/?q=node/29> (dostęp 11.04.2021).
- Siemieniewski A., Kiwka M. *Boży płomień. Chrzest w Duchu Świętym*. <http://www.siemieniewski.archidiecezja.wroc.pl/?q=node/176> (dostęp 24.08.2020).
- Siemieniewski A., Kiwka M. *Chrześcijańskie ruchy charyzmatyczne: nowość czy kontynuacja Tradycji?*, Poznań 2019.
- Siemieniewski A., Kiwka M. *Na fundamencie apostołów i proroków. Przebudzenie Biblijnego Kościoła*, Wrocław 2018.
- Sionek T., *Charyzmaty. Aktywna obecność Boga w Kościele*. Kraków 2017.
- Soubeyrand P. M., *Przyjąć Ducha Świętego*, Kraków 2017.
- Stayne D., *Odnów swoje cuda. Dary duchowe naszych czasów*, Łódź 2017.
- Suenes L. J., (red.) *„Spoczynek w duchu”. Kontrowersyjne zjawisko*, Kraków 2007.
- Suenes L. J., (red.) *Ekumenizm, a Odnowa Charyzmatyczna*, Kraków 2007.
- Suenes L. J., (red.) *Kult mojego ja i moja wiara*, Kraków 2009.

- Suenes L. J., (red.) *Odnowa Charyzmatyczna. Wskazania teologiczne i duszpasterskie*, Kraków 2006.
- Suenes L. J., (red.) *Odnowa w Duchu Świętym i siły ciemności*, Kraków 2008.
- Suenes L. J., (red.) *Odnowa w Duchu Świętym, a służba człowiekowi*, Kraków 2007.
- Sullivan F. A., *Charyzmaty i odnowa charyzmatyczna*, Warszawa 1986.
- Tardiff E., Prado Flores J.H., *Jezus jest Mesjaszem cz. 2*, Łódź 2014.
- Topolski M., *Pentekostalizacja – szansa czy zagrożenie pastoralne?*, „Rocznik Teologiczny” 1 (2020), s. 229-259.
- Zatwardnicki S., *Trzecia fala protestantyzmu – nowy impuls dążenia do jedności. O trudnej łasce ekumenizmu katolicko-ewangelikalnego*, „Studia Teologiczne” 28 (2010), s. 465-481.

LITERATURA POMOCNICZA

- Antoszczuk M., *Obdarowani*, Namysłów 2015.
- Barnard L.W., *Justin Martyr. His life and thought*, Cambridge 1967.
- Barth G., *Zbawienie-Uwolnienie-Uzdrowienie*, STD 3 (2017), s. 9-31.
- Bartos E., *The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement*, w: RES „Revista Ecumenica Sibiu” 7 (1/2015) s. 20-42.
- Biela B., *Struktura eklezjalnej wspólnoty we współczesnym nauczaniu Kościoła*, SSHT 1 (2011), s. 529-546.
- Blachnicki F., *Chrystus i Duch Święty u początków Kościoła. Pneumatologiczny wymiar Kościoła i jego konsekwencje pastoralne*, w: *Duch, który jednoczy*, red. M. Marczewski, Lublin 1998, s. 199-209.
- Blaza M., *Kościół w stanie epiklezy*, Kraków 2018.

- Blosser B.P., *Become like the angels. Origen's doctrine of the soul*, Washington 2012.
- Bray G.L., *1-2 Corinthians*, Downers Grove 2005.
- Bruce, F. F. *The Book of the Acts*, Grand Rapids 1988.
- Budniak J., *Ruch Odnowy w Duchu Świętym w Kościele rzymskokatolickim*, SSHT, 1 (2007), s. 207-213.
- Cambier J., *Święty Paweł a Tradycja*, „Concilium” 1-10 (1966/67), s. 612-620.
- Celary I., *Dzieło Nowej Ewangelizacji w ujęciu papieża Jana Pawła II*, SP 2006, nr 2, s. 182-192.
- Conzelmann H., *Acts of the Apostles*, Philadelphia 1987.
- Cygański A., *Rozeznawanie i interpretowanie znaków czasów: egzegeza homilijna działania Ducha Świętego w życiu Ludu Bożego*, PS 3 (2019), s. 103-122.
- Cyprian z Kartaginy, *Traktaty*, <http://www.newadvent.org/fathers/050705.htm> (dostęp: 21.04.2019).
- de Grandis R., Schubert L., *Uzdrowienie przez Eucharystię*, Kraków 2008.
- Delgado Galindo M., *CHARIS: to papież pragnie jedności w ruchu charyzmatycznym*, <https://www.vaticannews.va/pl/watykan/news/2018-11/charis-delgado-inicjatywa-papieza-franciszka.html> (dostęp 20.10.2020).
- Dembowski B., *O dokumentach z Malines*, http://www.nowylud.pl/czytelnia/iccrs/Dokumenty_z_Malines.pdf (dostęp 20.06.2021).
- Deneffe T., *A discussion of the distinctives of Pauline pneumatology*, Sint-Pieters-Leeuw 2016, https://www.academia.edu/33655047/A_DISCUSSION_OF_THE_DISTINCTIVES_OF_PAULINE_PNEUMATOLOGY (dostęp 10.01.2020).
- Dera M., *Działanie Ducha Świętego w życiu chrześcijanina na podstawie wybranych homilii św. Jana Chryzostoma*, PS 23 (2019), s. 29-40.

- Drożdżewicz P., *Misyjne przeobrażenie Kościoła i nawrócenie duszpasterstwa w świetle adhortacji Evangelii gaudium*, RTK t. 14/1, 2015, s. 9-34.
- Dunn J. D. G., *The Theology of Paul the Apostle*, Londyn 2006.
- Dunn J.D.G., *Tertulian. The early Church Fathers*, London 2004.
- Easton M. G., *Easton's Bible dictionary*, New York 1893.
- Esler P.F., *The early Christian world*, London 2000.
- Espinoza B., *Early church worship*, w: *The Lexham Bible Dictionary*, red. J. D. Barry, D. Bomar, i inni, Bellingham 2016.
- Farrugia E.G., O' Collins G., *Rozeznawanie duchowe*, w: *Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych z indeksem angielsko-polskim*, Kraków, 2002.
- Fee G. D., *Paul's Letter to the Philippians*, Grand Rapids 1995.
- Fernando A., *The NIV Application Commentary: Acts*, Grand Rapids 1998.
- Fitzmyer J.A., *First Corinthians. A new translation with introduction and commentary*, Yale 2008.
- Forrest T., Prado Flores J.H., *Jezus Chrystus uzdrowiciel mojej osoby*, Łódź 2014.
- France R.T., *The new international commentary on the New Testament. The gospel of Matthew*, Grand Rapids 2007.
- Freedman D.N. (red.), *Timothy*, w: *The Anchor Yale Bible Dictionary*, Yale 2007.
- Fruchtenbaum A.G., *Commentary the Messianic Jewish Epistles. Hebrews, James, I & II Peter, Jude*, San Antonio 2005.
- Gardner P., *I Corinthians*, Grand Rapids 2018.
- Głuchowski R., *Świadectwo w mocy Ducha*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 279-289.
- Goldingay J., *God's prophet, God's servant. A study in Jeremiah and Isaiah 40-55*, Carlisle 1994.
- Gorday P., *Colossians, 1-2 Thessalonians, 1-2 Timothy, Titus, Philemon*, Downers Grove 2000.
- Granat W., *Konstytucja dogmatyczna: «Lumen gentium» Soboru Watykańskiego II*, „Collectanea Theologica” 36/1-4, s. 47-73.

- Grzegorz J.,
Gutowski A., *Potrzeba nowej ewangelizacji*, RTK IV 2005, s. 211-222.
Czekam na was wszystkich, charyzmatyków świata,
<https://deon.pl/kosciol/serwis-papieski/czekam-na-was-wszystkich-charyzmatykov-swiata,290196> (dostęp 29.12.2020).
- Hahn S.W., *Romans. Catholic commentary on Sacred Scripture*, Grand Rapids, 2017.
- Harold H., *The Apostolic and Prophetic Reformation*, Mauritius 2017.
- Hoehner H. W., *Ephesians: An Exegetical Commentary*, Grand Rapids 2002.
- Hooker, M. D., *The Gospel according to Saint Mark*, Londyn 1991.
- Hornik H.J., Parsons M.C., *The Acts of the Apostles Trough the Centuries*, Mladen 2016.
- Horsley R.M., *I Corinthians*, Nashville 1998.
- Ireneusz z Lyonu, *Adversus Haereses*, w: A. Bober, *Antologia patrystyczna. Światła ekumeny*, Kraków 1966, s. 30-59.
- Jamieson R., Fausset A.R., Brown D., *Commentary Critical and Explanatory on the Whole Bible*, Oak Harbor 1997.
- Jasiak R., *Charyzmaty*, w: *Leksykon Duchowości Katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002, s.112-115.
- Justyn Męczennik *Dialog z żydem Tryfonem*, <http://jednoczymysie.pl/wp-content/uploads/2013/02/Justyn-M%C4%99czennik-Dialog-z-Zydem-Tryfonem.pdf> (21.04.2019).
- Kasprzak A.A., *Pneumatologia w eklezjologii Konstytucji Lumen gentium Soboru Watykańskiego II z perspektywy teologii Yves'a Congara*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 33 (2018), s. 41–65.
- Katolicka Odnowa Charyzmatyczna u papieża Franciszka*,
<https://www.gosc.pl/doc/5628591.Katolicka-Odnowa-Charyzmatyczna-u-papieza-Franciszka> (dostęp 30.12.2020).
- Keener C.S., *1-2 Corinthians*, Cambridge 2005.

- Keener C.S., *Acts an exegetical commentary. Volume II*, Grand Rapids 2013.
- Kobyliński A., *Hermeneutyka nieciągłości i pentekostalizacja. Współczesne metamorfozy religii chrześcijańskiej*, „Teologia i Moralność” 2 (2016), s. 245-261.
- Kowal S., *Znaczenie wiary w modlitwie o uwolnienie*, „Studia Koszalińsko-Kołoברzeskie” 20 (2013), s. 85-96.
- Kowalczyk M., *Zbawcza misja Ducha Świętego według programu duszpasterskiego dla Kościoła w Polsce na lata 2017-2019*, „Collectanea Theologica” 90 (2020), s. 147-169.
- Kralka K., *Szkoła rozeznawania duchowego*, Kraków 2018.
- Kręcidło J., *Duch Święty w misji Kościoła na podstawie Dziejów Apostolskich* w: WSP 8 (2018), s. 9-21.
- Królikowski J., *Dotknięci Duchem Świętym. Metafory pneumatologiczne w interpretacjach Ojców Kościoła*, w: *Scripturae Lumen. Biblia i jej oddziaływanie. Duch Święty*, red. G.M. Baran, J. Królikowski, P. Łabuda, Tarnów 2016, s. 241-255.
- Kubiś A., *Papież Jan XXIII a Sobór Watykański II*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 21 (2) 2013, s. 231-240.
- Kucharski Z., *Apostolstwo zorganizowane w świetle Christifideles laici* rola asystenta kościelnego w jego strukturze, PS 4 (2019), s. 175-191.
- L'Osservatore Romano*, wyd. pol. 12 (1988) nr 109, s. 24-26.
- Langkammer H., *Ewangelia według św. Marka*, Poznań-Warszawa 1977.
- Lauro E.D., *The soul and Spirit of scripture within Origen's exegesis*, Boston 2005.
- Lewandowski P., *Modlitwy w celu osiągnięcia uzdrowienia pochodzącego od Boga w prawodawstwie Kościoła*, w: *Scripturae Lumen. Biblia i jej oddziaływanie. Duch Święty*, red. G.M. Baran, J. Królikowski, P. Łabuda, Tarnów 2016, s. 449-463.

- Libiszowska-Żółtkowska M., *Nowe ruchy religijne i misje ewangelizacyjne. Odwieczne tęsknoty w nowych narracjach*, „Roczniki Nauk Społecznych” 4 (2019), s. 111-127.
- Lindsay G., *The false prophet, and the two witnesses*, Dallas 1973.
- Lozano N., *Przeciwstawiajcie się diabłu. Katolickie spojrzenie na modlitwę uwolnienia. Między egzorcyzmem a sakramentem pojednania*, Łódź 2012.
- Ludwisiak T., *Implikacje eklezjotwórcze nauki o charyzmatkach II Soboru Watykańskiego*, w: „Bobolanum” 2 (1991), s. 42-60.
- Łabuda P., *Owoce Ducha Świętego*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 333-343.
- Łabuda P., *„Duch Święty zstąpił na Niego, w postaci cielesnej niby gołębica”*, w: *Scripturae Lumen. Biblia i jej oddziaływanie. Duch Święty*, red. G.M. Baran, J. Królikowski, P. Łabuda, Tarnów 2016, s. 141-153.
- Martin L.L., *Bishop William J. Seymour - Pastor of the Apostolic Faith Mission*
<http://azusastreet.org/William%20Seymour%20Life.htm>
 (dostęp 20.09.2018).
- Martin L.L., *The Revival begins...*
<http://azusastreet.org/revivalbegins.htm> (dostęp 20.09.2018).
- Martinez S., *Żyj w wolności Ducha*, Częstochowa 2016.
- Massine, J. P. *Beware of Imitations. w: Study Like a Pro: Explore Difficult Passages from Every Book of the Bible*, red. J. D. Barry & R. Van Noord, Grand Rapids 2002 [wersja elektroniczna].
- Mąkosa P., *Dynamika ewangelizacji według Evangelii gaudium papieża Franciszka*, SP 10 (2014), s. 327-340.
- McDonnell K., Montague G.T., *Fanning the Flame; What Does Baptism in the Holy Spirit Have to Do with Christian Initiation?*, Collegeville 1991.

- Medwid W., *Różnorodność pseudocharyzmatycznych praktyk na przestrzeni wieków*, PS 2 (2019), s. 141-165.
- Michalik A., *Duch Święty w nauczaniu Josepha Ratzingera*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s.417-423.
- Miczyński J. K., *Odmłodzenie communio Kościoła przez dary Ducha*. RT 5 (2018), s. 23-36.
- Mounce W. D. *Pastoral Epistles* w: *World Biblical Commentary*, t. 46, Dallas 2000.
- Mrożek A., *Prorocki autorytet papieża Franciszka*, „Studia Paedagogica Ignatiana” 5 (2017), s. 33-49.
- Muddiman J. (red.), *The Oxford Bible Commentary*, Oxford 2001.
- Müller G.L., *Dogmatyka katolicka*, Kraków 2017.
- Myszor W., *Wykład nauki apostoelskiej*, Kraków 1997.
- Nagel Z., *Misja Ducha Świętego w przepowiadaniu słowa Bożego na podstawie adhortacji Evangelii gaudium, papieża Franciszka*, „Liturgia Sacra” 2 (2020), s. 39-50.
- Nauka dwunastu Apostołów (Didache)*, w: M. Starowieyski, *Pierwsi świadkowie*, Kraków 1998, s. 25-44.
- Noworolnik Cz., *Duch Święty w nauczaniu i życiu Jana Pawła II*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 399-416.
- Olla P.Y., *Charyzmat ks. Jana Berthiera i jego instytut*. <https://bablinmsf.pl/pdf/charyzmat-ks-jana-berthiera-i-jego-instytut.pdf> (dostęp 29.12.2020).
- Olszewski M., *Powiew Ducha Świętego w Kościele*, STD 3 (2017), s. 122-130.
- Olszewski M., *Jezus działa w mocy Ducha*, Kraków 2017.
- Orygenes *Contra Celsum*, <http://www.newadvent.org/fathers/04163.htm> (dostęp 24.05.2019).
- Osborn E., *Irenaeus of Lyons*, Oxford 2003.
- Osborn E., *Tertulian. First Theologian of the West*, Oxford 1997.
- Osial W., *Wezwanie Benedykta XVI do Nowej Ewangelizacji w świetle listu apostoelskiego „motu proprio” Ubicumque*

- et semper ustanawiającego papieską radę ds. Krzewienia nowej ewangelizacji*, WST 24 (2011), s. 277-290.
- Pacwa M., *Duch Święty. Przewodnik dla katolików*, Kraków 2018.
- Pałka S., *Co Duch Święty mówi do Kościoła w Polsce cz.1 i cz.2*, Kraków 2016-2017.
- Patout Burns J., *Cyprian the bishop*, London 2002.
- Pawłowski S., *Teologia jedności Kościoła*,
http://teologia.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=128:teologia-jednoci&catid=39:konferencje1&Itemid=53&lang=pl
 (dostęp 04.01.2021).
- Philippe T., *Wierność Duchowi Świętemu*, Kraków 1994.
- Piątkowski M., *Charyzmaty w posłudze uwalniania*;
<http://sfd.kuria.lublin.pl/index.php/artykuly/posluga-uwolnienia/2816-charyzmaty-w-posudze-uwalniania-ks-m-pitkowski> (dostęp 1.03.2021).
- Piątkowski M., *Kim jest nasz nieprzyjaciół i jak on działa? Zarys katolickiej demonologii*;
<http://sfd.kuria.lublin.pl/index.php/artykuly/posluga-uwolnienia/2811-kim-jest-nasz-nieprzyjaciół-i-jak-on-dziaa> (dostęp 1.03.2021).
- Plusa S., *Przepowiadanie jako charyzmat*, PS 3 (2019), s. 71-86.
- Poewe K., *The Charismatic Movement and Augustine: The Challenge of Symbolic Thought in the Modern World*, „PNEUMA: The Journal of the Society for Pentecostal Studies” 1 (1989), s. 23-35.
- Prado Flores J.H., *Idźcie i ewangelizujcie ochrzczonych*, Poznań 2016.
- Prigent P., *Commentary on the Apocalypse of saint John*, Tübingen 2001.
- Rankin D., *Tertullian and the Church*, Cambridge 1995.
- Ratzinger J., *Pielgrzymująca wspólnota wiary. Kościół jako komunია*, Kraków 2003.

- Ratzinger J., *Kościół – znak wśród narodów. Pisma eklezjologiczne i ekumeniczne*. w: *Opera Omnia*, t. VIII/1, red. K. Gózdź, M. Górecka, Lublin 2013.
- Ratzinger J., *Raport o stanie wiary*, Warszawa 1986.
- Ratzinger J., *Ruchy Kościelne i ich miejsce w teologii*. <https://www.orrk.pl/ruchy-katolickie-w-kocie-i-spoeczestwie/128-ruchy-kocielne-i-ich-miejsce-w-teologii?showall=1> (dostęp 11.03.2021).
- Ratzinger J., *O nauczaniu II Soboru Watykańskiego*. w: *Opera Omnia*, t. VII/2, red. K. Gózdź, M. Górecka, Lublin 2016.
- Ratzinger, *Wprowadzenie do Chrześcijaństwa*. w: *Opera Omnia*, t. IV, red. K. Gózdź, M. Górecka, Lublin 2017.
- Ridderbos H. N., *The Gospel according to John: A Theological Commentary*, Grand Rapids 1997.
- Robbins J., *The globalization of pentecostal and charismatic Christianity*, „Annual Reviews” 33 (2004), s. 117-143.
- Romaniuk K., *List do Rzymian. Wstęp – przekład z oryginału, komentarz*, Poznań-Warszawa 1978.
- Sawa P., *Lumen gentium – historia, idee, program odnowy Kościoła*, SSHT 48/2 (2015), s. 283-303.
- Sawiak P., *Po co Ci Duch Święty?*, Łódź 2017.
- Sawicki R., *Eklezjologia pastoralna i nowa ewangelizacja – inspiracje z nauczania papieża Franciszka na podstawie adhortacji apostolskiej „Evangelii gaudium”*, „Studia Elckie” 2 (2016), s. 187-196.
- Schaff P., *The Apostolic Fathers with Justin Martyr and Irenaeus*, Miami 2002.
- Serwis Radia Watykańskiego *Papież o Duchu Świętym: nie usuwa problemów, ale wprowadza harmonię*, 09.06.2019, <http://124.lt/pl/religia/item/305138-papiez-o-duchu-sw-nie-usuwa-problemow-ale-wprowadza-harmonie> (dostęp 10.12.2020).
- Siemieniewski A., *Charyzmat Tymoteusza*, Wrocław 2015.

- Siemieniewski A., *Prorocze uwielbienie*,
http://analizy.biz/apologetyka/index.php-option=com_content&task=view&id=923&Itemid=0.htm
(dostęp 12.03.2021).
- Składanowski M., *Ekumenizm w oczach tradycjonalistów katolickich*, w:
Ekumenizm dla ewangelizacji, red. P. Kantyka,
S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 125-127.
- Składanowski M., *Życiodajna misja. Ekumeniczne rozumienie
ewangelizacji*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red.
P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 26-31.
- Spyra P., *Kerygmat Jezusa – Dobra Nowina o człowieku i dla
człowieka*, RTK 1 (2014), s. 221-240.
- Stępień M.B., *„Metoda — nauka, celem — religia”: Idee okultystycznej
alternatywy religijnej w ujęciu genetycznym*, „Roczniki
Kulturoznawcze” 4 (2017), s. 69-91.
- Stępnia M., *Duszpasterstwo i nowa ewangelizacja jako dwa kierunki
misji Kościoła katolickiego w Polsce. Perspektywa
teologiczno-socjologiczna*, „Łódzkie Studia Teologiczne”
1 (2015), s. 91-101.
- Szałanda T., *Haryzmaty, czyli kościółkowe łubu dubu*, Cieszyn 2018.
- Szałanda T., *Jak mówić i nie mówić o pentekostalizacji Kościoła na
przykładzie formacyjno-ewangelizacyjnej strony
internetowej „zwiedzeni.pl”*. Dyskurs pastoralny,
https://www.academia.edu/36402589/Jak_m%C3%B3wi%C4%87_i_nie_m%C3%B3wi%C4%87_o_pentekostalizacji_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_na_przyk%C5%82adzie_formacyjno_ewangelizacyjnej_strony_internetowej_zwiedzeni_pl_Dyskurs_pastoralny_pdf?auto=download,
(dostęp 15.03.2021).
- Szałanda T., *Pentekostalizacja to nowa obecność Ducha Świętego
w Kościele*,
<https://charis.info.pl/2019/09/17/pentakostalizacja/>
(dostęp: 18.10.2020).

- Szmulewicz H., *Ewangelizacja w mocy Ducha Świętego*, w: *Scripturae Lumen Biblia i jej oddziaływanie. Duch Święty*, red. G.M. Baran, J. Królikowski, P. Łabuda, Tarnów 2016, s. 269-282.
- Tertulian *Przeciw Marcjanowi*, <https://docer.pl/doc/ne0s5> (dostęp 21.04.2019).
- Tomasz z Akwinu *Summa teologiczna. Tom XXIII. Charyzmaty: szczególne dary i powołania w Kościele*, Londyn 1982.
- Tosi E. G. *Evangelism in the Early Church*, https://www.academia.edu/1949066/Evangelism_in_the_Early_Church, (dostęp 20.10.2020).
- Trigg J.W., *Origen*, Amsterdam 1998.
- Vallée G., *A study in anti-gnostic polemics. Irenaeus, Hippolytus, and Epiphanius*, Waterloo 1981.
- Warrington K., *Pentecostal Theology: A Theology of Encounter*, London 2008.
- Werse, N. R. *False Prophecy* w: *The Lexham Bible Dictionary*, red. J. D. Barry, D. Bomar, D. R. Brown, R. Klippenstein, D. Mangum, C. Sinclair Wolcott, W. Widder, Bellingham 2016, [wersja elektroniczna].
- Wielebski T., *Istota i sposoby realizacji Nowej Ewangelizacji. Od nauczania Magisterium do działania duszpasterskiego*, „Studia Aloisiana”, 5 (2014) 3, s. 61-82.
- Wiktorowski G., *Na chorych ręce kłaść będą. Konceptualizacje zdrowia i choroby w pentekostalizmie. Implikacje teologiczno-praktyczne w perspektywie antropologii medycyny*, „Theologica Wratislaviensia” 8 (2013), s. 61-75.
- Wiśniewski S., *Ewangelizacja na stadionie: ogień Ducha czy żar emocji? – analiza homiletyczna wypowiedzi ks. Johna Bashobory*, PS 3 (2019), s. 87-102.
- Włodarczyk J., *Charyzmaty Ducha Świętego. Skrypt dla liderów i animatorów Ruchu Odnowy w Duchu Świętym*, Kraków 2015.

- Wright J.R. *Holy spirit in holy church: from experience to doctrine*, w: „Anglican Theological Review Summer” 2001; 83, 3, s. 443-454.
- Zarzycki S.T., *Dary hierarchiczne i charyzmatyczne w służbie komunii i w realizacji misji ewangelizacyjnej Kościoła*, RT 5 (2018), s. 7-22.
- Zehr P.M., *1 & 2 Timothy, Titus*, Scottdale 2010.
- Żurek A., *Pneumatologia patrystyczna*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 385-398.

WSTĘP

Pierwsze zapowiedzi obecności Ducha Świętego na świecie pośród wierzących zostały ukazane przy Chrzcie Jezusa w Jordanie przez Jana Chrzciciela: „Ja was chrzczę wodą, abyście się nawrócili. Ten jednak, który po mnie przychodzi, jest potężniejszy ode mnie, a ja nie jestem godny nosić Mu sandałów. On będzie was chrzczył Duchem Świętym i ogniem” (Mt 3,11). Warto podkreślić, że według Ewangelii Jan Chrzciciel, wypowiadając proroctwo o Jezusie, sam wcześniej został napełniony Duchem Świętym już w łonie swej matki (Łk 1,15). Owo proroctwo Jezus wielokrotnie potwierdzał w swoich wypowiedziach, obiecując swoim uczniom posłanie również do nich Ducha Świętego (Łk 12,12; J 14,26). Ewangelia ukazuje także, że Jezus w swojej posłudze był „napełniony Duchem Świętym”, dzięki czemu mógł z wielką mocą głosić Królestwo Boże (Mt 6,33), a także czynić wielkie znaki i cuda w postaci uzdrowienia z różnych chorób (Mk 2, 1-12), uwolnienia od demonów (Mt 12, 22-28), a także wskrzeszając umarłych (Łk 8, 40-56). Wspomniane cuda poświadczały autentyczność głoszonej przez Niego nauki. Punktem kulminacyjnym procesu wylania Ducha Świętego na pierwszych jego odbiorców, którymi byli Apostołowie w Wieczerniku był dzień Pięćdziesiątnicy (Dz 2,1).

Jednym z owoców wylania Ducha Świętego na wiernych są charyzmaty, które we wspólnocie Kościoła katolickiego obecne są od Dnia Pięćdziesiątnicy aż po dzień dzisiejszy. Stanowią one doświadczenie spektakularne, które opisywane było już przez pierwszych świadków. Charyzmaty w życiu Apostołów, którzy doświadczyli wylania Ducha Świętego, objawiały się w różny sposób. Jednym z charakterystycznych znaków wylania Ducha Świętego był dar mówienia różnymi językami. Towarzystwo temu także głoszenie Ewangelii na nowy sposób: z wielką mocą, co poświadczały widoczne znaki

w postaci cudownych uzdrowień, a także uwolnienia ludzi spod panowania szatana (Dz 2, 14-40). Porównując to doświadczenie do przytoczonej wcześniej misji Jezusa, która została zapowiedziana przez Jana Chrzciciela można dostrzec, że Apostołowie dzięki otrzymanym charyzmatom stają się kontynuatorami działalności Chrystusa.

Z drugiej natomiast strony znajdują się obserwatorzy, którzy negują autentyczność darów otrzymanych przez Apostołów, próbując doszukiwać się w nich różnego rodzaju sztuczek, bądź działania diabelskiej mocy. Pierwsi świadkowie, opisując euforię Apostołów po zesłaniu Ducha Świętego określali ją jako zachowanie ludzi pijanych (Dz 2, 13). Można jasno stwierdzić, że zmiana, jaka dokonała się po zesłaniu Ducha Świętego w całej wspólnotie Kościoła była na tyle spektakularna, że nie wszyscy ją zrozumieli. Inni nie chcieli przyjąć nowej rzeczywistości, gdyż wymagała ona porzucenia dotychczasowych schematów, które wypełniały ich wierzenia. Dzieje Apostolskie, a także Listy poszczególnych apostołów ukazują świadectwa licznych nadużyć, jakie miały miejsce w posłudze charyzmatycznej. Później w historii Kościoła także można dostrzec przykłady podobnych praktyk. Dlatego można stwierdzić, że na przestrzeni wieków nauczanie o charyzmatach i ich ocena teologiczna podlegały nieustannej ewolucji i mogły niejednokrotnie być przedmiotem podziału we wspólnotach. Taki stan nieustannej kontrowersji pomiędzy zwolennikami i przeciwnikami charyzmatów zdaje się być obecny w całej historii Kościoła po dzień dzisiejszy.

W tym kontekście istotnym wydarzeniem stał się II Sobór Watykański, który był dla całej społeczności Kościoła momentem przełomowym. Sobór, korzystając z bogatej Tradycji, zaktualizował całe nauczanie Kościoła. Dotyczyło to także odnowienia nauki na temat darów duchowych¹. Owocem tego nauczania są liczne postanowienia soborowe zawarte w wydanych dokumentach. Wśród nich dokumentem kluczowym w nauczaniu na temat charyzmatów jest konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*. Wartym podkreślenia jest też fakt, że z uwagi na swój ekumeniczny charakter

¹ Analizując dyskusję Ojców Soborowych warto podkreślić fakt, że ciągle istniała tendencja do twierdzenia, jakoby charyzmaty ustały wraz z Kościołem pierwotnym. Y. Congar wskazuje dodatkowo na fakt nie pełnego rozumienia istoty obecności samej osoby Ducha Świętego przez poszczególnych uczestników Soboru. Podstawowym problemem dotyczącym niezrozumienia istoty i roli Ducha Świętego były planowane reformy Kościoła. Y. Congar w opublikowanym przed Soborem artykule przyrównał Kościół do stanu ciągłej rozbudowy, co było w opozycji do większości, która uważała, że wspólnota, w której do tej pory żyli, była Kościołem już wybudowanym – Mistycznym Ciałem Chrystusa. Por. A. A. Kasprzak, *Pneumatologia w eklezjologii Konstytucji Lumen gentium Soboru Watykańskiego II z perspektywy teologii Yves'a Congara*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 33 (2018), s. 41–65.

Sobór otworzył pole szerszego przeanalizowania fenomenu charyzmatów w odniesieniu do Kościołów protestanckich, a w szczególności do Kościołów zielonoświątkowych, dla których doświadczenie wylania Ducha Świętego oraz towarzyszące mu charyzmaty były fundamentem ich pobożności. Dodatkowo widzialnym owocem wspomnianej soborowej refleksji był rodzący się w ramach Kościoła katolickiego oddolny ruch charyzmatycznej Odnowy w Duchu Świętym. Stał się on miejscem, w którym katolicy na nowo mogli sami przeżywać dzień Pięćdziesiątnicy tak jak Apostołowie, otrzymywać charyzmaty i nimi posługiwać. Katolicka Odnowa w Duchu Świętym, jak wiele innych nowo powstałych w tamtym czasie wspólnot, stała się obiektem refleksji teologicznej, a także troski duszpasterskiej biskupów, którzy przyglądali się początkom tego ruchu.

Owocem pasterskiej troski Kościoła nad powstającą nową wspólnotą, były opracowane m.in. przez Yves'a Congara oraz Josepha Ratzingera pod redakcją kardynała Léona Suenesa tzw. *Dokumenty z Malines*². Stanowiły one pierwsze posoborowe dokumenty dotyczące charyzmatów i ich prawidłowego praktykowania we wspólnotach. Wspomniane dokumenty stały się źródłem i zarazem kompendium na temat darów duchowych w Kościele po II Soborze Watykańskim, dzięki któremu pierwsze powstające wspólnoty w ramach katolickiej Odnowy w Duchu Świętym mogły się formować.

Nie sposób również pominąć posoborowego nauczania papieży na temat darów duchowych w Kościele, które przyczyniło się niewątpliwie do rozwoju refleksji teologicznej, a także dyskursu wewnątrzkościelnego na temat obecności charyzmatów i ich celowości. W ten nurt wpisuje się dodatkowo nauczanie poszczególnych Kościołów partykularnych, które na przestrzeni ostatnich lat stało się bardzo istotnym wkładem w rozwój teologii praktykowania charyzmatów.

Wspomniany dyskurs na temat celowości charyzmatów w życiu duchowym i pobożności wierzących w ciągu ostatnich kilku lat bardzo był intensywnie prowadzony

² Zbiór nazywany *Dokumentami z Malines* (składa się na niego 6 wydanych osobno dokumentów) jasno określa teologiczne podstawy, a także pastoralne znaczenie odnowy charyzmatycznej w Kościele katolickim. Dokumenty te są istotną pomocą w odkryciu, a także wystrzeganiu się przed możliwymi wypaczeniami w posłudze charyzmatycznej. Warto także podkreślić, że wszystkie te Dokumenty w sposób jasny i przystępny omawiają podstawowe problemy życia chrześcijańskiego. Dlatego od wielu lat stanowią kompendium dla duszpasterzy i wiernych we właściwym prowadzeniu grup modlitewnych katolickiej Odnowy w Duchu Świętym. Dodatkowo należy podkreślić, że są też pomocą dla wszystkich pragnących pogłębienia swego życia chrześcijańskiego, nawet, pomimo braku przynależności do wspólnoty charyzmatycznej. Por. B. Dembowski, *O dokumentach z Malines*, http://www.nowylud.pl/czytelnia/iccrs/Dokumenty_z_Malines.pdf (dostęp 20.06.2021).

na gruncie polskim. Doprowadziło to do spolaryzowania się wierzących w dwie frakcje: z jednej strony znajdują się osoby negujące obecność autentycznych charyzmatów w Kościele i związanych z nimi nadzwyczajnymi darami, które często ujawniają się poprzez nietypowe zachowania. Z drugiej natomiast strony mamy do czynienia z praktykowaniem charyzmatów przez grupy takie jak: Odnowa w Duchu Świętym, Szkoły Nowej Ewangelizacji czy też inne wspólnoty charyzmatyczne. Warto podkreślić, że w niektórych przypadkach spotkanie modlitewne wyraża się także w duchu ekumenicznym poprzez wspólne modlitwy z członkami innych denominacji chrześcijańskich, np. z zielonoświątkowcami. Doprowadziło to ostatecznie do sformułowania wobec członków katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, a także innych wspólnot charyzmatycznych zarzutu o pentekostalizm. Wspomniany proces miał wyrażać się w stosowaniu praktyk, które miały doprowadzać wierzących i posługujących charyzmatami katolików do porzucenia swojego macierzystego Kościoła kosztem przejścia na przykład do zboru zielonoświątkowego. Zarzut okazał się na tyle głośny w teologicznym dyskursie, że ostatecznie sprawą zajął się specjalnie powołany zespół Komisji Doktryny Wiary Konferencji Episkopatu Polski.

W tym kontekście warto zaznaczyć, że na temat wskazanego problemu nie ukazało się dotychczas wiele opracowań, szczególnie na gruncie polskim. Większość opracowań dotyczy badań nad poszczególnymi praktykowanymi we wspólnotach charyzmatami i zawiera ich ocenę teologiczną³. Podobnie trudno jest wskazać konkretne opracowania funkcjonujące w literaturze światowej. Dzieje się tak z uwagi na terminologię: w języku angielskim określenie *pentecostal* jest utożsamiane z Kościołami zielonoświątkowymi i nie opisuje ono relacji pomiędzy tymi wspólnotami, a katolickimi wspólnotami charyzmatycznymi. Dlatego należy podkreślić, że do tej pory nie powstało opracowanie opisujące w sposób kompleksowy ewolucję w nauczaniu i praktykowaniu charyzmatów we wspomnianych wspólnotach po II Soborze Watykańskim, a w sposób szczególny w odniesieniu do Polskiej rzeczywistości i wspólnot charyzmatycznych.

Dla wypełnienia istniejącego braku w opisie naukowym oraz wobec niewystarczalności współczesnej teologicznej interpretacji charyzmatów i posługi

³ Do grona badaczy na gruncie polskim, którzy najwięcej poświęcili swoich prac tematowi charyzmatów należą: Andrzej Siemieniowski, Wit Piotr Chlondowski, Mariusz Rosik oraz Przemysław Sawa. Natomiast przodującymi badaczami tematu pentekostalizacji chrześcijaństwa są Andrzej Czaja i Andrzej Kobyliński.

charyzmatycznej w niniejszej pracy podjęty został problem badawczy, który można wyrazić w pytaniu: jak w kontekście wielowiekowej nauki Kościoła o charyzmatach ukształtowało się życie charyzmatyczne we wspólnotach wiernych i w posłudze duszpasterskiej w Kościele katolickim w Polsce po II Soborze Watykańskim oraz jakie szanse i zagrożenia są związane z posługą charyzmatyczną? Aby uzyskać odpowiedź na to pytanie konieczne będzie przebadanie następujących kwestii:

- Kto i w jaki sposób był prekursorem rozwoju nauki na temat charyzmatów?
- W czym przejawiała się aktywność pierwszych wspólnot charyzmatycznych w odniesieniu do duchowości oraz posługi?
- Jak kształtowało się „życie w Duchu Świętym” i posługa charyzmatyczna w historii Kościoła od czasów poapostolskich po współczesność?
- Jakie nadużycia i zagrożenia występowały w posłudze charyzmatycznej na przestrzeni wieków?
- Jak rozwijało się nauczanie teologiczne ukazane przez Ojców Kościoła na temat obecności darów duchowych?
- Co wniósł swoim nauczaniem II Sobór Watykański do rozumienia istoty charyzmatów, a także praktykowania ich we wspólnotach wiernych?
- Jak aktualnie wygląda faktyczna posługa poszczególnymi charyzmatami?
- Jak Szkoły Nowej Ewangelizacji przyczyniają się do ożywiania wiary poprzez formację, a także otwarcie ekumeniczne wiernych?
- Jak ekumeniczne postulaty II Soboru Watykańskiego są realizowane w kontekście modlitw charyzmatycznych katolików z członkami różnych wspólnot protestanckich?
- Jak aktualnie można ocenić miejsce wspólnot charyzmatycznych w Kościele?
- Czy stanowią one zagrożenie dla prawowierności? Czy są faktyczną sposobnością do porzucenia macierzystych Kościołów?
- Jaką ocenę aktualnej sytuacji we wspólnotach charyzmatycznych zawierają dokumenty Konferencji Episkopatów poszczególnych krajów świata oraz najnowsze dokumenty wydane przez Międzynarodową Komisję Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej?
- Jak należy odnieść się do zarzutu uzielenoświątkowania (pentekostalizacji), sformułowanego wobec wspólnot katolickiej Odnowy w Duchu Świętym oraz pozostałych katolickich wspólnot charyzmatycznych?

- Czy wspólnoty protestanckie w zetknięciu z katolickimi wspólnotami charyzmatycznymi mogą nieść zagrożenia dla prawowierności? Jeśli tak, to jakie?

- Jakie dobro płynące z ekumenicznych spotkań katolików z protestantami może przyczynić się do ożywienia wiary?

- Jaką prawidłową postawę ekumeniczną powinni przyjmować wierni zrzeszeni w Odnowie w Duchu Świętym, a także w innych wspólnotach charyzmatycznych?

- Jak praktykowanie darów duchowych w XXI wieku może przyczynić się do rozwoju i ożywienia wspólnoty Kościoła katolickiego?

- W jaki sposób dążyć do zjednoczenia podzielonych opinii funkcjonujących w ramach Kościoła katolickiego na temat charyzmatów i posługi darami duchowymi?

Odpowiedzi na postawione pytania pozwolą na odkrycie głównego celu niniejszej pracy, który wyraża się w lepszym zrozumieniu istoty posługi charyzmatycznej praktykowanej we wspólnotach katolickiej Odnowy w Duchu Świętym w Polsce. Dodatkowo pozwolą odkryć zalety korzystania z charyzmatów, jak również umożliwią diagnozowanie i eliminowanie potencjalnych zagrożeń. Równocześnie poprzez zestawienie nauczania Kościoła katolickiego z nauczaniem Kościołów zielonoświątkowych badany będzie ekumeniczny wymiar posługi charyzmatycznej. W ten sposób wskazane zostaną dobre i złe strony wspólnej wymiany darów duchowych pomiędzy katolikami oraz wiernymi zrzeszonymi w innych denominacjach chrześcijańskich. Ostatecznie uzyskane odpowiedzi na postawione pytania pozwolą osądzić, czy naprawdę w Kościele katolickim w Polsce mamy do czynienia z trwającym procesem pentekostalizacji?

Określony w temacie dysertacji zakres badań dotyczy Kościoła w Polsce, stąd główny problem nie będzie omawiany w skali światowej. Nie będzie także podejmowany temat konwersji ze wspólnot protestanckich do Kościoła katolickiego.

Podstawowymi źródłami prezentowanej rozprawy doktorskiej będą: Pismo święte⁴ wraz z komentarzami, encykliki, adhortacje, listy apostolskie, wypowiedzi, homilie i przemówienia papieży: Jana XXIII, Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI a także Franciszka; konstytucje, dekryty i deklaracje II Soboru Watykańskiego;

⁴ W niniejszej pracy, jeśli nie podano inaczej, wszystkie cytaty biblijne zaczerpnięte są z *Najnowszego przekładu Pisma świętego Starego i Nowego Testamentu opracowanego przez Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Towarzystwa Świętego Pawła*, Częstochowa 2008.

dokumenty Kongregacji Nauki Wiary, a także *Katechizm Kościoła Katolickiego*⁵. Istotnym materiałem źródłowym pracy będą dokumenty episkopatów wydawane poprzez poszczególne konferencje, sekretariaty i komisje⁶. Wykorzystane zostaną również opracowania przedmiotowe, literatura pomocnicza oraz publikacje internetowe.

Metody, które zostały zastosowane w niniejszej dysertacji zostały wyznaczone poprzez przyjęty cel badawczy, a także źródła określone do przebadania:

- w pierwszej kolejności zostanie zastosowana metoda analizy źródeł, dzięki której ukazane będą istotne elementy nauczania Pisma świętego, Ojców Kościoła, Papieży, II Soboru Watykańskiego oraz dokumentów episkopatów poszczególnych krajów na temat charyzmatów;

⁵ Wszystkie odnośniki pochodzą (jeśli nie zaznaczono inaczej) z *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002.

⁶ Komisja Doktrynalna Międzynarodowych Służb Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, *Posługa uwalniania*, Pelplin 2017; Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *O nadzwyczajnych zjawiskach fizycznych w odniesieniu do doświadczeń duchowych. Dokument Komisji Teologicznej Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech*. w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Lubradzka, M. Sowińska, s. 211-260; Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *Dom modlitwy (Mk 11,17). Inicjatywy modlitewne i domy modlitwy. Dokument Komisji Teologicznej Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech*. w: *Wiosna Kościoła...*, s. 261-333; Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *Opinia Komisji Teologicznej Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech na temat Różnych Stylów Uwielbienia w młodzieżowej gałęzi Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 334; Komisja Wydziału Teologicznego KUL, *Opinia na temat „spowiedzi furtkowej”*, Lublin 28.01.2015 <https://kosciol.wiara.pl/doc/2395949>. Komisja-teologiczna-KUL-o-spowiedzi-furtkowej (dostęp 11.05.2021); Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny. Oświadczenie Konferencji Biskupów Katolickich USA na temat odnowy charyzmatycznej* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 71-83; Konferencja Biskupów Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej. Odnowa charyzmatyczna w Kanadzie 2003r.* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 49-70; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej. Katolicka Odnowa Charyzmatyczna, *Dokument ze spotkania Rady Biskupów Ameryki Łacińskiej w La Ceja (Kolumbia) – wrzesień 1987* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 17-48; Konferencja Episkopatu Antylii, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej wydane przez biskupów Konferencji Episkopatu Antyli na ich zebraniu w Belize, C.A., listopad 1976*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 85-104; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie. Teologiczne i duszpasterskie podstawy Odnowy Charyzmatycznej w Kościele katolickim w Niemczech*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 153-210; Konferencja Episkopatu Polski, *Grzech pokoleniowy i uzdrowienie międzypokoleniowe. Problemy teologiczne i pastoralne*, Warszawa 2015, <https://episkopat.pl/grzech-pokoleniowy-i-uzdrowienie-miedzypokoleniowe-problemy-teologiczne-i-pastoralne/> (dostęp 13.03.2021); Konferencja Episkopatu Polski, *Opinia teologiczna Komisji Nauki Wiary KEP w sprawie tzw. spowiedzi furtkowej*, <https://episkopat.pl/decyzja-kep-w-sprawie-tzw-spowiedzi-furtkowej/> (dostęp 20.03.2021); Konferencja Episkopatu Senegalu, Mauretanii, Republiki Zielonego Przylądka, Gwinei Bissau, *Wskazania dla katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Senegalu*. w: *Wiosna Kościoła...*, s. 105-112; Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, Kraków 2014; Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania dla Odnowy Charyzmatycznej. Opublikowano przez sekretariat generalny Konferencji Biskupów Francji*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 127-152; Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich dotycząca nowych ruchów charyzmatycznych i skierowana do wszystkich osób niosących odpowiedzialność duszpasterską*, w: *Wiosna Kościoła*, s. 113-126.

- w drugiej kolejności zastosowana zostanie metoda opisowa, która pozwoli uporządkować poszczególne zagadnienia tej problematyki;
- następnie zastosowana zostanie metoda analizy porównawczej, która umożliwi zestawienie nauczania na temat charyzmatów i posługi nimi w Kościele katolickim oraz w Kościołach protestanckich;
- ostatecznie przy użyciu metody ekumenicznej ukazane zostaną zbieżności i różnice w nauczaniu teologicznym na temat charyzmatów zachodzące pomiędzy Kościołem katolickim a Kościołami protestanckimi.

Struktura dysertacji obejmuje trzy rozdziały. W pierwszym rozdziale po zdefiniowaniu pojęcia charyzmatu, zostanie podjęta próba analizy procesu rozwoju darów duchowych w historii Kościoła. Obszar prowadzonych badań będzie dotyczył czasów apostoelskich ze szczególną uwagą skierowaną na osobę i nauczanie świętego Pawła Apostoła. Kolejno zostaną przeanalizowane przykłady praktyk charyzmatycznych jego uczniów, gdzie głównym źródłem będą Listy Pawłowe. Istotnym punktem odniesienia w analizie będzie zwrócenie uwagi na fakt działalności misyjnej w szerzeniu się Ewangelii pośród tych, którzy nie słyszeli jeszcze o Chrystusie. W dalszej części rozdziału analizie poddany zostanie okres poapostolski. W sposób szczególny ukazana zostanie tu na przestrzeni wieków nauka wybranych Ojców Kościoła, poczynając od osoby św. Justyna Męczennika aż do czasów świętego Tomasza z Akwinu. Dodatkowym elementem poddanym badaniu w tym rozdziale będą nadużycia, jakie na przestrzeni wieków występowały w posłudze charyzmatycznej, ze szczególnym uwzględnieniem występowania tzw. fałszywych proroków.

Kolejnym krokiem w przeprowadzonym badaniu będzie refleksja nad dokumentami II Soboru Watykańskiego, które stanowią po dziś dzień fundament w nauce o charyzmatach. Ich zakorzenienie zarówno biblijne, jak również oparcie o Tradycję Kościoła wskazuje na ciągłość, jaka trwa w nauczaniu na ten temat od czasów Apostolskich. Dodatkowo w badaniu zostanie poddane refleksji nauczanie poszczególnych papieży z okresu posoborowego: Jana XXIII, Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI oraz papieża Franciszka. Elementem podsumowującym tego rozdziału będzie przeprowadzona analiza innych posoborowych dokumentów, które zostały wydane przez różne instytucje kościelne, jak również przez episkopaty poszczególnych krajów świata.

W drugim rozdziale zostanie ukazana dynamika różnorodnych charyzmatów, jak: Chrzest w Duchu Świętym, dar spoczynku w Duchu Świętym, modlitwy w językach, prorokowanie czy też charyzmat uwalniania i uzdrawiania. Charyzmaty te są obecne w wielu ruchach istniejących współcześnie w Kościele katolickim. Pomocne w tym procesie będzie przedstawienie istoty i funkcjonowania Szkół Nowej Ewangelizacji, jako ośrodka formacji permanentnej dla charyzmatyków. Na koniec podjęta zostanie refleksja nad fenomenem Mszy świętych z modlitwą o uzdrowienie i uwolnienie, a także ukazane zostanie miejsce wspólnot charyzmatycznych we współczesnym Kościele.

W trzecim rozdziale przytoczone wcześniej dokumenty oraz posoborowe nauczanie papieży będą analizowane w kontekście ciągłości historycznej refleksji nad zjawiskiem charyzmatów. Zostanie ukazany i poddany ocenie teologicznej termin *pentekostalizacji*. Następnie poprzez zestawienie teologii i praktyk Kościoła katolickiego i Kościołów pentektostalnych ukazane zostaną elementy pozytywne i negatywne wynikające ze wspomnianej koherencji. W dalszej części rozdziału zostaną poddane analizie niebezpieczeństwa wynikające z posługi charyzmatycznej, pośród których można wyróżnić między innymi: iluminizm, charyzmatomanię, parakleryklalizm, zaniedbanie tradycyjnej, katolickiej duchowości, nadmierne akcentowanie emocji. Zostaną także omówione pojęcia: grzechu pokoleniowego i spowiedzi furtkowej. W kolejnej części rozdziału po przeprowadzonej analizie podjęta zostanie refleksja nad możliwościami odnowy nauczania o charyzmatach oraz ich praktykowania w ramach katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, a także innych wspólnot posługujących darami duchowymi. W ostatniej części rozdziału przeanalizowany zostanie problem opuszczania przez katolików ich macierzystego Kościoła na rzecz przejścia do Kościołów innych denominacji chrześcijańskich.

Rozdział I

ROZWÓJ NAUKI O CHARYZMATACH W KOŚCIELE KATOLICKIM OD CZASÓW APOSTOLSKICH PO DZIEŃ DZISIEJSZY

W niniejszym rozdziale, po zdefiniowaniu pojęcia charyzmatu, zostanie podjęta analiza rozwoju darów duchowych w historii Kościoła. W pierwszej kolejności obszar badań będzie dotyczył czasów apostoelskich, ze szczególną uwagą skierowaną na osobę i nauczanie świętego Pawła Apostoła. W dalszej części zostaną przeanalizowane przykłady praktyk charyzmatycznych jego uczniów, w szczególności w oparciu o Listy Pawłowe. Istotnym punktem odniesienia w analizie, będzie także zwrócenie uwagi na fakt działalności misyjnej w szerzeniu się Ewangelii pośród tych, którzy nie słyszeli jeszcze o Chrystusie.

W dalszej części rozdziału analizie poddany zostanie okres poapostolski. W sposób szczególny ukazana zostanie tu nauka Ojców Kościoła, poczynając od osoby św. Justyna Męczennika, aż do czasów świętego Tomasza z Akwinu. Dodatkowym elementem poddanym badaniu będą nadużycia, jakie na przestrzeni wieków występowały w posłudze charyzmatycznej, ze szczególnym uwzględnieniem występowania tzw. fałszywych proroków.

W oparciu o dane pochodzące z Tradycji Kościoła w dalszych krokach przeprowadzona będzie refleksja nad dokumentami II Soboru Watykańskiego, które stanowią po dziś dzień fundament w nauce o charyzmatach. Ich zakorzenienie zarówno biblijne, jak również oparcie o Tradycje Kościoła wskazuje na ciągłość, jaka trwa w nauczaniu na ten temat od czasów Apostolskich. Dodatkowo w badaniu zostanie poddane refleksji nauczanie poszczególnych papieży z okresu posoborowego: Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI oraz papieża Franciszka. Elementem podsumowującym niniejszego rozdziału będzie przeprowadzona analiza innych posoborowych dokumentów, które zostały wydane poprzez różne instytucje kościelne, jak również poprzez katolickie konferencje episkopatów poszczególnych krajów świata.

1.1 Głoszenie Słowa Bożego przez Apostołów i charyzmatyków według świadectw Dziejów Apostolskich i listów

Uzdrowienia dokonywane mocą Bożą przez Jezusa zostały opisane na kartach wszystkich Ewangelii. Przez udzielenie wierzącym darów charyzmatycznych Jezus spełnia obietnicę daną po zmartwychwstaniu. Zapowiadają to słowa Ewangelii św. Marka: „Te zaś znaki towarzyszyć będą tym, którzy uwierzą: w imię moje złe duchy będą wyrzucać; nowymi językami mówić będą; węże będą brać do rąk, i jeśli by co zatrutego wypili, nie będzie im zaszkodzić. Na chorych ręce kłaść będą, a ci odzyskają zdrowie” (Mk 16,17-18)⁷. Analizując treść całego orędzia Ewangelii warto zauważyć, że prawie jedna piąta wydarzeń w niej opisanych dotyczy cudów dokonywanych przez Syna Bożego. Świadczy to o tym, że temat uzdrawiania był jednym z istotniejszych w całej posłudze Jezusa, niedaleko po głoszeniu orędzia o Królestwie Bożym. Sam fakt czynienia cudów był jednym z czynników, który w czasach Jezusa przyciągał do Niego tłumy. Prowadziło to do skutecznego nauczania o Królestwie. Jezus nie tylko sam uzdrawiał chorych, lecz dał ten nakaz także swoim uczniom. Po Jego

⁷ Fragment ten wskazuje na ścisłe powiązanie z wiarą w słowa Jezusa. Przyjęcie ich w pełni odkrywa przed Apostołami moc, która w nich jest zawarta. Nowa misja Apostołów, która rozpoczyna się po Zmartwychwstaniu Jezusa będzie polegała na głoszeniu Królestwa Bożego, pobudzania wiary w ludziach, którzy nie słyszeli jeszcze Dobrej Nowiny, a także nacechowana ma być dużą liczbą znaków i cudów. Fundamentem do tego, by widzieć i przeżywać wspomniane cuda jest niezachwiana wiara w moc, jaką posiada słowo Boże. Por. H. Langkammer, *Ewangelia według św. Marka*, Poznań-Warszawa 1977, s. 361-362.

Zmartwychwstaniu i Zesłaniu Ducha Świętego w Kościele, który tworzy się na fundamencie Apostołów, uzdrowienia odgrywają ogromną rolę w głoszeniu Ewangelii⁸.

Księga Dziejów Apostolskich wypełniona jest świadectwami działania Ducha Świętego w Kościele. Pod Jego natchnieniem apostołowie przepowiadają Słowo Boże z wielką mocą oraz czynią wiele znaków, które towarzyszą ich posłudze (Dz 5, 12-16). W ten sposób Apostołowie rozpoczynają wielkie dzieło ewangelizacji realizując słowa Jezusa: „Otrzymacie jednak moc Ducha Świętego, który zstąpi na was, i staniecie się moimi świadkami w Jeruzalem, w całej Judei, w Samarii i aż po krańce ziemi” (Dz 1,8)⁹.

W Liście do Efezjan święty Paweł określił podział posług, jaki ukształtował się w pierwotnym Kościele. Wyróżnił on następujące kategorie: apostołów, proroków, ewangelizatorów, pasterzy oraz nauczycieli (Ef 4, 11-12)¹⁰. Od samego początku mamy do czynienia ze ścisłym powiązaniem otrzymywanych darów (*charis*) ze słowem Bożym. Świadczy o tym fakt, że w tzw. pierwszym głoszeniu udział mieli nie tylko Apostołowie wybrani przez Chrystusa. Ich grono poszerzone zostało o ewangelizatorów, którzy zostali później nazwani także charyzmatykami. To określenie wynikało z niezwykłych znaków w postaci uzdrowień i innych cudów, które towarzyszyły głoszeniu słowa Bożego i oznaczało obdarowanie specjalną łaską

⁸ Por. B.M. Heron, *Modlitwa o uzdrowienie. Wyzwanie*, Kraków 1992, s. 15-21. Bardzo szeroko posługę uzdrawiania wobec chorych opisuje Tomasz Kosiek w swojej książce pt. *Na chorych ręce kłaść będą. Posługa uzdrawiania w Kościele w świetle dokumentów dialogu katolicko-zielonoświątkowego (1972-1982)*, Lublin 2000, s. 19-46. Autor zaznacza, że pomimo różnic pomiędzy katolikami a zielonoświątkowcami w praktykowaniu posługi uzdrawiania, oba wyznania przyjmują za fundament autorytet uzdrowieńczej misji Jezusa i konieczności jej kontynuacji, która dokonała się w Kościele Apostolskim i winna być kontynuowana we współczesnym Kościele. Autor dodatkowo stwierdza, że w zwycięstwie Jezusa nad grzechem najmocniej ukazany zostaje początek posługi uzdrawiania. Por. M. Pacwa, *Duch Święty. Przewodnik dla katolików*, Kraków 2018, s. 131-134; M. Błaza, *Kościół w stanie epiklezy*, Kraków 2018, s. 99-104.

⁹ Por. J. Kręciłło, *Duch Święty w misji Kościoła na podstawie Dziejów Apostolskich*. w: WSP 8 (2018), s. 12; M. Olszewski, *Jezus działa w mocy Ducha*, Kraków 2017, s. 5-15; 29-38; R. Głuchowski, *Świadectwo w mocy Ducha*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 283-288.

¹⁰ Ten podział od samego początku ukazuje bogatą hierarchiczno-charyzmatyczną strukturę Kościoła. Bardzo wyczerpująco opisuje ten podział Eric G. Tosi w swoim artykule dotyczącym ewangelizacji w pierwszym Kościele. Por. tenże, *Evangelism in the Early Church*, https://www.academia.edu/1949066/Evangelism_in_the_Early_Church (dostęp 20.10.2020). Warto także przytoczyć jak relacje pomiędzy darami hierarchicznymi a charyzmatycznymi opisuje Wit Piotr Chlondowski w książce *Spełniona obietnica. Kim jest i jak działa Duch Święty?* Cieszyn 2016. Ukazuje z jednej strony rozbieżności pomiędzy darami, które widoczne są poprzez zestawienie aspektów widzialnego (dary hierarchiczne) jak również niewidzialnego (dary charyzmatyczne). Zaś z drugiej strony autor wskazuje na ich wzajemne przenikanie i komplementarność. Por. H.W. Hoehner, *Ephesians: An Exegetical Commentary*, s. 538-547, Grand Rapids, MI 2002; R., Jamieson, A.R. Fausset, D. Brown, *Commentary Critical and Explanatory on the Whole Bible*, t. 2, Oak Harbor 1997, s. 350; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Chrześcijańskie ruchy charyzmatyczne: nowość czy kontynuacja Tradycji?* Poznań 2019, s. 22-26.

otrzymaną od Boga w celu służenia innym i ku potwierdzeniu autentyczności przekazywanej wiary. Świadection o działalności ewangelizatorów odnaleźć można w Dziejach Apostolskich, które jasno wskazują na postać diakona Filipa, a także nawróconego Żyda: Apollosa. Innym źródłem informacji o ewangelizatorach, którzy nie należeli do grona dwunastu apostołów, był święty Paweł.

Według świadectwa opisanego w Drugim Liście do Tymoteusza Apostoł Paweł zlecił Tymoteuszowi misję ewangelizowania (2 Tm 4, 1-5). Sam Apostoł we wstępie swojej wypowiedzi podkreślał ogromną potrzebę ewangelizowania. Dodając odwagi Tymoteuszowi wobec przyjęcia nowej i zarazem trudnej misji Paweł podkreślał, że doprowadzenie człowieka do spotkania z Jezusem i przyjęcie przez niego daru zbawienia jest priorytetem. Warto zaznaczyć, że Apostoł świadom był także różnego rodzaju zagrożeń, które występowały na drodze głoszenia. W szczególności mówił o występowaniu tzw. fałszywych nauczycieli, którzy dopasowywali głoszone nauki do potrzeb słuchaczy. Nie prowadziły one według narracji Apostoła do prawdziwego poznania Boga, lecz bardziej do Jego odrzucenia. Ostatecznie przytoczony fragment ukazuje dynamikę misji apostoła, a także nieustanną konieczność posyłania do głoszenia słowa Bożego kolejnych wybranych ewangelizatorów¹¹.

Dzięki bogatemu nauczaniu na temat posługi darami duchowymi w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* święty Paweł nazwany został prekursorem posługi i definicji charyzmatów w Kościele po zmartwychwstaniu Chrystusa. Należy w tym miejscu wskazać, że według Pawłowej nauki charyzmatami są darmowe dary, oznaczające przychyłność Boga, czy też Jego dobrodziejstwo względem człowieka¹². Sam termin *charisma* używany jest przez św. Pawła bardzo często. Warto podkreślić, iż sam Apostoł mówi o różnorodności charyzmatów i ich dynamice, gdyż na różny sposób udzielane są one każdemu człowiekowi¹³.

Można postawić pytanie o celowość istnienia charyzmatów. Wiąże się ona zawsze z dążeniem do chrześcijańskiej doskonałości, która opisana została

¹¹ Por. P.M. Zehr, *1 & 2 Timothy, Titus*, Scottdale 2010, s. 216; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków. Przebudzenie Biblijnego Kościoła*, Wrocław 2018, s. 44.

¹² Por. KK 12; KKK 2003.

¹³ Por. M. Rosik, *Charyzmaty (1 Kor 12,1-12)*, w: <http://www.mariuszrosik.pl/wp-content/uploads/2017/05/CHARYZMATY.pdf>, (dostęp 20.04.2020); J. Włodarczyk, *Charyzmaty Ducha Świętego. Skrypt dla liderów i animatorów Ruchu Odnowy w Duchu Świętym*, Kraków 2015, s. 45-46; J. H. Prado Flores, *Idźcie i ewangelizujcie ochrzczonych*, Poznań 2016, s. 126-129; W. Hahn, *Romans. Catholic commentary on Sacred Scripture*, Grand Rapids 2017, s. 673-677.

w Pawłowym *Hymnie o miłości*¹⁴. Celem charyzmatów nie są znaki czy cuda, ale wydoskonalenie się w chrześcijańskiej miłości zarówno posługujących, jak również odbiorców modlitwy. To ostatecznie prowadzi do realizacji wezwania otrzymanego od Jezusa i zapisanego w Ewangelii św. Jana: „Daję wam nowe przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali. Podobnie jak Ja was umiłowałem, tak i wy macie miłować jeden drugiego” (J 13,34)¹⁵.

1.1.1 Filip diakon

Po męczeńskiej śmierci św. Szczepana około roku 34 rozpoczęło się wielkie prześladowanie chrześcijan. Do tego czasu Apostołowie mogli bez większych przeszkód głosić nauki w Jerozolimie. Zagrożenie życia doprowadziło ich do konieczności przeniesienia głoszenia nauk do Judei i Samarii (Dz 8,1). Choć sami Apostołowie nie opuścili Jerozolimy, to ich uczniowie zostali posłani przez nich do prowincji z dala od Świętego Miasta. Doprowadziło to do realizacji słów, które były skierowane do pierwszych apostołów przez Zmartwychwstałego Jezusa: „Otrzymacie jednak moc Ducha Świętego, który zstąpi na was, i staniecie się moimi świadkami w Jeruzalem, w całej Judei, w Samarii i aż po krańce ziemi” (Dz 1,8)¹⁶.

Realizacja tego zadania dokonała się pośrednio i dowodzi faktu, że nie tylko sami apostołowie otrzymali bezpośrednio przywilej głoszenia słowa Bożego, ale także posłani przez nich uczniowie. Do tego grona zaliczyć można także jednego z siedmiu wybranych diakonów: Filipa. I choć na samym początku przy wyborze Filip nie był ustanowiony do posługi głoszenia słowa Bożego¹⁷, to na przestrzeni czasu to powołanie

¹⁴ Por. R. M. Horsley, *1 Corinthians*, Nashville 1998, s. 175-179.

¹⁵ W przytoczonym fragmencie Jezus zachęcał Apostołów, aby to właśnie miłość, której sam dał im przykład, była zawsze fundamentem służenia drugiemu człowiekowi. Dodatkowym elementem, który wychodzi na pierwszy plan, to postawa uniżenia wobec tych, którym się służy. Dlatego też, w połączeniu z Pawłowym *Hymnem o miłości* można odczytać głęboki sens posługi charyzmatycznej. To niesienie miłości i współczucia w uniżeniu. Por. H. N. Ridderbos, *The Gospel according to John: A Theological Commentary*, Grand Rapids 1997, s. 475-477; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej. Katolicka Odnowa Charyzmatyczna, *Dokument ze spotkania Rady Biskupów Ameryki Łacińskiej w La Ceja (Kolumbia)*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 25.

¹⁶ Por. A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków. Przebudzenie Biblijnego Kościoła*, Wrocław 2018, s. 44.

¹⁷ Pierwotnie funkcja diakona ograniczała się jedynie do posługi miłosierdzia oraz do rozdzielania Eucharystii (por. Dz 6, 2-6). Por. C. S. Keener, *Acts an exegetical commentary. Volume II*, Grand Rapids 2013, s. 1269-1270.

– misja zostaje poszerzona¹⁸. Pod koniec Dziejów Apostolskich (chronologicznie szacując ok. dwadzieścia pięć lat po wybraniu) umieszczone zostało świadectwo, w którym Filip nazywany został już ewangelistą (Dz. 21, 8). Jego głoszenie słowa Bożego, potwierdzały znaki, które można umieścić w kategorii charyzmatów. Świadczą o tym słowa zapisane na kartach Dziejów Apostolskich: „Filip udał się do Samarii i jej mieszkańcom mówił o Chrystusie. Tłumy gromadziły się wokół niego i słuchały go z uwagą, ponieważ widziały znaki, które czynił. Bo z wielu opętanych wychodziły z krzykiem duchy nieczyste. Wielu też ludzi sparaliżowanych i kalekich zostało uzdrowionych.” (Dz 8, 5-7)¹⁹.

Bardzo istotnym elementem w historii misji ewangelizacyjnej Filipa była kwestia powierzonej mu przez apostołów misji. Filip został wysłany do Samarii jako diakon do pełnienia dzieła miłosierdzia, natomiast w pewnym momencie zaczął dodatkowo głosić słowo Boże, któremu towarzyszyły nadzwyczajne znaki Bożej obecności. Kiedy do Jerozolimy dotarły informacje z odległych terenów o działalności Filipa apostołowie wysłali tam delegację, której zadaniem było sprawdzenie, czy została zachowana prawowitość nauki o Zmartwychwstałym i czy nie doszło do jakiś wypaczeń w głoszeniu Ewangelii: „Apostołowie w Jerozolimie dowiedzieli się o tym, że mieszkańcy Samarii przyjęli słowo Boże. Wysłali więc do nich Piotra i Jana. A oni przyszli i modlili się za nich, aby otrzymali Ducha Świętego. Bo na żadnego z nich

¹⁸ Otwarcie się na działanie i współpraca z Duchem Świętym jest ukazana w chwili, gdy Duch kieruje Filipa na spotkanie z Etiopem, któremu Filip tłumaczy teksty z Księgi Izajasza, a następnie zaczyna głosić Ewangelię, co ostatecznie doprowadza do pragnienia przyjęcia przez poganina chrztu w imię Jezusa. Potem Duch Święty przenosi Filipa do Azotu, gdzie także głosi Ewangelię docierając ostatecznie do Cezarei. W ten sposób misja Filipa została poszerzona o głoszenie słowa Bożego a także o dawanie świadectwa o zmartwychwstałym Jezusie (Dz 8, 26-40). Por. H. J. Hornik, M. C. Parsons, *The Acts of the Apostles Through the Centuries*, Mladen 2016, s. 105-109. J. Kręcidło, *Duch Święty...*, s. 15.17.

¹⁹ Na początku swojej posługi Filip, był jednym z siedmiu jałmużników wyznaczonych do zarządzania codzienną administracją funduszu gminnego. Wypędzony z pracy w Jerozolimie, udał się na północ do Samarii i głosił tam Ewangelię. Nie do końca jest pewne, które miasto Samaria zostało ewangelizowane przez Filipa. Starożytne miasto zwane Samarią zostało odbudowane przez Heroda Wielkiego i przemianowane na Sebaste, na cześć rzymskiego cesarza, ale było to miasto hellenistyczne, podczas gdy opowiadanie biblijne wskazuje, że ludzie, którym głosił Filip, byli prawdziwymi Samarytanami. Inną sugestią jest to, że była to Gitta, która według Justyna Męczennika była także rodzinnym miastem Szymona Maga. Jednak najbardziej prawdopodobnie to miejsce w okolicy Sychem. Według Czwartej Ewangelii zarówno Jan Chrzciciel, jak i Jezus byli aktywni na tym obszarze przez pewien czas (J 3,23; 4 4-42). Dlatego być może to właśnie ich działalność mogła stanowić fundament wspólnoty, którą budował Filip. Warto podkreślić, że posługa Filipa była naznaczona egzorcyzmami i uzdrowieniami tak uderzającymi, że wielu uwierzyło w jego przesłanie. Natomiast odbiorcami dzieł uzdrawiających byli najczęściej paralitycy i chromi. Podobnie jak w służbie samego Jezusa i Jego Apostołów, tak i w posłudze Filipa te dzieła miłosierdzia i mocy były widzialnymi „znakami” potwierdzającymi przesłanie, które głosił. Por. F. F. Bruce, *The Book of the Acts*, s.163–165. Grand Rapids, MI 1988; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 45.

jeszcze nie zstąpił. Byli jedynie ochrzczeni w imię Pana Jezusa. Nakładali na nich ręce, a oni otrzymywali Ducha Świętego” (Dz 8, 14-17). Okazało się, że postawa przybyłych na miejsce Apostołów była wobec podejmowanych przez Filipa działań bardzo serdeczna, ale równocześnie wyważona i ostrożna. Ostatecznie Filip dla prowadzonej przez siebie działalności ewangelizacyjnej otrzymał aprobatę apostołów²⁰.

Reasumując należy podkreślić, że misja, jaką podjął Filip była realizacją Bożego planu wobec niego. Sam Filip, poddając się działaniu Ducha Świętego, głosił z mocą oraz czynił cuda, które potwierdzały autentyczność głoszonej nauki. Apostołowie wysłani na miejsce nie tylko potwierdzali autentyczność przekazanej nauki, ale również modlili się o wylanie Ducha Świętego dla wspólnoty, która przyjęła Dobrą Nowinę, tym samym namaszczać kolejnych ewangelizatorów.

1.1.2 Szawel – Paweł

W dzieło ewangelizacji po swoim nawróceniu włączył się także święty Paweł Apostoł. Jego posługa głoszenia była ściśle złączona z posługą otrzymanymi od Ducha Świętego charyzmatami²¹. Damaszek był miejscem, w którym Paweł odkrył prawdziwego Chrystusa, a zarazem miejscem, w którym rozpoczął swoją apostołską działalność. Równocześnie doświadczając podczas modlitw nadzwyczajnych znaków

²⁰ Jan wraz ze swoim bratem Jakubem zasugerowali kiedyś, że należy wezwać ogień z nieba na wspólnotę Samarytan za jej niegościnne zachowanie wobec ich Mistrza (Łk 9, 52–55). Tamten ogień był ogniem gniewu. Nowy ogień, z którym wyruszył Piotr i Jan, był ogniem Ducha Świętego. Warto podkreślić, że wcześniejszy zakaz wstępu Apostołów do jakiegokolwiek miasta Samarytan (Mt 10, 5) został zniesiony przez zmartwychwstałego Chrystusa, dla którego Samaria była jednym z obszarów do ewangelizacji (Dz 1, 8). Można przypuszczać, że misja Filipa była z góry zakładana jako tło wydarzeń dla wizyty Piotra i Jana. Kontynuacja przybycia Apostołów była przedmiotem wielu teologicznych debat. W przeciwieństwie do nawróconych z Jerozolimy w dniu Pięćdziesiątnicy, nawróceni Samarytanie, chociaż zostali ochrzczeni przez Filipa „w imię Pana Jezusa”, nie otrzymali równocześnie daru Ducha Świętego. Kiedy Piotr i Jan przyszli do nich i modlili się za nich, prosząc Boga, aby dał im Ducha Świętego, ten zstąpił w chwili nałożenia rąk na nawróconych. Wyraźnie sugeruje się, że przyjęcie przez nich Ducha Świętego było naznaczone zewnętrznymi objawami, takimi jakie towarzyszyły zstąpieniu na pierwszych uczniów w dniu Pięćdziesiątnicy. Por. H. Conzelmann, *Acts of the Apostles*, Philadelphia 1987, s. 65-66; F. F., Bruce, *The Book of the Acts*, s. 168-169; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 46.

²¹ W teologii św. Pawła termin „charyzmat” używany jest dwojako: w znaczeniu ogólnym jako dar przeznaczony dla wszystkich ochrzczonych, albo w znaczeniu specjalnym, oznaczającym konkretny charyzmat udzielony danej osobie, np. prorocтво. To doprowadza do podziału na charyzmaty ogólne (zwane inaczej fundamentalnymi) oraz charyzmaty specjalne. Por. J. Kudasiewicz, *Duch Święty i jego dary*, Kraków 2007, s. 75-76. Kompleksowym studium terminu *charyzmat* obejmującym wszystkie dzieła świętego Pawła jest książka pt. *The Apostolic and Prophetic Reformation* autorstwa Godfrey’a Harolda, Mauritius 2017, s. 11-19.

i cudów zaczął je określać mianem charyzmatów. Warto podkreślić, że to słowo wcześniej w terminologii nie występowało i zostało po raz pierwszy użyte właśnie przez św. Pawła. To właśnie dzięki osobie Apostoła Narodów zostało ono wprowadzone do chrześcijaństwa. Jego treść wyraża nadzwyczajną moc działania Ducha Świętego w modlących się chrześcijanach²².

Jednym z przykładów nadzwyczajnego działania Ducha Świętego były bardzo odważne wystąpienia świętego Pawła wobec Żydów, którzy mieszkali w Damaszku i zapamiętali go jako gorliwego obrońcę religii judaistycznej. Dodatkowe znaki i cuda, które przez posługę Apostoła się dokonywały, stały się potwierdzeniem przepowiadanego Słowa²³. Dodatkowo należy podkreślić, że Dzieje Apostolskie opisują powołanie do głoszenia słowa Bożego przez Pawła jako nie zaplanowany i nieprzewidywalny dar. Ostatecznym potwierdzeniem autentyczności głoszonej przez niego nauki była oficjalna aprobata dla jego działalności wyrażona przez apostołów Chrystusa²⁴.

Świadectwem wielkości misji świętego Pawła, jego aktywnej posługi charyzmatami, a nade wszystko głoszonego przez niego słowa Bożego, była jego działalność w Koryncie. Apostoł Narodów udał się do miejsca, gdzie ludzie byli moralnie zepsuci, z misją ogłoszenia im Chrystusowej Ewangelii i wezwaniem do nawrócenia. Słowo głoszone przez Pawła określane było mianem charyzmatycznego w tym ujęciu, że nasycone było aktywną obecnością Ducha Świętego. Określano je tak, jakby była to przemowa nie człowieka, ale tego, który użyczył swoich ust Bogu, aby ogłaszał Jego wielkie dzieła. Owoce tej działalności doprowadziły do fali nawróceń oraz przyjęcia chrztu przez tych, którzy uwierzyli w Chrystusa. Wspólnota wierzących w Koryncie, po swoim nawróceniu zaczęła doświadczać charyzmatów, pośród których można wyróżnić między innymi: dar mówienia w językach (głosolalia), dar prorokowania czy też dar głębokiej modlitwy charyzmatycznej²⁵.

²² Por. J. D. G. Dunn, *The theology of Paul the Apostle*, Londyn-Newy Jork, 2003, s. 553.

²³ Barnaba dawał świadectwo o Pawle, w którym zachęcał wspólnotę, by ta go przyjęła. Możliwe, że znał już Szawła wcześniej, jego uczciwość charakteru i był przekonany o prawdziwości jego nawrócenia. Prestiż Barnaby wśród Apostołów i innych wierzących w Jerozolimie był taki, że kiedy dał im gwarancję, że Paweł jest teraz prawdziwym uczniem Jezusa, zostali uspokojeni (Dz 9, 1-31). Por. A. Fernando, *The NIV Application Commentary: Acts*, Grand Rapids 1998, s. 294-301; F. F. Bruce, *The Book of the Acts*, s.193.

²⁴ Por. tamże.

²⁵ Temat pierwszych prób zastosowania darów duchowych w praktyce pośród mieszkańców Koryntu, a także problemy z nich wynikające święty Paweł ukazał szczegółowo w *Pierwszym Liście do Koryntian* w rozdziałach od 12-14. Podstawowym problemem Korynckiej wspólnoty była zaobserwowana pewnego

Sam apostoł w swoim nauczaniu przedstawił kilka różnych katalogów zawierających charyzmaty. W *Liście do Rzymian* (Rz 12, 6-8) wśród charyzmatów wymieniał: prorokowanie, diakonat, nauczanie, napominanie, pomoc ubogim, a także bycie przełożonym²⁶. Z kolei w *Pierwszym Liście do Koryntian* zawarte zostały aż trzy różne katalogi charyzmatów. W 1 Kor 12,8-11 ukazano te, które we współczesnej teologii najczęściej zaliczane są do charyzmatów: dar mądrości słowa (przepowiadanie), dar poznania, charyzmatyczna wiara, dar uzdrawiania i czynienia cudów, prorokowanie, dar rozeznawania duchów, dar języków a także tłumaczenia języków²⁷. Święty Paweł zilustrował w tym fragmencie, jak Duch Święty działa wśród ludu Bożego. Działanie to przejawiało się w różnorodności występowania darów duchowych. Warte podkreślenia w analizie tego tekstu jest to, że Apostoł ukazał możliwość aktualizacji katalogu darów duchowych o kolejne, nowe. Nie jest to zwykły katalog darów Ducha Świętego, ale ukazanie dynamiki Jego działania pośród całego ludu Bożego. W kwestii poprawnego rozumienia działania charyzmatów w życiu wierzących istotne jest stwierdzenie świętego Pawła z wersetu 11. Po raz kolejny przypominał on, że dary łaski, jakiegokolwiek by one nie były, są w całości przeznaczone do dyspozycji Ducha, a równocześnie to On przydziela „każdemu”. Należy jednak pamiętać, że w teologii św. Pawła słowo „wszyscy” oznacza każdego chrześcijanina, jednak nie każdy wierzący otrzymuje ten sam dar²⁸. W innych miejscach *I Listu do Koryntian* te same charyzmaty zostają po raz kolejny wymienione (1 Kor 12, 28-29), jak również zostają ukazane konkretne wskazówki co do korzystania z poszczególnych darów duchowych (1 Kor 14, 26-32)²⁹.

rodzaju rywalizacja w przyjmowaniu i posługiwaniu charyzmatami. Apostoł dostrzegł ów problem w swoim nauczaniu, w którym to podkreślił, że nie można wartościować modlitwy tylko i wyłącznie na podstawie otrzymywanych charyzmatów (w opozycji do tego, jak gdyby modlitwa bez nich była bezużyteczna). Por. J.A. Fitzmyer, *First Corinthians. A new translation with introduction and commentary*, Yale 2008, s. 453-536; T. Sionek, *Charyzmaty. Aktywna obecność Boga w Kościele*, Kraków 2017, s. 15-35.

²⁶ Por. K. Romaniuk, *List do Rzymian. Wstęp – przekład z oryginału, komentarz*, Poznań-Warszawa 1978, s. 241-243.

²⁷ Por. Ogólnopolskie Porozumienie Dyrektorów Katolickich Kerygmatycznych Szkół Nowej Ewangelizacji, *Charyzmaty w służbie ewangelizacji. Wytyczne wobec służby charyzmatycznej we wspólnotach*, red. P. Sawa, A. Sepiolo, I. Zielonka, Gliwice 2017, s. 21.

²⁸ Por. P. Gardner, *1 Corinthians*, Grand Rapids 2018, s. 533-539; T. Deneffe, *A discussion of the distinctives of Pauline pneumatology*, Sint-Pieters-Leeuw 2016, s. 3-9. https://www.academia.edu/33655047/A_DISCUSSION_OF_THE_DISTINCTIVES_OF_PAULINE_PNEUMATOLOGY; P. Gardner, *1 Corinthians*. Grand Rapids, Miami 2018, s. 533-539.

²⁹ Por. J.D.G. Dunn, *The theology of Paul the Apostle*, Londyn-Nowy Jork 2003, s. 566-567; Ogólnopolskie Porozumienie Dyrektorów Katolickich Kerygmatycznych Szkół Nowej Ewangelizacji, *Charyzmaty w służbie ewangelizacji...*, s.21; J. Cambier, *Święty Paweł a Tradycja*, Concilium 1-10 (1966/67), s. 618-619.

Apostoł w swoim nauczaniu na temat charyzmatów podkreślał także konieczność rozeznawania pochodzenia darów duchowych. Istnieje niebezpieczeństwo, że otrzymane dary nie pochodzą od Ducha Świętego. Dzieje się tak, ponieważ szatan potrafi naśladować dary i przez nie wprowadzać do wspólnoty wierzących zamęt, a także niekiedy rozłam. W Koryncie problem ten był nie lada wyzwaniem z uwagi na fakt, że mieszkańcy wszystkie natchnienia uważali za duchowe i pochodzące od Boga. Niekiedy ta postawa doprowadzała do usprawiedliwiania swoich złych postaw wedle zasady: „wszystko mi wolno”³⁰.

1.1.3 Apollos

Postacią ewangelizatora, na którą szczególnie zwrócił uwagę autor Dziejów Apostolskich był Apollos. Jako świetnie wykształcony Żyd, który doskonale znał pisma, przybył w roli charyzmatycznego mówcy do Efezu. Jawił się jako ten, który poznał już osobę Jezusa Chrystusa oraz jego przesłanie, choć pierwotnie przed swoim nawróceniem pragnął jedynie przyjąć chrzest Janowy. Przemawia też o tym argument, że do momentu rozpoczęcia ewangelizacyjnej działalności Apollos przebywał jedynie w gronie uczniów Jana. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że Apollos nie należał do hierarchii. Nie był więc ani prezbiterem, ani biskupem. Nie przeszkadzało mu to jednak w ewangelizowaniu³¹. I choć jego nauczanie pełne mocy wykazywało pewne braki formacyjne, nie przeszkadzało to w gorliwym głoszeniu przez niego Ewangelii. Pomimo iż - jak należy przypuszczać - Apollos nie znał ani chrześcijańskiej idei chrztu świętego, ani chrztu w duchu Świętym, Kościół nie negował w żaden sposób jego misji. Co więcej, troszczył się o zapewnienie mu solidnej formacji chrześcijańskiej. Dokonało się to za sprawą współpracowników świętego Pawła: Pryscylli i Akwili, którzy zostali jego formatorami³². Po zakończeniu swojej formacji

³⁰ Por. T. Sionek, *Charyzmaty...*, s. 46-47.

³¹ Apollos połączył wiedzę o Pismach świętych z mistrzowską umiejętnością wyjaśniania ich mesjańskiej treści. Połączone to było z duchowym zapalem – dynamicznym wyrażeniem wiary, które prawdopodobnie oznaczało nie tyle entuzjastyczny temperament, co owładnięcie przez Ducha Bożego (podobne do tego, o którym pisał św. Paweł w *Liście do Rzymian*). Na podstawie tego świadectwa można stwierdzić, że pośród darów otrzymanych od Boga przez Ducha Świętego był niewątpliwie charyzmat głoszenia słowa Bożego. Por. F. F., Bruce, *The Book of the Acts*, s. 359-360.

³² Pryscylla i Akwila, którzy nadal uczęszczali do synagogi w Efezie po odejściu Pawła, słuchali Apollosa, gdy zaczął tam wykładać Pisma święte i byli pod wielkim wrażeniem wiedzy i umiejętności, którymi

Apollos pragnął wyruszyć na misyjną drogę do Achai, która także ostatecznie zwieńczona została dobrymi owocami głoszenia w postaci licznych nawróceń. Dzięki takiej postawie gorliwego głosiciela słowa Bożego można na nowo odkryć misyjny wymiar posługi charyzmatycznej, który jest wezwaniem do „pójścia na krańce świata”, aby podzielić się Dobrą Nowiną i doświadczać znaków działania Bożej Mocy³³.

1.1.4 Tymoteusz

Postać Tymoteusza jest doskonałym przykładem, że posługa ewangelisty realizowała się nie tylko w pierwszym głoszeniu Słowa, ale także w późniejszych latach życia Kościoła. Sam tytuł „ewangelista”, którym zostali nazwani posługujący, ma swój początek w teologii świętego Pawła, który pisząc do Tymoteusza stwierdził, że nadchodzi czas zafałszowanej nauki oraz fałszywych proroków, którzy będą zwodzić głosząc kłamstwa. Natomiast ci, którzy nazwani są mianem ewangelistów, będą głosili całkowicie nieskażoną fałszem naukę o Królestwie Bożym. W obliczu narastającego problemu tzw. „fałszywych proroków” Apostoł Paweł formował co raz większą rzeszę głoszących Ewangelię Jezusa Chrystusa³⁴.

Charyzmat Tymoteusza można określić w kategoriach chrześcijańskiego pasterzowania. Otrzymując szczególny dar, którego nie można jednoznacznie sprecyzować, Tymoteusz stał się człowiekiem, który pełnił rolę pasterza ludu, pośród

posługiwał się w obronie Ewangelii. Określali go jako godnego następcę świętego Pawła. Kiedy słuchali Apollosa, zdali sobie sprawę z pewnych luk w jego wiedzy. Zabrawszy go do domu zaczęli mu tłumaczyć tzw. „drogę Boga”, którą wcześniej usłyszeli od nauczającego ich św. Pawła. Por. D.N. Freedman (red.), *Timothy*, w: *The Anchor Yale Bible Dictionary*, Yale 2007, s. 300.

³³ Por. E. G. Tosi, *Evangelism in the Early Church*, Toronto 2011, s. 32-33. https://www.academia.edu/1949066/Evangelism_in_the_Early_Church (dostęp 10.12.2020); A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Chrześcijańskie ruchy charyzmatyczne...*, s. 45-46; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 47-48.

³⁴ Najlepiej ukazującym tę rzeczywistość fragmentem jest tekst zawarty w *Drugim Liście do Tymoteusza*: „Przyjdzie bowiem czas, że odrzucą zdrową naukę. Wybiorą sobie nauczycieli, aby słuchać tego, co miłe dla ucha. Odwrócą się od słuchania prawdy, a skłonią się ku baśniom. A ty czuwaj nad wszystkim! Znoś cierpliwie przeciwności! Wykonaj dzieło ewangelisty” (2 Tm 4,3-5). Tymoteusz miał być przygotowany do głoszenia Ewangelii, ponieważ nadejdzie moment, w którym ludzie nie będą chcieli słuchać autentycznej Ewangelii. Św. Paweł prorokował, że będą wędrować ludzie głoszący mity, a w 1 Tm 1,4 wskazał, że są już obecnie nauczane. Nagromadzenie fałszywych nauczycieli zgadzało się z opisem przeciwników Pawła, których charakteryzował jako tych, którzy chcą być nauczycielami prawa. Postanowili nie znosić poprawnego nauczania. Fałszywi nauczyciele byli wybierani zgodnie z ich własnymi złymi pragnieniami. Zamiast słuchać jednego właściwego nauczyciela, gromadzili cały szereg fałszywych nauk i aby przypodobać się ludziom głosili kłamstwa. Por. W. D. Mounce, *Pastoral Epistles* w: *World Biblical Commentary*, t. 46, s. 574-577, Dallas 2000.

którego sam się wychował. Źródło otrzymania przez niego charyzmatu oraz forma (przez nałożenie rąk) świadczyło o objawieniu się daru prorokowania we wspólnocie, która go wybrała do posługi. Jego działalność ewangelizacyjna jest ukierunkowana na cały świat, jednak bardzo istotnym elementem wypełnienia jej było to, aby człowiek w swojej duchowości żył tak, jakby nie był z tego świata (człowiek duchowy). Tymoteusz został w swoim charyzmacie zaproszony do życia w samotności bez naturalnej rodziny po to, aby mógł skuteczniej służyć braciom i siostram w wierze. Ostatecznie charyzmat posiadany przez Tymoteusza uczynił go wpatrzonym w ideał świętości i dążącym do niej. Dlatego o otrzymanym przez niego charyzmacie można powiedzieć, że dotyczy on powołania, posługi i urzędu³⁵.

1.2. Charyzmaty i ich rozwój w pierwszych gminach chrześcijańskich

Działalność apostołów po Zmartwychwstaniu Chrystusa, nasiliła się po wydarzeniu Zesłania Ducha Świętego. Od tego czasu apostołowie „głosili z mocą Królestwo Boże” (Mk 16,15) oraz stali się świadkami licznych cudów dokonywanych w Imię Jezusa (Mk 16, 17-18). W ten sposób zrealizowane zostało posłanie Mistrza, aby nieść żywą wiarę ludziom, ukazywać Bożą miłość, a znaki były zawsze potwierdzeniem autentyczności obecności Boga³⁶.

Dla lepszego zrozumienia historii rozwoju charyzmatów należy poznać najpierw doświadczenia pierwszych chrześcijan, m.in. z Efezu, którzy stopniowo odkrywali

³⁵ Warto podkreślić fakt, że sama misja ewangelizacyjna Tymoteusza była niezwykle trudna, gdyż spotkał się z bardzo dużym niezrozumieniem i brakiem akceptacji u odbiorców głoszonego słowa Bożego. W tym kluczu bardzo dobrze zbiegło się w czasie przesłanie do Tymoteusza listu od świętego Pawła, który miał go umocnić w dalszym, wytrwałym głoszeniu oraz korzystaniu z charyzmatów Ducha Świętego. Por. *Timothy*, w: *The Anchor Yale Bible Dictionary*, red. D.N. Freedman, s. 558-560; A. Siemieniowski, *Charyzmat Tymoteusza*, Wrocław 2015, s. 9-11, 22; W. D. Mounce, *Pastoral Epistles...*, s. 248; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Chrześcijańskie ruchy charyzmatyczne...*, s. 46.

³⁶ W dniu Zesłania Ducha Świętego wypełniło się proroctwo zapowiedziane przez Jana Chrzciciela: „Ja chrzczę was wodą, lecz idzie potężniejszy ode mnie, któremu nie jestem godny rozwiązać rzemyka u sandałów. On będzie was chrzczył Duchem Świętym i ogniem” (Łk 3,6). Jeżeli zatem odnieść doświadczenia Apostołów do wypowiedzi Jana, można postawić tezę, że uczniowie Jezusa przeżywali swój własny chrzest w Duchu Świętym. Chrzest ten osadzony zostaje pośród niezwykle znaków zarówno widzialnych, jak niewidzialnych pełnych Bożej mocy. Por. H. Langkammer, *Ewangelia według św. Marka*, s. 361-362; F. F., Bruce, *The Book of the Acts*, s. 50-51; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 50.

znaczenie Kościoła jako wspólnoty wierzących. Była ona zróżnicowana zarówno pod względem ludzi do niej należących, jak również co do darów, posług czy też zadań, jakie Pan wyznaczał wierzącym. Ten obraz pozwoli dopiero odkryć, że charyzmaty są darem dla wspólnoty w celu budowania jej i scalania.

Analizując działalność i nauczanie świętego Pawła można dostrzec zestawienie dwóch związanych ze sobą rzeczywistości. Pierwsza z nich to Kościół hierarchiczny, który tworzyła pierwotnie wspólnota apostołów i charakteryzowała go sukcesja apostołska w kolejnych wiekach chrześcijaństwa. Natomiast druga rzeczywistość ukazana w nauczaniu Apostoła to Kościół charyzmatyczny. Należeli do niego ludzie, którzy zostali obdarzeni różnego rodzaju darami duchowymi. Owo obdarowanie przez Ducha Świętego objawiało się szczególnie w posłudze głoszenia słowa Bożego, czy też w posłudze szczególnymi charyzmatami, takimi jak charyzmat prorokowania, mówienia językami, czy też uzdrawiania. Ta wzmianka jest o tyle istotna, że już od samego początku –czego świadectwo ukazał św. Paweł w *Liście do Efezjan* (2, 19-20) Kościół łączył w sobie te dwie rzeczywistości³⁷.

Warto podkreślić, że hierarchia jako struktura Kościoła była wypełnieniem woli samego Jezusa, który na jej czele stawiał „tych, których sam wybrał” (Dz. 1, 2)³⁸. W świadectwie Apostołów można odnaleźć także informacje dotyczące tzw. „innych posług”, które nie są już zarezerwowane *stricte* dla apostołów. Wszystko związane jest z sytuacją opisaną w *Dziejach Apostolskich*, kiedy znaleźli się wszyscy razem na modlitwie (Dz 1, 13-14). Oprócz Apostołów wymienieni zostali także Maryja i bracia Jezusa. Sugeruje to istnienie obok hierarchicznej struktury Apostołów innej grupy ludzi, która modliła się i korzystała z obecnych we wspólnocie charyzmatów. Można zatem stwierdzić, że Maryja otworzyła w Kościele miejsce dla innych posług opartych na charyzmatach³⁹.

³⁷ Por. G. D. Fee, *Paul's Letter to the Philippians*, Grand Rapids 1995, s. 263-266.

³⁸ Głoszenie dobrej nowiny w mocy Ducha Świętego jest tematem *Dziejów Apostolskich*. Podczas chrztu Jezus został „namaszczone” Duchem Świętym i mocą. Święty Jan wskazywał zadania nałożone na uczniów przez zmarłychwstałego Chrystusa. Pośród nich kładł nacisk na moc, z jaką powinni wykonywać swoje zadania. Źródłem mocy działania Apostołów był niezmiennie Duch Święty (J 20,22). W innym fragmencie ewangelista Łukasz wyjaśniał, że to dzięki mocy tego samego Ducha dokonano wszystkich cudów apostołskich. Por. F. F., Bruce, *The Book of the Acts*, s. 30-31; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 12-15.

³⁹ Pośród tzw. innych posług wskazać można dar prorocstwa, który w Kościele apostołskim był podobny do daru języków, ponieważ był wykonywany pod natchnieniem Boga; różnił się od niego tym, że został wyrażony w zwykłym języku mówiącego. Miejsce dla tego duchowego daru w Kościele jest rozpoznane w listach Pawła. Uznał go za bardzo cenny i umieścił proroka na drugim miejscu po Apostole. Tu i ówdzie narracja *Dziejów Apostolskich* ilustruje, jak była wykonywana ta posługa. Por. J. D. G. Dunn, *The*

Istnieje wiele relacji zawartych w *Dziejach Apostolskich*, które ukazują działanie posług charyzmatycznych. Dla przykładu wspólnota Jerozolimska, w czasie ewangelizacji ma w swoich strukturach osoby posługujące charyzmatem prorokowania (Dz 11,27). Przedstawicielami tej grupy są Juda i Syłas, którzy przyjmując i odkrywając działanie charyzmatów rozpoczynają równocześnie misję ewangelizacyjną, której towarzyszą znaki i cuda Bożej mocy (Dz 15 27-32)⁴⁰.

Odnosząc się do przytoczonego wcześniej modelu dwóch przenikających się rzeczywistości w Kościele: hierarchiczności i charyzmatyczności warto podkreślić odniesienie do tej struktury, które zawarte jest w *Liście Świętego Pawła Apostoła do Efezjan*. Apostoł pisze wprost o Kościele, którego fundamentem są Apostołowie oraz prorocy⁴¹. Wynika z tego, że te dwie grupy wzajemnie uzupełniające swoją posługę wypełniają równocześnie funkcje hierarchiczną (Apostołowie) oraz charyzmatyczną (prorocy). Odkrywanie tej tajemnicy początków Kościoła dokonało się poprzez modlitwę we wspólnocie oraz otwarcie się na światło Ducha Świętego⁴². Dlatego też, analizując dalej tekst zawarty w *Liście do Efezjan* można zobaczyć pełny kształt Kościoła, jaki Chrystus zaplanował: „On także ustanowił Apostołów, proroków, ewangelistów, pasterzy i nauczycieli, aby przygotowali świętych do pełnienia posługi budowania Ciała Chrystusa” (Ef 4,11-12)⁴³.

Reasumując warto podkreślić, że struktura Kościoła od samego początku jest dobrze przemyślana, wedle objawionej woli Bożej. Różnym posługom w Kościele towarzyszą odpowiednie dary duchowe. W ten sposób można zaobserwować

Theology of Paul the Apostle, Londyn 2006, s. 566; F. F., Bruce, *The Book of the Acts*, s.229, 298-299; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 15.

⁴⁰ Dla przykładu zadaniem Judy i Sylasa było nie tylko ustne przekazywanie ustaleń Soboru Kościołowi w Antiochii, ale także odczytywanie i przekazywanie listów od Apostołów i starszych w Jerozolimie. Ich misja była o tyle istotna, gdyż musieli naprawiać błędy poprzednich przedstawicieli z Jerozolimy. Uzyskawszy akredytację Kościoła Jerozolimskiego rozpoczęli misję naprawiania szkód wyrządzonych pośród wiernych przez fałszywe głoszenie słowa. Por. H.J. Hornik, M.C. Parsons, *The Acts of the Apostles Through the Centuries*, s. 167-169; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 16.

⁴¹ Por. Ef 2, 19-21. Szerszy opis i podział funkcji znajduje się w *Pierwszym Liście do Koryntian*: „I tak ustanowił Bóg w Kościele najpierw apostołów, po wtóre proroków, po trzecie nauczycieli, a następnie tych, co mają dar czynienia cudów, wspierania pomocą, rządzenia oraz przemawiania różnymi językami” (1 Kor 12, 28).

⁴² Por. H. W. Hoehner, *Ephesians: An Exegetical Commentary*, s 390-396; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 16.

⁴³ Por. G. L. Müller, *Dogmatyka katolicka*, Kraków 2017, s. 592-593; H. W. Hoehner, *Ephesians: An Exegetical Commentary*, Grand Rapids 2002, s. 545-550; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 17, 50.

komplementarność, jaka zachodzi pomiędzy darami hierarchicznymi i charyzmatycznymi. To wzajemne dopełnianie się posług w przyszłości będzie fundamentem zachowania prawowierności Kościoła. Stąd też we współczesnym świecie, podobnie jak w wiekach poprzednich, istnieje tendencja do odwoływania się do praktyk Kościoła Apostolskiego. Jest to potrzeba powrotu do ortodoksji, jak również przydatna pomoc w analizie tzw. „nowych zjawisk”, jak współcześnie określane są w Kościele charyzmaty⁴⁴.

1.3. Świadectwa Ojców Kościoła o charyzmatach i działaniu Ducha Świętego

Obecność darów duchowych, szczególnie w pierwszych czterech wiekach po Zmartwychwstaniu Chrystusa, zaakcentowana została w nauczaniu Ojców Kościoła. Charyzmaty, których obecność zapoczątkowało wydarzenie Zesłania Ducha Świętego, nie zaniknęły we wspólnocie Kościoła wraz ze śmiercią apostołów. Rozwój nauki o charyzmatach był kontynuowany w połączeniu z ich aktywnym praktykowaniem przez pierwszych chrześcijan⁴⁵. Podstawowym tekstem biblijnym, na którym opierali się Ojcowie Kościoła rozwijając naukę o charyzmatach, był fragment zaczerpnięty z Ewangelii według świętego Marka: „I powiedział do nich: «Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu! Kto uwierzy i przyjmie chrzest, będzie zbawiony; a kto nie uwierzy, ten się potępi. Tym, którzy uwierzą, takie znaki będą towarzyszyć: W moje imię będą wyrzucać demony, będą mówić nowymi językami, węże będą brać do rąk, i choćby wypili coś zatrutego, nie zaszkodzi im. Będą na chorych kłaść ręce, a ci zostaną uzdrowieni»”. (Mk 16, 15-18). W przytoczonym fragmencie na szczególną uwagę zasługuje fakt, że uczniowie otrzymali obietnicę czynienia tych samych znaków co Jezus. Jednak w przeciwieństwie do Mistrza mają dodatkowo mówić obcymi (nie znanymi dotąd) językami, a także w swojej posłudze być chronieni przed

⁴⁴ Bardzo istotnym dopowiedzeniem jest fakt, że w Kościele apostolskim nie oczekiwano wprost charyzmatów. Bardziej istotnym było wylanie Ducha Świętego i Jego działanie w sakramentach (szczególnie chrztu, bierzmowania oraz Eucharystii). Charyzmaty traktowano jako element dodatkowy, który co prawda budził entuzjazm, jednak jego celem ostatecznie było skuteczne dawanie świadectwa o Chrystusie. Por. J. Włodarczyk, *Charyzmaty Ducha Świętego*, s. 47.; Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 11.

⁴⁵ Por. D. Stayne, *Odnów swoje cuda. Dary duchowe naszych czasów*, Łódź 2017, s. 43.

niebezpieczeństwem. Fragment ten po raz kolejny ukazuje hierarchię zadań Apostołów. Głównym celem ich misji było głoszenie Królestwa Bożego, natomiast znaki i cuda temu towarzyszące mają jedynie znaczenie potwierdzające autentyczność głoszonej nauki. Samo oczekiwanie znaków i czynienie z nich celu samego w sobie było niezgodne z poleceniem danym przez Jezusa⁴⁶.

Analizując historię pierwszych chrześcijan nie sposób przejść obojętnie obok dużej liczby świadectw o działaniu charyzmatów we wspólnotach. Podstawowymi autorami w pierwotnym Kościele, którzy ukazywali prawdę o niezwykłych darach Ducha Świętego byli biskupi Ignacy oraz Polikarp. Innymi autorami, którzy zawarli w swoich pismach opisy charyzmatów i ich owoców w postaci np. uzdrowień byli Klemens Rzymski a także Justyn Męczennik. Niejako dopełnieniem tych relacji były świadectwa samych Ojców Kościoła. Św. Ireneusz bardzo dużo uwagi w swoich pismach poświęcił roli i działaniu Ducha Świętego. W sposób szczególny w swoim dziele *Adversus Haereses* podkreślił, iż Duch Święty prawdziwie daje Kościołowi jedność równocześnie rozdzielając posługi i dary. Innym autorem, który w swoich pismach zawarł nauczanie na temat charyzmatów był Tertulian, który opisując gest nakładania rąk na głowę ludzi pragnących przyjąć charyzmaty nazywał go wprost zaproszeniem i przywitaniem Ducha Świętego⁴⁷.

1.3.1. Justyn Męczennik

Jednym z najstarszych świadectw potwierdzających obecność charyzmatów w Kościele II wieku jest nauczanie świętego Justyna Męczennika (100-165r.). W swojej drugiej apologii autor napisał: „I znów w innych słowach powiedział On [Jezus]: «Oto daję wam władzę stąpania po węzach i skorpionach, i stonogach, i po całej potędze wroga». A obecnie my, którzy wierzymy w naszego Pana Jezusa, który został ukrzyżowany pod Poncjuszem Piłatem, kiedy wypędzamy wszelkie demony i złe duchy, one rzeczywiście się nam poddają. Skoro bowiem prorocy oświadczyli niejasno, że Chrystus będzie cierpiał, a następnie stanie się Panem wszystkiego, to ich wypowiedzi

⁴⁶ Por. M. D. Hooker, *The Gospel according to Saint Mark*, Londyn 1991, s. 390.

⁴⁷ Por. M. Antoszczuk, *Obdarowani*, Namysłów 2015, s. 21-23.

mogłyby jeszcze być dla kogoś niezrozumiałe, aż do chwili, gdy On sam przekonał apostołów, iż te fragmenty zostały nieprzypadkowo zamieszczone w Pismach”⁴⁸.

Z przytoczonego fragmentu wypowiedzi można dostrzec, że praktykowanie modlitwy o uwolnienie od demonów było bardzo często używane w Kościele pierwotnym. Dodatkowo święty Justyn podkreślał pełną aktualizację w Kościele słów Jezusa dotyczących posługi uwalniania, jak również ukazał moc działania słowa Bożego dzięki obecności Ducha Świętego.

W innym momencie święty Justyn podkreślał znaczenie charyzmatu prorocтва, który okazał się niezwykle skuteczny w dialogu z Żydami: „U nas bowiem istnieją po dziś charyzmaty prorocze, skąd sami wy rozumieć możecie, że to, co kiedyś w waszym było narodzie, na nas dziś zostało przeniesione”⁴⁹. Powyższa wypowiedź osadzona w kontekście apologetycznym nie tylko podkreśla fakt istnienia charyzmatów i posługiwania się nimi przez pierwsze wspólnoty chrześcijańskie. Dodatkowo w odniesieniu do Narodu Wybranego świadczy również o zakorzenieniu wspomnianych darów duchowych już w historii zbawienia ukazanej w Starym Testamencie. Dodatkowo warto podkreślić fakt utraty wspomnianych darów duchowych przez Żydów. Zostały one wylane na wyznawców Chrystusa, którzy odkryli w Nim Syna Bożego. Święty Paweł opisywał ten fakt szeroko z punktu widzenia nawróconego Żyda zachęcając swoich dawnych współbraci do przyjęcia wiary w Chrystusa i ponownego otrzymania utraconych darów⁵⁰.

1.3.2. Ireneusz z Lyonu

Analizując napisany przez Ireneusza *Wykład nauki Apostolskiej* warto dostrzec ukazany przez autora fakt cudownych uzdrowień dokonujących się we wspólnotach chrześcijańskich podczas modlitw. Te spektakularne znaki dokonywały się od momentu

⁴⁸ Justyn Męczennik, *Dialog z żydem Tryfonem*, nr 76-82, <http://jednoczymysie.pl/wp-content/uploads/2013/02/Justyn-M%C4%99czennik-Dialog-z-Zydem-Tryfonem.pdf> (dostęp 21.04.2019).

⁴⁹ Tamże; Por. P. Schaff, *The Apostolic Fathers with Justin Martyr and Irenaeus*, Miami 2002, s. 388; L.W. Barnard, *Justin Martyr. His life and thought*, Cambridge 1967, s. 101-110.

⁵⁰ Por. B. Espinoza, *Early church worship*, w: *The Lexham Bible Dictionary*, red. J. D. Barry, D. Bomar, i inni, Bellingham 2016; F. A. Sullivan, *Charyzmaty i odnowa charyzmatyczna*, Warszawa 1992, s. 96; A. Siemieniewski, *Dary duchowe w dawnych wiekach Kościoła. "Nie zaniedbuj w sobie charyzmatu" (1 Tm 4,14)*, <http://www.siemieniewski.archidiecezja.wroc.pl/?q=node/29> (dostęp 11.04.2021).

publicznej działalności Jezusa. Następnie charyzmaty (w tym charyzmat uzdrawiania) został dany w sposób szczególny Apostołom podczas Zesłania Ducha Świętego. Później uczniowie Chrystusa, przekazywali te dary swoim uczniom i następcom podczas modlitwy połączonej z gestem nałożenia rąk. Analizując ten fenomen Ireneusz odniósł się do proroctw, które zostały objawione w księdze proroka Izajasza: „W tym dniu głusi będą słyszeć słowa księgi, a oczy niewidomych przejrzą, wolne od mroku i ciemności!” (Iz 29, 18). W ten sposób autor ukazał z jednej strony zrealizowaną w proroctwach i osobie Jezusa Bożą obietnicę, jak również wskazał na fakt nieprzerwanego występowania charyzmatów we wspólnocie chrześcijan⁵¹.

Święty Ireneusz z Lyonu w swoim dziele *Adversus Haereses* zamieścił wiele informacji na temat obecności darów duchowych. Znajdujemy tu naukę o darach prorockich w pierwszym Kościele, egzorcyzmach, uzdrowieniach chorych czy nawet o wskrzeszeniach ludzi, które w imię Jezusa dokonały się podczas modlitw wierzących⁵². W tym kontekście autor osadził dodatkowo naukę o wylaniu Ducha Świętego, który stał się „nowym przymierzem” także dla pogan, a przyjęcie Go otworzyło wszystkim drogę do czerpania ze skarbcza, jakim jest „żywe słowo Boże”. Tym samym odnosząc się do proroctwa Jeremiasza⁵³ wskazał na nowość i stałość „nowego przymierza w Chrystusie”. Powołując się na proroctwa Ezechiela podkreślił rolę, jaką odgrywał udział Ducha Świętego i Jego darów w życiu duchowym wierzących⁵⁴. Święty Ireneusz bardzo mocno akcentował rolę „nowego ducha”, który najpierw działał w Chrystusie i przez Chrystusa, potem poczynawszy od apostołów został dany wszystkim wierzącym⁵⁵.

⁵¹ Por. E. Osborn, *Irenaeus of Lyons*, Oxford 2003, s. 67-68, 92; W. Myszor, *Wykład nauki apostoelskiej*, Kraków 1997, s. 79.

⁵² Por. D. Stayne, *Odnów swoje cuda...*, s. 44.

⁵³ „Oto nadchodzą dni – wyrocznia PANA –gdy zawrę z domem Izraela i z domem Judy Nowe Przymierze. Będzie się ono różnić od przymierza, które zawarłem z ich przodkami w dniu, gdy ująłem ich za rękę i wyprowadziłem z ziemi egipskiej. Tamci złamali moje przymierze, choć byli moją własnością – wyrocznia PANA. Lecz takie będzie przymierze, które zawrę z domem Izraela po tych dniach – wyrocznia PANA: Moje Prawo umieszcze w ich wnętrzu i wypiszę je w ich sercach. Będę dla nich Bogiem, a oni będą dla Mnie ludem. I nikt już nie będzie pouczał swego rodaka ani swego brata: «Poznajcie PANA!», bo wszyscy będą Mnie znali, od najmniejszego do największego – wyrocznia PANA. Wtedy odpuszczę ich winy, a ich grzechów nie będę już pamiętał” (Jr 31, 31-34).

⁵⁴ „Dam im jedno serce i nowego ducha włożę w ich wnętrza. Usunę z ich ciała serce kamienne i dam im serce cieleśne, aby postępowali według moich nakazów, przestrzegali moich praw i je wypełniali. Tak staną się moim ludem, a Ja będę ich Bogiem” (Ez 11, 19-20).

⁵⁵ Por. W. Myszor, *Wykład nauki apostoelskiej*, Kraków 1997, s. 91-93, 99.

W drugiej księdze *Adversus Haereses* Ireneusz opisał wprost temat darów duchowych i ich owoców: „Ci, którzy zaliczają się do prawdziwych uczniów, otrzymują od Niego łaskę i czynią cuda w Jego imię dla dobra innych, wedle daru, jaki każdy otrzymał. Jedni wyrzucają złe duchy, aby oczyszczeni mogli wyznać wiarę w Chrystusa i przyłączyć się do wspólnoty Kościoła. Jeszcze inni mają wiedzę o rzeczach, które mają nastąpić i według wizji wypowiadają proroctwa. Jeszcze inni przez nałożenie rąk uzdrawiają chorych. Co więcej, nawet umarli zostali wskrzeszeni i długo pozostawali pośród nas”⁵⁶. Przytoczone świadectwo św. Ireneusza ukazuje ogromną różnorodność charyzmatów występujących w pierwotnym Kościele. Jak podkreśla autor istotą ich obecności jest budowanie wspólnoty poprzez uwalnianie wierzących od przeszkód, które nie pozwalały całkowicie żyć Ewangelią. Kolejnym elementem, który należy zaobserwować na podstawie przytoczonego fragmentu, jest świadectwo wielkiego dynamizmu w przeżywaniu wiary, który charakteryzował Kościół poapostolski i był świadectwem autentycznego działania w nim Ducha Świętego.

Na koniec warto przytoczyć nauczanie świętego Ireneusza na temat obecności w Kościele charyzmatów prorockich, w tym także daru języków. Sam autor zaznaczał, że nie można jednoznacznie podać liczby darów duchowych, jakie na całym świecie Kościół otrzymuje od Ducha Świętego. Dla Ireneusza charyzmaty nie były lokalnym fenomenem, lecz zjawiskiem powszechnym w Kościele. Dlatego też św. Ireneusz pisał o osobach odrzucających proroctwa ze względu na możliwość fałszywego prorokowania w sposób następujący: „Nieszczęśni, bo nie chcąc przyjąć pseudo proroków, wyganiając zarazem łaskę proroctwa z Kościoła. Rozumie się, że tacy nie uznają również Apostoła Pawła”⁵⁷.

1.3.3. Tertulian

Tertulian (160–220) w liście apologetycznym skierowanym do gnostyka Marcjona wykazał obecność charyzmatów w Kościele: „Mówię o tym także, co Stwórca

⁵⁶ Por. Ireneusz z Lyonu, *Adversus Haereses*, t. II, nr 32; w: A. Bober, *Antologia patrystyczna. Światła ekumeny*, Kraków 1966, s. 35.

⁵⁷ Święty Paweł gorąco zachęcał wszystkich wierzących do odważnego posługiwania się darem prorokowania. Tłumaczył tą potrzebę tym, że samo prorokowanie konstituuje wspólnotę Kościoła. Poprzez wypowiadanie proroctw wielokrotnie człowiek może doznać pocieszenia, jak również zachęty do pogłębiania swojej osobowej relacji z Bogiem (1 Kor 14). Por. Ireneusz z Lyonu, *Adversus Haereses*, t. V, nr 6; cyt. za: A. Bober, *Antologia patrystyczna. Światła ekumeny*, Kraków 1966, s. 36.

przyszedł ze względu na Chrystusa, to w powyższym założeniu uważam za bardzo słuszne. Sądzę mianowicie, że należy wierzyć, iż dary te nie ujawniają innego Boga, jak Tego, którego miały być spełnioną obietnicą. Izajasz przepowiedział: „I wyrosnie różdżka z pnia Jessego, wypuści się odrośl z jego korzeni i spocznie na nim Duch Boga”. Następnie wymienia Jego rodzaje: „Duch mądrości i rozumu, duch rady i męstwa, duch wiedzy i pobożności oraz wypełni go duch bojaźni Pańskiej”, a więc wskazuje na Chrystusa jako na *wykwit, odrośl*. To obraz jego narodzenia z gałęzi wyrosłej na korzeniu Jessego, to jest z Dziewicy pokolenia Dawidowego, syna Jessego. I przepowiada, że w tym Chrystusie musi zamieszkać cała istota Ducha, i która nie przybyła do Niego później, gdyż On zawsze był Duchem Boga, także przed otrzymaniem ciała. Żebyś z tego nie wyciągał dowodu, że to proroctwo odnosi się do tego Chrystusa, który był tylko człowiekiem, i jedynie z rodu Dawidowego pochodził, a potem miał otrzymać Ducha swego Boga! Ale miał Ducha Stwórcy, a odkąd zakwitł w przybranym ciele z pokolenia Dawida, miała w Nim spoczywać wszelaka działalność łaski duchowej, a u Żydów miała ona zaprzestać swego działania i zakończyć je”⁵⁸. Tertulian w swojej korespondencji na pierwszym miejscu zwrócił uwagę na fakt obietnicy wypowiedzianej przez Chrystusa, a dotyczącej posłania Ducha Świętego wraz z Jego darami (Łk 11,13; J 14, 15-31), które dokonało się w Dniu Pięćdziesiątnicy. Powołując się na zapowiedzi starotestamentalne Tertulian wykazał, że to w osobie Jezusa wszystkie dary duchowe objawiły się w pełni z uwagi na jego bosko-ludzką naturę (Łk 4, 1-14). Ostatecznie autor podkreślił, że fakt odrzucenia Jezusa jako zbawiciela, wraz z Jego nauczaniem, pozbawił człowieka możliwości partycypowania w charyzmatkach, jak to ma miejsce u Żydów. W tej narracji widać ogromne podobieństwa w odniesieniu do nauczania świętego Justyna, a także Ireneusza z Lyonu⁵⁹.

W dziele *O chrzcie* Tertulian podkreślał, że już na mocy tego sakramentu wierzący dorośli mogli wyciągać dłonie i modlić się do Boga, aby mocą Ducha Świętego otrzymywać nadprzyrodzone dary do posługi innym wierzącym. Dzieje się tak, ponieważ sam chrzest nie tylko włącza człowieka w dzieło zbawcze Jezusa, ale przede

⁵⁸ Tertulian, *Przeciw Marcjanowi*, księga 8, rozdział 4; <https://docer.pl/doc/ne0s5> (dostęp: 21.04.2019).

⁵⁹ Por. E. Osborn, *Tertulian. First Theologian of the West*, Oxford 1997, s. 79-80; J. D. Dunn, *Tertulian. The early Church Fathers*, London 2004, s. 57-58.

wszystkim sprawia, że następuje proces duchowego narodzenia. Od tego momentu ochrzczeni mogą partycypować w pełni w darach duchowych o które proszą (J 3, 5-8)⁶⁰.

Na temat osoby Tertuliana krążą hipotezy mające sugerować jego związki z sektą montanistów. Często argument ten przytaczany jest przy analizie jego teologii pneumatologicznej. Jednak nie można tego przyjąć za prawdę. Tertulian używał często narracji zbliżonej językiem do montanistów, jednak czynił to tylko po to, aby owi krytykownicy za błędy mogli lepiej zrozumieć jego narrację⁶¹.

1.3.4. Hipolit

Z nauczaniem Tertuliana bardzo mocno utożsamiał się i pogłębił je Hipolit⁶² (170-235). Wiązał on bezpośrednio działanie Ducha Świętego z pierwszym sakramentem inicjacji chrześcijańskiej. Podkreślał łączność, jaka na polu działania Bożego zachodzi pomiędzy aktywną obecnością Ducha Świętego a gestem tchnienia, które wpisane jest w obrzęd Chrztu Świętego. Od tego momentu Duch Święty zaczyna być obecny w człowieku. Dla podkreślenia tego działania Hipolit nawiązał także do gestu epiklezy eucharystycznej oraz wypowiedzianych słów ustanowienia, podczas których Duch Święty zstępuje na ofiarowane dary chleba i wina czyniąc je autentycznym Ciałem i Krwią Jezusa Chrystusa. Dodatkowo w swoim nauczaniu zwrócił szczególną uwagę na rolę zstępującą Ducha Świętego z nieba w przypadku sakramentu święceń, zarówno prezbiteratu, jak również episkopatu⁶³.

⁶⁰ Por. G. L. Bray, *Holiness and the will of God. Perspectives on the theology of Tertullian*, London 1997, s. 40; D. Stayne, *Odnów swoje cuda...*, s. 45.

⁶¹ Por. D. Rankin, *Tertullian and the Church*, Cambridge 1995, s. 41.

⁶² Warto podkreślić, że sam Hipolit należał do autorów, którzy na bieżąco badali wszelkie niepokojące zjawiska, jakie dokonywały się w Kościele i skutecznie walczył w polemice z heretykami. Por. G. Vallée, *A study in anti-gnostic polemics. Irenaeus, Hippolytus, and Epiphanius*, Waterloo 1981, s. 47-56.

⁶³ Por. J. R. Wright, *Holy spirit in holy church: from experience to doctrine*, w: „Anglican Theological Review”, Summer 2001; 83, 3; Research Library s. 443-446.

1.3.5. Orygenes

Orygenes (185-254) słynął z bardzo rzetelnego podejścia do badania fenomenu różnych spektakularnych zjawisk, w tym cudów. Z jednej strony nie negował ich istnienia, z drugiej natomiast wszystkie przypadki poddawał wnikliwej, racjonalnej analizie⁶⁴. Osoba Ducha Świętego, a także temat charyzmatów, były podejmowane przez Orygenesesa w różnych jego dziełach. Autor w swoim *Traktacie o modlitwie* wspominał, że cała wspólnota Kościoła jest szczególnym miejscem działania Ducha Świętego. Dodatkowo podkreślił, że tylko dzięki pomocy Ducha można osiągnąć prawdziwe poznanie i mądrość⁶⁵. Natomiast w *Contra Caelsum* stwierdził dodatkowo, że: „W imię Jezusa dokonują się cudowne uzdrowienia i inne cuda niemałej wagi”⁶⁶. Dlatego też, analizując opisy Orygenesesa dotyczące istoty i działania Ducha Świętego w Kościele można stwierdzić, że uważał Go za Boską pomoc w rozumieniu nie tylko prawd objawionych, ale również całej duchowości człowieka w kontakcie z Bogiem. Duch Święty poprzez charyzmaty prowadzi człowieka do większej bliskości duchowej ze Stwórcą. A znaki i cuda, jakie dokonują się podczas modlitwy, są jedynie potwierdzeniem autentyczności głoszonej i przyjętej przez słuchaczy Ewangelii⁶⁷.

1.3.6. Cyprian z Kartaginy

Cyprian z Kartaginy (200–258) był autorem, który poprzez publikacje wielu dzieł bardzo mocno wpłynął na kształtowanie się i usystematyzowanie nauczania Kościoła pierwszych wieków. Pośród wielu różnych problemów podejmowanych w jego opracowaniach warto przytoczyć jego osobiste świadectwo doświadczenia mocy działania Ducha Świętego oraz modlitwy⁶⁸. W *Traktatach* autor pisał: „Gdybyś tylko

⁶⁴ Por. J. W. Trigg, *Origen*, Amsterdam 1998, s. 55.

⁶⁵ Por. J. R. Wright, *Holy spirit in holy church...*, s. 448-454

⁶⁶ Orygenes, *Contra Celsum*, księga III r. 28, <http://www.newadvent.org/fathers/04163.htm> (dostęp: 21.04.2019).

⁶⁷ Por. E. D. Lauro, *The soul and Spirit of scripture within Origen's exegesis*, Boston 2005, s. 45; B. P. Blosser, *Become like the angels. Origen's doctrine of the soul*, Washington 2012, s. 179.

⁶⁸ Por. S. Pawłowski, *Teologia jedności Kościoła*, http://teologia.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=128:teologia-jednoci&catid=39:konferencje1&Itemid=53&lang=pl (dostęp 04.01.2021).

mógł usłyszeć i zobaczyć złe duchy, kiedy je zaklinamy. Doświadczają tortur natury duchowej, chłosty i zostają wyrzucane z ciał opętanych poprzez słowa modlitw. Równocześnie wyjąc na wezwaną moc Boga, czują ciosy i zeznają o sądzie, który ma nadejść. Przybądź, a przekonasz się, że to co mówimy, jest prawdą”⁶⁹. Święty Cyprian w przytoczonym fragmencie wyraźnie podkreślał przykład praktykowanej modlitwy o uwolnienie. Mocą Ducha Świętego autor w bardzo obrazowy sposób opisywał w jaki sposób dokonuje się proces uwolnienia człowieka spod panowania szatana. Przytoczona wypowiedź świętego Cypriana stanowi kolejny dowód na praktykowanie charyzmatów w pierwotnym Kościele⁷⁰.

1.3.7. Cyryl Jerozolimski, Hilary z Poitiers, Teodor z Mopsuestii, Augustyn z Hippony, Grzegorz Wielki

Cyryl Jerozolimski (313–386), podobnie jak Tertulian, Hipolit czy Cyprian, nawiązując do sakramentu chrztu, wzywał wszystkich ochrzczonych do przyjęcia i posługiwania charyzmatami Ducha Świętego. Nazywał je niebieskimi darami i wskazywał, że dusza człowieka potrzebuje współpracy z nimi w celu swojego duchowego wzrostu⁷¹.

Inni Ojcowie Kościoła tacy jak: święty Hilary z Poitiers (300-368), święty Teodor z Mopsuestii (350–428), święty Augustyn z Hippony (354–430) czy święty Grzegorz Wielki (540–604) także nawiązywali w swoich dziełach do obecności charyzmatów w posłudze w Kościele. Owocem posługiwania charyzmatami według ich obserwacji miało być głębsze poznanie tajemnic wiary, zbliżenie osobowe z Chrystusem, jak również odczytywanie Słowa Bożego i przepowiadanie go pod natchnieniem Ducha Świętego. Autorzy wspomnieli także o praktykowaniu charyzmatów prorokowania czy też uzdrawiania we wspólnotach im współczesnych. Podkreślali równocześnie owoce modlitwy o uwolnienie, dzięki której ludzie opętani

⁶⁹ Św. Cyprian z Kartaginy, *Traktaty*, księga 5, punkt 15, <http://www.newadvent.org/fathers/050705.htm> (dostęp: 21.04.2019).

⁷⁰ Podobnie jak święty Hipolit, Cyprian bardzo mocno akcentował istotę Chrztu Świętego, a także wykazywał, że skutkiem przyjęcia tego sakramentu jest otwarcie się na aktywne działanie Ducha Świętego w życiu ochrzczonego, który od tej pory może w nim zamieszkiwać. Por. J. Patout Burns, *Cyprian the bishop*, London 2002, s. 43, 76.

⁷¹ Por. D. Stayne, *Odnów swoje cuda*, s. 45.

przez demony zostali uwolnieni i otrzymali nowe życie w Chrystusie. Owoce modlitw spływały także na pogan, nad którymi chrześcijanie się modlili, w konsekwencji czego z zaciekawieniem zaczęli oni słuchać głoszonej im dobrej nowiny i pragnęli przyjąć chrzest święty⁷².

1.4. Wypaczenia w nauce o charyzmatach i w posłudze charyzmatycznej

Już w Starym Testamencie można odnaleźć wzmianki dotyczące działania fałszywych nauczycieli. Okazuje się, że sam fakt głoszenia świętych nauk został wykorzystany przez oszustów, którzy pod pozorem głoszenia Bożych nauk chcieli za wszelką cenę zyskać jedynie popularność wśród ludzi oraz korzyści materialne. Warto wymienić poszczególne nieprawości, które były popełniane przez fałszywych proroków i które czyniły ich posługę fałszywą: cudzołóstwo, zdrady, chciwość, pijaństwo, niegodziwość, kłamstwo, powiązanie z wróżbiarstwem i czarami⁷³.

W *Księdze Powtórzonego Prawa* znajduje się przestroga przed prorokami, którzy czynili znaki, które w ostateczności prowadziły ludzi do kultu „fałszywych bogów” (Pwt 13,3)⁷⁴. Prorok Jeremiasz przestrzegał przed prorokami i kapłanami, którzy z chciwości stali się oszustami w swojej posłudze i naukach. Przytaczając widzenie otrzymane od Boga wskazywał na fakt, że nie są oni przez Niego posłani. Powołując się na autorytet Boga głosili kłamstwa, otrzymywali zmyślane przepowiednie oraz fałszywe widzenia. Warto podkreślić, że w otrzymanym przez Jeremiasza objawieniu Bóg ukazał, że źródłem nieprawości fałszywych proroków było ich zepsute serce⁷⁵.

⁷² Por. tamże, s. 46; A. Żurek, *Pneumatologia patrystyczna*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 385-389.

⁷³ Por. Jr 23,14; Sof 3, 4; Mich 3,11; Iz 28, 7; Jer 23,11; N. R. Werse, *False Prophecy*, w: *The Lexham Bible Dictionary*, red. J. D. Barry, D. Bomar, D. R. Brown, R. Klippenstein, D. Mangum, C. Sinclair Wolcott, W. Widder, Bellingham, Lexham Press. [wersja elektroniczna]; G. Lindsay, *The false prophet, and the two witnesses*, Dallas 1973, s. 6-15.

⁷⁴ Por. N. R. Werse, *False Prophecy*...

⁷⁵ Por. Jr 6,13-14, Jr 14, 14, Jr 23,16, Jr 27,9 15-16; J. Goldingay, *God's prophet, God's servant. A study in Jeremiah and Isaiah 40-55*, Carlisle 1994, s. 47-54.

O pojawieniu się fałszywych proroków mówił także sam Jezus. W Ewangelii św. Mateusza znajdujemy taką przestrożę: „Pojawią się bowiem fałszywi chrystusi i fałszywi prorocy. Będą czynić wielkie znaki i cuda. Będą chcieli w ten sposób – o ile jest to możliwe – zwieść nawet wybranych.” (Mt 24,24)⁷⁶. Z przytoczonej wypowiedzi Chrystusa wynika jasno, że posłanie na świat fałszywych mesjaszy czy proroków jest konkretnym planem szatana zniszczenia i podzielenia rodzącej się dopiero wspólnoty Kościoła pierwszych chrześcijan. Nie można także pominąć faktu, że działalności fałszywych proroków towarzyszyły różne znaki, odczytywane przez odbiorców w kategorii cudów i często doprowadzały do błędnego utożsamiania ich z autentycznymi darami pochodzącymi od Ducha Świętego⁷⁷.

W tym kontekście należy przypomnieć, że charyzmaty nie są darami dla pojedynczej osoby i nie można ich klasyfikować jako szczególnych wyuczonych umiejętności. Bóg jest zawsze tym, który obdarowuje nimi konkretną wspólnotę wierzących w celu dalszego budowania Kościoła. W przeciwnym wypadku istniałoby niebezpieczeństwo, że osoba, która posiadałaby „cudowną moc” stawiałaby się cudotwórcą i była narażona na popełnienie grzechu pychy, stawiając siebie na równi z Bogiem. Takie doświadczenie spotkało Szymona Maga, którego historia opisana została w *Dziejach Apostolskich* (Dz 8,9-24)⁷⁸. Warto wspomnieć, że „dary nadprzyrodzone”, które posiadał, wcale nie pochodziły od Boga, lecz od szatana, który także potrafi czynić cuda. Owocem głoszenia fałszywych nauk przez Szymona Maga była opinia, według której przypisywano mu ojcostwo ruchu gnostyckiego, który został odrzucony przez Kościół. Po dziś dzień jego elementy znajdują się w poszczególnych wierzeniach religijnych, stając się wielkim zagrożeniem dla prawdziwej wiary⁷⁹.

⁷⁶ Analogiczne teksty do przytoczonego fragment znajdują się także w: Mt 7, 15-20, Łk 6,26. Por. R. Jamieson, A.R. Fausset, D. Brown, *Commentary Critical and Explanatory...*, t.2, s. 57, 104

⁷⁷ Por. R.T. France, *The new international commentary on the New Testament. The gospel of Matthew*, Grand Rapids 2007, s. 804.

⁷⁸ Por. M. G. Easton, *Simon the sorcerer*, w: *Easton's Bible dictionary*, New York 1893.

⁷⁹ Dary, którymi posługiwał Szymon, bez wątpienia miały charakter okultystyczny. Nawet jeżeli skierowane były na pozorne dobro, w żadnym wypadku nie wolno było akceptować źródła ich pochodzenia. Ostatecznym dowodem na synkretyzm pomiędzy tym, co z pozoru boskie (pobożność), a demoniczne była chęć „zakupienia” nadzwyczajnych darów od Apostołów. W następstwie tych wydarzeń po otrzymaniu słownego upomnienia przez Piotra Szymon oddalił się zasmucony wraz ze swoimi zwolennikami (którzy *nota bene* także byli chrześcijanami). Jest to przykład schizmy we wspólnocie wierzących, ale równocześnie dowód na fakt działania szatana, także pod pozorem znaków, do złudzenia przypominających charyzmaty. Ostatecznym kryterium autentyczności zarówno w tym przypadku, jak i w innych jest dobrowolne oddanie się pod rozeznawanie autentyczności, którego dokonują przełożeni Kościoła. Por. F. F., Bruce, *The Book of the Acts*, s.163–165; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 66-67.

W Biblii znajduje się wiele ostrzeżeń przed fałszywymi prorokami. Należy pamiętać, że nie każdy, kto aspiruje do miana apostoła lub nauczyciela faktycznie nim jest. Zdarzały i zdarzają się ciągle próby nadużyć i uzurpacji. Warto w tym kontekście umieścić słowa, jakimi Apostoł Paweł określał zwodzicieli: „Są to fałszywi apostołowie, nieuczciwi robotnicy, którzy podszywają się pod apostołów Chrystusa. Nie ma zresztą w tym nic dziwnego, bo skoro sam szatan podszywa się pod anioła światłości, jego słudzy czynią tak samo i podszywają się pod sługi sprawiedliwości. Ich koniec będzie taki, jakie są ich czyny.” (2 Kor 11, 13-15). Zwodziciele głosili zafałszowaną Ewangelię, obraz Boga, a nade wszystko ofiarowali ludziom ducha innego niż ten, którego posyłał Chrystus. Doprowadziło to do tego, że słuchacze zwiedzeni przez fałszerzy dobrej nowiny pod imieniem Jezusa Chrystusa poznali karykaturę Jego autentycznej postaci, która była tworzona pod wpływem jakichś osobistych wyobrażeń osób głoszących. Fałsz głosicieli polegał nie tylko na kłamstwie, ale także na tym, że brakowało autentycznych owoców głoszonej przez nich nauki. Nie można w tym kontekście pominąć wspomnianego już przyjmowania ducha fałszu, który przepełniał ich nauczanie. Tak więc skutki przyjęcia fałszywych nauk przez słuchających były tragiczne i prowadziły do zerwania więzi z prawdziwym Bogiem i korzystania z owoców odkupienia⁸⁰.

We współczesnym świecie bardzo trudno jest odróżnić autentycznych proroków głoszących nieskazitelne słowo Boże, od tych, którzy przywłaszczają sobie jedynie tytuł proroka, a w rzeczywistości głoszą swoją naukę, która nie ma nic wspólnego z orędziem przyniesionym przez Jezusa Chrystusa. Znamienne w tym kontekście są słowa, które sam Jezus przekazał swoim apostołom: „Pojawi się też wielu fałszywych proroków, którzy niejednego zwiodą” (Mt 24,11). Także święty Paweł apeluje o ostrożność w pierwszym liście do Tesaloniczan: „Nie gaście Ducha! Nie lekceważcie prorocत्व! Wszystko badajcie! Trzymajcie się tego, co dobre, a unikajcie wszystkiego, co złe!” (1Tes 5,19-22)⁸¹.

⁸⁰ Por. G. L. Bray, *1-2 Corinthians*, Downers Grove 2005, s. 294-295. A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 28.

⁸¹ W kontekście przytoczonych słów można dostrzec zachętę, jaką święty Paweł skierował do chrześcijan. Apostoł zachęcał do przylgnięcia do Ducha Świętego, a także do nieustannego rozpalania w sobie gorliwości duchowej poprzez przyjmowanie i posługiwanie charyzmatami. Apostoł przestrzegał przed niewdzięcznymi ludźmi, którzy chcieli zgasić duchowy płomień w wierzących. Czynili to głosząc fałszywe nauki, a także poprzez własną niegodziwość i nieczystość, do praktykowania których zachęcali swoich słuchaczy. Por. P. Gorday, *Colossians, 1-2 Thessalonians, 1-2 Timothy, Titus, Philemon*, s. 99, Downers Grove 2000.

Warto zauważyć, że także święty Piotr Apostoł dostrzegał problem wynikający z działalności fałszywych proroków. W swoim drugim liście pisał do adresatów następujące słowa: „Znaleźli się fałszywi prorocy wśród ludu tak samo, jak wśród was będą fałszywi nauczyciele, którzy wprowadzą wśród was zgubne herezje” (2P 2,1). W przytoczonym ostrzeżeniu Apostoła widać realne zagrożenie zafałszowanej nauki, która prowadziła do błędów w wierze. Ci, którzy karmili się fałszywą nauką zostali zwiedzeni w przekonaniu, że są prawowiernymi chrześcijanami. Za sprawą „falszerza” oddalili się od autentycznej nauki i byli prowadzeni ku duchowej katastrofie, a nawet ku wiecznemu potępieniu⁸².

Poważnym zagrożeniem płynącym od fałszywych nauczycieli były praktykowane przez nich wypaczenia moralne, do udziału w których także zachęcali swoich słuchaczy. Podkreślił to Święty Paweł w *Pierwszym Liście do Tymoteusza*: „Duch wyraźnie mówi, że niektórzy w czasach ostatecznych odstąpią od wiary, a zwrócą się ku duchom zwodniczym i ku nauce demonów. Zwiodą ich obłudni oszuści, którzy własne sumienie skalali piętnem zbrodni. Zabraniają oni zawierać małżeństwa, nakazują powstrzymywać się od niektórych pokarmów, a Bóg stworzył je, by wierzący i ci, którzy poznali prawdę, spożywali je z dziękczynieniem” (1Tm 4,1-3). W ukazanym fragmencie przedstawione zostało proroctwo, jakie Duch Święty objawił Apostołom i które zaczęło się wypełniać w pierwotnym Kościele (Dz 20, 29-30). Podążanie za fałszywymi nauczycielami, którzy budzili ogromne zainteresowanie odbiorców ostatecznie doprowadziło do odstępstwa od wiary i stworzenia własnej wizji Boga i Ewangelii bez jakiegokolwiek moralnego kodeksu⁸³.

W innym miejscu Święty Paweł przestrzega przed unikaniem tak zwanej „światowej gadaniny”, gdyż naraża ona na bezbożność. Owocami jej są kłamstwo

⁸² Por. A. G. Fruchtenbaum, *Commentary the Messianic Jewish Epistles. Hebrews, James, I & II Peter, Jude*, San Antonio 2005, s. 403-406; *Beware of Imitations w: Study Like a Pro: Explore Difficult Passages from Every Book of the Bible*, red. J. D. Barry & R. Van Noord, Grand Rapids 2002 [wersja elektroniczna]; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 40.

⁸³ Podobnie w *Pierwszym Liście świętego Jana* można odnaleźć informacje na temat błędów, które pojawiły się już u samego początku nauczania fałszywych proroków, i dotyczyły zagrożeń dla wiary słuchaczy: „Umiłowani, nie wiercie każdemu duchowi, lecz rozeznawajcie duchy, czy są od Boga, gdyż wielu fałszywych proroków pojawiło się na świecie” (1 J 4, 1). Od samego początku warto dostrzec, że obok ostrzeżeń dotyczących funkcjonowania fałszywych nauczycieli przekazywana jest zachęta dla wierzących, aby badali, czy mówiący przepowiadają słowo z Bożego natchnienia. Por. W. D. Mounce, *Pastoral Epistles*, t. 46, Dallas 2000, s. 235-243; red. J. Barton, J. Muddiman, *The Oxford Bible Commentary*, Oxford 2001, s. 1268-1280.

i fałsz, które nie prowadzą w żaden sposób do spotkania ze Zmartwychwstałym⁸⁴. W podobnym tonie wyraża się święty Piotr Apostoł mówiąc o fałszywych nauczycielach, którzy wprowadzają ludzi w zgubne herezję⁸⁵.

Najobszerniej problem ten opisał święty Jan Apostoł, który wskazał na to, że na świecie pojawiło się już wielu zwodzicieli, którzy nie uznają, że Jezus Chrystus przyszedł w ciele ludzkim. Dodatkowo nazywa tych nauczycieli Antychrystami. Zachęca do „badania duchów”, a także nakazuje ostrożność⁸⁶. Przestrzega przed niebezpieczeństwem utraty wiary w następstwie słuchania ich nauk.⁸⁷

Na fałszywe znaki oraz ich owoce wskazuje jednoznacznie księga *Apokalipsy*: „Dokonuje też wielkich znaków, nawet ogień sprowadza na ziemię – na oczach ludzi. Zwodzi więc mieszkańców ziemi przez znaki, które wolno jej czynić w obecności bestii i każe mieszkańcom ziemi sporządzać obrazy bestii, która ma ranę od miecza, ale przeżyła.” (Ap 13, 13-14). Mówiąc tu także o fałszywych znakach warto wspomnieć tekst zaczerpnięty z ewangelii św. Mateusza i Marka, gdzie czytamy: „powstaną fałszywi mesjasze i fałszywi prorocy i działać będą wielkie znaki i cuda, by w błąd wprowadzić, jeśli to możliwe, także wybranych” (Mt 24,24; Mk 13,22)⁸⁸.

Na podstawie przytoczonych świadectw zawartych w Nowym Testamencie można dostrzec, że problem występowania fałszywych nauczycieli był dosyć powszechny i zarazem niebezpieczny, dlatego nie dziwi liczba ostrzeżeń zawartych na kartach całego Pisma Świętego. Fałszywi prorocy obecni od początków chrześcijaństwa, są także obecni w czasie nam współczesnym. Dlatego konieczną rzeczą jest, aby podążać za ustalonymi kryteriami, które pozwolą na jasne rozróżnienie proroka autentycznego, który głosi naukę Jezusa Chrystusa, od tego, który (jak mówi Święty Piotr Apostoł) będzie nie tylko próbował, ale także skutecznie zatruwał ludzi: rozpustą i bluźnierstwami, zaspokajając tym samym swą własną chciwość sławy i poklasku⁸⁹.

⁸⁴ Por. 2 Tm 2, 17-18; P. Gorday, *Colossians...*, s. 71.

⁸⁵ Por. 2P 2,1; A.G. Fruchtenbaum, *Commentary the Messianic Jewish Epistles...*, s. 393.

⁸⁶ Por. N. R. Werse, *False Prophecy w:* red. J. D. Barry, D. Bomar, D. R. Brown, R. Klippenstein, D. Mangum, C. Sinclair Wolcott, W. Widder, *The Lexham Bible Dictionary*. Bellingham, Lexham Press. [wersja elektroniczna].

⁸⁷ Por. 1 J 4,1-3, 2 J 1,7-10, Ap 2, 24, Ap 13, 14, Ap 16 13-14, Ap 20,10

⁸⁸ Por. P. Prigent, *Commentary on the Apocalypse of saint John*, Tübingen 2001, s. 417-419; M. D. Hooker, *The Gospel according to Saint Mark*, Londyn 1991, s. 316-317; R.T. France, *The new international commentary...*, s. 804; A. Siemieniewski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 41.

⁸⁹ Por. A. Siemieniewski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 41-42.

Sam Chrystus w swoim nauczaniu przestrzegał przed prorokami, którzy będą czynili fałszywe znaki i cuda (Mt 24,24). Jezus ukazał podstawowe kryteria odróżniania proroka autentycznego od fałszywego: są tzw. owoce ich życia i nauczania (Mt 7, 15-20). Analizując dalej kryteria rozeznawania, można odczytać ich więcej w Listach Św. Pawła czy *Dziejach Apostolskich*. Warty podkreślenia jest fakt, że gdy prorok przemawiał z natchnienia Ducha Świętego, to członkowie wspólnoty mieli za zadanie oceniać jego wypowiedzi i kwalifikować jako autentyczne dopiero w odniesieniu do całości jego posługi. Można stwierdzić, że to ostateczne kryterium autentyczności głoszącego weryfikowane jest na podstawie spójności jego nauczania z życiem codziennym. W dziele Hermasa *Pasterz* kryteria rozeznawania zostały ukazane w kluczu postawy i życia człowieka, następnie została ona zestawiona z nauką, którą głosi, a ostatecznie pod uwagę był brany charakter głoszenia ukryty, bądź publiczny. Inny autor wczesnochrześcijański Justyn Męczennik podkreślał fakt, że prawdziwy prorok Jezusa zawsze wiernie strzeże Tradycji Apostolskiej. Równocześnie stwierdzał, że fałszywy prorok zawsze pozostaje pod wpływem działania szatana, który przez niego przemawia⁹⁰.

1.5. Pogląd o zakończeniu działania Ducha Świętego poprzez dary charyzmatyczne.

Postawę pewnej nieufności co do charyzmatów i ich działania wyraził w swoim komentarzu do *Dziejów Apostolskich* święty Jan Chryzostom. W swoim dziele stwierdził, że charyzmaty nadzwyczajne były konieczne jedynie w czasach apostołskich jako środek ułatwiający wzrost Kościoła, a także jako probierz wiarygodności głoszonej przez niego Ewangelii. Później natomiast straciły rację bytu, ponieważ Kościół się rozwinął i jego wiara nie wymagała tego rodzaju wsparcia⁹¹.

Historycznie rzecz biorąc, zanik zainteresowania tematem charyzmatów zdaje się być związany z powstaniem sekty montanistów. Jej założyciel Montanus

⁹⁰ Por. L. Misiarczyk, *Charyzmat prorocki w pierwszych wiekach Kościoła*, „Studia Płockie” 41 (2013), s. 99-100.

⁹¹ Por. P. Y. Olla, *Charyzmat ks. Jana Berthiera i jego instytut*, <https://bablinmsf.pl/pdf/charyzmat-ks-jana-berthiera-i-jego-instytut.pdf> (dostęp 29.12.2020); M. Dera, *Działanie Ducha Świętego w życiu chrześcijanina na podstawie wybranych homilii św. Jana Chryzostoma*, PS 23 (2019), s. 29-40.

przywiązywał dużą wagę do charyzmatów, a samego siebie określał jako wcielenie obiecanego przez Chrystusa Ducha Pocieszyciela. Jedną z hipotez dotyczących wielkiego posłuchu, jaki w owym czasie uzyskał Montanus, był prawdopodobnie czas małej gorliwości charyzmatycznej chrześcijan. Warto zwrócić uwagę, że niszczące działanie jego sekty związane było z fałszywymi proroctwami, rozpowszechnianymi przez samego Montanusa, a także jego współpracowników: Pryskę i Maksymillę. Choć żadne oryginalne teksty z tamtego czasu się nie zachowały, można ślady jego szkodliwego nauczania dostrzec w polemikach między innymi Tertuliana, Cypriana, czy też Euzebiusza z Cezarei. Postać Montanusa była typowym przykładem człowieka, który pod pozorem służenia ludziom charyzmatami Ducha Świętego, za wszelką cenę chorobliwie dążył do władzy, a także do zyskania popularności. Jednak we wspomnianych polemikach autorzy wyraźnie wspólnie podkreślali, że wszelkie działania podejmowane przez Montanusa pochodziły z natchnienia szatana⁹².

Analizując późniejszą historię na temat nauczania o charyzmatach warto wskazać postać św. Augustyna, który w swoich dziełach praktycznie nie podejmuje tematu charyzmatów jako niezwykle istotnego. Wynikało to z faktu, że dla wszystkich jemu współczesnych autorów temat ten był niejako pobocznym. Głównym nurtem zainteresowań w ramach refleksji teologicznej był wtedy niewątpliwie wątek nowego narodzenia w sakramencie chrztu, zagadnienie dotyczące struktur hierarchii kościelnej, czy też refleksja nad wartościami zapisanymi w chrześcijańskim *credo*. Sam Augustyn w swoim nauczaniu na temat Ducha Świętego i Jego darów twierdził, że ich pełnia objawiła się w osobie Jezusa Chrystusa, natomiast ich poszczególne elementy zostały rozdzielane na poszczególnych wierzących (Rz 12, 3). Święty Augustyn stanowczo opowiadał się przeciwko pewnego rodzaju przynagleniu do posiadania charyzmatów za wszelką cenę. Podkreślał równocześnie wielką potrzebę pokory w przyjmowaniu ich, ponieważ ona zabezpiecza przed lekkomyślnym ubieganiem się o nie. Charyzmaty w nauczaniu Augustyna nie były czymś spektakularnym. Autor podkreślał ich harmonijne działanie w mocy Ducha Świętego. Ostatecznie stwierdza, że prawdziwy charyzmatyk musi być napełniony Bożą miłością do ludzi zawsze w jedności z Kościołem⁹³.

⁹² Por. P.F. Esler, *The early Christian world*, London 2000, s. 929-941; L. Misiarczyk, *Charyzmat prorocki w pierwszych wiekach Kościoła*, s. 96-99.

⁹³ Por. K. Poewe, *The Charismatic Movement and Augustine: The Challenge of Symbolic Thought in the Modern World*, „PNEUMA: The Journal of the Society for Pentecostal Studies” 1 (1989), s. 23-25;

Ostatecznie opinia o zaniknięciu darów duchowych w Kościele wyrażona przez Jana Chryzostoma jest nie do przyjęcia. Fakt małej obecności tego tematu w refleksjach teologicznych w żaden sposób nie wskazuje na brak obecności charyzmatów w Kościele. Istotnie jest, że w opisywanym okresie można było zauważyć mniejsze praktykowanie charyzmatów we wspólnotach. Patrząc natomiast w szerszym kontekście całej historii Kościoła należy podkreślić, że istotnie występują okresy, w których pobożność charyzmatyczna zmniejsza się. Nie ulega jednak wątpliwości, że nie można tego typu doświadczeń utożsamiać z brakiem obecności Ducha Świętego i Jego darów we wspólnocie wierzących.

1.6. Tomasza z Akwinu nauczanie o charyzmatach

Bardzo dużo miejsca charyzmatom w swoim nauczaniu poświęcił Święty Tomasz z Akwinu. Wychodząc od definicji obecności Boga we wszystkich stworzeniach⁹⁴ wyjaśnia, że jest to podstawa do odkrycia i zrozumienia działania Ducha Świętego w człowieku⁹⁵. W swoim nauczaniu mocno podkreślał, że fundament, który pozwala człowiekowi prosić, otrzymać i korzystać z charyzmatów jest stan łaski uświęcającej. Ten stan nie tylko utrzymuje człowieka w świętości, ale nade wszystko wprowadza możliwość współpracy z całą Trójcą Świętą, która według Tomasza nieustannie obecna jest w nadzwyczajny sposób w człowieku. Dodatkowo święty rozróżnił dwie grupy celów, jakie dają człowiekowi charyzmaty. W pierwszej grupie to działanie mające na celu rozwój duchowy (osobisty) człowieka. Natomiast w drugiej grupie to działania charyzmatów, które służą zewnętrznej już działalności wierzącego – np. ewangelizacji⁹⁶.

A. Siemieniowski, *Dary duchowe w dawnych wiekach Kościoła*, <https://charis.info.pl/2019/09/25/dary-duchowe-w-dawnych-wiekach-kosciola/> (dostęp 8.12.2020).

⁹⁴ „Bóg jest zatem we wszystkich stworzeniach przez istotę, moc i obecność. By uniknąć nieporozumień, muszę zaznaczyć, że obecność Boga w stworzeniach nie oznacza, że jest On ich częścią, duchowym lub materialnym elementem czy subtelnym dodatkiem, lecz raczej czynnikiem działającym na jakiś byt. Jest <<boskim dotknięciem>>, które wprawia stworzenia w ruch i ogarnia je”. T. Gałuszka, *Odnova w lasce*, Kraków 2018, s. 22.

⁹⁵ Por. Tamże.

⁹⁶ Święty Tomasz w swoim nauczaniu o charyzmatach odnosi się także do nauczania św. Bedy Czcigodnego. Potwierdza za swoim poprzednikiem, że działanie Ducha Świętego można przyrównać do palców ręki, choć są one różnorodne, stanowią komplementarną jedność. Por. J. Królikowski, *Dotknięci Duchem Świętym. Metafory pneumatologiczne w interpretacjach ojców Kościoła*, w: *Scripturae Lumen*.

W swoim nauczaniu dotyczącym charyzmatów, święty Tomasz zwraca dużą uwagę na fakt, że początkiem otrzymywania darów duchowych (w sposób szczególny daru czynienia cudów i prorokowania) jest chrześcijańska miłość. Mając swój początek u Boga, którego obdarowany kocha całym sercem, pobudza także posługującego do czynów miłosierdzia, które stają się niejako przedłużeniem spływającej od Boga łaski. To pochylenie się nad potrzebującym ma swoje źródło w osobie Jezusa, o którym Ewangelie dają wielokrotnie świadectwo, że litował się nad biednymi i chorymi (Mt 20, 29-34). Tomasz opisywał człowieka napełnionego charyzmatami używając dwóch metafor. W pierwszym ujęciu to człowiek napełniony Bożą łaską i porównany do rozpalonego kawałka żelaza. W drugiej metaforze święty przedstawił człowieka jako płomień, który się wznosi. Obie metafory dotyczą gorącej miłości, jaka jednoczy serce ludzkie z Boskim. Ten, kto napełniony zostaje ogniem Bożej miłości, może służyć innym poprzez charyzmaty, a równocześnie obecność wspomnianego Bożego ognia nie dopuszcza, aby serca wierzących zamarzły wskutek trwania w grzechach⁹⁷.

Ostatecznie kompleksowy wykład na temat charyzmatów święty Tomasz umieścił w *Summa contra gentiles*. Autor podkreślał, że są one potrzebne wierzącemu nie koniecznie przez całe życie, ale tylko w określonych jego momentach. Wskazywał tu na konkretne posługi podejmowane we wspólnocie Kościoła, którym towarzyszy obecność charyzmatów. W innym miejscu swojego dzieła autor skupił się na przeznaczeniu charyzmatów. Istotny jest fakt, że są one Bożą odpowiedzią na potrzeby wspólnoty (nie są jakimiś nadzwyczajnymi „umiejętnościami” osiągniętymi przez jednostkę, ale szczególnymi darami, którym należy dzielić się z całą wspólnotą). Ostatecznie na podkreślenie w Tomaszowym nauczaniu na temat charyzmatów zasługuje dyspozycja ich odbiorców. O ile od posługujących wymaga się trwania w stanie łaski uświęcającej, a także głębokiej wiary, o tyle od odbiorców tego stanu łaski i wiary się nie oczekuje. Święty Tomasz podkreślał, że mogą być nimi także osoby nieochrzczone, w których życiu kontakt z darami duchowymi może być drogą do odkrycia jedyne i prawdziwe Boga⁹⁸.

Biblia i jej oddziaływanie. Duch Święty, red. G.M. Baran, J. Królikowski, P. Łabuda, Tarnów 2016, s. 251-252; tamże, s. 82-83.

⁹⁷ Por. T. Gałuszka, *Odnova w łasce*, Kraków 2018, s. 89-91.

⁹⁸ Warto wspomnieć, że św. Tomasz poświęcił także 23 tom *Sumy Teologicznej* zagadnieniu charyzmatów. Jednak w przytoczonej refleksji teologicznej autor skupił się na charyzmatach bardziej w znaczeniu darów pomagających kształtować życie wewnętrzne i pobożnościowe człowieka, pisząc o darach Ducha Świętego. Jeśli zaś chodzi o temat samych charyzmatów święty Tomasz skupił się

Tomaszowe nauczanie na temat charyzmatów wskazuje, że w omawianej epoce, mimo iż nie były one często praktykowane, to niewątpliwie występowały. Podjęta przez świętego Tomasza refleksja teologiczna na temat darów duchowych jednoznacznie wskazuje na fakt nieustannej obecności cudów i niezwykłych zjawisk w Kościele. Innym istotnym elementem w przeprowadzonej przez świętego Tomasza refleksji jest fakt, że po raz pierwszy poddał on analizie nie tylko samo zjawisko występowania charyzmatów, ale jasno określił ich oddziaływanie na posługującego oraz na tego, który pragnie z nich korzystać.

1.7. Rozwój nauki o charyzmatach od II Soboru Watykańskiego

Przełomowym momentem w historii Kościoła dotyczącym nauczania na temat charyzmatów był II Sobór Watykański. Już od samego początku papież Jan XXIII żywił nadzieję, że będzie to czas na nowo przeżywanych w Kościele Zielonych Świąt. Jest on autorem specjalnej modlitwy, która była odmawiana na całym świecie w intencji uczestników obrad⁹⁹. Według świadectw zarówno uczestników poszczególnych obrad, jak również towarzyszących im obserwatorów, obecność Ducha Świętego, była

szczegółowo na darze prorokowania, analizując jego istotę, potrzebę praktykowania, a także na zagrożeniach płynących z niewłaściwego praktykowania prorocтва. Por. Święty Tomasz z Akwinu, *Charyzmaty: szczególne dary i powołania w Kościele*, Londyn 1982, q. 171-178.

⁹⁹ „O Duchu Boży, który zostałeś zesłany przez Ojca w imię Jezusa wspomagasz i prowadzisz nieomylnie Kościół, wylej na Sobór ekumeniczny pełnię swych darów. Powtórz w naszej epoce cud nowych Zielonych Świąt i dozwól, aby Kościół był skupiony na modlitwie wokół Maryi, Matki Chrystusa, a także zjednoczony sercem i umysłem i prowadzony przez Świętego Piotra, aby rozszerzać królestwo Boskiego Zbawiciela, które jest królestwem prawdy, sprawiedliwości i pokoju”. E.D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 286. Por. A. Kubiś, *Papież Jan XXIII a Sobór Watykański II*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 21 (2) 2013, s. 231–240.

Mówiąc o wymiarze modlitewnym warto podkreślić, że Papież Jan XXIII poprzez publikację adhortacji apostolskiej: *Do całego duchowieństwa, utrzymującego pokój i jedność ze Stolicą Apostolską*. O odmawianiu z większą pobożnością modlitw kapłańskich w intencji pomyślnego przebiegu II Ekumenicznego Soboru Watykańskiego zaprosił także całe duchowieństwo w Kościele, do łączności modlitewnej i zwiększonej pobożności w intencji pomyślnych obrad II Ekumenicznego Soboru Watykańskiego. Każdy duchowny zaproszony był do odmówienia specjalnej modlitwy przed przystąpieniem do modlitwy brewiarzowej: „Acceptum tibi sit, Domine, Deus, sacrificium laudis, quod divinae maiestati tuae offero pro felici exitu Concilii Oecumenici Vaticani secundi, et praesta, ut quod simul cum Pontifice nostro Ioanne suppliciter a te petimus, per misericordiam tuam efficaciter consequamur. Amen.” Por. Jan XXIII, *Do całego duchowieństwa, utrzymującego pokój i jedność ze Stolicą Apostolską. O odmawianiu z większą pobożnością modlitw kapłańskich w intencji pomyślnego przebiegu II Ekumenicznego Soboru Watykańskiego*, Rzym, 6.01.1962, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_xxiii/adhortacje/modlitwy_vatii_06011962.html (dostęp 17.11.2020).

niepowtarzalnie odczuwana. Jak oceniają niektórzy komentatorzy obrad soborowych, największym świadectwem tego działania była powolna przemiana myślenia poszczególnych ojców Soborowych¹⁰⁰.

Po raz pierwszy Sobór omówił kompleksowo temat charyzmatycznego wymiaru Kościoła¹⁰¹. Dzięki wyteżonej pracy Ojców Soborowych w licznych dokumentach można dostrzec działanie charyzmatów w życiu chrześcijańskim. W analizie posoborowej nauki na temat charyzmatów, warto zwrócić uwagę na to, co poszczególne dokumenty wnoszą do wiedzy na temat tych darów. Kluczowymi dokumentami *Vaticanium II* podejmującymi temat charyzmatów, są: *Konstytucja Dogmatyczna o Objawieniu Bożym* oraz *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*¹⁰².

W *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* osoba świętego Pawła nazwana została prekursorem posługi i definicji charyzmatów w Kościele po zmartwychwstaniu Chrystusa. Wedle Pawłowej nauki charyzmatami są darmowe dary, oznaczające przychylność Boga, czy też Jego dobrodziejstwo względem człowieka¹⁰³. Sam termin *charisma* używany jest przez świętego Pawła bardzo często. Warto podkreślić, iż sam Apostoł mówi o różnorodności charyzmatów i ich dynamice, gdyż na różny sposób udzielane są one każdemu człowiekowi¹⁰⁴.

Warto podkreślić, precyzując terminologię omawianego pojęcia charyzmatu, jego obecną słownikową definicję. Charyzmat określany jest jako dar nadprzyrodzony, udzielony przez Ducha Świętego, w celu wypełnienia określonej służby Kościoła. W innym miejscu można dostrzec fakt, że charyzmaty są udzielane jednostkom, bądź grupom dla dobra wspólnoty Kościoła, a także dla życia w jedności z Bogiem¹⁰⁵. Ich

¹⁰⁰ Por. D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 287.

¹⁰¹ Istotnym problemem przy podejmowaniu dyskusji na temat charyzmatów było przyjęcie wspólnie jednej koncepcji charyzmatu. Z jednej strony zastanawiano się czy nadać pojęciu charyzmatu wymiar współczesny (rozumiany jako nadzwyczajne zjawisko) czy też rozumienie św. Pawła jako „daru dla wspólnego dobra”. Ostatecznie przyjęto Pawłowe rozumienie charyzmatu, który podkreśla prowadzenie ludu przez Ducha, który udziela charyzmatów. Por. KK 12.

¹⁰² Por. P.M. Soubeyrand, *Przyjąć Ducha Świętego*, Kraków 2017, s. 69-71, F. A. Sullivan, *Charyzmaty i odnowa charyzmatyczna*, Warszawa 1986, s. 7.

¹⁰³ Por. LG 12, KKK 2003;

¹⁰⁴ Por. M. Rosik, *Charyzmaty (1 Kor 12,1-12)*, <http://www.mariuszrosik.pl/wp-content/uploads/2017/05/CHARYZMATY.pdf> (dostęp: 20.04.2020).

¹⁰⁵ Por. E. G. Farrugia, G. O' Collins, *Rozeznawanie duchowe*, w: *Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych z indeksem angielsko-polskim*, Kraków, 2002 s. 42; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie. Teologiczne i duszpasterskie podstawy Odnowy Charyzmatycznej w Kościele katolickim w Niemczech* (wydanie 5, listopad 2007), w: *Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata*, red. J. Salamon, A. Luberadзка, M. Sowińska, s. 184, 188.

zadaniem jest budowanie i nieustanny dynamiczny rozwój Chrystusowego Kościoła na ziemi. W ten sposób przez otrzymywanie nadzwyczajnych łask umacniana zostaje wspólnota wierzących¹⁰⁶.

Podstawową klasyfikacją charyzmatów jest podział na zwyczajne oraz nadzwyczajne¹⁰⁷. Ważną kwestią jest rozeznawanie autentyczności darów, czy faktycznie pochodzą one od Ducha Świętego, jak również wykorzystywanie otrzymanych darów zgodnie z poruszeniami Ducha¹⁰⁸. Najlepszą weryfikacją autentyczności jest tzw. kryterium Pawłowe, które określa, że w każdym z otrzymanych darów kryterium jego autentyczności jest chrześcijańska miłość¹⁰⁹. Drugim kryterium odniesienia w kwestii rozeznawania autentyczności charyzmatu jest odniesienie go do pasterzy Kościoła, którzy stoją na straży rozeznawania¹¹⁰.

Istotną kwestią, którą warto poruszyć mówiąc o naturze charyzmatów, to ich odbiorcy, którzy otrzymując dar – doświadczają także swego rodzaju powołania do dzielenia się nim z innymi ludźmi. W grupie adresatów znajdują się nie tylko duchowni, hierarchowie, ale także wierni świeccy. Należy jednak podkreślić, że ci drudzy zobowiązani są nieustannie do współdziałania ze swoimi pasterzami, służąc wzrostowi

¹⁰⁶ Szczególne działania Ducha Świętego w poszczególnych elementach Kościoła dokładnie opisuje *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Podaje także rozróżnienie pomiędzy darami charyzmatycznymi a hierarchicznymi ukazując różnicę pomiędzy poszczególnymi darami otrzymanymi od Ducha Świętego dla budowania prawowiernej wspólnoty Kościoła. Por. KKK 688, 768, 798. 799.

Innym współczesnym dokumentem systematyzującym pojęcie charyzmatów zarówno w ujęciu teologicznym jak również pastoralnym opracowanym przez Ogólnopolskie Porozumienie Dyrektorów Katolickich Kerygmatycznych Szkół Nowej Ewangelizacji, jest wydany w 2017 roku przez Gliwicką Szkołę Nowej Ewangelizacji Jezusa Zmartwychwstałego dokument pt. *Charyzmaty w służbie ewangelizacji*. Por., *Charyzmaty w służbie ewangelizacji*, red. P. Sawa, A. Sepiolo, I. Zielonka, Gliwice 2017.

¹⁰⁷ W Listach Pawłowych oraz w całej literaturze teologicznej znajduje się szereg różnych zaproponowanych kryteriów podziału charyzmatów. Są one bardzo zróżnicowane. Dla przykładu E. Käsemann grupuje charyzmaty w trzy kategorie:

1. charyzmaty kerygmatyczne (Apostołowie, ewangeliści itp.);
2. charyzmaty diakonalne (diakoni, jałmużnicy, wdowy);
3. charyzmaty kierownicze (pasterze, biskupi, przewodniczący).

Jak widać dotyczą one konkretnej posługi, a nie konkretnych działań (jak np. dar uzdrawiania). Zawsze należy jednak pamiętać, że to Duch Święty dynamicznie rozdziela swoje dary wedle upodobania. Por. T. Ludwisiak, *Implikacje eklezjotwórcze nauki o charyzmatach II Soboru Watykańskiego*, w: „Bobolanum” 2/1991, s. 46.

¹⁰⁸ Chodzi o rozeznawanie duchowe, które pozwala odróżniać Boże charyzmaty od całkiem naturalnych uzdolnień, a także od wpływów złego ducha. Por. E. G. Farrugia, G. O. Collins, *Rozeznawanie duchowe*, w: *Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych z indeksem angielsko-polskim*, s. 282;

¹⁰⁹ Por. J. Kudasiewicz, *Duch Święty i jego dary*, s. 96-103; M. Bednarz, *Przyjdź odnów nas*, Kraków 1984, s. 112-114; J. Kozłowski, *Życie w Duchu Świętym*, Łódź 1998, s. 137.

¹¹⁰ Por. 1 Kor 13, 1-13; KKK 800-801. Wartym podkreślenia jest fakt, że w całym procesie analizy charyzmatów, jednym z podstawowych kryteriów ich autentyczności jest wierność Tradycji Kościoła. Por. T. Philippe, *Wierność Duchowi Świętemu*, Kraków 1994, s. 23-29.

i żywotności Kościoła Świętego. To rozdzielanie poszczególnych łask między wszystkie stany w Kościele, nazywane jest komunią charyzmatów¹¹¹.

Otrzymanie charyzmatów włącza obdarowanego w wielkie dzieło, prowadzone przez Ducha Świętego w Kościele, a jest nim doprowadzenie do zbawienia wierzących oraz nieustanny rozwój wspólnoty Kościoła – Ciała Chrystusa. Charyzmaty zawsze ukierunkowane są na łaskę uświęcającą, czyli trwanie w świętości na wzór Chrystusa. To czyni obdarowanych miłymi Bogu¹¹².

W *Dei verbum* podkreślona zostaje Tradycja rozwoju charyzmatów Ducha Świętego od czasów Apostolskich po dzień dzisiejszy. Tym samym Ojcowie Soborowi podkreślają, że charyzmaty jako takie nieprzerwanie trwają we wspólnocie Kościoła. Co więcej, podkreślony zostaje fakt coraz większego rozumienia ich natury, działania na co dzień oraz skutków – dzięki doświadczeniu poprzednich pokoleń, kontemplacji a także empirycznej refleksji¹¹³.

W *Lumen gentium* natomiast nauka o charyzmatach zostaje pogłębiona w odniesieniu praktycznym, to jest co do posługi¹¹⁴. Autorzy dokumentu wyróżniają i określają dary hierarchiczne oraz charyzmatyczne. Dodatkowo podkreślają, że u podstaw tych darów jest głoszenie słowa Bożego, które aktywuje dary, dzięki czemu umożliwiają one utrzymanie całego Kościoła Świętego w ciągłej młodości. Posługa darami duchowymi w połączeniu z głoszeniem słowa Bożego, przyczynia się do

¹¹¹ Por. KKK 910, 951. Można także dostrzec w nauczaniu katechizmowym pojęcie „komunii świętych”, dzięki której w całym Kościele rozwinęły się różnego rodzaju duchowości. Mówiąc o duchowości charyzmatycznej w odniesieniu do katechizmowego nauczania można dojść do wniosku, że w pełni spełnia ono kryteria „komunii świętych”. Łącząc różne prądy liturgiczne i teologiczne osadza wiarę w konkretnym środowisku wspólnoty ludzi. Katechizm podkreśla, że różne duchowości chrześcijańskie, dzięki swojej żywotności „rozszerzają czyste i jedyne światło Ducha Świętego”. Por. KKK 2684.

¹¹² Duch Święty, udziela swoich darów „komu chce”. A zatem wierni wszystkich stanów stają się zdolni do podejmowania rozmaitych posług, dzieł, czy też funkcji, poprzez które służą budowie wspólnoty Kościoła. Nawiązuje to bezpośrednio do słów św. Pawła, który o przyjmowaniu charyzmatów pisze: „W każdym uwidacznia się działanie Ducha dla wspólnego dobra” (1 Kor 12,7). Por. KKK 12, 2003, 2024. Słowa te świadczą o powszechności udzielania darów duchowych wszystkim ludziom. To okaże się w przyszłości także zaskoczeniem dla Apostołów – w tym dla osób nie ochrzczonych – ewangelizowanych pogan, którzy podejmowali w swoim życiu po usłyszeniu Ewangelii decyzję o pójściu za nauką Jezusa Chrystusa. Por. C. S. Keener, *1-2 Corinthians*, Cambridge 2005, s. 102-106; KKK 12, 2003, 2024.

¹¹³ Por. Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym «Dei Verbum», w: Sobór Watykański II, Konstytucje, dekrety, deklaracje, Poznań 2002, nr 8, (dalej: KO).

¹¹⁴ Bardzo dokładną analizę tekstów *Lumen gentium* w ujęciu pneumatologicznym, ze szczegółową analizą charyzmatów, dokonuje o. Wit Piotr Chlondowski w swoim artykule pt. *Soborowa odnowa teologiczna a odnowa charyzmatyczna w ujęciu Josepha Ratzingera oraz dokumentów episkopatów*. Por. W.P. Chlondowski, *Soborowa odnowa teologiczna a odnowa charyzmatyczna w ujęciu Josepha Ratzingera oraz dokumentów episkopatów*. w: WSP W/151 2018, s. 87-116.

nieustannego odnowienia całej wspólnoty Kościoła oraz do jeszcze większego zjednoczenia z Chrystusem – Oblubieńcem. Owocem tego doświadczenia jest uczestniczenie w proroczej funkcji Chrystusa przez szerzenie o Nim świadectwa poprzez życie i posługę otrzymanymi darami, mając namaszczenie od Świętego. Dodatkowym zapewnieniem jest fakt, że idąc tą drogą przez zmysł wiary, ogół wiernych nie może zbłądzić w wierze¹¹⁵. Przyjmując charyzmaty, należy czynić to z dziękczynieniem bez względu na ich charakter (zwykły bądź nadzwyczajny). Należy jednak także pamiętać, aby nie ubiegać się o nie lekkomyślnie. Dodatkowo innym problemem obdarowanych jest zbyt szybkie i zarozumiałe oczekiwanie owoców apostołowania¹¹⁶.

1.8 Charyzmaty w nauczaniu papieży po II Soborze Watykańskim

Od czasu zakończenia II Soboru Watykańskiego nadszedł w całym Kościele czas głębokiej refleksji nad jego owocami. W sposób szczególny objawił się on w postaci wielu dokumentów i konstytucji, także dotyczących posługi charyzmatycznej. Przedłużeniem i aktualizacją tego nauczania, były wypowiedzi poszczególnych papieży na temat posługiwania darami duchowymi. Odwołując się w swoim nauczaniu do II Soboru Watykańskiego, poszczególni papieże stali się autorami wielu wypowiedzi a także encyklik dotyczących osoby i działania Ducha Świętego w Kościele, jak również na temat udzielanych przez Niego charyzmatów¹¹⁷.

¹¹⁵ Por. KK 4, 12. DM 4. W *Konstytucji Dogmatycznej o Kościele* w podsumowaniu nauki na temat charyzmatów odnajdujemy zachętę do rozeznawania ich autentyczności. Należy ona do przełożonych Kościoła (biskupów), którzy równocześnie winni stać na straży właściwego ich wprowadzania do wspólnoty, równocześnie kierując się swym powołaniem, według którego zobowiązani są do tego, aby nie gasić Ducha, lecz badać wszystko i zachowywać to, co dobre i pożyteczne. Warto w tym miejscu podkreślić rolę Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, który działając z Bożego mandatu stoi na straży czystości wiary. Dlatego też wszelkie ustalenia teologiczne, zawsze przed ostatecznym zatwierdzeniem, muszą być zaaprobowane przez UNK. Dzięki temu, otrzymujemy pewność co do zgodności opracowanych wniosków z całością nauczania Kościoła.

¹¹⁶ Por. KK 12.

¹¹⁷ Po raz pierwszy Sobór omówił kompleksowo temat charyzmatycznego wymiaru Kościoła. Dzięki wyteżonej pracy Ojców soborowych w licznych dokumentach można dostrzec działanie charyzmatów w życiu chrześcijańskim. Por. P. M. Soubeyrand, *Przyjąć Ducha Świętego*, s. 69–71. Szczególne działania Ducha Świętego w poszczególnych elementach Kościoła opisuje *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Podaje także rozróżnienie pomiędzy darami charyzmatycznymi a hierarchicznymi, ukazując różnicę pomiędzy poszczególnymi darami otrzymanymi od Ducha Świętego dla budowania prawowiernej

1.8.1. Charyzmaty w nauczaniu Pawła VI

Od początku nauczania posoborowego mamy do czynienia z intensywną refleksją nad tematem charyzmatów i ich funkcjonowania w Kościele. Wyraził to najlepiej papież Paweł VI w adhortacji *Evangelii nuntiandi*. Ojciec Święty zwrócił tam uwagę na fakt niezwyklej mocy działania Ducha Świętego w Kościele, która objawia się w pierwszej kolejności w przepowiadaniu z mocą słowa Bożego. Papież ukazał na tle Biblii oraz historii jak istotną rolę w Kościele zawsze pełniła osoba Ducha Świętego i Jego charyzmaty. Podkreślił dodatkowo, że obecny czas w całym Kościele, to czas działania Ducha Świętego z większą niż kiedykolwiek mocą. Zwrócił także uwagę na rosnące wśród wiernych zainteresowanie osobą Ducha Świętego, a także udzielanymi przez Niego charyzmatami. Dlatego też zaapelował do biskupów, teologów, a także do duszpasterzy o zgłębianie tajemnicy charyzmatów i otwieranie się na ich działanie w swojej codziennej posłudze¹¹⁸.

1.8.2. Charyzmaty w nauczaniu Jana Pawła II

Jan Paweł II w swoim nauczaniu nieustannie odwoływał się do nauki dotyczącej charyzmatów przedstawionej na II Soborze Watykańskim. Zostały one ukazane jako dary pochodzące od Ducha Świętego w celu rozbudowy całego Ciała Chrystusa jakim jest Kościół. Dodatkowo stanowią istotny element aktualizacji Jego misji w świecie. Nie można pominąć przytoczonego już rozróżnienia, na które wskazywał Jan Paweł II, pomiędzy darami charyzmatycznymi a hierarchicznymi¹¹⁹, które ze sobą

wspólnoty Kościoła. Por. KKK 688, 768, 798, 799. Innym współczesnym dokumentem systematyzującym pojęcie charyzmatów, zarówno w ujęciu teologicznym, jak również pastoralnym, opracowanym przez Ogólnopolskie Porozumienie Dyrektorów Katolickich Kerygmatycznych Szkół Nowej Ewangelizacji, jest wydany w 2017 r. przez Gliwicką Szkołę Nowej Ewangelizacji Jezusa Zmartwychwstałego dokument pt. *Charyzmaty w służbie ewangelizacji*. Por. P. Sawa, A. Sepiolo, I. Zielonka, *Charyzmaty w służbie ewangelizacji*, Gliwice 2017, s. 5–6.

¹¹⁸ Por. Paweł VI, *Adhortacja apostolska «Evangelii nuntiandi» o ewangelizacji w świecie współczesnym*, Wrocław 2001, nr 75 (dalej: EN).

¹¹⁹ W późniejszym nauczaniu Kościoła kluczowym dokumentem opisującym szczegółowo relacje pomiędzy darami charyzmatycznymi a hierarchicznymi jest opublikowany przez Kongregację Nauki Wiary list *Iuvenescit Ecclesia*. W tym kluczu analizuje kompleksowo nauczanie papieskie na przestrzeni pontyfikatów poczynając od Pawła VI aż do papieża Franciszka. Bardzo istotnym elementem ukazany w tym dokumencie, jest przedstawienie charyzmatów w perspektywie całej historii zbawienia poczynając od Nowego Testamentu. Warto podkreślić, że podstawowym celem opublikowanego dokumentu było wyjaśnienie nowych relacji pomiędzy darami zarówno w całej teologii jak i szczegółowo w eklezjologii.

komplementarne. Ojciec Święty zwracał w swoim nauczaniu wielokrotnie uwagę na różnorodność charyzmatów, dzięki czemu odkrywane w pełni mogą jeszcze bardziej ubogacać całą wspólnotę Kościoła na świecie¹²⁰.

Bardzo istotne elementy w nauczaniu na temat charyzmatów św. Jan Paweł II zawarł w adhortacji *Christifideles laici*. W dokumencie tym Ojciec Święty dokonał wnikliwej analizy obecności i działania charyzmatów w życiu wszystkich chrześcijan. W pierwszej kolejności odnosząc się do biskupów podkreślał ich odpowiedzialność we właściwym rozeznawaniu charyzmatów w swoich diecezjach. Następnie odnosząc się do prezbiterów zachęcał do odkrywania charyzmatów w swoim życiu duchowym, a następnie zestawiał je z charyzmatami innych wierzących we wspólnocie, w której posługują. Na pierwszym miejscu zawsze podkreślona zostaje pokora jako wyznacznik nie tylko skutecznego rozeznawania, ale równocześnie pewnik pozostania na drodze nie zafałszowanej nauki. Podobne odniesienie wprost dotyczące osób świeckich można odczytać w adhortacji *Pastores dabo vobis*, gdzie papież apelował, aby pomagać osobom świeckim w odkrywaniu otrzymanych przez nich od Ducha Świętego charyzmatów¹²¹.

Nie można w papieskim nauczaniu pominąć także encykliki *Veritatis splendor*. Poświęcona całkowicie osobie Ducha Świętego, także zawiera nauczanie na temat Jego obecności i działania w Kościele. Podkreślono w niej, że Bóg obdarza Kościół darami duchowymi, a równocześnie powołuje nieustannie proroków, nauczycieli, którzy modlą się o uzdrowienie, rozeznających duchy, a także daje charyzmaty rządzącym. Warte podkreślenia jest, że wymienione dary w świetle nauczania papieskiego nie stoją w żadnej sprzeczności, lecz uzupełniają się¹²².

Dokument podkreśla konieczność poszanowania specyfiki różnorodności ruchów charyzmatycznych, jak również ich równoległość w odniesieniu do życia całej wspólnoty Kościoła. Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Iuvenescit Ecclesia*. Rzym 2016, 23,24.

¹²⁰ Por. *Posynodalna Adhortacja Apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II «Christifideles laici». O powołaniu i misji świeckich w kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II*, Wrocław 2017, nr 21, 24, 30 (dalej: CHL); *Adhortacja Apostolska «Ecclesia in Europa» o Jezusie Chrystusie, który żyje w Kościele jako źródło nadziei dla Europy*, Kraków 2003, nr 22 (dalej: EiE).

¹²¹ Por. CHL nr 24; *Posynodalna adhortacja apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II «Pastores dabo vobis». Do biskupów, do duchowieństwa i wiernych o formacji kapłanów we współczesnym świecie*, Wrocław 1995, nr 13, 21 (dalej: PDV); Jan Paweł II, *Nowa nadzieja dla Libanu*, 1997, 44.

¹²² Por. Jan Paweł II, *Encyklika «Veritatis splendor». Do wszystkich biskupów Kościoła katolickiego o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła*, Wrocław 2016, nr 108 (dalej: VS).

W liście apostolskim *Tertio millennio adveniente* papież ukazał działanie Ducha Świętego w całym Kościele poprzez charyzmaty, zadania oraz posługi. Do każdej z nich Bóg daje konkretne łaski, które człowiek obdarowany winien przyjąć i rozwijać w sobie. Dzięki temu owa posługa staje się jeszcze bardziej ożywiona i umocniona¹²³. Wszelkie zadania, jakie Bóg planuje dla człowieka niejednokrotnie przekraczają jego ludzkie siły. Dlatego tak bardzo konieczne jest otwarcie się na wymiar nadprzyrodzony, który objawia się poprzez przyjęcie Ducha Świętego do życia wraz z charyzmatami, których udziela. To skutkuje nie tylko gorliwością, ale również nowymi siłami, które mogą niejednokrotnie przekraczać nawet te ludzkie. Przemienione przez Ducha Świętego serce człowieka posługującego charyzmatami ostatecznie wydoskonala w nim miłość chrześcijańską, która jest źródłem prawidłowej służby innym poprzez otrzymane indywidualnie i wspólnotowo charyzmaty¹²⁴.

Święty Jan Paweł II ukazywał w swoim nauczaniu, że dynamika działania Ducha Świętego w wielu wspólnotach Odnowy w Duchu Świętym jest zaskakująca i niejednokrotnie domaga się interpretacji teologicznej oraz psychologicznej, a także solidnego rozeznawania duchowego¹²⁵. Dzieje się tak, ponieważ zarówno liderzy, posługujący, jak również uczestnicy spotkań modlitwowych, obok działania Łaski Bożej narażeni są równocześnie na wiele pułapek zastawianych nieustannie przez szatana. Próbuje on wykorzystywać te sytuacje w różny sposób, aby wywołać zamęt, a ostatecznie odłączyć ludzi od prawdziwej miłości Chrystusowej. Dlatego też Ojciec Święty zapoczątkował coroczne spotkania z liderami Odnowy w Duchu Świętym, których owocem są jego opublikowane wypowiedzi, stanowiące istotny wkład w nauczanie papieskie na temat charyzmatów¹²⁶.

¹²³ Por. List apostolski *«Tertio millennio adveniente»* w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000, Wrocław 1998, nr 44-45 (dalej: TMA).

¹²⁴ Por. W.P. Chlondowski, *Spełniona obietnica...*, s. 178-181.

¹²⁵ Ojciec Święty podczas przemówienia na sympozjum zorganizowanym przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych 19 listopada 1988 roku podkreślił, że samych faktów uzdrowień wynikających z darów charyzmatycznych jest bardzo wiele. Jednak należy zadbać, aby wszystkie one były wnikliwie weryfikowane, aby można je było uznawać za autentycznie Boże działanie. Natomiast papież także podkreśla, że ich obecność jest całkowicie naturalna, gdyż wynika z faktu, że Bóg jest miłością. Ostatecznie znaki w postaci uzdrowień niewątpliwie przyczyniają się do wielu nawróceń, a zatem stanowią istotny element skutecznego kontynuowania misji Chrystusa, którego Ewangelia zawsze zostaje potwierdzona znakami i cudami. Por. B.M. Heron, *Modlitwa o uzdrowienie. Wyzwanie*, s. 22; „*L'Osservatore Romano*”, wyd. pol. 12 (1988) nr 109, s. 25.

¹²⁶ Od samego początku biskupi z całego świata zwracają bardzo mocno uwagę na potrzebę nieustannego towarzyszenia grupom odnowy charyzmatycznej oraz apelują o „badanie duchów”. Por. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* 21; Jan Paweł II, *Wiele charyzmatów i ruchów, ale jedna misja. Przemówienie Ojca Świętego do przedstawicieli ruchów kościelnych. Rzym 30 V 1998r.*,

1.8.3 Charyzmaty w nauczaniu Benedykta XVI

Jeszcze jako początkujący pracownik naukowy Joseph Ratzinger, w szerokim kręgu swoich zainteresowań różnymi dziedzinami teologii, umieścił pojęcie i obecność charyzmatów w Kościele. Jego wypowiedź z tamtego okresu bardzo dobrze oddaje diagnozę teologiczną dotyczącą darów duchowych: „Kościół ciągle jeszcze żyje poruszany tchnieniem Ducha Świętego [...]. Jeśli przez charyzmat rozumie się takie działanie Bożego Ducha, które niezależnie od normalnego porządku urzędu w sposób nieprzewidywany tworzy wewnątrz Kościoła nowe życie, to można powiedzieć, że nasze stulecie znamionują dwa wielkie ruchy charyzmatyczne, które – to właśnie rzuca się w oczy – wydają się sobie w pewien sposób przeciwstawne [...]. Z jednej strony mamy ruch maryjny [...]. Z drugiej strony, naprzeciw niego znajduje się ruch liturgiczny [...]”¹²⁷. W tej wypowiedzi Ratzinger odnosząc się aktualnie do dwóch ruchów kościelnych, stworzył swoiste granice dla wspólnot w Kościele zgodne z ich specyfiką. Istotą jego wypowiedzi jest wyraźne dostrzeżenie bardzo mocnej obecności i działania Ducha Świętego w Kościele, określonego mianem charyzmatu.

Bardzo duży wpływ w kształtowaniu się pneumatologicznej chrystologii wywarł II Sobór Watykański, w którym to Ratzinger aktywnie uczestniczył poprzez liczne wystąpienia w czasie poszczególnych sesji, a także aktywnie biorąc udział w postawianiu dokumentów soborowych. Owocem takiej aktywności była m.in. współpraca przy opracowaniu Konstytucji Dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*. Komentując jej powstawanie Ratzinger zwracał uwagę na fakt niepowtarzalnej obecności Ducha Świętego przy powstawaniu tekstów tego dokumentu, który *nota bene* jest swoistą rewolucją w nauczaniu o Duchu Świętym, a także o charyzmatach i możliwościach korzystania z nich przez posługę wierzących zrzeszonych w katolickich wspólnotach odnowy charyzmatycznej¹²⁸.

https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/ruchy_30051998.html (dostęp 11.03.2020); CHL, 21, 30; Jan Paweł II, *Posynodalna Adhortacja apostolska «Pastores gregis» o biskupie służącym Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata*, Kraków 2003, nr 38 (dalej: PGr); Cz. Noworolnik, *Duch Święty w nauczaniu i życiu Jana Pawła II*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 416.

¹²⁷ J. Ratzinger, *Wprowadzenie do Chrześcijaństwa*. Opera Omnia, t. IV, red. K. Gózdź, M. Górecka, Lublin 2017, s. 80.

¹²⁸ Por. J. Ratzinger, *O nauczaniu II Soboru Watykańskiego*. Opera Omnia, t. VII/2, red. K. Gózdź, M. Górecka, Lublin 2016, s. 570.

W jednej ze swoich teologicznych refleksji dotyczących obecności charyzmatów w Kościele, jak również pochylając się nad osobą charyzmatyka, Ratzinger odwołał się do postaci św. Franciszka z Asyżu. Posługując się przykładem jego życia papież podkreślił jego całkowite oddanie wobec dzieła, jakie Bóg mu powierzył, pomimo iż sam święty Franciszek miał inne plany co do swojej posługi. W tym kluczu Ratzinger ukazuje prawdziwe cechy, które winien posiadać każdy, kto chce być autentycznym charyzmatykiem. Pierwszym z nich jest pokora, która objawia się w całkowitym porzuceniu realizowania własnej woli, a w odczytaniu i przyjęciu Woli Bożej. Drugim bardzo istotnym elementem jest posłuszeństwo Kościołowi, który prowadzony przez Ducha Świętego staje się strażnikiem nie tylko prawowierności, ale nade wszystko chroni przed przejęciem Bożego dzieła przez szatana. Ostatecznym kryterium, na które zwracał uwagę Ratzinger była bezinteresowność w posłudze, a także przyjęcie krzyża, który wpisany jest w posługę charyzmatyka. W tym kluczu Ratzinger ukazał ostateczny wniosek swoich rozważań: prawdziwym źródłem obecności Ducha Świętego w człowieku, współpracy z nim i realizacji Jego natchnień zawsze jest krzyż, który oznacza zgodę na przeciwności i cierpienie w swoim życiu podążając za wzorem Jezusa Chrystusa¹²⁹.

Ratzinger już jako kardynał i zarazem prefekt Kongregacji Nauki Wiary, zwracał uwagę na obecność i działanie Ducha Świętego w Kościele poprzez charyzmaty. Określił to w kategorii trwania tzw. „zielonych świąt w Kościele”. Chodzi tu przede wszystkim o ruchy charyzmatyczne, ich działanie, a także owoce działania Ducha, spośród których najważniejszym jest uświęcanie człowieka. Równocześnie Ratzinger zwracał uwagę na zagrożenie jakim jest odrywanie Ducha Świętego od tajemnicy całej Trójcy Świętej, konflikt pomiędzy Kościołem hierarchicznym a charyzmatycznym (objawiający się poprzez przeciwstawienie instytucji i charyzmatu), czy też stawianie osobistego doświadczenia w opozycji do całego dogmatycznego nauczania Kościoła. Dodatkowo jeszcze Ratzinger przestrzegał (w szczególności w relacji ze wspólnotami zielonoświątkowymi) przed tzw. łatwym i bezkrytycznym ekumenizmem, który może pozbawić człowieka katolickiej tożsamości. Warto podkreślić, że ostatecznie Ratzinger

¹²⁹ Por. J. Ratzinger, *Kościół – znak wśród narodów. Pisma eklezjologiczne i ekumeniczne*. Opera Omnia, t. VIII/1, red. K. Gózdź, M. Górecka, Lublin 2013, s. 327-332; A. Michalik, *Duch Święty w nauczaniu Josepha Ratzingera*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 420-423.

bardzo pozytywnie oceniał działalność wspólnot charyzmatycznych i określił ich obecność w Kościele jako dar dany od Boga na obecne czasy¹³⁰.

Analiza wypowiedzi kardynała Ratzingera od momentu wyboru na Stolicę Piotrową, jednoznacznie potwierdza kontynuację zrozumienia dla odnowy charyzmatycznej jako ważnego ruchu apostolskiego w Kościele. Poprzez liczne wypowiedzi Benedykt XVI zachęcał całą społeczność Odnowy do wprowadzania tzw. kultury Zielonych Świąt w całym Kościele katolickim. Dodatkowo papież apelował o odkrycie daru chrztu w Duchu Świętym przez wszystkich wierzących, określając go mianem „piękny”¹³¹.

1.8.4 Charyzmaty w nauczaniu Franciszka

Zarówno Jan Paweł II jak i Benedykt XVI w swoich przemówieniach i nauczaniu wielokrotnie odnosili się do katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Natomiast papież Franciszek jako pierwszy osobiście uczestniczył w spotkaniu Odnowy w Duchu Świętym, które polecił zorganizować w Rzymie 1 czerwca 2014 roku. Temat spotkania dotyczył nawrócenia, pogłębienia wiary, a także przyjęcia Ducha Świętego¹³². Podczas spotkania w swoim przemówieniu Ojciec Święty bardzo mocno podkreślił dynamikę działania Ducha Świętego w obecnym świecie. Odnosząc się do członków odnowy w Duchu Świętym, Franciszek podkreślał ich najważniejszy charyzmat: niesienie Dobrej Nowiny całemu światu, w połączeniu z radosnym i ożywionym sposobem wyrażania swojej wiary i duchowości. Ojciec Święty w pewien sposób wyznaczył drogę i cel wspólnotom charyzmatycznym XXI wieku zachęcając obok dalszej ewangelizacji do duchowego ekumenizmu, a także do troski o ubogich. Natomiast nieustanną i częstą adorację Boga w Najświętszym Sakramencie papież określił jako fundament Odnowy¹³³.

¹³⁰ Por. W.P. Chlondowski, *Soborowa odnowa teologiczna a odnowa charyzmatyczna...*, WSP W/151 2018, s. 96-105.

¹³¹ Por. tamże.

¹³² Por. A. Gutowski, *Czekam na was wszystkich, charyzmatyków świata*, <https://deon.pl/kosciol/serwis-papieski/czekam-na-was-wszystkich-charyzmatykov-swiata,290196> (dostęp. 29.12.2020).

¹³³ Por. Franciszek, *Ducha Świętego nie można zamknąć w klatce. Przemówienie do członków Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej*, Rzym 1.06.2014, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/odnowa-dsw_01062014.html (dostęp

W tym samym 2014 roku Ojciec Święty podczas spotkania z uczestnikami III Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych i Nowych Wspólnot bardzo mocno podkreślił, że we współczesnym świecie osoba Ducha Świętego bardzo często bywa „zamykana w klatce”. Owym zamknięciem, jak zauważa papież, jest obok komfortu i pozornego bezpieczeństwa przebywanie w starych, skostniałych schematach swojej duchowości i posługi. A przecież, jak przypomina Franciszek, Duch Święty to wielka dynamika, która uruchamia w człowieku ukryte pokłady głębokiej duchowości. Ta dynamika równocześnie jest przynagleniem do działania, które wyraża się m.in. w ewangelizacji, a także w posłudze otrzymanymi charyzmatami. Ostatecznie papież zaapelował do wszystkich odpowiedzialnych o powrót do źródeł i odnowienie w sobie pierwotnej gorliwości charyzmatycznej, aby zmierzyć się z wyzwaniami jakie chrześcijanom stawia współczesny świat¹³⁴.

Podczas innego spotkania, tymczasem podczas Kongresu Włoskich Wspólnot Odnowy w Duchu Świętym Franciszek nawiązując do nauczania papieża Pawła VI przypomniał, że ruch charyzmatyczny nie jest jedynie kolejną wspólnotą, którą można sztywno wcielić w szeregi innych grup działających w Kościele. Ze względu na swoją specyfikę zakorzenioną w konkretnym wydarzeniu, jakim był dzień Pięćdziesiątnicy, Odnowa jest pewnego rodzaju nieustannym tchnieniem Ducha Świętego dla całej wspólnoty Kościoła. To nie człowiek należy do Odnowy, ale Odnowa powinna stać się częścią jego życia chrześcijańskiego, drogą, którą pozwala prowadzić się Bogu i do Boga¹³⁵. Papież po raz kolejny apelował o otwarcie się na działanie i moc Ducha Świętego, zachęcał do ewangelizacji, a także do organizowania Seminariów Odnowy Wiary. W perspektywie ekumenicznej papież podkreślił, że Duch Święty to strumień łaski, który prowadząc zmierza zawsze ku jedności¹³⁶.

Swoistym podsumowaniem dotychczasowego nauczania Franciszka na temat charyzmatów Ducha Świętego była homilia wygłoszona podczas uroczystości Zesłania Ducha Świętego w 2019 roku. Ojciec Święty podkreślał w niej, że otwarcie się na

4.01.2021); M. Piątkowski, Z. Grad, *Odnova w Duchu Świętym. Szansa duchowego odrodzenia dla Kościoła i świata*, Kraków 2017, s. 14-15.

¹³⁴ Por. Franciszek, *Słowo papieża Franciszka do uczestników III Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych i Nowych Wspólnot, Rzym 20.11.2014*, <http://odnova.przemyska.pl/2015/02/24/papiez-franciszek-do-ruchow/> (dostęp 19.12.2020).

¹³⁵ Por. Franciszek, *Kim jesteśmy, żeby się dzielić? Przemówienie do uczestników kongresu włoskiej Odnowy w Duchu Świętym, Rzym 3.07.2015*, w: <http://krakow.odnova.org/1004-2/> (dostęp 4.01.2021).

¹³⁶ Por. tamże.

działanie i moc Ducha Świętego w życiu codziennym wprowadza do niego prawdziwy pokój i czyni człowieka wolnym. Franciszek zwrócił uwagę na fakt, że przeżywanie chrześcijaństwa bez aktywnej obecności Ducha Świętego w życiu staje się jedynie jurydyczne i zostaje pozbawione radości. Duch Święty, według papieża, musi być obecny we wszystkich aktywnościach chrześcijanina. Począwszy od sfery duchowej (np. w lekturze słowa Bożego czy przeżywanej Eucharystii), a skończywszy na życiu codziennym i podejmowanych obowiązkach i czynach miłosierdzia¹³⁷.

Wydaje się, że odpowiednim remedium na wszelkie kwestie sporne wokół Odnowy oraz posługi charyzmatycznej jest utworzona przez papieża Franciszka organizacja o nazwie *Charis*. Ma ona na celu koordynowanie podejmowanych działań przez wszystkie wspólnoty charyzmatyczne obecne w Kościele. Papież powołując tę instytucję podkreślił, że pragnie większej jedności w ruchu charyzmatycznym, który posługując swoimi darami winien służyć nimi całej wspólnotie Kościoła. Ojciec Święty powołując ten organ podczas spotkania z liderami katolickiej Odnowy w Duchu Świętym stwierdził, że *Charis* to „Nowa i jedyna służba komunii”. Dodatkowo wartym podkreślenia staje się zalecenie walki z nadużyciami, które czasem w niektórych wspólnotach mogą występować. Pomocna w tym staraniu ma być konkretna ujednolicona formacja grup. Na szczególną uwagę zasługuje także położony w *Charis* nacisk na ekumeniczny wymiar modlitw charyzmatyków¹³⁸.

1.9. Współczesne nauczanie katolickich konferencji episkopatów na temat charyzmatów

We współczesnym świecie jesteśmy świadkami bardzo mocnej odpowiedzi Pana Boga na pragnienie „nowych Zielonych Świąt”, wypowiedziane w imieniu całego

¹³⁷ Por. Serwis Radia Watykańskiego, *Papież o Duchu Świętym: nie usuwa problemów, ale wprowadza harmonię*, 09.06.2019, w: <http://124.lt/pl/religia/item/305138-papiez-o-duchu-sw-nie-usuwa-problemow-ale-wprowadza-harmonie> (dostęp 10.12.2020); Franciszek, *Homilia Ojca Świętego Franciszka wygłoszona w Uroczystość Zesłania Ducha Świętego*, Watykan 9.06.2019, <https://www.radiomaryja.pl/kosciol/homilia-ojca-sw-franciszka-wygloszona-w-uroczystosc-zeslania-ducha-swietego/> (dostęp 11.12.2020).

¹³⁸ Por. M. Delgado Galindo, *CHARIS: to papież pragnie jedności w ruchu charyzmatycznym*, <https://www.vaticannews.va/pl/watykan/news/2018-11/charis-delgado-inicjatywa-papieza-franciszka.html> (dostęp 20.10.2020); *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna u papieża Franciszka*, <https://www.gosc.pl/doc/5628591.Katolicka-Odnova-Charyzmatyczna-u-papieza-Franciszka> (dostęp 30.12.2020).

Kościół rzymskokatolicki przez św. papieża Jana XXIII. Wyraziło się ono w specjalnie opracowanej przez papieża modlitwie w intencji obrad II Soboru Watykańskiego. Papież zachęcał do odmawiania jej na całym świecie aż do czasu zakończenia obrad¹³⁹. Ojciec Święty gorliwie prosił o „nową Pięćdziesiątnicę”, która ożywi na nowo duchowość oraz przywróci wiarę w moc i działanie Ducha Świętego w całej wspólnocie Kościoła¹⁴⁰.

Dynamika działania Ducha Świętego w wielu wspólnotach Odnowy w Duchu Świętym jest zaskakująca i niejednokrotnie domaga się interpretacji teologicznej oraz psychologicznej, a także solidnego rozeznawania duchowego. Potrzebują go zarówno liderzy, posługujący, a także uczestnicy spotkań modlitewnych¹⁴¹. Stąd w niniejszym paragrafie podjęta zostanie kwestia rozeznawania i prawidłowego korzystania z darów Ducha Świętego przez wspólnoty charyzmatyczne. Podstawowymi źródłami opracowania będą wybrane dokumenty Kościoła rzymskokatolickiego, szczególnie konferencji episkopatów oraz komisji teologicznych katolickiej Odnowy Charyzmatycznej.

Już w 1985 r. w *Raporcie o stanie wiary* kard. Ratzinger, badając rzeczywistość Odnowy w Duchu Świętym, wskazywał na możliwość pewnego rodzaju nieporozumień, które mogą występować we wspólnotach na gruncie formacji. Równocześnie Ratzinger przestrzegał przed deprecjacją całego nurtu na podstawie dostrzeżenia błędów w nauczaniu czy też praktyce charyzmatycznej. W związku z tym należy podjąć

¹³⁹ „O Duchu Boży, który zesłany przez Ojca w imię Jezusa wspomagasz i prowadzisz nieomylnie Kościół, zlej na Sobór ekumeniczny pełnię swych darów. Powtórz w naszej epoce cud jakby nowych Zielonych Świąt i dozwól, aby Kościół święty skupiony w modlitwie wokół Maryi, Matki Chrystusa, zjednoczony sercem i umysłem, i prowadzony przez świętego Piotra, rozszerzał królestwo Boskiego Zbawiciela, które jest królestwem prawdy, sprawiedliwości i pokoju”. E. D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 286. Por. A. Kubiś, *Papież Jan XXIII a Sobór Watykański II*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 21 (2) 2013, s. 231-240.

¹⁴⁰ Papież Jan XXIII wpisuje się tą modlitwą w bardzo bogaty nurt zapoczątkowany przez Leona XIII w dialogu z s. Eleną, który ma swój początek już w 1895 r. Kolejni papieże także nie zostawili tego tematu na marginesie swoich pontyfikatów, co więcej, można powiedzieć, że odkrywanie Ducha Świętego stało w centrum posługi następców św. Jana XXIII. Por. A. Siemieniowski, *Boży płomień. Chrzest w Duchu Świętym* w: <http://www.siemieniowski.archidiecezja.wroc.pl/?q=node/176> (dostęp 24.08.2020).

¹⁴¹ Od samego początku biskupi z całego świata zwracają bardzo mocno uwagę na potrzebę nieustannego towarzyszenia grupom odnowy charyzmatycznej oraz apelują o „badanie duchów”. Por. KK 21; Jan Paweł II. *Wiele charyzmatów i ruchów, ale jedna misja. Przemówienie Ojca Świętego do przedstawicieli ruchów kościelnych.* Rzym 30 V 1998 r., https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/ruchy_30051998.html; (dostęp 11.03.2020); Chł, 30.

wnikliwą analizę teologiczną wszystkich niepokojących fenomenów i wskazać sposoby skutecznego naprawiania błędów¹⁴².

Jan Paweł II w adhortacji *Christifideles laici* wielokrotnie podkreślał potrzebę stałej formacji intelektualnej osób świeckich. Episkopaty poszczególnych krajów także dostrzegają ten realny problem. Dlatego w wielu dokumentach pojawia się wezwanie do podjęcia pogłębionej refleksji biblijnej i teologicznej. Istnieje bowiem realne zagrożenie dotyczące chociażby niewłaściwej lektury i interpretacji Pisma świętego, co może skutkować z jednej strony lekturą zbyt dosłowną, a z drugiej zbyt subiektywną. Dlatego episkopaty poszczególnych krajów, wychodząc naprzeciw coraz większym potrzebom pogłębiania wiedzy przez osoby świeckie, uruchamiają korzystając z nowoczesnych form komunikacji dedykowane strony internetowe¹⁴³, które stanowią ogromną pomoc w formacji intelektualnej świeckich¹⁴⁴.

Wielkie dobro, jakie płynie z organizowania małych grup modlitewnych dostrzegał już papież Jan Paweł II. Odniesienie do modlitwy i jej nieustannego pogłębiania we wspólnotach podkreślał w encyklice *Dominum et Vivificantem*. Również w innych wystąpieniach wobec biskupów papież podkreślał rolę uświęcania całego Kościoła, który właśnie dokonuje się dzięki modlitwie wspólnotowej¹⁴⁵. Istotą takich grup modlitewnych jest stała formacja, oparta o słowo Boże, oraz o praktykę wspólnej modlitwy wstawienniczej, czy też posługi charyzmatycznej. Dzięki oparciu modlitwy na słowie Bożym widoczne są owoce zanoszonych błagań w postaci nawrócenia, rozwoju życia duchowego oraz fizycznego uzdrowienia. Na uwagę także zasługuje fakt,

¹⁴² Por. Joseph Ratzinger, *Raport o stanie wiary*. Warszawa 1986, s. 170.

¹⁴³ Dla przykładu Konferencja Episkopatu Kanady uruchomiła stronę internetową <http://theology.ccb.ca> zawierającą bogate zasoby do indywidualnego studium.

¹⁴⁴ Por. Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej wydane przez biskupów Konferencji Episkopatu Antyli na ich zebraniu w Belize, C.A., listopad 1976*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 94-95; Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej. Odnowa charyzmatyczna w Kanadzie 2003 r.*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 68-69. Konferencja Episkopatu Senegalu, *Wskazania dla katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Senegalu*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 110; Konferencja Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich dotycząca nowych ruchów charyzmatycznych i skierowana do wszystkich osób niosących odpowiedzialność duszpasterską*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 124-125.

¹⁴⁵ Por. Jan Paweł II, *Encyklika «Dominum et Vivificantem». O Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata*, Wrocław 1998, nr 65, (dalej: DeV); Jan Paweł II, *Przemówienie do biskupów francuskich. Rozważanie zadań pasterzy w świetle soboru*, Paryż 1.06.1980, w: Jan Paweł II, *Dzieła zebrane*, t. X, Kraków 2008, s. 63-68; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna, Dokument ze spotkania Rady Biskupów Ameryki Łacińskiej w La Ceja (Kolumbia) – wrzesień 1987*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 32.

że dominacja uwielbienia w modlitwie stanowi oznakę dojrzałości oraz Bożego błogosławieństwa¹⁴⁶.

W oparciu o dotychczasowe nauczanie od Soboru Watykańskiego II w połączeniu z nauczaniem papieskim i w oparciu o własne doświadczenia duszpasterskie, episkopaty poszczególnych krajów wydają dokumenty dotyczące posługi charyzmatycznej. Ich wartość jest ogromna z uwagi na zróżnicowanie doświadczeń pozytywnych, a także negatywnych. Na uwagę zasługuje fakt, że w przypadku negatywnych doświadczeń proponowane są od razu próby wyjścia z problematycznych sytuacji, które w trakcie posługi się zdarzają (np. ludzie chorzy psychicznie, bądź też zbyt wrażliwi emocjonalnie). Ostatecznie publikacja dokumentów na temat posługi charyzmatycznej poszczególnych episkopatów służy nie tylko Kościołom w poszczególnych krajach, ale jest bardzo solidnym źródłem wiedzy dla całego Kościoła powszechnego.

1.9.1 Zjawiska towarzyszące udzielanym charyzmatom

We współczesnym świecie wielu chrześcijan neguje osobiste doświadczenie Boga w życiu duchowym. Stawiają je w opozycji do wiary. Dlatego z teologicznego punktu widzenia należy podkreślić, że wiara oraz jej namacalne doświadczenie to dwie rzeczywistości, które wzajemnie się przenikają i są komplementarne¹⁴⁷.

Człowiek jako byt cielesno-duchowy w tych dwóch rzeczywistościach przeżywa swoją relację z Panem Bogiem. Nie można odrywać tylko jednej ze sfer i ukierunkowywać na transcendencję. Wówczas nie dokonuje się w pełni zjednoczenie człowieka z Bogiem. Często zdarza się, że to, co przeżywane jest na płaszczyźnie duchowej wyraża się w fizyczności człowieka i odwrotnie. Pierwsza forma pochodzi z wnętrza człowieka i jest wyrażana na zewnątrz. Chodzi tu o intymne spotkanie z Bogiem, które skutkuje na zewnątrz cielesnie. Przykładowo człowiek doświadcza cielesnej niezdolności do poruszania się. Druga forma dotyczy dotyku Pana Boga z zewnątrz. W pierwszej kolejności człowiek coś widzi bądź słyszy. Zdarza się również,

¹⁴⁶ Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 33-34; Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *Dom modlitwy (Mk 11,17). Inicjatywy modlitewne i domy modlitwy*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 270-278.

¹⁴⁷ Por. Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła*, s. 167-169.

że może być rzucony na ziemię. Zawsze owocem tych doświadczeń jest przekazanie przez Pana Boga jakiegoś ważnego orędzia, czy też po prostu wezwanie na drogę nawrócenia, jak to miało miejsce w przypadku św. Pawła¹⁴⁸.

Owocem działania Ducha Świętego może być także wewnętrzny pokój, który przejawia się na zewnątrz spokojnym wyrazem twarzy i pozytywnym usposobieniem wobec innych ludzi. Potwierdza to biblijne wydarzenie Zwiastowania. Maryja napełniona Duchem Świętym udaje się do swojej krewnej Elżbiety i wyśpiewuje radosny hymn Magnificat. A zatem to, co zostało przeżyte na płaszczyźnie duchowej, ma swoje dopełnienie w fizycznej sferze człowieka¹⁴⁹.

Dlatego istotne jest, aby w procesie dążenia do pełnego poznania analizowanych doświadczeń duchowych, zestawiać je z autentycznym nauczaniem Magisterium Kościoła, także w kontekście historycznym. Dodatkowo nie można *a priori* wykluczać, że nowe duchowe doświadczenia mogą współcześnie przychodzić także poprzez tzw. „wolne Kościoły”¹⁵⁰.

Ruch Odnowy charyzmatycznej w całej wspólnotie Kościoła pozwala na nowo odkryć działanie i moc Ducha Świętego. Równocześnie odkrywając znaczenie i działanie poszczególnych charyzmatów ukazuje wielką miłość Stwórcy, jaką obdarza On swoje dzieci przyjmujące dary duchowe. Nie mniej jednak należy pamiętać, aby nie dopuszczać do sytuacji, w których charyzmaty są wyżej postawione w hierarchii aniżeli ten, który ich udziela. Są to dary, a nie swoiste umiejętności zarezerwowane dla poszczególnych osób, które osiągnęły jakiś konkretny poziom duchowości. Innym istotnym aspektem jest fakt, że posługa charyzmatyczna zawsze ma wymiar trynitarny¹⁵¹.

Może zdarzyć się, że na spotkania modlitewne będą przybywać osoby słabe psychicznie, jak również takie, które przemieszczają się od spotkania do spotkania szukając kolejnych nieuporządkowanych doświadczeń. Dlatego biskupi w dokumentach apelują o szczególną ostrożność wobec takich osób. Chodzi o to, aby nie doprowadzić do jeszcze większego ich rozbicia. Równocześnie by uzdrowić niezdrową wiarę, która

¹⁴⁸ Por. Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *O nadzwyczajnych zjawiskach fizycznych w odniesieniu do doświadczeń duchowych*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 230-232.

¹⁴⁹ Por. Tamże, s. 244.

¹⁵⁰ Por. Tamże.

¹⁵¹ Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Dokument ze spotkania Rady Biskupów Ameryki Łacińskiej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 25.

poszukuje jedynie emocji, czy też wrażeń, a nie jest oparta na osobistym spotkaniu z Jezusem¹⁵².

Innym elementem zasługującym na wyróżnienie jest występowanie nietypowych zjawisk podczas modlitwy. Należą do nich: płacz, drżenie, krzyk czy też wyginanie się ciała. Można by te powyższe zjawiska zakwalifikować jako elementy czysto psychologiczne (występują podczas prowadzonych terapii), jednakże różnica tkwi w tym, że terapia ma na celu metodyczne wykrycie problemów psychologicznych. Modlitwa natomiast jest spotkaniem z Bogiem i pewne zewnętrzne reakcje wypływają bezpośrednio ze spotkania z Nim, z Jego interwencji. Dotyczy ona najczęściej uzdrowienia duchowego, poruszenia sumienia człowieka, czy też dotknięcia jakiejś bolesnej rany z przeszłości. Dlatego też, choć zjawiska psychologiczne i duchowe w zewnętrznym wyrażaniu są do siebie podobne, to kontekst jaki im towarzyszy jest zupełnie różny¹⁵³.

Na uwagę zasługuje fakt, że często zjawiska nazwane ekstatycznymi mają także odniesienie do innych, także pogańskich religii. Pytanie, na które należy odpowiedzieć brzmi: czy ten występujący paralelizm nie jest podejrzany? W istocie, przeżywanie pewnych stanów przez hindusów, czy też muzułmanów może być na zewnątrz podobne. Jednak podstawowa różnica, która się nasuwa w analizie wynika z faktu „innego obrazu Boga”, który w poszczególnych religiach przedstawiany jest często jako budzący strach. Dodatkowo przez zniekształcone formy pobożności, ów lęk może się nasilać i powodować różne zewnętrzne stany, które nie są związane wprost z ingerencją Bożą. Prawdziwe doświadczenie religijne jest dla człowieka darem. Nie jest to rzeczywistość wymuszona do której człowiek za wszelką cenę chce siebie doprowadzić stosując różne techniki. W tym kontekście bardzo często stan chrześcijańskiej ekstazy bywa mylony z transem, czyli rzeczywistość Bożej interwencji zostaje przypisana czystej technice¹⁵⁴.

Dlatego tak istotne jest, aby pamiętać o podstawowych kryteriach w rozeznawaniu tych fenomenów. Możemy do nich zaliczyć: teandryczność przeżywanych zjawisk, pochodzące bezpośrednio od Boga (całościowo, bez dzielenia

¹⁵² Por. Konferencja Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 120.

¹⁵³ Por. Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *O nadzwyczajnych zjawiskach fizycznych...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 220-221.

¹⁵⁴ Por. Tamże, s. 222-225.

na części), czyste serce obdarowanego, owoce (pożytek dla życia duchowego oraz cielesnego osoby obdarowanej)¹⁵⁵.

1.9.2 Niebezpieczeństwa w posłudze charyzmatycznej

Niejednokrotnie grupy odnowy spotykają się z ignorancją ze strony duszpasterzy. Wiąże się z tym fakt, że traktowane są niejako na marginesie w rzeczywistości parafii. Często duszpasterze traktują spotkania grup charyzmatycznych, jakby miały charakter tajemny. Przez brak zaangażowanej osoby duszpasterza wspólnota może stać się samowystarczalna, zamiast służyć dobru całego Kościoła. W rzeczywistości parafialnej taka grupa staje się niejako „Kościołem w Kościele”, co może prowadzić do daleko idących konfliktów i podziałów. Należy pamiętać, że kryterium autentyczności wspólnoty jest mocno wpisane w jej relację do wspólnoty parafialnej i służba tejże wspólnocie. Autentyczna pokora tylko może pomóc w wykluczeniu przeświadczenia członków wspólnoty o tym, że są lepszymi chrześcijanami od innych¹⁵⁶.

Uczestniczący w Odnowie wierni, potrzebują nieustannej formacji oraz w sposób szczególny duchowej opieki. Jeśli jej nie otrzymają, istnieje zagrożenie utraty katolicyzmu danej wspólnoty¹⁵⁷. Należy pamiętać, że w pierwszej kolejności biskupi, a następnie duszpasterze są zobowiązani do zachowania ortodoksji grup charyzmatycznych w odniesieniu do prawowiernego nauczania Kościoła¹⁵⁸. Dlatego też

¹⁵⁵ Por. Tamże.

¹⁵⁶ Por. Konferencja Episkopatu Senegalu, Mauretanii, Republiki Zielonego Przylądka, Gwinei Bissau, *Wskazania dla katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Senegalu*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 109; Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 44.

¹⁵⁷ Doświadczenia biskupów m.in. z Kanady ukazują niebezpieczeństwo, które kryje się w zapraszaniu członków kościołów niekatolickich na spotkania katolickiej Odnowy. Dzieje się tak, ponieważ istnieje pokusa zacierania się różnic teologicznych pomiędzy poszczególnymi Kościołami skupiając się jedynie na atmosferze braterskiego spotkania. Niestety w wielu przypadkach doprowadziło to katolików do porzucenia swego macierzystego Kościoła. Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 44-45; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 204-205.

¹⁵⁸ Niestety doświadczenia poszczególnych wspólnot w różnych częściach świata ukazują, że z powodu braku obecności i koordynacji duszpasterza istnieją przypadki porzucenia Kościoła katolickiego na rzecz wspólnot protestanckich. Niezrozumienie przez katolików własnej doktryny, bądź też nie pełna jej znajomość może doprowadzić właśnie do takich sytuacji. Dlatego po raz kolejny należy podkreślić ogromną odpowiedzialność duszpasterzy w tej kwestii. Należy przestrzegać także podstawowych zasad. Mianowicie, jeżeli spotkania mające charakter ekumeniczny odbywają się z inicjatywy katolików, za

w wielu dokumentach wydanych przez lokalne episkopaty znajduje się zachęta dla duszpasterzy do otoczenia grupy charyzmatyczne odpowiednią troską. Dodatkowo duszpasterze i wierni zawsze są zobowiązani do otwarcia się na rozeznawanie duchowe, które w pierwszej kolejności należy do biskupów¹⁵⁹. Dużym błędem, na który wskazują dokumenty poszczególnych episkopatów świata, jest brak kierownictwa duchowego w grupach charyzmatycznych. Nie chodzi tu jedynie o duchowe przewodnictwo w grupie, ale potrzeba indywidualnego podejścia do każdego z jej członków. Samo kierownictwo duchowe nie może być uznawane za coś elitarnego, do czego tylko nieliczni mają prawo. Bardzo istotnym elementem w kierownictwie jest dziś uświadamianie w kwestii zagrożeń duchowych dotyczących ezoteryki, okultyzmu czy też działania sekt. Dlatego dodatkową potrzebą, obok obecności i dyspozycyjności kierowników duchowych wskazana jest także ich permanentna formacja¹⁶⁰.

W dokumencie opublikowanym przez Episkopat Francji, a dotyczącym rozeznawania duchowego znajduje się pewna przestroga, dotycząca uczestników nabożeństw. Chodzi o rozeznawanie i rozróżnianie zjawisk duchowych od psychofizycznych. Dlatego też, francuskie opracowanie pod tym kątem wydaje się być modelowe, z uwagi na fakt, że w dokumencie przedstawione są kryteria rozeznawania tego, co pochodzi prawdziwie od Ducha Świętego oraz a tego, co nazwane zostało „falami szoku”¹⁶¹. Przykładowo oceniając zjawisko spoczynku w Duchu, warto zwrócić uwagę na fakt, że Boże działanie nie zawsze poparte jest działaniem fizycznym (widocznym znakiem). Czasem mamy do czynienia z sytuacją, w której Pan Bóg hojnie udziela łask, podczas gdy zewnętrznie osoba obdarowana nie wykazuje żadnych zmian.

każdym razem muszą być za zgodą biskupa miejsca bądź jego delegata. Z drugiej strony, jeżeli katolicy pragną uczestniczyć w podobnych spotkaniach organizowanych przez braci innych denominacji chrześcijańskich powinni taki fakt zgłosić biskupowi miejsca, bądź jego delegatowi, prosząc o zgodę. Por. Konferencja Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 119; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...* s. 41-42.

¹⁵⁹ Por. Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 93; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 41-42. Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania dla Odnowy Charyzmatycznej. Opublikowano przez sekretariat generalny Konferencji Biskupów Francji i komisji teologicznych różnych krajów świata*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 134.

¹⁶⁰ Por. Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 64-66; Konferencja Episkopatu Senegalu, Mauretanii, Republiki Zielonego Przylądka, Gwinei Bissau, *Wskazania dla katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Senegalu...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 111.

¹⁶¹ Por. Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 134.

Może być także sytuacja odwrotna, kiedy pod wpływem nie działania Ducha Świętego, ale emocji mogą ludzie przeżywać bliżej nie określone doświadczenia fizyczne (poruszenia czy drgania). Nie można zatem wykluczyć *a priori* sytuacji, w której podczas rozeznawania danego zjawiska mamy do czynienia nie z działaniem Bożym, ale psychicznym, bądź też demonicznym. Wielu autorów, jak również praktyków w dziedzinie rozeznawania duchowego zwraca bardzo silnie uwagę na ten aspekt¹⁶².

Najważniejszym kryterium rozeznawania jest kryterium wolności. Kiedy Pan Bóg dotyka ciało człowieka widoczną łaską, nie czyni nigdy tego wbrew jego woli. Zatem zjawiska, w których człowiek traci kontrolę nad swoim ciałem i nie może ich dobrowolnie odrzucić, z góry są podejrzane. Człowiek, który w wolności poddaje się działaniu Bożemu, nawet upadając na ziemię nie ma uszczerbku na zdrowiu, choć patrząc typowo po ludzku, powinien być fizycznie uszkodzony. Wolność w przypadku zjawiska spoczynku w Duchu Świętym wyraża się także w pełnej świadomości osoby, która go otrzymuje. Nie traci przytomności, czuje się całkowicie wolna i napełniona pokojem¹⁶³.

Drugim elementem, stanowiącym o autentyczności rozeznanego fenomenu jest tzw. kryterium duchowych owoców. Jest to kryterium z ustanowienia samego Chrystusa (J 15) i stanowi o życiu codziennym nawróconego i wierzącego chrześcijanina. To właśnie dzięki tej ocenie można rozpoznać autentyczność otrzymywanych od Pana łask. Najważniejszym i kluczowym owocem jest miłość, która przejawia się na wielu różnych płaszczyznach. Duch Święty napełniający człowieka rozumiany jest tu jako miłosna przychyłność Boga, która ogarnia wszystkie sfery życia człowieka¹⁶⁴.

Należy mocno podkreślić, że we wszystkich doświadczeniach duchowych i ich ocenie potrzebna jest ogromna dojrzałość człowieka. Osoby, które tego nie posiadają, często cechują się silną wrażliwością na doświadczenia jedynie zmysłowe. Przeżywane

¹⁶² Kardynał Suenes oraz J.M. Verlinde podkreślają pewnego rodzaju pułapkę, której używa szatan posługując się nadzwyczajnymi zjawiskami. Dlatego konieczne jest nieustanne rozeznawanie zarówno co do osób (posługujących, omadlanych) oraz towarzyszącym reakcjom na modlitwie. Por. Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 135-136; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 206-209; Ogólnopolskie Porozumienie Dyrektorów Katolickich Kerygmatycznych Szkół Nowej Ewangelizacji, *Charyzmaty w służbie ewangelizacji. Wytoczne wobec służby charyzmatycznej we wspólnotach*, red. P. Sawa, A. Sepioło, I. Zielonka, Gliwice 2017, s. 57-69.

¹⁶³ Por. Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 136-137.

¹⁶⁴ Por. Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 138-139; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 163.

doświadczenia intensyfikują oraz dążą do powtarzania ich. Postawą uczciwą i dojrzałą jest zgoda na zanikanie samoistne tego typu zjawisk nawet, jeżeli pochodzą od Boga¹⁶⁵.

Procesowi rozeznawania powinni być poddani wszyscy uczestnicy modlitw. Począwszy od liderów odpowiedzialnych, poprzez animatorów i pozostałych posługujących. Rozeznanie potrzebne jest nieustannie. Także przed, w trakcie oraz po modlitewnym spotkaniu. Dzięki temu z perspektywy czasu o wiele łatwiej jest dostrzec i nazwać wykryte w procesie rozeznawania błędy. Należy pamiętać, że rozeznawanie zawsze powinno być dokonywane w trzech płaszczyznach: duchowej, doktrynalnej oraz pastoralnej¹⁶⁶.

Podsumowując warto wspomnieć kryterium podawane przez świętego Jana od Krzyża, dotyczące nadzwyczajnych zjawisk towarzyszących modlitwie. Święty zauważa, że im bardziej doświadczenia modlitewne stają się zewnętrzne, tym mniejsza korzyść wewnętrzna i duchowa dla człowieka. Dlatego najroztropniejszym rozwiązaniem jest nie skupianie się na samych zjawiskach, ale na Panu Bogu, kontemplacji oraz dziękczynieniu. W ten sposób człowiek odrywa uwagę od siebie, a potrafi skupić się w spotkaniu na jego istocie: zjednoczeniu ze Stwórcą. Nadmierne koncentrowanie się na zjawiskach wiąże się z realnym ryzykiem ich zwielokrotniania w sferze psychicznej¹⁶⁷.

1.9.3 Kryteria poprawnego rozeznawania prawdziwości charyzmatów

Dokumenty Kościołów ukazują kilka istotnych elementów dotyczących kryteriów rozeznawania. W pierwszej kolejności punktem odniesienia w procesie rozeznawania pełni wiara. Dlatego można dostrzec, że autentyczne doświadczenie Ducha Świętego prowadzi do:

- pełnego miłości przywiązania do osoby Jezusa
- pogłębienia relacji z Bogiem jako Ojcem (prawidłowy obraz Boga)

¹⁶⁵ Por. Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *O nadzwyczajnych zjawiskach fizycznych...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 233.

¹⁶⁶ Por. Konferencja Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 123-124; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 180-181;

¹⁶⁷ Por. Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 140.

- trynitarniej pobożności
- zdrowej bojaźni Bożej
- odkrycia prawdy o grzechu i szczerego żalu
- pamięci o trosce i opiece Boga nad człowiekiem
- pogłębionej medytacji Słowa Bożego
- zintensyfikowania życia sakramentalnego
- odkrycia siebie jako części wspólnoty Kościoła
- zgodności w nauczaniu z Magisterium Kościoła oraz akceptacji jego hierarchiczności
- wyważonego ducha krytyki wobec spraw dotyczących wspólnoty Kościoła
- włączania w badanie nad objawieniem osiągnięć nauk humanistycznych¹⁶⁸.

Analizując natomiast życie zewnętrzne człowieka i to jak wpływają na niego owoce otrzymanych charyzmatów należy wyszczególnić następujące elementy działania Ducha Bożego w człowieku:

- życie codzienne w oparciu o wiarę, nadzieję i miłość
- akceptacja samego siebie
- jasność poznania i wydawanych osądów
- roztropność, umiar, mądrość oraz posłuszeństwo względem Boga
- otwarcie się na pouczenia od innych
- pokora w znoszeniu słabości zarówno własnych, jak innych ludzi
- zdecydowanie, w opowiedzeniu się po stronie poznanej prawdy
- gotowość do podejmowania służby na rzecz innych oraz wierność w codziennych obowiązkach
- gotowość w dźwiganiu krzyża każdego dnia
- owoce Ducha (cierpliwość, życzliwość, dobroć, wierność, łagodność i opanowanie)¹⁶⁹.

Należy także przeanalizować różnego rodzaju doświadczenia w życiu duchowym, aby móc jednoznacznie określić źródło ich pochodzenia. Należy zawsze pamiętać o istniejącym ryzyku, według którego pokusy mogą występować także pod

¹⁶⁸ Por. Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 175-176.

¹⁶⁹ Por. tamże, s. 176-177.

pozorem dobra. Objawia się to w sytuacjach, kiedy coś z zewnątrz prezentuje się jako dobro, jednak w rzeczywistości wewnętrznej okazuje się czymś zupełnie przeciwnym i prowadzi do oddalenia od Pana Boga¹⁷⁰.

Dlatego konieczne jest podjęcie procesu tzw. badania duchów, dzięki któremu można trafnie rozpoznać i ocenić z jakim duchem mamy do czynienia.

Pośród podstawowych kryteriów rozeznawania należy wyszczególnić:

- całkowite ukierunkowanie na osobę Pana Boga i wielka ostrożność w procesie rozeznawania
- troska o własną uczciwość i czystość w osądach
- odnoszenie się do mistyków, do ich doświadczenia oraz postaw
- pamięć o osobistych przeżyciach i ich poprawności
- doradzanie się u osób bardziej doświadczonych w dziedzinie rozeznawania duchowego
- absolutne poddanie się decyzji i autorytetowi Kościoła, jako ostatecznej instancji w rozeznawaniu duchowym¹⁷¹.

Dlatego w oparciu o powyższe kryteria można przejść do procesu oceny danego zjawiska czy też zachowania. Kluczowym jest tu przypomnienie uczuć, które bezpośrednio Bóg kieruje do człowieka. Bóg zawsze przemawia do człowieka w atmosferze pokoju i radości, nawet kiedy dotyczy to wydarzeń po ludzku trudnych i przykrych. Jeżeli chodzi o nawrócenie człowieka, może doświadczać zawstydzenia bądź niepokoju dotyczącego życia w grzechu. Dodatkowo Bożej narracji zawsze towarzyszy poczucie wolności oraz bezpiecznej pewności co do przekazywanej człowiekowi woli Bożej¹⁷².

Niepokojącymi znakami, które zachęcają do uwagi i ostrożności przy rozeznawaniu są: przygnębienie i paraliżujący smutek, wewnętrzny lęk i brak nadziei, niepokój oraz zamęt, odczuwanie dużej presji, niepotrzebne poczucie winy, nadmierne

¹⁷⁰ Por. Tamże; K. Kralka, *Szkola rozeznawania duchowego*, Kraków 2018, s. 79-111; T. M. Gallagher, *Rozeznawanie duchów*, Kraków 2016, s. 43-52; M. Kicka, *Proroctwo dzisiaj*, Poznań 2018, s. 92-107.

¹⁷¹ Por. Tamże, s. 177-179.

¹⁷² Por. Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 178.

pragnienie krytykowania, brak otwarcia się na dialog czy też odczucia nieustannego niepokoju, czy też odrzucenia¹⁷³.

1.9.4 Owoce działania Ducha Świętego w procesie rozeznawania charyzmatów

Zanik doświadczeń w życiu duchowym okazuje się dziś jednym z podstawowych elementów oddalenia się różnych grup społecznych w całej Europie od Kościoła oraz od chrześcijaństwa¹⁷⁴. Natomiast nie można wykluczyć, że w dzisiejszych czasach ludzie nadal odczuwają głód Boga. Niestety bardzo często poprzez utratę duchowych doświadczeń, zaczynają ich poszukiwać w grupach pseudochrześcijańskich¹⁷⁵. W oparciu o słowa Jezusa: „Po owocach ich poznacie” (Mt 7,16) można jasno określić, co jest tak naprawdę ostatecznym kryterium rozeznawania charyzmatów. Chodzi tu o przełożenie usłyszanej i przyjętej Ewangelii na życie codzienne chrześcijan. Dlatego przy ocenie owoców należy patrzeć na ich wielowątkowość: wobec najbliższej rodziny, środowiska, a także wobec całej wspólnoty Kościoła¹⁷⁶.

Pierwszym istotnym efektem działania charyzmatów jest uznanie osoby Jezusa jako swojego Pana i Zbawiciela. Wyznanie takie, które praktykowane jest w grupach charyzmatycznych, ukazuje zmianę postrzegania obrazu Boga¹⁷⁷. Przyjęcie Chrystusa jako Pana i Zbawiciela do swojego życia zawsze jest owocem głębokiego nawrócenia. Wiara zaczyna być dojrzała i przechodzi z płaszczyzny czysto emocjonalnej do

¹⁷³ Bardzo obszerną i wartościową pracą dotyczącą zarówno poprawnego rozeznawania charyzmatów, jak również w ogóle rozeznawania duchowego jest książka Manuela Ruiza Juado *Rozeznawanie duchowe*, Kraków 2002, s. 192-271. Zawiera ona wiele wskazówek w poprawnym procesie rozeznawania w dziedzinie duchowości a także psychologii.

¹⁷⁴ We współczesnym świecie naznaczonym bardzo mocno duchem hedonizmu, odnowa życia poprzez wspólnotę charyzmatyczną pozwala umiłować bardziej życie duchowe, aniżeli cielesne. Doprowadza to do postawy, dzięki której człowiek żyjąc w realnym świecie egzystuje na poziomie duchowym. Dzięki łasce i natchnieniom Ducha Świętego człowiek doświadcza przemiany myślenia oraz zmiany dotychczasowej hierarchii wartości, od tej pory skierowanej całkowicie ku Bogu i wypełnianiu Jego woli w swoim życiu. Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 37.

¹⁷⁵ Por. Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 165.

¹⁷⁶ Por. Tamże, s. 179

¹⁷⁷ Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 34; Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 57; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 186–187.

racjonalnej i duchowej sfery człowieka. Dlatego w tym kontekście także wyrażanie swojej wiary poprzez spontaniczne śpiewy, gesty, klaskanie w dłonie nie może być tłumione i oceniane jedynie jako ekstatyczne przeżycie. Stąd apel o ożywianie na nowo także takich form modlitwy poza celebracjami liturgicznymi¹⁷⁸.

Należy pamiętać, że nie jest to doświadczenie zarezerwowane tylko dla niektórych wierzących. Zaproszeni do przyjęcia Chrystusa jako Pana i Zbawiciela są wszyscy ochrzczeni. Mówił o tym w swoim przemówieniu do uczestników II Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych w 2006 roku papież Benedykt XVI. Podkreślał wartość świadectwa, jakie niosą te osoby całemu światu, a także jego autentyczność, która jest warunkowana właśnie odniesieniem do uczestniczenia we wspólnocie (rozumianej jako grupy) kościelnej. Osobiste doświadczenie Jezusa, usłyszenie Jego głosu to największy bodziec do ewangelizacji świata. Ten, kto spotkał Jezusa w taki sposób, odsuwa wszelki lęk (1 J 4,18)¹⁷⁹.

Innym owocem działania Ducha Świętego, staje się pogłębiona modlitwa indywidualna oraz wspólnotowa. Chodzi tu o głębokie wejście w rzeczywistość modlitwy indywidualnej, która w swoim szczycie prowadzi do zjednoczenia z Chrystusem. Określa to najlepiej święty Paweł w słowach: „Żyję więc już nie ja, ale żyje we mnie Chrystus” (Ga 2,20). Dopełnieniem tego jest umiłowanie modlitwy wspólnotowej, które prowadzi do realizacji Chrystusowego wezwania „Gdyż tam, gdzie dwaj lub trzech zbierają się w moje imię, jestem pośród nich” (Mt 18,20)¹⁸⁰.

Człowiek, który przyjął autentycznie Jezusa do swojego życia, pragnie nieustannie przebywać w Jego obecności. Stąd kolejnym owocem na drodze odnowy staje się umiłowanie sakramentów, a w sposób szczególny Najświętszej Eucharystii. Przeżywając ją świadomie i z głęboką wiarą człowiek otrzymuje w darze, który potrafi od tej pory docenić żywego Jezusa eucharystycznego. Umiłowanie Eucharystii nie sprowadza się jedynie do przeżywanej Mszy Świętej, ale zostaje pogłębione przez

¹⁷⁸ Por. Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 186–187.

¹⁷⁹ Por. Sekretariat Konferencji Episkopatu Francji, *Elementy rozeznawania...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s.133; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 158-159.

¹⁸⁰ Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 35; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 159-160.

Adorację Najświętszego Sakramentu. Jest to miejsce, w którym odbywa się doświadczenie Bożej miłości, a także nieustanny dialog ze Stwórcą¹⁸¹.

Odkrycie na nowo modlitwy uwielbienia i dziękczynienia charakteryzuje wszystkie wspólnoty charyzmatyczne. Ten rodzaj modlitwy polega na oddawaniu chwały Bogu całym sobą. Podczas modlitwy określona zostaje posługa każdego z uczestników. Nawiązuje to bezpośrednio do klucza modlitwy proponowanego przez św. Pawła (1 Kor 14,26-33)¹⁸².

Przyjęcie Słowa Bożego, zrozumienie go i życie nim zobowiązuje do głoszenia go. Dlatego wspólnoty charyzmatyczne tak wielką wagę przywiązują do celebracji Słowa i podkreślenia jego wagi i miejsca w całej liturgii. Zrozumienie słowa Bożego ostateczne prowadzi do zrozumienia wagi i znaczenia poszczególnych sakramentów oraz do życia nimi z pełną świadomością¹⁸³.

Działanie Ducha Świętego oraz realna obecność Jezusa rodzą w człowieku wielkie pragnienie świętości. Postępująca *metanoia* sprawia, że rodzi się naturalne obrzyczenie wszystkim, co złe. Każdy grzech jest widziany jako realna przeszkoda na drodze zjednoczenia z Panem. Cały ten proces nawracania uwydatnia dzieło uświęcania Kościoła, o którym pisali Ojcowie soborowi w *Lumen gentium*¹⁸⁴.

We wspólnotach korzystających z darów charyzmatycznych na etapie ewangelizowania dąży się nieustannie do przyjęcia łaski chrztu w Duchu Świętym. Jest to nic innego, jak pełne wylanie się Ducha Świętego w życiu nawróconego chrześcijanina. Jest to doświadczenie Boga, które rodzi jeszcze większą potrzebę

¹⁸¹ Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 35, 39-40.

¹⁸² Por. Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *Opinia Komisji Teologicznej Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech na temat Różnych Stylów Uwielbienia w młodszej gałęzi Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 334; Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 90-91; Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny. Oświadczenie Konferencji Biskupów Katolickich USA na temat odnowy charyzmatycznej*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 78; Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 58-59; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 189-190.

¹⁸³ Por. Konferencja Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s., 124.

¹⁸⁴ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, nr 4 (dalej: KK); Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 91; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 36; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 184-185.

modlitwy, lektury słowa Bożego oraz prowadzi ostatecznie do ogłaszania całemu światu orędzia zbawienia. W tym kontekście łatwiej zrozumieć wypowiedzi Pawła VI oraz Jana Pawła II, którzy podkreślali, że wspólnoty odnowy charyzmatycznej są łaską dla całego Kościoła¹⁸⁵.

Punktem wyjścia przy zrozumieniu wielkiej wagi Słowa Bożego w formacji charyzmatycznej jest sam Jego autor. To pod wpływem natchnienia Ducha Świętego oraz osób, które pozwoliły Mu się prowadzić powstały Święte Księgi. Zatem wspólnota będąc pod wpływem działania Ducha Świętego jeszcze bardziej świadomie może odczytywać Święte Teksty i aktualizować je w życiu swoim oraz innych¹⁸⁶.

Przyjęcie słowa Bożego, zrozumienie go i życie nim, zobowiązuje do głoszenia go. Dlatego wspólnoty charyzmatyczne tak wielką wagę przywiązują do celebracji Słowa i podkreśleniu Jego wagi i miejsca w całej liturgii. Zrozumienie słowa Bożego ostatecznie prowadzi do zrozumienia wagi i znaczenia poszczególnych sakramentów oraz do życia nimi z pełną świadomością¹⁸⁷.

Duch Święty jednoczy wszystkich ludzi, dlatego też wymiar miłości wspólnotowej jest bardzo istotnym i widocznym znakiem owoców formacji i posługi charyzmatycznej. Do tej wspólnoty zapraszani są mężczyźni i kobiety bez względu na ich wiek i status społeczny, także duchowni, oraz siostry i bracia zakonnici. Wyzbywszy się egoizmu, dzięki przemianie serca, zaczynają otwierać się na potrzeby innych. Prawdziwa miłość braterska kształtuje relacje we wspólnocie. Pomaga realizować Pawłowe wezwanie „Jedni drugich brzemiona noście” (Ga 2,2), przyczynia się do budowania postawy pokory: „Z całą pokorą, delikatnością i cierpliwością znóście jedni drugich w miłości” (Ef 4,2), pomaga w budowaniu postawy uniżenia się: „nie działajcie z myślą o uznaniu czy pochwałach, lecz z pokorą uważajcie jedni drugich za lepszych od siebie” (Flp 2,3), a także we wspólnocie ukazuje

¹⁸⁵ Por. Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny...*, s. 80–81; Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 59–60; Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 101–102.

¹⁸⁶ Por. Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 91.; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 35–36; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 199–200.

¹⁸⁷ Konferencja Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 124.

wymiar troski o drugiego człowieka: „Tymi słowami pocieszajcie jedni drugich” (1 Tes 4,18)¹⁸⁸.

W budowaniu wspólnoty, miłość wzajemna pomaga dodatkowo w odkrywaniu darów, którymi Pan Bóg obdarza wierzących. Dzięki ich odkryciu chrześcijanin będący we wspólnocie, może nimi służyć innym. W ten sposób rozwija nie tylko własne charyzmaty, ale dodatkowo pomaga innym w duchowym wzroście, a to przyczynia się do lepszego rozwoju całej wspólnoty. Nie sposób pominąć także wymiaru *caritas* jaki płynie z miłości wspólnotowej, gdzie jedni drugim śpieszą z pomocą w potrzebie. Można zatem stwierdzić, że jest to ukoronowanie chrześcijańskiej cnoty miłości i droga do naśladowania Chrystusa w codziennym życiu¹⁸⁹.

Naturalnym skutkiem powołania do życia w Duchu Świętym jest wzrost liczby powołań kapłańskich i zakonnych. Cechuje się on tym, że wierzący jeszcze bardziej umiejętnie wsłuchują się w „Boże natchnienia”. W tym stanie zjednoczenia z Chrystusem wiele osób słyszy głos powołania do służby w Kościele. Równocześnie posiadane już na tym etapie poznanie osoby Jezusa Chrystusa oraz orędzia Ewangelii, pomaga powołanym w podjęciu ostatecznej decyzji, aby zostawić wszystko i pójść dokądkolwiek On zechce posłać¹⁹⁰. Uformowany uczeń Jezusa, który przeżywa swoją codzienność w zjednoczeniu z Nim, zaczyna odczuwać ogromną potrzebę dzielenia się swoją wiarą z innymi. To ostatni owoc trwania we wspólnocie Odnowy. Ewangelizacja, która rozpoczyna się od tego momentu, to nie tylko pozyskiwanie nowych wiernych. Jej celem w pierwszej kolejności jest re-ewangelizacja ludzi ochrzczonych, którzy mają błędny obraz Boga w swoim życiu oraz niejednokrotnie stracili autentyczną wiarę. Wiąże się także z tym wezwaniem pragnienie niesienia Ewangelii całemu światu, które może odbywać się chociażby poprzez misje *ad gentes*¹⁹¹.

¹⁸⁸ Por. Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 55; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 36-37.

¹⁸⁹ Por. Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 60-61; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 164-165, 193-194.

¹⁹⁰ Por. Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny...*, s. 78; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 38.

¹⁹¹ Por. Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny...*, s.79; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 39-40; Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 99-100; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 192-193.

Dodatkowo obok przytoczonych owoców działania Ducha Świętego, przez które Bóg odnawia swój Kościół, warto wskazać pozytywny wpływ odnowy charyzmatycznej na inne obszary życia religijnego. Podjęcie dzieła ewangelizacji w połączeniu z przyjęciem i posługą charyzmatami we wspólnocie pomaga pogłębiać więzi pomiędzy duszpasterzami a powierzonymi ich opiece wiernymi, prowadzi do odkrycia autentycznej świętości, oczyszcza często niepoprawną ludową religijność oraz pomaga w odnowie podstawowych wspólnot kościelnych¹⁹².

Na etapie ewangelizowania dąży się nieustannie do przyjęcia łaski Chrztu w Duchu Świętym. Jest to nic innego, jak pełne wylanie się Ducha Świętego w życiu nawróconego chrześcijanina. Jest to doświadczenie Boga, które rodzi jeszcze większą potrzebę modlitwy, lektury słowa Bożego oraz prowadzi ostatecznie do ogłaszania całemu światu orędzia zbawienia. W tym kontekście łatwiej zrozumieć wypowiedzi papieży: Pawła VI oraz Jana Pawła II, którzy podkreślali, że wspólnoty odnowy charyzmatycznej są łaską dla całego Kościoła¹⁹³.

Kolejnym z owoców Odnowy Charyzmatycznej jest cześć, jaką oddaje się Maryi. Ona uczy, jak kochać Jezusa, jak stawać się nieustannie Jego dzieckiem oraz jak miłować Jego Kościół. Duch Święty od samego początku działa w życiu Maryi. Stąd też, poprzez analizę jej historii, każdy wierzący uczy się, w jaki sposób słuchać natchnień Ducha Świętego oraz w jaki sposób otwierać się na Jego działanie – przyjmować w codzienności. Istotnym elementem kultu Maryi we wspólnotach charyzmatycznych jest szkoła modlitwy, której Ona jest niejako początkiem. Ona uczy modlitwy uwielbienia (*Magnificat*), uczy zachowywać słowo Boże w sercu oraz ufnej modlitwy o cud jak na weselu w Kanie Galilejskiej. Punkt kulminacyjny szkoły modlitwy znajduje się w Wieczerniku, gdzie Maryja zgromadzona we wspólnocie z Apostołami przyjmuje Ducha Świętego¹⁹⁴.

¹⁹² Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 39-40; Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 101-102; L.J. Suenes, *Kult mojego ja i moja wiara*, Kraków 2009, s. 88-96.

¹⁹³ Por. Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny...*, s. 80-81; Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 59-60; Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 101-102.

¹⁹⁴ Por. Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny...*, s. 79; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 38-39; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 205-206.

1.9.5 Wskazania dla posługi charyzmatycznej

Pierwszym wskazaniem wynikającym z analizowanych dokumentów jest konieczność formacji osób zaangażowanych w posługę charyzmatyczną. Jan Paweł II w adhortacji *Christifideles laici* wielokrotnie podkreślał potrzebę stałej formacji intelektualnej osób świeckich. Episkopaty poszczególnych krajów także dostrzegają ten problem. Dlatego w wielu dokumentach pojawia się wezwanie do podjęcia pogłębionej refleksji biblijnej i teologicznej. Istnieje bowiem realne zagrożenie dotyczące chociażby niewłaściwej lektury i interpretacji Pisma Świętego, co może skutkować z jednej strony lekturą zbyt dosłowną, a z drugiej zbyt subiektywną. Dlatego episkopaty poszczególnych krajów, wychodząc naprzeciw coraz większym potrzebom pogłębiania wiedzy przez osoby świeckie, uruchamiają, korzystając z nowoczesnych form komunikacji, dedykowane strony internetowe, które stanowią ogromną pomoc w formacji intelektualnej świeckich¹⁹⁵.

Formacja permanentna dokonuje się w małych wspólnotach. Dużą uwagę zwracał na ten fakt papież Jan Paweł II. Odniesienie do modlitwy i jej nieustannego pogłębiania we wspólnotach podkreślał w encyklice *Dominum et Vivificantem*. Również w innych wystąpieniach wobec biskupów papież podkreślał rolę uświęcania całego Kościoła, które właśnie dokonuje się dzięki modlitwie wspólnotowej¹⁹⁶.

Istotą małych grup modlitewnych jest stała formacja, oparta o słowo Boże, praktykę wspólnej modlitwy wstawienniczej czy też posługi charyzmatycznej. Dzięki oparciu modlitwy na słowie Bożym widoczne są owoce zanoszonych błagań w postaci nawrócenia, rozwoju życia duchowego oraz fizycznego uzdrowienia. Na uwagę także zasługuje fakt, że dominacja uwielbienia w modlitwie stanowi oznakę dojrzałości oraz Bożego błogosławieństwa¹⁹⁷.

¹⁹⁵ Por. Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 94–95; Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...* w: *Wiosna Kościoła...*, s. 68–69. Konferencja Episkopatu Senegalu, Mauretanii, Republiki Zielonego Przylądka, Gwinei Bissau, *Wskazania dla katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Senegalu...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 110; Konferencja Episkopatu Francji, *Nota pastoralna biskupów francuskich...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 124–125.

¹⁹⁶ Por. DeV, nr 65; Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 32.

¹⁹⁷ Por. Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Katolicka Odnowa Charyzmatyczna...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 33–34; Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *Dom modlitwy...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 270–278.

Podsumowując należy podkreślić, że dokumenty posoborowe zawierają pogłębioną wiedzę teologiczną na temat charyzmatów oraz ich funkcjonowania w życiu codziennym osób wierzących. Na istotne podkreślenie zasługuje element rozdzielenia pierwiastka duchowego i jego oceny, jak również zjawisk związanych z zaburzeniami psychicznymi, jakie mogą występować u poszczególnych osób. Niemniej warto podkreślić konkretne rozwiązania, jakie w takich sytuacjach proponują autorzy dokumentów, a mianowicie: kierownictwo duchowe i towarzyszenie tym osobom poprzez dar rozeznania, jak również wskazanie konkretnej fachowej pomocy psychologicznej.

Nie ulega wątpliwości, że charyzmaty we wspólnocie Kościoła są dziś ogromnym darem, który także dzięki swoistej spektakularności staje się – podobnie jak w czasach Jezusa – niczym innym, jak tylko potwierdzeniem autentycznie głoszonej Ewangelii. To ona prowadzi człowieka do odkrywania osoby Jezusa oraz wejścia z Nim w indywidualną relację. Charyzmaty, o czym należy pamiętać, zawsze spełniają jedynie rolę pomocniczą w spotkaniu z Jezusem oraz w doświadczaniu Jego mocy i działania w codziennym życiu człowieka wierzącego

PODSUMOWANIE

W niniejszym rozdziale podjęta została refleksja nad charyzmatami w ujęciu historycznym poczynając od pierwszych doświadczeń apostołów bezpośrednio po Zesłaniu Ducha Świętego, poprzez funkcjonowanie charyzmatów w pierwszych wspólnotach chrześcijańskich. Kontynuacją rozwoju nauki o charyzmatach była refleksja nad tymi darami podejmowana przez Ojców Kościoła. Ostatecznym zwieńczeniem jej w czasach nam obecnych stała się nauka zapoczątkowana przez teologów na II Soborze Watykańskim, która jest kontynuowana w refleksji teologicznej zarówno poszczególnych komisji, jak również poprzez episkopaty poszczególnych krajów świata. Dlatego podsumowując należy przedstawić kilka istotnych elementów wyników badań:

1. Osoba i działalność Jezusa była wypełniona charyzmatami Ducha Świętego. Wedle opinii niektórych teologów miała ona swój początek w wydarzeniu Chrztu w Jordanie, w chwili zstąpienia na Chrystusa Ducha Świętego¹⁹⁸. Można stwierdzić, że w osobie Jezusa Chrystusa posługa charyzmatami uzyskała pełnię. Znaki i cuda były za każdym razem potwierdzeniem głoszonej wcześniej Ewangelii. Analizując wydarzenia z dnia Pięćdziesiątnicy należy podkreślić, że nastąpiło wtedy wylanie mocy, o której mówił Jezus, w postaci darów Ducha Świętego w pierwszej kolejności na apostołów (Dz 1 – 2,4), a następnie wszystkich wierzących, którzy przyjmując sercem Ewangelię pragnęli zostać napełnieni Duchem Świętym (Dz 10, 44-48)¹⁹⁹. Kontynuatorem misji apostoelskiej i posługi charyzmatycznej stają się m.in. Filip diakon a także Apollos i Tymoteusz. Święty Paweł natomiast z uwagi na ogromny wkład w nauczanie na temat osoby Ducha Świętego i Jego charyzmatów został określony mianem pierwszego pneumatologa²⁰⁰.

2. Analiza tekstów zawartych w Dziejach Apostolskich, jak również w Listach Świętego Pawła Apostoła dowodzi, że Rozwinięta działalność misyjna zarówno apostołów, jak i ich następców doprowadziła nie tylko do intensywnej ekspansji chrześcijaństwa, ale także do tego, że za każdym razem głoszonemu słowu Bożemu towarzyszyły znaki w postaci cudów, które przez pierwsze wspólnoty wierzących przyjmowane były z wielkim entuzjazmem. Wierni coraz chętniej po przyjęciu Ewangelii i chrztu świętego sami praktykowali posługę charyzmatyczną szczególnie poprzez używany na modlitwie dar języków, jak również dar prorokowania.

3. Świadectwa, jakie przedstawiają Ojcowie Kościoła jednoznacznie ukazują prawdę, że obecność, moc i działanie Ducha Świętego, które rozpoczęło się w dniu

¹⁹⁸ Istnieją opinie, które wprost ukazują w tym wydarzeniu odniesienie do proroctwa Jana Chrzciciela: „Ja wprowadzę Go nie znałem, lecz Ten, który posłał mnie chrzczyć wodą, zapowiedział mi: «Gdy zobaczysz, że na kogoś zstępuje Duch i na nim pozostaje, wiedz, że on będzie chrzczył Duchem Świętym». I zobaczyłem to, więc poświadczam: On jest Synem Bożym” (J 1, 33-34). Proroctwo to w zestawieniu z relacją ewangelisty św. Łukasza: „Ponieważ lud trwał w oczekiwaniu, a wszyscy zastanawiali się, czy czasem Jan nie jest Chrystusem, on tak im odpowiedział: „Ja chrzczę was wodą, lecz idzie potężniejszy ode mnie, któremu nie jestem godny rozwiązać rzemyka u sandałów. On będzie was chrzczył Duchem Świętym i ogniem” (Łk 3,15-16) daje podstawy do postawienia tezy, że chrzest Jezusa w Jordanie był prawdziwym chrztem w Duchu Świętym. Por. M. Bednarz, *Duch Święty zstąpił na Jezusa*, w: *Duch Święty*, red. P. Łabuda, Tarnów 2017, s. 187-189.

¹⁹⁹ Apostołowie po Zesłaniu Ducha Świętego zaczynają proces ewangelizacji. Napełnieni charyzmatami doświadczenia w trakcie głoszenia Słowa Bożego takich samych znaków i cudów, które czynił Jezus. W ten sposób wypełnia się obietnica dana im przez mistrza dotycząca posłania do uczniów Ducha Świętego (Mk 16, 17-18; J 14, 15-17).

²⁰⁰ Święty Paweł Apostoł nie tylko formułuje pojęcie charyzmatu, ale również tworzy pewnego rodzaju katalog charyzmatów, jasno je odróżniając i określając (Rz 12, 6-8; 1 Kor 12, 8-11; 1 Kor 12, 28-29).

Pięćdziesiątnicy było nieustannie obecne we wspólnocie pierwotnego Kościoła, a także w kolejnych wiekach. Przez posługę charyzmatyków nadal dokonywały się niezliczone cuda i znaki w postaci uzdrowień z chorób, a także następowało uwolnienie spod władzy demonów.

4. Zarówno apostołowie, jak ich następcy przestrzegali przed fałszywymi prorokami. Analizując historię charyzmatów należy podkreślić, że te postawy są nieustannie obecne. Dotyczą one w sposób szczególny osób, które pod szyldem głoszenia Ewangelii pragną za wszelką cenę przyciągać do siebie wielkie tłumy słuchaczy. Należy pamiętać i podążać za wskazaną już przez świętego Pawła Apostoła zasadą, aby za każdym razem rozeznawać charyzmat głoszącego: czy prawdziwie pochodzi on od Boga.

5. Nie można zgodzić się z wysuniętą przez świętego Jana Chryzostoma tezą dotyczącą zakończenia obecności nadzwyczajnych darów Ducha Świętego w postaci charyzmatów we wspólnotach wierzących. Świadectwa Ojców Kościoła wprost dowodzą faktu, że charyzmaty nieustannie były obecne i praktykowane w całym Kościele, nawet jeżeli refleksja teologiczna nad badaniem tego fenomenu zeszła na dalszy plan.

6. Analizując nauczanie świętego Tomasza z Akwinu należy podkreślić, że podjął się jak na ówczesne czasy kompleksowej refleksji na temat charyzmatów poświęcając im dwudziesty trzeci tom swoich teologicznych rozważań. Autor podjął pogłębioną refleksję w sposób szczególny na temat charyzmatu prorokowania podkreślając ogromną pokorę, rozwagę, a także nieustanną potrzebę rozeznawania w trakcie posługiwania się nim.

7. Przełomowym wydarzeniem we współczesnym świecie w odniesieniu m.in. do rzeczywistości teologii charyzmatów był II Sobór Watykański. Można z perspektywy czasu jasno stwierdzić, że wydarzenie to było niewątpliwie manifestacją obecności Ducha Świętego w XX wieku. Nauka, jaka wypływa z analizy poszczególnych dokumentów, nie tylko w pewnym sensie porządkuje całą pneumatologię, definiuje pojęcie charyzmatu czy relacji pomiędzy darami hierarchicznymi i charyzmatycznymi, ale równocześnie jest naznaczona zachętą do ponownego otwarcia się na rzeczywistość obecności Ducha Świętego przez wszystkich wierzących.

8. Kontynuacją nauczania soborowego na temat charyzmatów są encykliki, adhortacje, listy, jak również wiele papieskich homilii. Analizując ich treść należy

podkreślić nieustanną zachętę do otwierania się na rzeczywistość charyzmatów przez ochrzczonych. Dokumenty te, stanowią bardzo istotny element trwania Tradycji nauczania o charyzmatach w Kościele. Jest to niezwykle istotne z uwagi na fakt, że we współczesnym świecie odnosi się wrażenie, jakby nauczanie papieskie w tej dziedzinie było niezauważane, albo co gorsza pomijane. Szczególnie dotyczy ono środowisk tradycjonalistycznych i antyekumenicznych. Poprzez swoje homilie wielokrotnie wygłaszane do członków wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym papieże wyrażali nie tylko swoją aprobatę dla dzieła, które podejmuje Odnowa, ale równocześnie jeszcze gorliwiej zachęcali by to dzieło (szczególnie dzieło głoszenia słowa Bożego, w połączeniu z posługą charyzmatami) nieustannie rozwijać. Na niezwykłą uwagę zasługuje w tym kontekście historyczna obecność Ojca Świętego Franciszka, który uczestnicząc wspólnie z członkami katolickiej Odnowy w Duchu Świętym przez wiele godzin modlił się wspólnie z nimi. Równocześnie papież zainicjował powstanie międzynarodowej organizacji *Charis*, której celem jest zjednoczenie wszystkich grup charyzmatycznych z całego świata.

9. Kluczowy wkład w obecne nauczanie Kościoła na temat charyzmatów wniosły dokumenty, jakie na przestrzeni lat opracowały episkopaty poszczególnych krajów. Na szczególną uwagę zasługuje osadzenie treści tych dokumentów zarówno w Piśmie świętym, jak i w Tradycji Kościoła, a także w oparciu o nauczanie II Soboru Watykańskiego. Dodatkowym elementem podkreślającym wagę analizowanych dokumentów jest ich osadzenie duszpasterskie w konkretnym kościele lokalnym. Stąd analizując pozytywne aspekty posługi charyzmatycznej, episkopaty zwracają uwagę także na różnego rodzaju nadużycia i niebezpieczeństwa w tej posłudze, jakie występują w ich krajach. Dzięki tej wymianie wzajemnych doświadczeń, można z jednej strony poznać i określić zagrożenia i ich przyczyny, z drugiej natomiast, poszczególne Konferencje Episkopatów ukazują wypracowane przez siebie modele duszpasterskie i konkretne rozwiązania zapobiegające nadużyciom.

Podsumowując przeanalizowany w niniejszym rozdziale materiał, należy podkreślić, że nauczanie dotyczące charyzmatów Ducha Świętego oraz ich działanie poprzez posługę ludzi wierzących na przestrzeni wieków się nie zmieniło. Warto dodać, że od czasu II Soboru Watykańskiego wiedza na temat charyzmatów i ich działania została pogłębiona i usystematyzowana. Pomimo występowania niekiedy wypaczeń w rozumieniu czy też nauczaniu na temat charyzmatów warto podkreślić fakt

nieustannej troski pasterskiej, jaką otaczają charyzmatyków biskupi, analizując i równocześnie podejmując konkretne działania, by nie dopuszczać do wspomnianych nadużyć.

Rozdział II

CHARYZMATY W POSOBOROWYCH WSPÓLNOTACH WIERNYCH W KOŚCIELE

Z uwagi na różnorodność charyzmatów i ich dynamikę warto wskazać, że są one obecne w wielu ruchach obecnych w Kościele katolickim²⁰¹. Z uwagi na częstotliwość ich występowania w danych wspólnotach można wyróżnić wspólnoty charyzmatyczne, jak również para-charyzmatyczne. Pierwsze cechuje nastawienie w pierwszej kolejności na modlitwę charyzmatyczną, a także posługiwanie otrzymanymi darami. Największą wspólnotą, w której zarówno wierni świeccy jak również duchowni podejmują posługę charyzmatyczną jest Odnova w Duchu Świętym. Natomiast pozostałe wspólnoty określane mianem para-charyzmatyczne korzystają z darów duchowych jedynie w jakimś wąskim zakresie.

W niniejszym rozdziale zostanie podjęta próba ukazania działalności katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Pomocą w tym procesie będzie przedstawienie istoty i funkcjonowania Szkół Nowej Ewangelizacji, jako ośrodka formacji permanentnej dla

²⁰¹ Zarówno papież Jan Paweł II jak i Benedykt XVI w swoim nauczaniu wielokrotnie podkreślali potrzebę powstawania nowych ruchów w Kościele. Zwracali oni uwagę na fakt ożywienia całej wspólnoty Kościoła przez ludzi zaangażowanych w nowe ruchy i wielkie dobro jakie płynie z ich posługi. Papieże podkreślali dodatkowo potrzebę nieustannej współpracy ludzi świeckich z duchownymi oraz z biskupami, co ma być gwarancją zachowania katolicyzmu danego ruchu. Por. M. Olszewski, *Powiew Ducha Świętego w Kościele*, STD, t. 3 2017, s. 124-125; RM 72.

charyzmatyków. Poprzez analizę szczegółowych charyzmatów zostanie ukazane ich zastosowanie w codziennej posłudze wspólnot katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Na koniec podjęta zostanie refleksja nad fenomenem Mszy świętych z modlitwą o uzdrowienie i uwolnienie, a także ukazane zostanie miejsce wspólnot charyzmatycznych we współczesnym Kościele.

2.1 Katolicka Odnowa w Duchu Świętym

Drugi Sobór Watykański był momentem przełomowym dla nauczania o charyzmatach w całej historii Kościoła. Można jasno stwierdzić, że owoce teologicznych dysput, które zostały ukazane w dokumentach posoborowych były impulsem do tworzenia struktur katolickiej Odnowy w Duchu Świętym²⁰². Warto w tym miejscu wskazać dodatkowy zapis, który został zamieszczony w Konstytucji Dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*. Stwierdzał on, że Duch Święty prowadzi i uświęca Kościół nie tylko przez sakramenty i posługi, ale również udzielając wiernym szczególnych, szeroko rozpowszechnionych łask (charyzmatów)²⁰³. Celem tych duchowych darów jest nieustanna odnowa i rozbudowa Kościoła. Szczególną rolę przy wprowadzeniu powyższego zapisu odegrał belgijski kardynał Léon J. Suenes, który później uczestniczył w tworzeniu *Dokumentów z Malines* opisujących całą posługę w ramach katolickiej Odnowy Charyzmatycznej²⁰⁴.

²⁰² Przede wszystkim zwrócono uwagę na powszechność kapłańskiego, królewskiego a także prorockiego urzędu Chrystusowego. Dodatkowo podkreślono istotną rolę w posługiwaniu przez osoby świeckie darami duchowymi. Por. KK 39-42; P. Hocken, *Pięćdziesiątnica i Paruzja. Wezwani do jednej nadziei!*, Kraków 2015, s. 47-52.

²⁰³ KK 30: „Sancta Synodus, muneribus Hierarchiae declaratis, libenter animum advertit statui illorum christifidelium qui laici nuncupantur. Quodsi omnia quae de Populo Dei dicta sunt, ad laicos, religiosos et clericos aequaliter diriguntur, laicis tamen, viris et mulieribus, ratione condicionis et missionis, quaedam particulariter pertinent, quorum fundamenta ob specialia rerum adiuncta nostri temporis magis expendenda sunt. Pastores enim sacri probe norunt quantum laici ad bonum totius Ecclesiae conferant. Sciunt enim Pastores se a Christo non esse institutos, ut totam missionem salvificam Ecclesiae versus mundum in se solos suscipiant, sed praeclarum munus suum esse ita pascere fideles eorumque ministraciones et charismata ita recognoscere, ut cuncti suo modo ad commune opus unanimiter cooperentur. Oportet enim, ut omnes "veritatem... facientes in caritate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate" (Eph 4,15-16)".

²⁰⁴ Por. KK 7, 12; P. Sawa, *Lumen gentium – historia, idee, program odnowy Kościoła*, SSHT 48/2 (2015) s. 286-287; M. Piątkowski, Z. Grad, *Odnowa w Duchu Świętym. Szansa duchowego odrodzenia dla*

Innym ważnym elementem był ekumeniczny wymiar Soboru, który w wydanym Dekrecie o Ekumenizmie *Unitatis redintegratio* przypominał katolikom, że Duch Święty jest obecny i działa także w innych chrześcijańskich wspólnotach wiary. Autorzy dokumentu podkreślili, że choć wspólnoty odłączone od Kościoła katolickiego podlegają różnym brakom co do przekazywanych treści Objawienia, to mimo to nie są pozbawione znaczenia i wagi w kontekście całej tajemnicy zbawienia²⁰⁵.

Pierwotnie wspólnota Odnowy określana była jako ruch pentekostalny, jednak współcześnie częściej używane jest określenie: ruch charyzmatyczny²⁰⁶. Jako wspólnota bezpośrednio nawiązuje do praktyki gromadzenia się na modlitwie na wzór Apostołów w Wieczerniku oraz oczekiwaniu na otrzymanie wylania Ducha Świętego (Dz 2,1). Owocem trwania we wspólnocie na modlitwie są pełne mocy doświadczenia duchowe, a także znaki i cuda zapowiedziane przez samego Chrystusa (Mk 16, 17-18)²⁰⁷.

Początek Odnowy Charyzmatycznej w Kościele katolickim przypada na lata 60-te XX wieku. Wtedy to można było dostrzec największe oddziaływanie Ducha Świętego we wspólnotach protestanckich, do doświadczenia których nawiązywali katolicy. Odpowiedzią na ten stan rzeczy była poważna i ożywiona dyskusja na temat charyzmatów podczas obrad II Soboru Watykańskiego w 1963 r.²⁰⁸ Poprzez analizę źródeł biblijnych, a także nauczania Ojców Kościoła uczestnicy Soboru rozwinęli chrystocentryczne rozumienie Kościoła. Ten chrystocentryzm oraz

Kościół i świata, Kraków 2017, s. 91-93; D. Stayne, *Odnów swoje cuda. Dary duchowe dla naszych czasów*, s. 56.

²⁰⁵ „Same te Kościoły i odłączone Wspólnoty, choć w naszym przekonaniu podlegają brakom, wcale nie są pozbawione znaczenia i wagi w tajemnicy zbawienia. Duch Chrystusa nie wzbrania się przecież posługiwać nimi jako środkami zbawienia, których moc pochodzi z samej pełni łaski i prawdy, powierzonej Kościołowi katolickiemu”. *Dekret o ekumenizmie «Unitatis redintegratio»*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, nr 3 (dalej: UR).

²⁰⁶ Należy podkreślić, że używane określenie *pentekostalny* dla wielu katolickich teologów ma obecnie negatywny wydźwięk. Dzieje się tak, gdyż obecnie niekiedy uczestnikom wspólnot Odnowy w Duchu Świętym stawiane są zarzuty „protestantyzacji” Kościoła katolickiego. W opozycji do tego warto wspomnieć, że już uczestnicy II Soboru Watykańskiego zachęcali katolików, aby akceptowali innych chrześcijan. Owocem tego są między innymi świadectwa, którymi wzajemnie dzielą się protestanci i katolicy zachęcając siebie nawzajem do rzeczywistego spotkania z Duchem Świętym. Por. A. Migda, *Mistycyzm pentekostalny w Polsce*, Kraków 2013, s. 169-171, 318; A. Schreck, *Potężny strumień łaski*, Cieszyn 2019, s. 20-22.

²⁰⁷ Por. A. Schreck, *Potężny strumień łaski*, s.21-23; M. Piątkowski, Z. Grad, *Odnowa w Duchu Świętym...*, s. 57-70.

²⁰⁸ Por. W. Granat, *Konstytucja dogmatyczna: «Lumen gentium» Soboru Watykańskiego II*, „Collectanea Theologica” 36/1-4, s. 63, 73.

podkreślenie działania Ducha Świętego we wspólnocie Kościoła pozwolił Soborowi stworzyć Kościół na wspólnotę katolickiej Odnowy Charyzmatycznej²⁰⁹.

Całą bogatą historię powstania katolickiej Odnowy Charyzmatycznej umieszcza się w 1967 roku. Podczas rozważania Ewangelii oraz tekstów zaczerpniętych z *Dziejów Apostolskich* studenci wraz z wykładowcami z Uniwersytetu Duquesne doświadczyli wylania Ducha Świętego podobnego w opisie do tego, jakiego doświadczyli Apostołowie w dniu Pięćdziesiątnicy. Zaowocowało to cyklem rekolekcji, które prowadzone były w domu rekolekcyjnym „Arka i Gołębica” i gromadziły coraz liczniejsze rzesze katolików. Ten proces zapoczątkował kształtowanie się, a także rozwój katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, a następnie ekspansję tego ruchu na wszystkie kontynenty²¹⁰.

Na gruncie polskim, prekursorami ruchu Odnowy w Duchu Świętym byli ksiądz Franciszek Płonka z diecezji bielsko-żywieckiej oraz ksiądz Marian Piątkowski z Poznania, którzy w 1975 roku byli uczestnikami kongresu charyzmatycznego w Rzymie, podczas którego doświadczyli chrztu w Duchu Świętym i zapragnęli tym doświadczeniem dzielić się z innymi po powrocie do kraju. Innym propagatorem wspólnot charyzmatycznych był ksiądz Bronisław Dembowski późniejszy biskup włocławski, który spotkał się z ruchem charyzmatycznym w czasie studiów w Stanach Zjednoczonych w 1976 r. Dzięki jego inicjatywie powstała grupa modlitewna w Warszawie, późniejsza wspólnota Maranatha. Innym kapłanem, który doświadczył charyzmatów, a w sposób szczególnie daru języków, był ksiądz Franciszek Blachnicki.

²⁰⁹ Kluczowymi dokumentami, w których zawarte zostało nauczanie na temat działania budowania Mistycznego Ciała Chrystusa, a także roli Ducha Świętego w tym procesie były: encyklika papieża Piusa XII *Mystici Corporis Christi* oraz także *Konstytucja Dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»*. Zestawienie nauczania zawartego w tych dwóch dokumentach pozwala stwierdzić, że charyzmaty obecne we wspólnocie Kościoła mają charakter eklezjotwórczy. Por. W. P. Chlondowski, *Soborowa odnowa teologiczna a odnowa charyzmatyczna w ujęciu Josepha Ratzingera oraz dokumentów episkopatów*, s. 60; P. Hocken, *Pięćdziesiątnica i Paruzja. Wezwani do jednej nadziei!*, s. 47-50; M. Piątkowski, Z. Grad, *Odnova w Duchu Świętym...*, s. 88-89.

²¹⁰ Por. P. Mansfield, *Jakby nowa Pięćdziesiątnica*, s. 22-34; D. Jeziorny, *O narodzinach Odnowy Charyzmatycznej w polskim Kościele*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 1/2017, s. 275-282; A. Schreck, *Potężny strumień łaski*, s. 28-38; J. Robbins, *The globalization of pentecostal and charismatic Christianity*, „Annual Reviews” 33 (2004), s. 121; M.I. Harisson, *Sources of recruitment to Catholic pentecostalism*, „Journal for the Scientific Study of Religion”, 13 (1974), s. 50-51; J. Budniak, *Ruch Odnowy w Duchu Świętym w Kościele rzymskokatolickim*, SSHT, 1 (2007), s. 208-209. Bardzo negatywnie wspólne spotkania modlitewne katolików z protestantami ocenił Piotr Nowak w książce *Jaka Odnova w Kościele?* Częstochowa 2018, s. 16-18. Autor zaznaczył, że wobec obowiązującego wtedy aktualnego Kodeksu Prawa Kanonicznego (od 1917 roku do 1981 roku) urządzenie takich spotkań było niedozwolone. Dlatego też autor sugeruje, że pierwsze katolickie inicjacje związane z wylaniem Ducha Świętego odbywały się w kontekście nieposłuszeństwa Kościołowi.

Jego doświadczenie zaowocowało tym, że w tworzonemu ruchowi Światło-Życie, zachęcał członków wspólnoty do otwartości na działanie Ducha Świętego poprzez charyzmaty²¹¹. Należy podkreślić, że po dzień dzisiejszy ukształtowało się wiele innych odrębnych od Odnowy w Duchu Świętym wspólnot, które jednak wciąż zachowują katolicką tożsamość i działają w Kościele²¹².

Aby móc lepiej zrozumieć relacje, jakie zachodzą pomiędzy katolicką Odnową w Duchu Świętym a protestanckimi wspólnotami pentekostalnymi, należy odkryć ramy czasowe, w jakich kształtowała się katolicka Odnowa. Wydarzenia, jakie miały się w łonie Kościołów protestanckich na początku XX wieku otrzymały określenie tzw. fal wylania Ducha Świętego. Doprowadziły one do powstania dedykowanych wspólnot pentekostalnych tj. Kościołów Zielonoświątkowych. W tym samym czasie podobne doświadczenia były także udziałem katolików²¹³.

Niektóre z historycznych źródeł wskazują, że tak zwane Wielkie Przebudzenie Charyzmatyczne czy inaczej Nowa Pięćdziesiątnica miało miejsce na świecie pomiędzy 1860 a 1881 rokiem w Indiach. Jednak oficjalnie przyjęta data początku ruchów charyzmatycznych związana jest z wydarzeniami, które miały miejsce w 1900 roku w Topeka w stanie Kansas, gdzie uczniowie byłego pastora metodystycznego w szkole biblijnej Bethel Bible podczas lektury Dziejów Apostolskich i modlitwy, nagle doznali daru mówienia językami. W tym kontekście pierwszą osobą uznawaną za „ochrzczonej w Duchu Świętym” była Agnes Ozman²¹⁴.

²¹¹ Ksiądz Franciszek Blachnicki w wygłoszonym na KUL referacie w ramach Tygodnia Eklezjologicznego w 1975 roku podkreślał, że otwarcie się na duchowość charyzmatyczną a także aktywna posługa darami duchowymi są szansą na ożywienie całej wspólnoty Kościoła. Dodatkowo ksiądz Blachnicki akcentował potrzebę zerwania z triumfalizmem obecnym w Kościele oraz apelował o zatarcie przepaści jaka powstała pomiędzy hierarchią a wiernymi świeckimi. Ostatecznie postulował również o potrzebie dowartościowania małych wspólnot w Kościele i charyzmatów, jakimi zostały obdarzone. Por. F. Blachnicki, *Chrystus i Duch Święty u początków Kościoła. Pneumatologiczny wymiar Kościoła i jego konsekwencje pastoralne*, w: *Duch, który jednoczy*, red. M. Marczewski, Lublin 1998, s. 206–209.

²¹² Dziełem opisującym w sposób kompleksowy początki i rozwój Odnowy w Duchu Świętym w Polsce jest monografia autorstwa Małgorzaty i Marka Nowickich *Upili się młodym winem. Początki Odnowy w Duchu Świętym w Polsce (1975 – 1979)*, Warszawa 2016. Por. M. Antoszczuk, *Obdarowani*, s. 83–85; M. Rosik, *Dar języków. Biblia, historia, najpiękniejsze świadectwa*, Kraków 2015, s. 79; A. Migda, *Egzorcyzm pentekostalny*, Warszawa 2010, s. 54–56; K. Siekierski, *Catholics in the Holy Spirit: the Charismatic Renewal in Poland*, „State and Society”, 40:1 (2012), s. 146–150.

²¹³ Bardzo wnikliwą analizę historii ruchu pentekostalnego poczynając od Johna Wesleya oraz gromadzącej się wokół niego wspólnoty, która już w XVIII wieku przeżyła pierwsze doświadczenia charyzmatyczne podejmuje Mariusz Antoszczuk w swojej pracy pt. *Obdarowani*, s. 28–36.

²¹⁴ Por. tamże 36–38.

Drugie wydarzenie zaliczane do tzw. Wielkiego Przebudzenia miało miejsce w 1906 roku w domu przy Azusa Street 312 w Los Angeles, gdzie podczas modlitewnego spotkania w domu Edwarda Lee kilku uczestników doznało fenomenu, który określili jako owładnięcie Duchem Świętym. Wkrótce poprzez połączenie indywidualnego doskonalenia w wierze, charakterystycznego dla anglosaskiego ruchu przebudzeniowego wraz z afroamerykańską tradycją ekstatycznego kultu przez śpiew i taniec ukształtowała się specyficzna duchowość, która później rozpowszechniła się na cały świat i objęła miliony wiernych. Świadczy o tym fakt, że od tych wydarzeń mamy do czynienia z ogromną ekspansją wspólnot charyzmatycznych na całym świecie. Od wydarzeń na Azusa Street w ciągu 6 kolejnych lat powstały nowe wspólnoty we wszystkich częściach świata docierając nawet do południowej Afryki czy Chin²¹⁵.

Wszystkie środowiska pentekostalne powstałe od czasu Azusa Street były protestanckie, gdyż przynależeli do nich w pierwszej kolejności metodyści, którzy z czasem odeszli od swoich wspólnot tworząc nowe, skupione wyłącznie na charyzmatach. Z uwagi na ich liczbę nie sposób wymienić wszystkich, jednak każdy kontynent miał swoje główne ośrodki. W tym miejscu na szczególne podkreślenie zasługuje zjawisko tzw. trzech fal, czyli momentów, w których wyodrębniały się poszczególne wspólnoty charyzmatyczne. W tym czasie nastąpił podział, w którego następstwie każda ze wspólnot różni się nauczaniem i rozumieniem charyzmatów, a także posług. Najbardziej znanymi wspólnotami z okresu ostatniej fali są Ruch Wiary (propagujący bardzo mocno nurt Prosperity Gospel, zwany „ewangelią sukcesu”) oraz Bethel Church (zbudowany na bazie słynnego wydarzenia z 1994 z Toronto, zwanego „Toronto Blessing”)²¹⁶.

W przytoczonym kontekście historycznym w zestawieniu z Kościołami protestanckimi, równolegle rozwijała swoje nauczanie oraz tworzyła struktury

²¹⁵ Por. L.L. Martin, *The Revival begins...*, <http://azusastreet.org/revivalbegins.htm> (20.09.2018); L.L. Martin, *Bishop William J. Seymour - Pastor of the Apostolic Faith Mission* <http://azusastreet.org/William%20Seymour%20Life.htm> (19.09.2018)

²¹⁶ Pastor Andrzej Migda analizując posługiwanie Toda Bentleya związanego ze wspólnotą Bethel Church wskazuje na występowanie w jego posłudze elementów szamanizmu. Związane jest to z wprowadzaniem uczestników nabożeństw w tzw. odmienne stany świadomości. Skutkuje to przeżywaniem stanów zbliżonych do działania charyzmatów tj. przeżywanie uzdrowień, glosolalii czy też wchodzenia w stany mistyczne. Autor analizując świadectwa głoszone przez Bentleya jednoznacznie określa, że świadczą one o doświadczeniach związanych wprost z inicjacją szamana. Por. A. Migda, *Mistycyzm pentekostalny w Polsce*, s. 284-296; E. Bartos, *The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement* w: „Revista Ecumenica Sibiu” 7 (1/2015), s. 20-42; P. Sawa, *Kontrowersje wokół teorii i praktyk we wspólnotach charyzmatycznych. Próba oceny z perspektywy katolickiej i ewangelikalnej*, SSHT 2 (2018), s. 404.

wspólnoty katolicka Odnowa Charyzmatyczna, której członkowie systematycznie gromadzą się na uwielbieniu, które charakteryzuje głośna i żywa modlitwa. W pierwszej kolejności na początku dokonuje się zaproszenie Ducha Świętego do zgromadzonej wspólnoty. Potem następuje uwielbienie, wspólne słuchanie Słowa Bożego, mogą być dodatkowe komentarze w postaci słów pouczeń wygłaszanych przez prezbiterów i liderów, a na koniec także świadectwa życia wygłaszane przez chętnych. Nie sposób przejść obojętnie wobec faktu ujawniania się charyzmatów podczas tych spotkań. Dzieje się to w zróżnicowany sposób, jednak zawsze dla dobra danej wspólnoty. Dynamika działania Ducha Świętego jest tutaj niepowtarzalna i szczególnie w tym elemencie nie ma mowy o jakimś planowaniu, czy też gotowym schemacie wedle którego postępują uczestnicy spotkania²¹⁷.

Fundamentem formacji dokonującej się w ramach wspólnot Odnowy w Duchu Świętym jest rozważanie słowa Bożego. Związane są z nim tzw. seminaria odnowy wiary, które w pierwszej kolejności dla członków wspólnoty są okazją do ożywienia kontaktu z żywym Słowem. Ostatecznie ci, którzy uczestniczyli w seminariach, później sami stają się głoszącymi. Seminaria odbywają się w różnych parafiach i mają formę katechez dla dorosłych. Innym elementem wpływającym na proces formowania się wiernych w ramach Odnowy jest duża ilość już opracowanych materiałów, wydanych w formie zeszytów (w głównej mierze przez Jezuicką wspólnotę Odnowy Charyzmatycznej: „Mocni w Duchu”). Osoby zaangażowane w formację zapraszane są do pogłębiania swojej wiary poprzez praktykowanie między innymi: indywidualnej adoracji Najświętszego Sakramentu, aktywnego uczestniczenia w życiu religijnym parafii czy też w podejmowanych działaniach charytatywnych. Kolejnym bardzo istotnym elementem formacji w ramach wspólnot Odnowy jest pogłębianie świadomego przeżywania Eucharystii, która dla każdego chrześcijanina powinna stawać się źródłem przeżywanej wiary. Wobec powyższych przytoczonych elementów formacji dokonującej się w ramach wspólnot Odnowy Charyzmatycznej sam temat charyzmatów, nauczanie o nich, a także praktykowanie nie jest stawiane zawsze w centrum jako cel konieczny do osiągnięcia. Z analizy materiałów formacyjnych można wysnuć wniosek, że charyzmaty same w sobie mają rolę służebną, aby ludzi, którzy je otrzymują i posługują nimi prowadzić do jeszcze bliższej osobowej więzi z Chrystusem, która

²¹⁷ Por. M. Olszewski, *Powiew Ducha Świętego w Kościele*, STD 3 (2017), s. 129.

pomaga dodatkowo w podejmowanym dziele ewangelizacji i dawaniu świadectwa o Nim²¹⁸.

Podstawowym problemem obecnie w odniesieniu m.in. do wspólnot Odnowy w Duchu Świętym jest stawiany zarzut tzw. pentekostalizacji chrześcijaństwa²¹⁹. I choć pojęcie to nie jest dobrze sprecyzowane, pośród konkretnych zarzutów pojawia się między innymi proces protestantyzacji chrześcijaństwa, możliwości bezpośredniej komunikacji z Bogiem, czy też korzystanie z tzw. „nowych sakramentaliów”. Problem ten szczegółowo opisał Wit Chlondowski, który w świetle wypowiedzi papieży i Magisterium Kościoła ukazał błędnie stawiane zarzuty²²⁰. Autor w swoim dyskursie ukazuje błędy w rozumieniu całego procesu pentekostalizmu, a także niesłuszne ukazywanie budowy katolickich wspólnot Odnowy na bazie protestanckiej wizji Kościoła. Odnosząc się do słów wypowiedzianych przez kardynała Ratzingera autor podkreśla, że nie powinno się zbyt skupiać na zagrożeniach związanych z protestantyzacją. Może to doprowadzić do niedostrzegania darów Ducha Świętego obecnych w Kościele²²¹.

Można stwierdzić, że innym współczesnym problemem Odnowy Charyzmatycznej jest fakt, że pomimo ponad pięćdziesięciu lat od początku jej działalności nie podjęła ona jasnego wykładu na temat kwestii dotyczących zwyczajnych i nadzwyczajnych elementów działania Ducha Świętego pod kątem teologicznym a także duszpasterskim. W tym kluczu warto sformułować postulat do teologów o odkrycie i nieustanne analizowanie dynamiki objawienia się Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy i jego aktualizacji we współczesnym świecie. Jest to o tyle istotne, że Duch Święty nieustannie udziela darów wszystkim tym, którzy o nie proszą²²².

Aby lepiej zrozumieć fenomen doświadczenia autentycznego spotkania z Duchem Świętym, powstało wiele publikacji zawierających świadectwa osób, które

²¹⁸ Por. B. Biela, *Pastoralne aspekty Odnowy w Duchu Świętym*, SSHT 31 (1998), s. 171-178.

²¹⁹ Szczegółowo problem ten zostanie omówiony w kolejnym rozdziale pracy.

²²⁰ Por. W.P. Chlondowski, *Pentekostalizacja kościoła w ujęciu kard. J. Ratzingera oraz dokumentów episkopatów* – *dar* czy *zagrożenie?*, https://www.academia.edu/36133393/Pentekostalizacja_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_w_uj%C4%99ciu_kard_J_Ratzingera_oraz_dokument%C3%B3w_episkopat%C3%B3w_dar_czy_zagro%C5%BCenie (dostęp 11.02.2021).

²²¹ Por. tamże.

²²² Por. K. Guzowski, *Nadzwyczajność i nowość w Ruchu Odnowy Charyzmatycznej. Co jest darem Ducha Świętego, a co kreacją człowieka?*, STD 3 (2017), s. 33-34.

doświadczyły Jego mocy. Stanowią one bardzo cenne źródło informacji na temat prawdziwych dobrych owoców (między innymi licznych nawróceń) jakie stają się udziałem osób, które czynnie zaangażowały się we wspólnoty katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, jak również osób, którym posługiwały chociażby poprzez modlitwę wstawienniczą. Dziś wiele spośród tych osób nie tylko czynnie posługuje w swoich wspólnotach, ale również podąża z misją ewangelizacji po całym świecie²²³.

2.2. Szkoły Nowej Ewangelizacji

Po II Soborze Watykańskim papieże coraz mocniej akcentowali konieczność tzw. nowej ewangelizacji. W pewnym sensie proces ten jest odpowiedzią na sformułowane w duchu Vaticanum II postulaty, wedle których wezwano wszystkich odpowiedzialnych za głoszenie Słowa Bożego to tzw. reewangelizacji ludzi ochrzczonych. Nowa ewangelizacja staje się odpowiedzią na coraz słabszą kondycję duchowo-moralną współczesnego człowieka. Z drugiej strony pomaga nieustannie Kościołowi dostrzegać i analizować procesy, jakie zachodzą we współczesnym świecie, aby jeszcze lepiej zrozumieć i dotrzeć z dobrą nowiną do potrzebującego jej człowieka. Nieocenioną rolę we wdrażaniu postulatów soborowych dotyczących procesu nowej ewangelizacji miał papież Jan Paweł II. Analizując aktualną sytuację, a także patrząc w przyszłość, papież zwrócił uwagę na konieczność zaangażowania wszystkich sił kościelnych, aby stworzyć mechanizmy i struktury, które pomogą w nowej ewangelizacji²²⁴.

Według Jana Pawła II nowa ewangelizacja otwiera człowieka na indywidualne, osobowe spotkanie z Chrystusem. Stanowi to pewną nowość w dotychczasowym procesie przeżywanej wiary, gdzie dla wielu osób Bóg jest kimś, kto jest daleko. W ten sposób owocem nowej ewangelizacji i odkrycia bliskiej, a zarazem intymnej relacji

²²³ Publikacją, która zawiera zbiór świadectw jest książka wydana przez Pati Gallagher Mansfield *Jakby Nowa Pięćdziesiątnica. Początki Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej*, Łódź 2017. Warto zaznaczyć także publikację autorstwa Sylwii Pałki, w której zawarte są opisy doświadczeń polskich charyzmatyków: *Co Duch Święty mówi do Kościoła w Polsce*, cz.1 i cz.2, Kraków 2016-2017.

²²⁴ Por. I. Celary, *Dzieło Nowej Ewangelizacji w ujęciu papieża Jana Pawła II*, SP 2 (2006), s. 182-183; P. Mąkosa, *Dynamika ewangelizacji według Evangelii gaudium papieża Franciszka*, SP 10 (2014), s. 330; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 107-110.

z Bogiem, jest stanie się autentycznym świadkiem wiary. Człowiek, po formacji w dziele nowej ewangelizacji pragnie w swoim życiu autentycznie naśladować miłość Chrystusa, której wcześniej sam doświadczył. W ten sposób dzieło nowej ewangelizacji zaczyna poruszać serce człowieka, pobudza uspiąną wiarę i daje odwagę do mówienia o Chrystusie w każdym miejscu i każdym czasie. Kluczową rolę w procesie formowania świadka Chrystusa pełni osoba Ducha Świętego. To dzięki otrzymanym przez Niego charyzmatom, świadek może iść i głosić Ewangelię, przeżywając samemu doświadczenie Pięćdziesiątnicy²²⁵.

Benedykt XVI także nie pozostał obojętny na troskę o sprawę nowej ewangelizacji. Ustanawiając Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji Ojciec Święty jasno określił kierunek, w którym powinna podążać cała wspólnota wierzących. Zapoczątkowany przez Jana Pawła II nurt nowej ewangelizacji najlepiej wpisuje się w obraz współczesnego świata i jest odpowiedzią na jego wyzwania. Warto podkreślić, że podstawowym zadaniem ustanowionej przez Benedykta rady jest dostrzeganie nowych wyzwań ewangelizacyjnych, a także poszukiwanie nowych metod ewangelizacyjnych w obliczu coraz powszechniejszego kryzysu wiary w świecie. Bardzo istotnym jest, iż sama działalność Papieskiej Rady ma służyć wszystkim Kościołom partykularnym, a w sposób szczególny tym, które znajdują się na obszarach tradycyjnie chrześcijańskich, lecz dotknięte są mocno procesem laicyzacji i sekularyzacji²²⁶.

²²⁵ Ojciec Święty bardzo mocno zaakcentował wspomniany proces w liście apostolskim *Novo millennio ineunte*, w którym pisał: „Mamy karmić się słowem, aby być «sługami Słowa» w dziele ewangelizacji. Jest to z pewnością jedno z najważniejszych zadań stojących przed Kościołem na progu nowego tysiąclecia. Nawet w krajach, gdzie Ewangelia dotarła wiele wieków temu, przestało już istnieć «społeczeństwo chrześcijańskie», które mimo licznych ułomności, jakie cechują wszystko, co ludzkie, odwoływało się jednoznacznie do wartości ewangelicznych. Dzisiaj trzeba odważnie stawić czoło sytuacji, która staje się coraz trudniejsza i bardziej zróżnicowana w związku z globalizacją oraz powstawaniem nowych i zmiennych współzależności między narodami i kulturami. Wielokrotnie w minionych latach przypominałem wezwanie do nowej ewangelizacji. Ponawiam je i teraz, pragnąc przede wszystkim wskazać, że musimy na nowo rozniecić w sobie pierwotną gorliwość i pozwolić, aby udzielił się nam zapal apostolskiego przepowiadania, jakie wzięło początek z Pięćdziesiątnicy. Powinniśmy wzbudzić w sobie płomiennego ducha św. Pawła, który wołał: «Biada mi, gdybym nie głosił Ewangelii» (1 Kor 9, 16). *List apostolski «Novo millennio ineunte» na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, Poznań 2001, nr 41 (dalej: NMI). Por. tamże, s. 186-189; J. Neumann, *Nowa ewangelizacja jako odpowiedź Kościoła na wyzwania współczesnego świata*, WST, 15/2002, s. 198-199; E. Tardiff, J.H. Prado Flores, *Jezus jest Mesjaszem*, cz. 2, Łódź 2014, s. 109-117.

²²⁶ Por. W. Osiał, *Wezwanie benedykta XVI do nowej ewangelizacji w świetle listu apostolskiego „motu proprio” Ubicumque et semper ustanawiającego Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, WST 1/2011, s. 288.

Warto zaakcentować zaangażowanie papieża Franciszka w zachęcaniu do poszukiwania nowych metod ewangelizacyjnych. Według Ojca Świętego to jedno z podstawowych i najpilniejszych zadań, które w obecnym czasie cały Kościół musi podjąć. Wedle wizji papieża ukazanej w *Evangelii gaudium* podstawową cechą współczesnego duszpasterstwa jest ukierunkowanie go na ewangelizację. W ten sposób mamy niejako do czynienia z powrotem do doświadczenia pierwszych wspólnot wierzących zakładanych przez Apostołów. W tym kluczu ewangelizacja jawi się jako podstawowe powołanie wszystkich ochrzczonych, gdyż doprowadza ona do doświadczenia osobistego spotkania z Bogiem, a także do przyjęcia darmowego daru zbawienia. Papież zachęca do czegoś, co można określić tzw. „nawróceniem duszpasterskim”, a co wymaga zaangażowania w dzieło ewangelizacji w pierwszej kolejności odpowiedzialnych osób duchowych. Jednak nie tylko one są zobligowane do podejmowania tego dzieła, lecz wszyscy wierzący. Dodatkowo Franciszek zachęca do pełnego zapału i gorliwości przy niesieniu Ewangelii innym w taki sposób, by swoim życiem odzwierciedlać jej przesłanie, którym jest miłość Boga do człowieka²²⁷.

Istotą Nowej Ewangelizacji jest jej ukierunkowanie w kilku wymiarach: chrystocentrycznym, kerygmatycznym, profetyczno-charyzmatycznym, liturgicznym, a także społecznym. W pierwszej kolejności następuje utożsamienie Słowa Bożego z osobą Chrystusa: Jezus – Słowo. W tym kluczu odczytywana Ewangelia prowadzi do spotkania z realną osobą Zbawiciela, który poprzez Słowo porusza serce człowieka, a także prowadzi. W wymiarze kerygmatycznym głoszona ewangelia jest wprost wyznaniem wiary głoszącego. W aspekcie profetyczno-charyzmatycznym chodzi o ogłaszanie cudów i znaków, jakie Jezus pragnie czynić we wspólnocie wierzących. W odniesieniu do liturgii Nowa Ewangelizacja ma za zadanie doprowadzić do przemiany życia chrześcijanina w celebrację. Zjednoczenie, które ma początek w Eucharystii musi prowadzić do zastosowania go i przeżywania w codzienności, w domu, w rodzinie czy w pracy. Ostatnim elementem jest społeczny wymiar

²²⁷ Por. P. Drożdżewicz, *Misyjne przeobrażenie Kościoła i nawrócenie duszpasterstwa w świetle adhortacji Evangelii gaudium*, RTK t. 14/1, 2015, s. 31; M. Stępnia, *Duszpasterstwo i nowa ewangelizacja jako dwa kierunki misji Kościoła katolickiego w Polsce. Perspektywa teologiczno-socjologiczna*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2015, t. 24, z. 1, s. 91-101; H. Szmulewicz, *Ewangelizacja w mocy Ducha Świętego*, w: *Scripturae Lumen Biblia i jej oddziaływanie. Duch Święty*, red. G. M. Baran, J. Królikowski, P. Łabuda, Tarnów 2016, s. 269-270; P. Brożyna, *Posługa charyzmatyczna jako implikacja Nowej Ewangelizacji na przykładzie Kościoła w Polsce*, „Studia Nauk Teologicznych” 15 (2020), s. 279.

ewangelizacji. Chodzi w nim o rozpowszechnianie Bożego orędzia w każdym miejscu i czasie, aby Dobra Nowina mogła się rozprzestrzenić²²⁸.

W odpowiedzi na aktualną potrzebę formowania ewangelizatorów w Kościele wpisują się powstające coraz liczniej na całym świecie Szkoły Nowej Ewangelizacji (SNE)²²⁹. Dzięki prowadzonej formacji przyszli ewangelizatorzy zostają wprowadzeni w pogłębione doświadczenie obecności Ducha Świętego poprzez słowo Boże, a także posługę charyzmatyczną i uwielbienie. W samej tylko Polsce, obecnie zarejestrowanych jest ok. 300 takich szkół. Ukazuje to także, że SNE mają wymiar często lokalny i oprócz największych, o zasięgu ogólnopolskim, często istnieją jedynie w obrębie parafii czy też poszczególnych diecezji²³⁰.

W ramach Szkół Nowej Ewangelizacji przeprowadzana jest formacja w ramach różnego rodzaju kursów. Każdy z nich oparty jest o trzy podstawowe zasady określane skrótem „KeKaKo”. Należą do nich: kerygmat, charyzmat a także wspólnota. Kerygmatyczność kursów opiera się na skupieniu na osobie Jezusa – Słowa, które stało się ciałem, a także na historiach i postaciach biblijnych. Poprzez nieustanne zakorzenienie treści w słowie Bożym formułuje się mentalność biblijna przyszłych ewangelizatorów. Charyzmatyczność kursów prowadzi do otwarcia się na działanie Ducha Świętego, a także zgodę na przyjęcie ofiarowanych przez Niego darów (charyzmatów). W ten sposób głoszone i usłyszane Słowo zostaje potwierdzone licznymi znakami. Warto podkreślić, że kursy SNE nie ograniczają się jedynie do przekazu wiedzy. Ich równoległym celem jest przeżycie doświadczenia realnej obecności Boga we wspólnocie. Dokonuje się to poprzez Eucharystię, a także wspólne modlitwy uwielbienia. Ostatecznym dopełnieniem i elementem formacji jest zachęcanie uczestników do składania świadectwa życia, a także opowiadanie o działaniu Ducha Świętego w trakcie trwania kursu²³¹.

²²⁸ Por. S. Martinez, *Żyj w wolności Ducha*, s. 136-139.

²²⁹ Bardzo szczegółowo cały proces formacji ewangelizatorów opisuje siostra Izabela Iwańska ze wspólnoty Koinonia świętego Pawła w Kielcach w artykule pt. *Formacja nowych ewangelizatorów dla dzieła nowej ewangelizacji*, PS 31 (2012), s. 87-106.

²³⁰ Por. T. Wielebski, *Istota i sposoby realizacji Nowej Ewangelizacji. Od nauczania Magisterium do działania duszpasterskiego*, „Studia Aloisiana”, 5 (2014) 3, s. 79.

²³¹ Por. tamże, s. 79-80. Cechą charakterystyczną kursów prowadzonych przez Szkoły Nowej Ewangelizacji jest specyficzny język używany w procesie przekazywania Ewangelii. Jest on zrozumiały i w pełni dopasowany do adresatów. Warto także podkreślić, że istotny element w procesie formacji głoszących jest położony na dobrą znajomość prawd wiary chrześcijańskiej. Dokonuje się to poprzez permanentną katechezę dorosłych. Warto wreszcie podkreślić, że w tworzeniu metodologii poszczególnych kursów prowadzonych w ramach Szkół Nowej Ewangelizacji autorzy niejednokrotnie

2.3. Poszczególne formy praktykowania charyzmatów we wspólnotach

Rzeczywistość obecności charyzmatów w całym Kościele jest niekwestionowana. Świadczą o niej liczne świadectwa historyczne, które dowodzą, że to, co zostało zapoczątkowane w doświadczeniu apostołów w Dniu Pięćdziesiątnicy trwa nadal. Analizując nauczanie zawarte w dokumentach Kościoła tj.: *Unitatis redintegratio*, *Ad gentes divinus*, *Redemptoris missio* czy *Dominus Iesus* należy przyjąć wniosek, że już na mocy samego chrztu świętego wszyscy zostają wszczępieni w Chrystusa, a także – co istotne – otrzymują Dary Ducha Świętego²³². W niniejszym punkcie omówione zostaną poszczególne charyzmaty Ducha Świętego pod kątem ich występowania w codziennej posłudze w ramach wspólnot charyzmatycznych. Dodatkowo wskazane zostaną zagrożenia związane z posługą charyzmatami i zalecenia co do dalszej posługi.

2.3.1 Chrzest w Duchu Świętym

Zjawisko chrztu w Duchu Świętym posiada bardzo mocne biblijne uwarunkowanie. Analizując teksty zawarte w Starym Testamencie, choć *explicite* nie pojawia się w nich stwierdzenie o „chrzcie w Duchu Świętym”, można odnaleźć działanie Ducha Bożego już od samego początku przy stwarzaniu świata (Rdz 1,1). W kolejnych etapach historii zbawienia działanie Ducha ukazane zostaje w formie realizowanej nieustannej obietnicy otrzymania Go, szczególnie poprzez otrzymywane Jego błogosławieństwo. Istotnym obrazem przedstawiającym działanie Ducha Bożego w Starym Testamencie był symbol wody. Prorok Izajasz mówi o tym, że Pan wyleje

sięgają do tak zwanych nauk pomocniczych, czerpiąc wiedzę z badań naukowych w dziedzinie psychologii, pedagogiki czy socjologii i lingwistyki. Por. J. Grzegorzcyk, *Potrzeba nowej ewangelizacji*, RTK IV 2005, s. 221-222; P. Spyra, *Kerygmat Jezusa – Dobra Nowina o człowieku i dla człowieka*, RTK 1 (2014), s. 238-240.

²³² Por. UR, nr 3,22; Dekret o misyjnej działalności Kościoła «Ad gentes divinitus», w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, nr 15, 29; Encyklika «Redemptoris Missio» o stałej aktualności posłania misyjnego, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, nr 18 (dalej: RM); Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja «Dominus Iesus» o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła*, w: „L'Osservatore Romano”, wydanie polskie, 11-12, 2000, nr 8,17; T. Szałanda, *Haryzmaty, czyli kościółkowe lubu dubu*, Cieszyn 2018, s. 98-100.

swojego Ducha jak wodę na spragnioną ziemię (Iz 32, 15). Idąc za tą retoryką prorok Ezechiel obok użycia wyrażenia „wylania”, dodatkowo używa zwrotu: „pokropienie” (Ez 36, 25-27). Pokropienie ma w tym kontekście znaczenie oczyszczające – trzeba być człowiekiem o czystym sercu, aby móc przyjąć Ducha Bożego. Ezechiel dodaje w swojej relacji na temat Bożego dziania zwrot: „tchnienie”, które ostatecznie finalizuje proces otrzymania ducha przez wierzących²³³.

Najistotniejszą wypowiedzią starotestamentalną na temat obietnicy wylania Ducha Świętego, która dokonała się w dniu Pięćdziesiątnicy, jest proroctwo wypowiedziane przez Joela: „A po tym wszystkim wyleję mojego Ducha na każde stworzenie. Będą prorokować wasi synowie i wasze córki, starcy wasi będą mieli sny, a młodzieńcy – widzenia. Także na sługi i służebnice w tych dniach wyleję mojego Ducha” (Jl 3, 1-2). Bardzo istotnym jest fakt, że to proroctwo cytuje sam Apostoł Piotr w dniu Pięćdziesiątnicy. Konkludując należy dodać, że wedle zapowiedzi wylanie Ducha ma doprowadzić ostatecznie wierzących do nowego, bliższego poznania Boga. Obietnice zawarte w Starym Testamencie ukazują dynamikę historii zbawienia, która ostatecznie ma doprowadzić do przyjścia zapowiadanego Mesjasza – Chrystusa, który po swoim zmartwychwstaniu ostatecznie dopełni dzieło napełnienia całego Kościoła Duchem Świętym i Jego mocą, które wyraziło się w pełni w dniu Pięćdziesiątnicy i trwa aż po dzień dzisiejszy²³⁴.

Nowy Testament staje się wypełnieniem obietnicy otrzymania Ducha Świętego przez wierzących. Fragment z Ewangelii św. Marka (Mk 1,7-8; Mt 3; Łk 3,16) dotyczący wypowiedzi Jana Chrzciciela ukazuje, że Chrystus staje się tym, który chrzci Duchem. W odniesieniu do przytoczonego w Starym Testamencie symbolu wody sam fakt chrztu w Jordanie, może ukazywać połączenie tych dwóch rzeczywistości w jednym wydarzeniu. Istnieją przesłanki, aby umieścić chrzest Jezusa w Jordanie w ramach pierwszego w historii chrztu w Duchu Świętym, rozumianym jako napełnienie się Jego mocą. Dodatkowym argumentem wedle biblijnej relacji jest fakt zstąpienia Ducha na Chrystusa w postaci gołębicy (Łk 3,22). Ostatecznie Jezus napełniony Duchem, od

²³³ Por. Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, Kraków 2014, s. 25-28.

²³⁴ Por tamże.

chwili chrztu, rozpoczyna swoją publiczną działalność, którą można umieścić w kategoriach mocy Ducha Świętego (Łk 4,1)²³⁵.

Kulminacyjnym momentem doświadczenia chrztu w Duchu Świętym w całej historii Zbawienia jest wydarzenie Pięćdziesiątnicy. Sam Jezus wyjaśnia uczniom potrzebę wylania Ducha, a również Jego misję w przyjmujących Go wierzących. Od chwili otrzymania Ducha Świętego staną się prawdziwymi świadkami Jezusa we wszystkich krajach, a dodatkowo ich posłudze głoszenia słowa Bożego towarzyszyć będą niezwykle znaki i cuda (Dz 1,8). To świadczy jednoznacznie, że obecność Ducha Świętego we wspólnocie Kościoła, a także Jego darów w postaci charyzmatów, była od samego początku pragnieniem samego Jezusa²³⁶.

Analizując tekst Dziejów Apostolskich można sformułować wniosek dotyczący skutków chrztu w Duchu Świętym w życiu wierzących. Na pierwszym miejscu jest tutaj diametralna przemiana życia. Przejawia się ona w formie zwyczajnej (postawy pełne miłości względem drugiego człowieka), jak również w formie nadzwyczajnej (rozwój dynamiki życia duchowego). Przykładem tego doświadczenia jest osoba świętego Piotra, który po chrzcie Duchem Świętym rozpoczyna misję, w której głosi z ogromnym dynamizmem Słowo Boże tysiącom ludzi. Dodatkowo jego przepowiadaniu towarzyszy wiele znaków uzdrowienia. Ostatecznie doświadczenie to przynosi wszystkim chrześcijanom prawdziwą komunię ze sobą nawzajem (Dz 2, 42; 4, 32). Pozostali apostołowie, także w swojej posłudze głoszenia doświadczają podobnych znaków²³⁷. Na koniec warto przywołać określenie, jakie wobec doświadczenia chrztu w Duchu Świętym opisuje święty Paweł. Dla niego nie jest to przeżycie religijne czy duchowe uniesienie. Apostoł stwierdza, że jest to doświadczenie żywej Ewangelii, która realizuje się w człowieku, doświadczenie autentycznej miłości Bożej, która poprzez dokonane dzieło odkupienia wyzwala człowieka z grzechu i wprowadza na zupełnie nowy poziom relacji z Bogiem (Rz 5, 5; Ef 1, 5-8)²³⁸.

²³⁵ Por. P. Łabuda, „*Duch Święty zstąpił na Niego, w postaci cielesnej niby gołębica*”, w: *Scripturae Lumen. Biblia i jej oddziaływanie. Duch Święty*, red. G.M. Baran, J. Królikowski, P. Łabuda, s. 148-151; Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, s. 29-30; J.L. Sherrill, *Oni mówią innymi językami*, Gorzów Wielkopolski 2015, s. 116-117.

²³⁶ Por. Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, s. 31.

²³⁷ Por. tamże, s. 34-35.

²³⁸ Por. tamże, s. 39; K. Guzowski, *Nadzwyczajność i nowość w Ruchu Odnowy Charyzmatycznej. Co jest darem Ducha Świętego, a co kreacją człowieka?*, STD 3 (2017), s. 35-37; Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, s. 31-37.

Analizując nauczanie Ojców Kościoła o doświadczeniu przez człowieka osobistego działania Ducha Świętego można stwierdzić, że wydarzenie Pięćdziesiątnicy nie należy do przeszłości, ale jest wydarzeniem nieustannie aktualizującym się w rzeczywistości wspólnoty Kościoła. Dodatkowo doświadczenie Ducha Świętego łączono z sakramentami inicjacji chrześcijańskiej. Należy pamiętać, że wówczas ten proces trwał od dwóch do trzech lat i dotyczył dorosłych wierzących. Dzięki temu doświadczeniu Ducha, nawiązywali oni bezpośredni i intymny kontakt z Bogiem, u którego początku był proces głębokiego nawrócenia. Ostatecznym dopełnieniem obecności Ducha Świętego w człowieku było także pełne zrozumienie doktryn obecnych w Kościele poprzez ożywioną wiarę²³⁹.

Po II Soborze Watykańskim, Kościół jako społeczność wierzących zrozumiał potrzebę pogłębienia refleksji teologicznej szczególnie nad fenomenem wspomnianego chrztu w Duchu Świętym. Prekursorem tworzenia się współczesnej refleksji teologicznej na ten temat był belgijski kardynał Léon-Joseph Suenes. Opracowane pod jego redakcją *Dokumenty z Malines* stanowią po dziś dzień fundament katolickiego nauczania nie tylko o samym pojęciu chrztu w Duchu Świętym, ale również opisującym całą rzeczywistość charyzmatów²⁴⁰.

Podstawowym wątkiem, który został poddany analizie było samo pojęcie „chrztu w Duchu Świętym”. Pośród wielu różnych propozycji formą zaleconą stało się używanie pojęcia „wylania Ducha Świętego”. Stało się tak w głównej mierze, aby uniknąć problemów pastoralnych w zetknięciu z ruchami zielonoświątkowymi²⁴¹. U katolików

²³⁹ Szczegółowe świadectwa poszczególnych Ojców Kościoła (min. Św. Cypriana z Kartaginy, Justyna Męczennika, Tertuliana, św. Augustyna czy też św. Atanazego) dotyczące chrztu w Duchu Świętym zostają przytoczone w dokumencie Międzynarodowej Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej pt. *Chrzest w Duchu Świętym*, s. 46-52. Por. K. Guzowski, *Nadzwyczajność i nowość w Ruchu Odnowy Charyzmatycznej. Co jest darem Ducha Świętego, a co kreacją człowieka?*, STD 3 (2017), s. 46-54.

²⁴⁰ Por. Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, s. 55-56

²⁴¹ Warto zaznaczyć, że zielonoświątkowcy akcentują chrzest w Duchu jako „istotną bramę do przyjęcia pewnych charyzmatów”. Nie oznacza to jednak, że zielonoświątkowcy wierzą, że charyzmaty i inne dary duchowe są ograniczone do chrztu w Duchu. Dla zielonoświątkowców miejsce chrztu w Duchu Świętym jest centralne w ich teologii. Wierni są mocno zachęceni do przeżycia tego doświadczenia. Większość z nich spodziewa się, że chrztowi w Duchu towarzyszyć będą jakieś znaki charyzmatyczne, na przykład mówienie językami (Dz 2, 4). Ponadto od osoby ochrzczonej w Duchu oczekuje się, że rozwinie swoją zdolność przyjmowania i używania różnych darów duchowych, takich jak, uzdrawianie, słowa mądrości i prorocтва itp. W teologii zielonoświątkowej te charyzmaty są niezbędnymi środkami do skutecznego dawania świadectwa o Bożym zbawieniu danym w Jezusie Chrystusie. Warto jednak podkreślić, że temat ten także jest przyczyną podziału we wspólnotach zielonoświątkowych. Dzieje się tak z uwagi na fakt różnicy w rozumieniu wagi tego daru, a także konieczności korzystania z niego. Por. K. Mielcarek, *Water Baptism and Baptism in the Spirit*, referat roboczy na posiedzenie zespołu *Faith and Order*, druk

wydarzenie to oznacza właśnie: wylanie, czy też poryw. Z drugiej natomiast strony termin „chrzest w Duchu Świętym” podkreśla język używany przez Jana Chrzciciela i Jezusa, nawiązując bezpośrednio do wydarzenia Pięćdziesiątnicy. Dlatego też ostatecznie przyjęta została pewna dowolność terminologiczna, która jednak winna być zawsze opatrzona stosownym komentarzem wyjaśniającym²⁴².

Podsumowując należy postawić pytanie: po co właściwie chrześcijaninowi doświadczenie chrztu w Duchu Świętym? Co ono zmienia w przeżywanej przez niego wierze i w codzienności. To doświadczenie, oprócz wspomnianych wcześniej doświadczeń napełnienia miłością, porzucenia grzechu i zbliżenia do Chrystusa pozwala wierzącemu w pełni otworzyć się na rzeczywistość otrzymywanych charyzmatów i posługiwania nimi na co dzień. Doświadczenie to także świadczy o powszechności obdarowania. Nie jest ono wyłącznie zarezerwowane dla prezbiterów czy zakonników, ale jest dostępne dla wszystkich ludzi ochrzczonych. Nie sposób przejść obojętnie wobec słów, jakie do wiernych podczas rozważania przed modlitwą Anioł Pański skierował papież Benedykt XVI: „Jezus jest tym, który przyszedł, żeby ochrzcić ludzkość w Duchu Świętym²⁴³”. Z przytoczonej wypowiedzi Ojca Świętego wynika jasno, że Jezus jest tym, który przyszedł wprost napełniać ludzkość Duchem i zanurzać w Duchu. Jest to konkretne działanie mające na celu uświęcenie człowieka²⁴⁴.

Nie sposób też przejść obojętnie wobec faktu, że posługiwanie charyzmatami może nieść za sobą pewne niebezpieczeństwa. Dokument wydany przez Komisję Doktrynalną Międzynarodowych Służb katolickiej Odnowy Charyzmatycznej zatytułowany *Chrzest w Duchu Świętym* wskazuje na niebezpieczeństwo „nadużywania” charyzmatów, które może doprowadzić ostatecznie do podążania za innymi duchami, aniżeli za Duchem Świętym. Innym elementem, na który zwracają uwagę autorzy tego dokumentu, to fakt braku pełnej solidnej formacji katolików na

niepublikowany w archiwum autora; N. Baumert, *Charism and Spirit baptism. Presentation of an analysis*, w: „Journal of Pentecostal Theology” 12 (2004), s. 158-161.

²⁴² Amerykańscy naukowcy w 1990 roku wydali oświadczenie pt. *Wznecając płomień: Jaki jest związek między chrztem w Duchu Świętym a inicjacją chrześcijańską?* Autorzy jasno stwierdzili, odnosząc się do doświadczenia Kościoła pierwszych chrześcijan, że samo doświadczenie chrztu w Duchu Świętym nie oznacza kolejnego przyjmowanego chrztu. Jest to forma rozbudzenia na nowo chrześcijańskiej inicjacji dokonanej we chrzcie Świętym i przeznaczona jest dla całego Kościoła. Por. K. McDonnell, G. T. Montague, *Fanning the Flame; What Does Baptism in the Holy Spirit Have to Do with Christian Initiation?*, Collegeville 1991, s. 9-25.

²⁴³ Benedykt XVI, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański*, 13.01.2008, cyt. za K. Guzowski, *Nadzwyczajność i nowość w Ruchu Odnowy Charyzmatycznej...*, s. 40-41.

²⁴⁴ Por. tamże.

temat darów Ducha Świętego. Może to prowadzić do tego, że pewne gesty, a nawet modlitwy stają się pewnego rodzaju pustym rytuałem, czy zwykłymi gestami, nie angażując serca wierzącego i omijając prawdziwe spotkanie z Bogiem. Dlatego też podstawowym postulatem, obecnym już od II Soboru Watykańskiego i powtarzanym w wielu następujących dokumentach, jest wezwanie do formacji permanentnej wszystkich członków Odnowy Charyzmatycznej, a także innych wspólnot, gdzie posługa charyzmatami bywa podejmowana. Wspomniany dokument kompleksowo omawia poszczególne etapy formacji i wskazuje elementy, na głoszenie których należy położyć szczególny nacisk we wspólnotach w ramach seminariów odnowy wiary. Autorzy dokumentu wskazują także na niebezpieczeństwo utraty gorliwości w posłudze. Dzieje się tak często przez pewną monotonię, która może się wkradać, jak również pewnego rodzaju zniechęcenie czy popadnięcie w rutynę. Inną pułapką może okazać się pewnego rodzaju pogoń za sensacją czy też fałszywe oczekiwania formułowane wobec fenomenu chrztu w Duchu Świętym, szczególnie objawiające się w skupieniu wyłącznie na duchowych uniesieniach w oderwaniu od rzeczywistości. Ostatnim wspomnianym problemem może okazać się traktowanie wspólnoty charyzmatycznej jak pewnego rodzaju elitarnego kręgu, do którego dostęp mają jedynie nieliczni. Prowadzi to ostatecznie do pychy i wywyższania się ponad innymi, jest to o tyle niebezpieczne, że prawdziwa obecność Ducha Świętego ma prowadzić do pełnego otwarcia się na innych ludzi²⁴⁵.

Patrząc na zjawisko chrztu w Duchu Świętym w kontekście realizacji misji II Soboru Watykańskiego warto podkreślić, że w tym wydarzeniu realizuje się istota i cel ekumenicznego soboru. Od tego czasu rozpoczęto pogłębioną refleksję teologiczną nad tym tematem. Autorzy pierwszej części *Dokumentu z Malines* podjęli analizę terminologii tego zjawiska. Istotnym problemem na polu semantycznym było niebezpieczeństwo stworzenia tzw. „dwóch chrztów” (jednego z wody, drugiego z Ducha). Groziło to umniejszeniem rangi sakramentu chrztu świętego. Z drugiej strony, chrzest, który otrzymał Jezus w Jordanie był preludium wydarzenia Pięćdziesiątnicy. Ostatecznie, pomimo proponowanego określenia „wylanie Ducha Świętego”, przyjęto na całym świecie określenie „chrzest w Duchu Świętym”²⁴⁶.

²⁴⁵ Por. tamże, s. 71-88.

²⁴⁶ Por. Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, s. 55-58; A. Schreck, *Potężny strumień łaski*, Cieszyn 2019, s. 71.

Jako konkluzję omawianego tematu warto podkreślić zaskoczenie, które można było zauważyć we wspólnotach zielonoświątkowych w związku z chrztem w Duchu Świętym u katolików. Nie mogli oni wprost uwierzyć, że katolicy mogli zostać obdarowani tym darem i towarzyszącymi mu charyzmatami. Dzięki takiemu działaniu mocy Bożej, można dostrzec likwidowanie nieporozumień i uprzedzeń pomiędzy poszczególnymi denominacjami chrześcijaństwa. To wspólne doświadczenie Ducha może stać się istotnym impulsem do podjęcia nie tylko postaw, ale i pogłębieniu dialogów ekumenicznych²⁴⁷.

2.3.2 Spoczynek w Duchu Świętym

Samo zjawisko spoczynku nazywane niekiedy także upadkiem w Duchu Świętym charakteryzuje się bezwładnym upadkiem, najczęściej do tyłu. Jest związane z postawą intensywnej modlitwy. Klasyczne określenia tego doświadczenia zaczerpnięte z ruchu zielonoświątkowego i używane także w innych środowiskach charyzmatycznych to: porażenie przez Ducha, ogarnięcie mocą Ducha, spoczynek w Duchu, błogosławieństwo²⁴⁸. Ostatecznie wspólnie używanym i przyjętym przez wszystkie wspólnoty terminem stało się określenie tego zjawiska mianem spoczynku w Duchu Świętym. Wart podkreślenia jest fakt, że zjawisko to obserwowane jest w Kościele katolickim, anglikańskim, luteranckim oraz w innych wspólnotach protestanckich²⁴⁹.

Analizując pochodzenie zjawiska określanego jako spoczynek w Duchu Świętym można wskazać trzy podstawowe jego źródła: autentyczne działanie Ducha Świętego, zaburzenia emocjonalne czy też histeria, a także działanie demoniczne. Przytoczone trzy przyczyny wywołujące na zewnątrz objawy spoczynku w Duchu

²⁴⁷ Por. A. Schreck, *Potężny strumień łaski*, Cieszyn 2019, s. 53-54.

²⁴⁸ Zjawisko to w literaturze zielonoświątkowej często określane jest pojęciami takimi jak: Slain in the Spirit, Peace in the Spirit, Fal-ling in the Spirit, Resting in the Spirit, overcoming the Spirit. Warto podkreślić, że zjawisko upadku podczas modlitwy, zwłaszcza uwielbienia czy modlitwy wstawiennej o uzdrowienie już od dawna występowało we wspólnotach pentekostalnych. Jednak zjawisko to nie było analizowane teologicznie i przyjmowano je jako znak Bożej mocy wśród wierzących. Por. P. Sawa, *Kontrowersje wokół teorii i praktyk we wspólnotach charyzmatycznych. Próba oceny z perspektywy katolickiej i ewangelikalnej*, SSHT 2 (2018), s. 395.

²⁴⁹ Por. J. Bujak, *Zjawisko „spoczynku w Duchu Świętym” w polskiej literaturze teologicznej i w VI Dokumencie z Malines*, „Studia Gdańskie” 44 (2019), s. 87; L. J. Suenes, „Spoczynek w duchu”. *Kontrowersyjne zjawisko*, Kraków 2007, s. 20-21.

Świątym zmuszają do refleksji i rozeznawania tego fenomenu. Okazuje się, że to, co widoczne na zewnątrz, nie zawsze musi być owocem Bożej interwencji, lecz może skutecznie być wykorzystane do manipulacji przez człowieka, który pragnie zwrócić na siebie uwagę innych, czy też demonów, które wykorzystują ten fenomen do ukrywania swojej obecności w człowieku i hamują jego proces wzrastania w wierze i nawrócenia²⁵⁰.

W badaniu egzegetycznym nad tym zjawiskiem prowadzonym zarówno przez teologów katolickich jak i protestanckich nie stwierdzono biblijnych odniesień dla spoczynku. Jednak w opinii różnych teologów podkreślany jest fakt, że zjawisko to nie zostało w pełni i rzetelnie pod kątem egzegezy biblijnej przebadane²⁵¹. Należy podkreślić wielką ostrożność, z jaką Kościół podchodzi do oceny tego zjawiska. Patrząc z perspektywy historycznej mistycy tacy jak św. Teresa z Avila czy święty Jan od Krzyża w swoim nauczaniu sugerowali unikanie podobnych stanów, gdyż nie prowadzą one do rozwoju duchowego człowieka. Podkreślają także ogromną wagę daru rozeznawania wobec wspomnianych zjawisk, gdyż niejednokrotnie mogą one nie pochodzić od Pana Boga. Natomiast, kiedy istotnie Bóg nimi obdarowuje człowieka, mogą się one przyczynić z wielkim pożytkiem do jego rozwoju duchowego. Dotychczas przytoczone argumenty wskazują, że opisywany fenomen spoczynku nie jest możliwy do jednoznacznego określenia zarówno w kategoriach biblijnych, jak również mistycznych²⁵².

Wydaje się, że odpowiednim punktem wyjścia w analizie spoczynku jest sama osoba i działanie Ducha Świętego. Jak wiadomo dokonuje się ono zarówno poprzez delikatne duchowe doświadczenia, jak i poprzez spektakularne i zewnętrzne ukazanie mocy i obecności Ducha. Sam Duch wykracza poza ludzkie planowanie. Dlatego warto przyjąć ten pewnik, że wszystko, co będzie poddawane analizie i ocenie, może być

²⁵⁰ Por. A. Rybicki, *Uzdrowienie w „spoczynku w Duchu Świętym” i jako owoc modlitwy wstawienniczej*, RT 05 (2014), s. 67-68.

²⁵¹ O braku podstaw biblijnych dla uargumentowania zjawiska spoczynku w Duchu Świętym wypowiedzieli się tacy autorzy jak: o. G.A. Maloney SJ, pastor anglikański John Richard, czy też luterański pastor Wolfram Kopfermann. Autorzy podkreślają, że należy zdecydowanie odseparować zjawisko ekstazy od spoczynku w Duchu Świętym. Por. L. J. Suenes, *„Spoczynek w duchu”*. *Kontrowersyjne zjawisko*, s. 42-43.

²⁵² Por. M. Rosik, *Czy Biblia mówi o «spoczynku w Duchu Świętym»?*, „Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym” 5 (2014), s. 11-21; L. J. Suenes, *Spoczynek w duchu...*, s. 40-48.

niezwykle dynamiczne, gdyż jest to jedna z głównych cech działania Ducha Świętego w wierzących²⁵³.

Istnieje ogromna potrzeba nieustannego analizowania wspomnianego fenomenu na wielu płaszczyznach, zarówno teologicznej jak i psychologicznej²⁵⁴. Nie można z jednej strony wspomnianego zjawiska deprecjonować już na samym początku, z drugiej natomiast strony Chrystusowe kryterium poznawania po owocach wydaje się niewystarczające do ostatecznej oceny danego zjawiska zachodzącego w człowieku wierzącym. Istnieje na tym polu ogromne niebezpieczeństwo, że „drzewo” będzie samo z siebie złe, natomiast jego „owoce” pozornie dobre²⁵⁵. Należy jednak także pamiętać, że osoba Ducha Świętego jest niczym nie ograniczona i dynamiczna. Duch Święty jest ponadwyznaniowy, ponadczasowy i udzielający się wszystkim, którzy o Niego proszą, dlatego też należy unikać *a priori* deprecjacji działania Ducha. Natomiast zgodnie z zaleceniem Chrystusa: „Należy z wielką uwagą badać duchy”, aby ustalić od kogo pochodzą²⁵⁶.

W podjętej analizie fenomenu spoczynku w Duchu Świętym nie sposób nie wspomnieć o dobrych owocach tego zjawiska. Należą do niego w pierwszej kolejności uzdrowienia fizyczne oraz duchowe. Analizując literaturę dotyczącą tych procesów warto wskazać, że o wiele częściej opisywane są uzdrowienia duchowe w kontekście spoczynku w Duchu, aniżeli fizyczne. W aspekcie duchowym proces uzdrowienia przede wszystkim dotyka sfer emocjonalnych człowieka. Duch Święty uzdrawia

²⁵³ Por. L. J. Suenes, *Spoczynek w duchu...*, s. 52-54.

²⁵⁴ Konieczna jest w tym kontekście współpraca interdyscyplinarna pomiędzy psychologami, psychiatrami oraz teologami. Jednak należy podkreślić, że sama pojedyncza opinia psychiatry dotycząca zdiagnozowania u osoby zaburzeń psychicznych nie może deprecjonować i rzutować na cały proces poznawczy. Wszystkie opinie poszczególnych dyscyplin muszą w analizie być ze sobą porównywane, na co wskazują także sami psychologowie. Kompleksowo temat ten został opisany w publikacji Wojciecha Cyrana pt. *Spoczynek w Duchu Świętym* (s. 258-260). Por. A. Rybicki, *Uzdrowienie w „spoczynku w Duchu Świętym” i jako owoc modlitwy wstawieniowej*, RT 05 (2014), s. 72; J. Bujak, *Zjawisko „spoczynku w Duchu Świętym” w polskiej literaturze teologicznej i w VI Dokumencie z Malines*, „*Studia Gdańskie*” 44 (2019), s. 90-92.

²⁵⁵ Przekreślenie samego zjawiska „spoczynku w Duchu Świętym” może blokować właściwy rozwój życia duchowego. Z jednej strony skrajna gloryfikacja i poszukiwanie tego doświadczenia za wszelką cenę, z drugiej natomiast demonizowanie spoczynku doprowadza do niewłaściwego przyjmowania tego daru. Należy także podkreślić niebezpieczeństwo przeżywania spoczynku wyłącznie na płaszczyźnie emocjonalnej. Nie prowadzi to do rozwoju duchowego człowieka i pozbawia udziału w owocach działania Ducha Świętego. Por. Ogólnopolskie Porozumienie Dyrektorów Katolickich Kerygmatycznych Szkół Nowej Ewangelizacji. *Charyzmaty w służbie ewangelizacji. Wytyczne wobec służby charyzmatycznej we wspólnotach*, red. P. Sawa, A. Sepiolo, I. Zielonka, Gliwice 2017, s. 52; L.J. Suenes, „*Spoczynek w duchu*”. *Kontrowersyjne zjawisko*, s. 29-79.

²⁵⁶ Por. K. Guzowski, *Nadzwyczajność i nowość w Ruchu Odnowy Charyzmatycznej...*, s. 47.

zranienia doznane w życiu, pozwala odkrywać człowiekowi prawdę o sobie, która jest niezbędna w procesie duchowego wzrostu, a także daje nowe siły do życia w sposób szczególnie osobom dotkniętym smutkiem czy depresją. Dodatkowo można wskazać inne owoce uzdrowienia poprzez spoczynek w Duchu Świętym: doświadczenie Bożej obecności i mocy, inicjacja duchowego wzrostu u osób wątpiących, nawrócenie, uwolnienie od złych duchów, czy też otrzymanie charyzmatów od Boga²⁵⁷.

2.3.3 Dar modlitwy w językach

Odkrycie na nowo modlitwy uwielbienia i dziękczynienia charakteryzuje wszystkie wspólnoty charyzmatyczne. Głównym celem tych grup jest doprowadzenie do oddawania chwały Bogu całym sobą. Podczas modlitwy określona zostaje posługa każdego z uczestników. Nawiązuje to bezpośrednio do klucza modlitwy proponowanego przez św. Pawła: „Chodzi więc o to, bracia, że każdy ma jakiś dar – śpiewu, nauczania, objawiania Bożych tajemnic, języków, tłumaczenia języków. Kiedy się gromadzicie, niech one wszystkie służą wzajemnemu budowaniu. Gdy mówicie językami, niech mówi dwóch albo najwyżej trzech, na przemian, a jeden niech tłumaczy. Gdy jednak w Kościele nie ma tłumacza, to niech milczą. Niech sami mówią do Boga. Podobnie niech przemawia dwóch albo trzech prorokujących, a pozostali niech to rozważają. Ale jeśli ktoś inny z zasiadających otrzyma jakieś objawienie, wtedy ten pierwszy niech zamilknie. Potem kolejno wszyscy możecie prorokować, aby wszyscy zostali pouczeni i doznali pociechy. Niech prorokujący nie nadużywają darów duchowych, ponieważ Bóg nie jest Bogiem zamętu, lecz pokoju. Tak jak to jest między świętymi we wszystkich Kościołach” (1 Kor 14,26-33)²⁵⁸.

Dar języków otrzymany w Pięćdziesiątnicy jest wydarzeniem odwrotnym do opisanego w Starym Testamencie faktu „pomieszania języków” budowniczym wieży

²⁵⁷ Por. A. Rybicki, *Uzdrowienie w „spoczynku w Duchu Świętym” i jako owoc modlitwy wstawienniczej*, s. 71-73.

²⁵⁸ Por. Komisja Teologiczna Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech, *Opinia Komisji Teologicznej Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Niemczech na temat Różnych Stylów Uwielbienia*, w: *Wiosna Kościoła*, s. 334; Konferencja Episkopatu Antyli, *Oświadczenie na temat Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 90-91; Konferencja Amerykańskich Biskupów Katolickich, *Łaska dla Nowej Wiosny...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 78; Konferencja Episkopatu Kanady, *Oświadczenie biskupów Kanady na temat odnowy charyzmatycznej...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 58-59; Konferencja Episkopatu Niemiec, *Duch daje życie...*, w: *Wiosna Kościoła...*, s. 189-190.

Babel (Wj 11, 1-9). Działanie Boże ukazane w *Księdze Wyjścia* miało na celu ukaranie pychy budowniczych, którzy za wszelką cenę chcieli stać się bogami. Natomiast we wspomnianej już relacji św. Pawła dar języków jest pełnym harmonii wychwalaniem Świętego Imienia Bożego. Dar ten od samego początku był nierozumiany. Wobec Apostołów pojawiły się oskarżenia o pijaństwo, pod wpływem którego wypowiadali nieznane słowa (Dz 2,13). W odpowiedzi na to oskarżenie Piotr wygłosił mowę, w której ukazał działanie Ducha Świętego i fakt wylania Go podczas modlitwy na Apostołów (Dz 2, 14-39). Ostatecznie ci, którzy oskarżali Apostołów, po wygłoszeniu mowy przez Piotra doświadczyli głębokiej przemiany serca. Nowe języki, którymi Duch Święty pozwolił mówić, stały się ogłoszeniem wolności i szczęścia, które swoje źródło ma w darze zbawienia²⁵⁹.

Istnieje hipoteza, według której w historii Kościoła na przełomie II i III wieku dar języków miał zaniknąć. Przyczynę tego upatruje się w tym, że ówcześni autorzy nie poświęcali temu tematowi zbyt wiele uwagi. Innym powodem braku informacji na temat daru języków może być fakt, że Ojcowie Kościoła często nie utożsamiali *glossolali* z jedną z form tego daru. W opozycji do wspomnianej tezy należy podkreślić nieprzerwaną tradycję daru języków, o której wspominają w swoich dziełach m.in. św. Augustyn i św. Grzegorz Wielki. Ojcowie Kościoła w swoim nauczaniu łączą otrzymany dar języków z wydarzeniem chrztu w Duchu Świętym jako jego naturalną konsekwencją²⁶⁰.

Dar modlitwy w językach występuje pod trzema różnymi postaciami jako: *glosolalia*, *ksenogłosja* oraz *jubilacja*. Pierwszy z nich polega na wypowiadaniu poszczególnych dźwięków płynących z natchnienia Bożego, które nie są zrozumiałe dla samego mówiącego, jak również dla osób mu towarzyszących. *Ksenogłosja* natomiast polega na mówieniu rzeczywistym, realnie istniejącym językiem, którego osoba mówiąca nigdy się nie uczyła. To zjawisko najczęściej jest utożsamiane z doświadczeniem apostołów w dniu Pięćdziesiątnicy. Ostatnim z omawianych rodzajów daru modlitwy w językach jest *jubilacja*. Jest to modlitwa głośna, podczas

²⁵⁹ Por. S. Martinez, *Żyj w wolności Ducha*, Częstochowa 2016, s. 114-120; Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, s. 31-35; S. Falvo, *Przebudzenie charyzmatyczne*, Łódź 2015, s. 72-75; Siemieniowski, M. Kiwka, *Chrześcijańskie ruchy charyzmatyczne: nowość czy kontynuacja Tradycji?* Poznań 2019, s. 153-158.

²⁶⁰ Por. Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja Doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, s. 46-54.

której człowiek nie wypowiada konkretnych słów czy zdań. Jest to radosne wykrzykiwanie na cześć Boga²⁶¹.

Skoro charyzmaty zgodnie ze swoją naturą służą budowaniu wspólnoty Kościoła powstaje pytanie: w jaki sposób dar języków tego dokonuje? Z uwagi na różnorodność charyzmatów związanych z darem języków należy podkreślić, że oddziałują one faktycznie na osobę modlącą się poprzez oddawanie nieustannego uwielbienia Bogu (1 Kor 14,2), a także na całą zgromadzoną wspólnotę (w przypadku mówienia językami, podczas gdy inna osoba posiada dar tłumaczenia języków i zwiastuje Słowo, które Pan Bóg daje konkretnej wspólnotie). Korzystanie z daru *glosolalii* doprowadza osobę wierzącą do tego, że chwile spędzane na modlitwie przemieniają całe jej życie w nieustanną modlitwę. To właśnie poprzez nie skupianie się na konkretnych, wypowiadanych słowach, osoba modląca swoją postawą daje Bogu znak, że o Nim pamięta, a także, że chce wedle Jego woli układać swoje życie. W tym kluczu można zrozumieć, jak silny wpływ ma modlitwa w językach na pogłębianie i ożywianie wiary ochrzczonych²⁶².

Reasumując należy podkreślić, że modlitwa w językach nie sprowadza się (co często obserwatorzy zarzucają praktykującym go wspólnotom) do wejścia w stan transu, czy też ekstazy. Ten dar nie zniewala człowieka i nie odbiera mu kontroli nad własnym zachowaniem, gdyż modlący się ma nad nim kontrolę. Dodatkowo należy podkreślić, że korzystanie z charyzmatu mówienia językami w żaden sposób nie wyklucza używania zdrowego rozsądku. Świadczyć o tym może chociażby dyspozycja, jaką wydał święty Paweł, aby nie wygłaszać proroctwa w językach w przypadku braku tłumacza (1 Kor 14,20; 14,27)²⁶³.

2.3.4 Rozeznawanie charyzmatu proroctwa

Analizując Stary Testament można odnieść wrażenie, że proroctwo było związane z pełnieniem pewnej funkcji i dotyczyło tylko wybranych przez Boga ludzi.

²⁶¹ Por. M. Rosik, *Dar języków. Biblia, historia, najpiękniejsze świadectwa*, Kraków 2015, s. 13-17.

²⁶² Por. tamże, s. 17-23; S. Falvo, *Przebudzenie charyzmatyczne*, Łódź 2015, s. 87-89; A. Siemieniowski, M. Kiwka, *Chrześcijańskie ruchy charyzmatyczne: nowość czy kontynuacja Tradycji?*, s. 298-310.

²⁶³ Por. P. Sawa, *Kontrowersje wokół teorii i praktyk we wspólnotach charyzmatycznych...*, s. 398.

To właśnie za ich pośrednictwem Bóg objawiał ludziom swoją wolę. Prorocy dodatkowo pełnili funkcje kierowników duchowych, którzy, kiedy to było konieczne, także napominali ludzi, kiedy ich czyny były złe. Ostatecznie ich misją była ochrona wiernych przed odejściem od Boga, a także zwiastowanie woli Bożej ludziom. Warto w tym miejscu podkreślić, że starotestamentalny prorok nie przekazywał mechanicznie usłyszanych od Boga słów, ale dokonywało się to po wcześniejszej długiej ich kontemplacji. Przykładem takiego działania jest chociażby Mojżesz i jego przebywanie na górze po otrzymaniu dekalogu (Wj 24, 12-18)²⁶⁴.

Istotnym tekstem biblijnym, który pozwoli zrozumieć zmianę, jaka dokonuje się w funkcji prorockiej od czasów Starego Testamentu jest fragment z Listu do Hebrajczyków, w którym święty Paweł pisze: „Bóg wielokrotnie i na wiele sposobów przemawiał dawniej do przodków przez proroków. W tych dniach ostatnich przemówił do nas przez Syna” (Hbr 1,1-2a). W osobie Chrystusa wypełnia się całkowicie dotychczasowa funkcja proroka, a równocześnie zaczyna nowy etap w całym Kościele. Od momentu zesłania Ducha Świętego osoba proroka została namaszczona do posługi charyzmatem prorocstwa dla całej wspólnoty wierzących. Prorocstwo od tego momentu staje się o wiele bardziej powszechne niż to miało miejsce w Starym Testamencie. Cały Kościół od tej pory uczestniczy w misji prorockiej, w której poprzez głoszenie Słowa Bożego napomina i zachęca ludzi do trwania w wierze, a także objawia nieustannie wolę Bożą wobec poszczególnych ludzi i całego świata²⁶⁵.

Potwierdzeniem zesłanego przez Ducha Świętego na cały Kościół charyzmatu prorocstwa są świadectwa pochodzące z pierwotnego Kościoła, a sięgające aż po współczesność. Już *Didache*, uważane za najstarszy i wiarygodny dokument opisujący życie i funkcjonowanie pierwszych wspólnot chrześcijańskich, zawiera informacje o darze prorokowania, a także kryteria jego autentyczności. Podobnie Hermas w *Pasterzu* dużo miejsca poświęca posłudze prorockiej, a także wskazuje sposoby rozeznawania proroka autentycznego od fałszywego. Podobne wzmianki dotyczące

²⁶⁴ Por. M. Kicka, *Prorocstwo dzisiaj*, Poznań 2018, s. 70-72

²⁶⁵ Por. tamże, s. 79-85; L. Misiarczyk, *Charyzmat prorocki w pierwszych wiekach Kościoła*, „Studia Płockie” 41 (2013), s. 98-102; D. Stayne, *Odnów swoje cuda. Dary duchowe dla naszych czasów*, s. 68-71.

charyzmatu prorockiego można odnaleźć m.in. w *Dialogu z Żydem Tryfonem* Justyna Męczennika, czy też u Hegzypa²⁶⁶.

Najobszerniejszą naukę na temat charyzmatu prorokowania można znaleźć w dziełach św. Tomasza z Akwinu. Opisując charyzmat prorocki autor podkreśla, że jego istotą nie jest jedynie przewidywanie przyszłych ludzkich losów, ale przede wszystkim poznanie woli Bożej wobec naszego życia, planu jaki Stwórca przewidział dla człowieka. Warte podkreślenia jest, że św. Tomasz w swojej refleksji teologicznej przypomina, że złe duchy również mogą objawiać człowiekowi to, co niedostępne normalnie dla jego poznania, dlatego też bardzo mocno akcentuje potrzebę rozeznawania w charyzmacie prorocstwa tego, co autentyczne, w odróżnieniu od niektórych fałszywych nauczycieli²⁶⁷.

Charyzmat prorocstwa we współczesnych ruchach charyzmatycznych ma najczęściej formę pocieszenia bądź napomnienia. Rzadko zdarza się, aby miał w sobie cechy przepowiadania przyszłości. Jest to orędzie, które Bóg kieruje do danej grupy modlitewnej bądź poszczególnej osoby. Co istotne, nie jest to w żaden sposób związane z tym, o czym sam mówiący pragnie mówić. Istotą przekazywanych na spotkaniach modlitewnych prorocstw jest dodanie odwagi, nadziei i ufności wierzącym. Istotnym elementem przekazywanych prorocstw jest również podniesienie na duchu wierzących, dodanie im odwagi w chwili zwątpienia, a także ukazanie na nowo ojcowskiej miłości ze strony Boga²⁶⁸. W darze prorocstwa Bóg wykorzystuje w posługujących często zmysł wzroku, ukazując codzienne rzeczy, ludzi bądź wydarzenia i podsuwając natchnienia co do konkretnych osób i wydarzeń, które „widzący” powinien przekazać. Dotyczy to zarówno przeszłości, jak również teraźniejszości i przyszłości. W innym momencie prorocstwa posługujący może mieć wizje słów, liczb, bądź też konkretnych obrazów, które z pomocą Bożego natchnienia są interpretowane i przekazywane tym, wobec których prorocstwo jest wygłaszane. Najważniejszym jednak i nieodzownym elementem

²⁶⁶ Por. *Nauka dwunastu Apostołów (Didache)*, w: M. Starowieyski, *Pierwsi świadkowie*, Kraków 1998, s. 25–44.

²⁶⁷ Por. Tomasz z Akwinu, *Summa teologiczna. Tom XXIII. Charyzmaty: szczególne dary i powołania w Kościele*, II, q 172, a 5 i 6, Londyn 1982; W.P. Chlondowski, *Charyzmat prorocstwa – peryferyjny fenomen czy istotna forma aktualizacji objawienia*, „Teologia w Polsce” 4,2 (2010), s. 284-287; Por. D. Stayne, *Odnów swoje cuda. Dary duchowe naszych czasów*, s. 79.

²⁶⁸ Por. W. Mleczko, *Charyzmat prorocstwa w katolickiej odnowie charyzmatycznej*, „Zeszyty Historyczno-Teologiczne” 15-16 (2009-2010), s. 296-297.

w korzystaniu z charyzmatu prorokowania jest Pismo święte. To przez słowo Boże Pan mówi najmocniej przekazując swoje proroctwa²⁶⁹.

Elementem, na który należy położyć duży nacisk jest wciąż potrzeba specjalnego rozeznawania charyzmatu, na co wskazują dokumenty Kościoła. Jest to o tyle istotne, gdyż zabezpiecza przed wypaczeniami w posłudze, a także demaskuje tzw. „fałszywych proroków”, którzy będą wypowiadali słowa nie w imieniu Boga, lecz demonów. W ramach katolickiego ruchu charyzmatycznego zaproponowano następujące kryteria rozeznania:

1. Proroctwo winno zostać zweryfikowane poprzez wspólnotę, która otrzymała od Ducha Świętego dar rozeznawania;
2. Musi zawierać w sobie słowa dodające pociechy i odwagi, ale również napominające (jeżeli zawiera w sobie groźby, zapowiada kary czy też wprowadza przynęby bądź dezorientacje, winno być odrzucone i uznane za fałszywe);
3. Istotą proroctwa jest podkreślenie chwały Boga, dlatego słowa powinny być wypowiedziane w duchu Bożej miłości;
4. Jeżeli proroctwo dotyczy przyszłości, można uznać je za autentyczne dopiero w chwili spełnienia;
5. Zawsze treść wygłaszanego proroctwa musi być zgodna z treścią zawartą w Piśmie Świętym, a także z nauczaniem Kościoła;
6. Proroctwo winno w swych owocach rozwijać w człowieku miłość braterską, kierować ku życiu nadprzyrodzonemu, a także budować Mistyczne Ciało Chrystusa, dlatego nie może powodować niezdrowej ciekawości, która może doprowadzić do chorobliwych pragnień²⁷⁰.

Charyzmat proroctwa jest jednym z najważniejszych darów Ducha Świętego. Poprzez swoją dynamikę w niezwykle sposób buduje wiarę poszczególnych osób, a także całej wspólnoty Kościoła. Treść zawarta w *Dokumentach z Malines* wskazuje, że posługa prorokowania uważana była za nieodłączną część posługi i misji Kościoła, dlatego istotne jest, aby podążając za Pawłowym wezwaniem by „nie gasić Ducha”,

²⁶⁹ Por. D. Stayne, *Odnów swoje cuda...*, s. 95-97.

²⁷⁰ Por. tamże, 297-298; S. Falvo, *Przebudzenie charyzmatyczne*, Łódź 2015, s. 94-97.

rozsądnie i zgodnie z zasadami korzystać z ofiarowanych przez Boga darów ku dalszemu budowaniu Mistycznego Ciała Chrystusa²⁷¹.

2.3.5 Praktykowanie posługi uzdrawiania i uwalniania

Punktem wyjścia refleksji na temat posługi uzdrawiania i uwalniania będzie poszukiwanie w Bożym Objawieniu źródeł fizycznego i duchowego uzdrowienia człowieka. Jezus Chrystus, który sam czynił cuda i znaki Bożej mocy, po swoim zmartwychwstaniu udzielił w dniu Pięćdziesiątnicy w pierwszej kolejności Apostołom, a potem wszystkim ludziom darów Ducha Świętego. Wiąże się to nieodłącznie z dopełnieniem się tajemnicy zbawienia człowieka. To właśnie prawidłowe rozumienie i przyjęcie daru odkupienia jest punktem wyjścia w refleksji nad znakami Bożego działania we współczesnym świecie. Istotą uzdrowienia człowieka jest jego uświęcenie, a więc doprowadzenie do przyjęcia w pełni daru zbawienia. W tym kluczu można zrozumieć, że uzdrowienie, nawet to fizyczne (całkowite, bądź częściowe) nie powinno być odczytywane nigdy w kategoriach czysto medycznych (ustąpienie choroby), ale przede wszystkim jako przyjęcie daru pochodzącego od Boga, który ma człowieka wprowadzić na drogę do świętości. Podobnie jest w przypadku uwolnienia serca od zła, niegodziwości, a także od zranień. Zatem można mówić o dwojakim procesie uzdrowienia, który dotyka zarówno sfery cielesnej człowieka, jak również duchowej²⁷².

W wymiarze duchowym uzdrowienie definiowane jest jako proces, poprzez który Duch Święty obdarza człowieka darem przebaczenia grzechów, a także odzyskania pokoju serca. Uzdrowienie dotyka zranień w sferze duchowej, a także psychicznej. Pomaga odzyskać utraconą wolną wolę, równocześnie oddziałując na uczucia człowieka i zranienia otrzymane w tej sferze (np. poczucie odrzucenia czy braku miłości ze strony najbliższych)²⁷³. Istotnym elementem w modlitwie o uzdrowienie jest

²⁷¹ Por. P. Drobot, *Charyzmaty a walka duchowa dzisiaj. Dary duchowe dla rozwoju życia chrześcijańskiego*, Kraków 2015, s. 41-42.

²⁷² Por. G. Barth, *Zbawienie-Uwolnienie-Uzdrowienie*, STD 3 (2017), s. 25-29; M. Jagodziński, „Zwyczajne” działanie Boga w sakramentach w kontekście kontrowersyjnych koncepcji teologiczno-pastoralnych, STD 3 (2017), s. 49-50; A. Lippi, *Uzdrowienie i uwolnienie*, Kraków 2017, s. 21-25; L. J. Suenes, *Odnova Charyzmatyczna. Wskazania teologiczne i duszpasterskie*, Kraków 2006, s. 80-83.

²⁷³ Sam katalog zranień, które wpływają na życie duchowe człowieka jest niezwykle bogaty. Eksperci z dziedziny duchowości zwracają uwagę na bardzo duże konsekwencje duchowe u osób dokonujących np. aborcji. Innym elementem duchowych zranień, których mogą doświadczać dzieci to m.in. dręczenie

konieczność dokładnego sprecyzowania intencji, a następnie prośba o uzdrowienie ze wspomnień i zranień. Często ludzie błędnie określają podstawową przyczynę swoich zranień, dlatego istotnym jest tu działanie Ducha Świętego, który objawia osobie modlącej się tzw. „słowo poznania” czy też obraz dotyczący powstania zranień²⁷⁴.

W opinii niektórych autorów przyczyną występowania chorób psychicznych, mających swoje podłoże duchowe np. depresji, czy też występujących myśli samobójczych, może być grzech pychy. Dzieje się tak, gdyż zderzenie się z realiami życia w opozycji do posiadanych życiowych planów, statusu społecznego czy też reputacji często staje się wielkim rozczarowaniem. Powstają zranienia, które często mogą być przyczyną wspomnianych schorzeń. W tej sytuacji obok modlitwy o uzdrowienie, lekarstwem na poprawę zdrowia jest szczere wyznanie grzechu pychy i doskonalenie się w cnocie pokory²⁷⁵.

Ostatecznie najlepszym środkiem, który doprowadza człowieka do pełni zdrowia duchowego oraz psychicznego, leczącym wszelkie zranienia jest przebaczenie. Sam Jezus wzywa do tego, aby nieustannie przebaczać (Mt 6,12; Mt 18,22). Niestety człowiek bardzo często w swojej naturze jest głęboko zablokowany na ten dar poprzez zranienia. Z drugiej strony następuje proces warunkowania. Otrzymanie przebaczenia uzależnione zostaje od zmiany życia osoby krzywdzącej. Przebaczenie samo w sobie powinno dokonywać się na trzech płaszczyznach: wobec Pana Boga, wobec drugiego człowieka, a także przebaczenie samemu sobie. W relacji z Bogiem dotyczy ono tych momentów, w których człowiek żywił do niego gniew, niechęć z powodu dopuszczenia jakiś trudnych sytuacji życiowych. W relacji z drugim człowiekiem przebaczenie obejmuje wszystkie sfery relacji i doznanych zranień. Wobec siebie samego człowiek musi przebaczyć sobie swoje własne życiowe porażki, a także grzechy, które wcześniej poprzez sakrament pokuty Bóg mu przebaczył. Ostatecznie proces uzdrowienia

psychiczne ze strony rodziców, wykorzystywanie seksualne, pijaństwo rodziców, czy gwałt. Zasadniczo podkreślony zostaje fakt, że człowiek jest narażony na zranienia już od okresu prenatalnego, przez okres niemowlęcy, dorastania aż po osiągnięcie dorosłości. Por. Benedict M. Heron, *Modlitwa o uzdrowienie*, Kraków 1992, s. 92-100.

²⁷⁴ Por. S. Falvo, *Przebudzenie charyzmatyczne*, Łódź 2015, s. 109-112; Benedict M. Heron, *Modlitwa o uzdrowienie*, Kraków 1992, s. 92-100.

²⁷⁵ Por. Benedict M. Heron, *Modlitwa o uzdrowienie*, Kraków 1992, s. 92-100; T. Forrest, J.H. Prado Flores, *Jezus Chrystus uzdrowiciel mojej osoby*, Łódź 2014, s. 38-42, 66-68.

wewnętrznego ma doprowadzić osobę do tego, aby przesunąć oś uwagi z siebie na Pana Boga i innych ludzi²⁷⁶.

Ojciec Robert de Grandis, ceniony charyzmatyk, na podstawie własnych doświadczeń w posłudze modlitwą o uzdrowienie przedstawił 10 zasad poprawnej modlitwy o uzdrowienie:

1. Człowiek musi uwierzyć, że Bóg naprawdę pragnie uzdrowienia wszystkich ludzi, dotykając ich ciało, umysł i duszę.
2. Podstawą w procesie uzdrowienia człowieka jest korzystanie z sakramentów świętych, gdyż poprzez nie dotykamy samego Boga. W tym kontekście sakrament Eucharystii jest fundamentem i centrum zjednoczenia z Chrystusem i początkiem procesu uzdrowienia człowieka. Natomiast modlitwa „Ojcze nasz” staje się źródłem odzyskania pokoju serca. Najważniejszą rzeczą podczas przeżywania Eucharystii jest należyte skupienie. Bez niego człowiek traci łaski, jakie Bóg pragnie na niego wylewać.
3. Posługujący modlą się nad chorymi zbyt mało i nie intensywnie. Podstawą jest tutaj wytrwałość. Należy pamiętać, że ten kto modli się nad chorym także doznaje procesu uzdrowienia w sferze zarówno cielesnej, psychicznej jak i duchowej.
4. Posługujący i ci, którzy są odbiorcami modlitwy muszą koniecznie uwierzyć w autentyczną miłość Jezusa. To ona ma moc uzdrawiającą. Modlący się o uzdrowienie muszą pamiętać, że nawet przez ich słabość w wierze Bóg przychodzi ze swoją miłością by dotykać chorych i potrzebujących.
5. Istotnym elementem posługi modlitwą o uzdrowienie jest imperatyw dotyczący nakładania rąk na chorych. Jest to wypełnienie samego pragnienia Jezusa: „Na chorych ręce kłaść będą, a ci odzyskają zdrowie” (Mt 16, 17-18).
6. Fundamentem skutecznej posługi jest zawierzenie całkowite swojego życia Jezusowi. Potrzeba także świadomości własnych chorób i dolegliwości (szczególnie grzechów i słabości). Jednak należy pamiętać, że to Bóg działa, a nie człowiek. Posługujący staje się jedynie narzędziem w rękach Pana.

²⁷⁶ Por. tamże, s. 38-42, 111-113.

7. Fundamentem w skutecznej modlitwie o uzdrowienie jest przebaczenie, które pozwala uwolnić serce człowieka od wszelkich lęków i zranień. Musi ono dokonać się nie w sferze emocjonalnej, ale poprzez konkretny akt woli.
8. Skutkiem przebaczenia musi być szczerza modlitwa za wszystkich, którzy nas w życiu skrzywdzili.
9. Zawsze podczas modlitwy o uzdrowienie, szczególnie używając Pisma świętego należy całkowicie zaufać słowu, które Bóg kieruje.
10. Na koniec należy szczerze podziękować Bogu za Jego miłość a także za cuda i znaki jakie dokonuje pośród swoich ukochanych dzieci²⁷⁷.

Przytoczone elementy modlitwy wstawienniczej ukazują z jednej strony, że jest ona bardzo głęboka, wymagająca od posługującego i omadlanego głębokiej wiary. Jednak skupiając się na jej centrum, którym są sakramenty, w tym Eucharystia, można jednoznacznie podkreślić, że mamy do czynienia nie z jakimiś magicznymi rytuałami, ale z autentyczną ingerencją Boga w życie człowieka. Ostatecznie bowiem każdym akcentem wieńczącym proces uzdrowienia jest pogłębienie wiary i jedności człowieka z Chrystusem.

Niebezpieczeństwem, które związane jest z posługą uzdrowienia jest skupienie się na samej chorobie i doświadczeniu uzdrowienia. Osoba Stwórcy staje się wtedy jedynie środkiem do osiągnięcia celu. Natomiast doświadczenie uleczenia ma wymiar zaproszenia, w którym Bóg pragnie wejść z człowiekiem w osobową relację. Stąd, istotnym elementem w procesie uzdrowienia zarówno fizycznego jak i duchowego jest nawrócenie. Dlatego poprzez doświadczenie uzdrowienia, człowiek zaczyna poznawać i odkrywać prawdziwą miłość Boga, której owocem są cuda w życiu człowieka²⁷⁸.

Obok charyzmatycznej posługi modlitwą o uzdrowieniem niosącej ulgę ludziom chorym i cierpiącym praktykowana jest posługa uwalniania od złego ducha. Aby zrozumieć potrzebę modlitwy o uwolnienie w pierwszej kolejności należy wyróżnić różne sposoby obecności złego ducha w człowieku²⁷⁹. Podstawowym sposobem

²⁷⁷ Por. M. Gryz, *Praktyka modlitwy wstawienniczej*, Łódź 2011, s. 40-41.

²⁷⁸ Por. T. Forrest, J.H. Prado Flores, *Jezus Chrystus uzdrowiciel mojej osoby*, Łódź 2014, s. 16-19.

²⁷⁹ Genezę obecności złego ducha w człowieku, mechanizmów jego oddziaływania a także teologiczny komentarz w oparciu o pastoralne doświadczenie zaprezentował ks. dr Marian Piątkowski, egzorcysta podczas wygłoszonej konferencji *Kim jest nasz nieprzyjaciół i jak on działa. Zarys katolickiej demonologii* zorganizowanej przez Międzynarodowe Stowarzyszenie ds. Uwalniania na Jasnej Górze 11 lipca 2005 roku; <http://sfd.kuria.lublin.pl/index.php/artykuly/posluga-uwolnienia/2811-kim-jest-nasz-nieprzyjaciol-i-jak-on-dziaa> (dostęp 01.03.2021).

działania złego jest pokusa, która jest zwyczajnym i najczęstszym sposobem oderwania człowieka od jedności z Bogiem. Drugim działaniem złego ducha jest zniewolenie, inaczej nazywane skrępowaniem. Polega na ograniczeniu władz człowieka, może dodatkowo powodować osłabienie jego dobrych cech i wywoływać cierpienie zarówno w wymiarze duchowym, psychicznym jak i fizycznym. Inną formą prześladowania człowieka przez szatana jest osaczenie. Dotyczy ono przede wszystkim osób, które za wszelką cenę opierają się otrzymywanym pokusom. Działanie szatana w ten sposób najbardziej objawiało się w życiu świętych np.: św. Jana Marii Vianneya, św. Ojca Pio czy świętego Jana Bosko. Kolejnym rodzajem oddziaływania złego ducha na człowieka są nękania i szkody zewnętrzne. Dotyczy to często tzw. „nawiedzonych domów”, w których mieszkańcy odczuwają nieustannie czyjąś obecność. Towarzyszą temu często niewytłumaczalne zjawiska jak: skrzypienie mebli, odgłosy kroków czy poruszanie się samoczynne różnych przedmiotów. Ostatnim z przedstawionych rodzajów oddziaływania złego ducha jest opętanie. Jest ono najpoważniejszym i zarazem najniebezpieczniejszym wyrazem obecności złego ducha w człowieku. Charakteryzuje się narastającą awersją do *sacrum* i często spowodowane jest uporczywym trwaniem w grzechach ciężkich, bądź też paktem zawartym z szatanem. Istotnym podkreślenia jest fakt, że posługa uwalniania nie jest uroczystym egzorcyzmem, który jest zarezerwowany wyłącznie prezbiterowi posłanemu przez biskupa do tego celu. Zatem modlitwa o uwolnienie, w szczególności praktykowana przez świeckich charyzmatyków, nie może być stosowana wobec przypadków opętania, osaczenia czy nękania²⁸⁰.

Bardzo pomocnymi w posłudze modlitwy o uwolnienie są charyzmaty:

- rozeznania (pomaga odkryć pochodzenie demoniczne dolegliwości, bądź je wykluczyć);
- charyzmat słowa poznania (dotyczy ujawnienia obrazów z życia człowieka sugerujących przyczyny działania złego ducha);
- charyzmat prorokowania (pomaga ukierunkować modlitwę nad zniewoloną osobą);

²⁸⁰ Por. tamże; S. Falvo, *Przebudzenie charyzmatyczne*, Łódź 2015, s. 211-214; A. Lippi, *Uzdrowienie i uwolnienie*, Kraków 2017, s. 49-64; A. Migda, *Egzorcyzm pentekostalny*, Warszawa 2010, s. 159-166; F. Macnutt, *Uzdrawianie*, Kraków 2015, s. 275-283; N. Lozano, *Przeciwstawiajcie się diabłu. Katolickie spojrzenie na modlitwę uwolnienia. Między egzorcyzmem a sakramentem pojednania*, Łódź 2012, s. 10-23.

- charyzmat uzdrawiania (dotykający sfery duchowej i fizycznej);
- charyzmat modlitwy w językach (niezwykle skuteczny w posłudze uwolnienia poprzez nieustanne oddawanie czci i uwielbianie Boga);
- charyzmat współczucia i miłosierdzia (dotyczy pochylenia się z miłością i empatią nad osobą potrzebującą pomocy na wzór Jezusa);
- charyzmat wstawiennictwa i postu (nawiązujący do modlitwy Apostołów, którym Jezus uświadamia, że są pewne duchy, które można wyrzucić jedynie modlitwą i postem (Mk 9,29);
- charyzmat spoczynku w Duchu (człowiek doświadczający go zostaje uzdrowiony i uwolniony od działania złego ducha)²⁸¹.

Z przytoczonego katalogu charyzmatów, wykorzystywanych do posługi o uwolnienie, wyraźnie widać ich ogromną wszechstronność, a zarazem komplementarność. Aby modlitwa mogła przebiegać skutecznie istotnym jest, aby charyzmaty we wspólnocie zostały wiarygodnie rozeznane, a zarazem przyjmowane z miłością i wdzięcznością Bogu²⁸².

Modlitwa o uzdrowienie i uwolnienie w grupach charyzmatycznych przebiega często według następującego schematu: w pierwszej części modlitwy następuje uwielbienie Boga (jest to o tyle istotne, gdyż pomaga wszystkim na skupieniu się nie na osobie chorego i jego dolegliwościach, ale na Bogu), w drugiej części modlitwy następuje błaganie (wzywanie pomocy Boga poprzez doświadczanie obecności i mocy Ducha Świętego), w ostatnim etapie jest czas na dziękczynienie (podziękowanie za otrzymane łaski i prośba o otoczenie chorego Bożym błogosławieństwem). Sama natomiast modlitwa o uwolnienie w ramach grup charyzmatycznych prowadzona jest według metody tzw. pięciu kluczy. Należą do nich:

1. Szczery żal za grzechy i świadome wyznanie wiary;
2. Przebaczenie;
3. Wyrzeczenie się wszystkich dzieł szatana;
4. Gotowość do powierzenia kontroli nad swoim życiem Jezusowi;

²⁸¹ Por. M. Piątkowski, *Charyzmaty w posłudze uwalniania*; <http://sfd.kuria.lublin.pl/index.php/artykuly/posluga-uwolnienia/2816-charyzmaty-w-posudze-uwalniania-ks-m-pitkowski> (dostęp 1.03.2021).

²⁸² Por. tamże.

5. Przyjęcie Bożego błogosławieństwa nad życiem i przeznaczeniem człowieka²⁸³.

Najważniejszym źródłem opisującym podstawy teologiczne posługi uwalniania wynikające z całej Tradycji Kościoła jest opublikowany przez Komisję Doktrylną Międzynarodowych Służb Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym dokument zatytułowany: *Posługa uwalniania*. Istotą owego kompendium jest fakt, że zebrane zostało w nim całe dotychczasowe nauczanie na ten temat. Poza biblijnymi przykładami, autorzy poddają wnikliwej analizie całą posługę uwalniania w Kościele, wskazując na istniejące w niej niebezpieczeństwa dla posługujących, a także wskazują konkretne metody ich unikania. Na szczególną uwagę zasługuje dokonane przez autorów dokumentu sprecyzowanie niektórych terminów używanych w odniesieniu do posługi uwolnienia²⁸⁴.

W modlitwie o uwolnienie posługujący mogą być narażeni na popełnianie różnych błędów, które mogą skutkować nie tylko nieskutecznością modlitwy, ale także dużym uszczerbkiem na zdrowiu duchowym i psychicznym osoby omadlanej. Do podstawowych błędów w modlitwie o uwolnienie Neal Lozano zalicza następujące:

- lekkomyślne wkraczanie w duszę drugiego człowieka, które polega na odebraniu człowiekowi wolności wyboru. Dla niektórych osób akt wyrzeczenia się złych duchów jest wpisane w dłuższy proces związany z duchowym rozwojem, a nie może być decyzją wymuszoną przez posługujących;
- nadmierne skupianie się na obecności demonów i walce z nimi odsuwa uwagę od osoby Jezusa, który uwalnia;
- wyrzucanie demonów bez odkrycia i zamknięcia „drzwi wejściowych”. Konieczne jest najpierw odkrycie przyczyny ich obecności w człowieku, zaś po dokonanym uwolnieniu, możliwa jest modlitwa o uzdrowienie;

²⁸³ Używana w posłudze uwolnienia wspomniana metoda pięciu kluczy ma na celu zamknięcie okoliczności, poprzez które szatan miał dostęp do człowieka. Równocześnie zostaje otwarta możliwość rozpoczęcia w pełni nowego życia w wolności z Chrystusem. Por. N. Lozano, *Modlitwa uwolnienia*, cz. 1, Łódź 2012, s. 59; N. Lozano, *Modlitwa uwolnienia cz. 4*, Łódź 2014, s. 87-165; A. Lippi, *Uzdrowienie i uwolnienie*, Kraków 2017, s. 77-81.

²⁸⁴ Autorzy dokumentu dokonują istotnego rozróżnienia pojęcia egzorcyzmu dzieląc go na: prosty, prywatny, publiczny, uroczysty, a także stosowany w posłudze uwolnienia egzorcyzm zwykły. Co istotne, podkreślony zostaje fakt, że posługę egzorcyzmu zwykłego mogą podejmować zarówno duchowni, jak i osoby świeckie. Por. Komisja Doktrylna Międzynarodowych Służb Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, *Posługa uwalniania*, Pelplin 2018, s. 5-13, 25-28; L. J. Suenes, *Odnova w Duchu Świętym i siły ciemności*, Kraków 2008, s. 77-87.

- brak wskazówek na przyszłość: należy pozwolić człowiekowi w wolności prowadzić nowe życie w relacji z Jezusem;
- zaniedbanie modlitwy o napełnienie Bożym błogosławieństwem może sugerować pychę modlących się, którzy próbują własnymi umiejętnościami przepędzić demony;
- zaniechanie wstępnego wywiadu może doprowadzić do sytuacji, w której skąpe rozeznanie historii życia i problemów osoby zniewolonej nie pozwoli na skuteczną modlitwę o uwolnienie;
- zafascynowanie demonami i tym, co one mówią przez osoby posługujące tworzy niezdrową ciekawość;
- odwrócenie uwagi od człowieka omadlanego, a skupienie się na konfrontacji z demonem;
- posługiwanie wobec osoby, która nie żałuje za swoje grzechy i nie zawierzyła się Jezusowi jest zawsze bezowocne;
- rozeznanie co do osoby zniewolonej, czy autentycznie pragnie pełnego uwolnienia;
- przyjęcie faktu wyrzucenia demona jako pewnika skutecznej modlitwy, należy pamiętać, że modlitwa jest zawsze skuteczna, kiedy prowadzona jest z wiarą, niekiedy jednak należy dłużej poczekać na ostateczne jej owoce²⁸⁵.

Podsumowując wskazane niebezpieczeństwa warto podkreślić, że posługi modlitwą o uwolnienie powinna podejmować się osoba z dużym doświadczeniem we wspólnocie²⁸⁶. Zalecane jest by na modlitwie było więcej osób posługujących różnymi charyzmatami. Osobę posługującą powinna dodatkowo cechować osobista świętość życia, a równocześnie wyrażna równowaga w sferze psychicznej. Dodatkową rzeczą, która powinna charakteryzować posługującego w przypadku kontaktu ze złymi duchami jest autentyczna pokora i brak jakiegokolwiek chęci wzbudzenia niepotrzebnej sensacji. Jeżeli natomiast podczas modlitwy okaże się, że mamy do czynienia z osobą opętaną, a nie jedynie zniewoloną, za każdym razem posługujący muszą udać się po

²⁸⁵ Por. N. Lozano, *Modlitwa uwolnienia*, cz. 2, Łódź 2012, s. 44-57.

²⁸⁶ Warto wskazać, że brak wiary posługującego implikuje brak owocności całej modlitwy. Skuteczność posługi uwalniania jest subiektywnym kryterium określającym „jakość wyznawanej wiary” posługujących, a także w zdecydowanie mniejszym stopniu, osoby proszącej o uwolnienie. Należy jednak pamiętać, że brak wiary u osoby proszącej nie może stanowić podstaw do odmowy poprowadzenia modlitwy i udzielenia pomocy. Por. S. Kowal, *Znaczenie wiary w modlitwie o uwolnienie*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 20 (2013), s. 95.

pomoc do ustanowionego przez biskupa egzorcysty diecezjalnego i pod żadnym pozorem nie podejmować tej modlitwy na własną odpowiedzialność.

2.3.6 Fenomen nabożeństw z modlitwą o uzdrowienie

W związku z coraz większymi kontrowersjami wokół mszy z modlitwą o uzdrowienie, warto przeanalizować ten fenomen, z którym mamy do czynienia we współczesnym Kościele. Zestawiając wszystkie za i przeciw, można wyróżnić dwa skrajne nurty w wypowiedziach na temat tej modlitwy. Jeden z nich widzi we wszystkim zło i nadużycia, natomiast drugi nigdzie nie dostrzega problemów, nadużyć i zagrożeń.

Już w latach 80-tych Kongregacja Nauki Wiary dostrzegła pewne nadużycia związane z celebracją różnego rodzaju mszy czy też nabożeństw połączonych z modlitwą o uzdrowienie. Wynikały one z faktu, że niekiedy osoby duchowne były wykorzystywane instrumentalnie przez świeckich liderów, a msza stanowiła wyłącznie tło dla charyzmatycznych wydarzeń. Innym problemem jawiącym się podczas nabożeństw było wypowiadanie modlitw bliźniaczo podobnych do tych zawartych w *Rytuale egzorcyzmu*. Skutkiem zaobserwowanych nadużyć był skierowany przez kardynała Ratzingera *List do Ordynariuszy miejsca przypominający niektóre normy dotyczące egzorcyzmów*²⁸⁷. We wspomnianym dokumencie przypomniano istotne elementy dotyczące szafarzy oraz sposobu sprawowania egzorcyzmów. Dodatkowo zlecono ordynariuszom miejsca, nieustanne monitorowanie problemu nadużyć w swoich diecezjach²⁸⁸.

Aby zrozumieć istotę omawianego problemu należy odwołać się do wypowiedzi biskupa Alberta-Marie de Monléon na temat sakramentalnego wymiaru uzdrowienia człowieka. W trakcie kolokwium zorganizowanego przez Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Rzymie w listopadzie 2001 roku wyróżnił on elementy dotyczące uzdrowienia w zestawieniu z tradycyjnym i historycznym rozumieniem w Kościele katolickim. W pierwszej kolejności stwierdził, że uzdrowienia nie są związane głównie z obecnością relikwii czy też pielgrzymowaniem do miejsc

²⁸⁷ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *List do ordynariuszy miejsca przypominający niektóre normy dotyczące egzorcyzmów*, Watykan 1985, w: „Acta Apostolicae Sedis” 77 (1985), s. 1169-1170.

²⁸⁸ Por. A. Migda, *Egzorcyzm pentekostalny*, s. 167-169.

świętych. W ujęciu biskupa ewangelizacja oraz sprawowanie sakramentów w trakcie spotkań modlitewnych prowadzonych przez ludzi posiadającymi charyzmat uzdrawiania przyczynia się do o wiele większej liczby znaków i cudów dokonywanych mocą Bożą. W tym miejscu widać nawiązanie do posługi i misji Jezusa, u którego czynienie cudów zawsze poprzedzone było głoszeniem Królestwa Bożego. Biskup zwrócił także uwagę, aby nie postrzegać cudów jedynie w kategoriach spektakularnych i niewytłumaczalnych znaków. Uzdrawienia poprzez modlitwę charyzmatyczną mają w pierwszej kolejności charakter znaku, który ukazuje współczującą miłość Boga, który pochyla się nad cierpiącym człowiekiem. Uzdrawienia powinny być ukazywane i rozumiane jako początek przeżywanej przez ludzi *metanoi*, jako wejście w głęboką oraz osobową relację z Bogiem²⁸⁹.

Podstawą do dyskusji na temat Mszy z modlitwą o uzdrowienie jest znajomość wydanego przez Kongregację Nauki Wiary dokumentu pt. *Instrukcja na temat modlitw w celu osiągnięcia uzdrowienia pochodzącego od Boga*²⁹⁰. Warto podkreślić, że bardzo często w środowiskach charyzmatycznych dokument ten jest dosyć słabo znany. Ta nieznajomość może prowadzić do pewnych nadużyć w posłudze zarówno kapłanów jak i osób świeckich. Dlatego instrukcja Kongregacji w sposób jasny i stanowczy reguluje poszczególne kwestie dotyczące posługi uzdrawiania i uwalniania²⁹¹.

We wstępie do dokumentu oraz w jego pierwszej części omówiono teologię choroby oraz cierpienia. Autorzy zwracają uwagę na fakt, że doświadczenie cierpienia jest momentem, w którym w pierwszej kolejności chory ma okazję zjednoczyć się jeszcze bardziej z Chrystusem. Nie tylko wypada, ale wręcz należy się modlić o uzdrowienie, jednak – jak z całą stanowczością podkreślają autorzy – we wszystkim należy zgodzić się z ostateczną wolą Bożą. Autorzy wskazują nadużycie, które spowodowane jest odmawianiem modlitw o uzdrowienie na zakończenie Komunii

²⁸⁹ Autorami kompleksowo omawiającymi proces uzdrowienia poprzez sakrament Eucharystii są Robert de Grandis oraz Linda Schubert. W książce pt. *Uzdrowienie przez Eucharystię* autorzy podejmują próbę wyjaśnienia poszczególnych elementów przeżywania każdej Eucharystii w taki sposób, aby otrzymać od Boga łaskę uzdrowienia duchowego, a także fizycznego. Por. R. de Grandis, L. Schubert, *Uzdrowienie przez Eucharystię*, Kraków 2008; A. Schreck, *Potężny strumień łaski*, Cieszyn 2019, s. 91-92.

²⁹⁰ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja na temat modlitw w celu osiągnięcia uzdrowienia pochodzącego od Boga (Ardens felicitatis desiderium)* Rzym 14.09.2000, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20001123_istr_uzione_pl.html (dostęp 11.02.2021).

²⁹¹ Por. P. Lewandowski, *Modlitwy w celu osiągnięcia uzdrowienia pochodzącego od Boga w prawodawstwie Kościoła*, w: *Scripturae Lumen. Biblia i jej oddziaływanie. Duch Święty*, red. G. M. Baran, J. Królikowski, P. Łabuda, s. 453-455.

eucharystycznej. Wskazują także na jasne określenie formy modlitewnego spotkania. Chodzi o rozróżnienie liturgii sprawowanej w oparciu o teksty zawarte w *Mszale Rzymskiej* i innych rytuałach od spotkań *stricte* związanych z charyzmatem uzdrawiania²⁹².

Dlatego warto podkreślić są normy określone przez Kongregację Nauki Wiary dotyczące nabożeństw z modlitwą o uzdrowienie. Należą do nich m.in.:

- prowadzenie modlitw w miejscach kultu jest w pierwszej kolejności powinnością wyświęconego szafarza;
- za liturgiczne uznawane są jedynie modlitwy zawarte w księgach liturgicznych, pozostałe traktowane są jako czynności nieliturgiczne;
- działając w zgodności z kanonem 838, § 4, każdy biskup diecezjalny ma prawo do wydawania stosownych norm dla własnego Kościoła partykularnego w odniesieniu do nabożeństw liturgicznych w celu uzdrowienia;
- niezbędne jest uzyskanie wyraźnego pozwolenia biskupa diecezjalnego na organizowanie tego rodzaju nabożeństw zarówno co do miejsca jak i osób posługujących;
- zachęca się prowadzących, aby zapobiegali w trakcie nabożeństw wybuchom hysterii i aby dbali o formę duchową zgromadzenia unikając sztuczności;
- zarówno w trakcie Eucharystii jak również podczas Liturgii Godzin nie należy wprowadzać liturgicznych, bądź pozaliturgicznych modlitw o uzdrowienie (wyjątkiem są intencje obecne w modlitwie powszechnej);
- modlitwy egzorcyzmu (zarezerwowane wybranym szafarzom) nie mogą być sprawowane w ramach celebracji Mszy Świętej, sakramentów czy Liturgii Godzin;
- prowadzący nabożeństwa o uzdrowienie, które są liturgiczne bądź pozaliturgiczne zobowiązani są do podtrzymywania atmosfery prawdziwej pobożności, a w przypadku zaistnienia uzdrowienia, zobowiązani są zebrać otrzymane świadectwa i przedstawić kompetentnej władzy kościelnej;
- na zakończenie autorzy przypominają o konieczności interwencji biskupa miejsca, w przypadku zaistnienia nieprawidłowości w prowadzonych nabożeństwach,

²⁹² Por. tamże, r. 1, pkt 5.

w przypadku wywołanego zgorszenia, a także z uwagi na naruszenie norm liturgicznych czy też dyscyplinarnych²⁹³.

Z przytoczonych norm określonych przez Kongregację Nauki Wiary w kontekście nabożeństw sprawowanych pod nazwą: „msza święta z modlitwą o uzdrowienie” wydaje się błędne określenie ich nazewnictwa. Analizując sam przebieg nabożeństw należy podkreślić, że składa się ono z trzech części: Eucharystia, adoracja połączona z uwielbieniem i błogosławieństwem Najświętszym Sakramentem, a na koniec modlitwa wstawiennicza. Wszystkie poszczególne elementy liturgiczne i pozaliturgiczne są wyraźnie od siebie oddzielone. Dlatego określenie „msza z modlitwą o uzdrowienie” wydaje się być nieprecyzyjne, gdyż nie wyraża w sobie całego bogactwa modlitw, które podczas zgromadzenia zarówno w formie liturgicznej, jak również pozaliturgicznej są sprawowane. Bardziej odpowiednią formą nazewnictwa tych spotkań modlitewnych było by sformułowanie „wieczory uwielbienia”. Wtedy zakres rozumienia jest o wiele szerszy i nie powoduje niepotrzebnych nieporozumień. Zawsze należy pamiętać o tym, o czym mówił wielokrotnie św. Jan Paweł II, że to Eucharystia jest sercem całego Kościoła.

2.4 Miejsce wspólnot charyzmatycznych w życiu religijnym Kościoła katolickiego w Polsce

Analizując historię Kościoła, można dostrzec, że istotne dla niej jest nie tyle istnienie samych wspólnot charyzmatycznych, ile obecność w niej samych charyzmatów. Dzieje się tak, gdyż życie każdego chrześcijanina, jak również funkcjonowanie wszelkich instytucji kościelnych zależy właśnie od korzystania z otrzymanych darów (zarówno charyzmatycznych jak i hierarchicznych)²⁹⁴. Natomiast

²⁹³ Por. tamże, r. 2, art. 1-10; P. Lewandowski, *Modlitwy w celu osiągnięcia uzdrowienia pochodzącego od Boga...*, s. 460-463.

²⁹⁴ Kongregacja Nauki Wiary w liście *Iuvenescit Ecclesia* po analizie relacji zachodzących pomiędzy darami hierarchicznymi i charyzmatycznymi przedstawiła ich implikacje dla życia i misji całego Kościoła. Por. *List «Iuvenescit Ecclesia» do Biskupów Kościoła katolickiego na temat relacji między darami hierarchicznymi a charyzmatycznymi dla życia i misji Kościoła*, Rzym 2016, <https://episkopat.pl/relacja-miedzy-darami-hierarchicznymi-a-charyzmatycznymi-list-kongregacji-nauki-wiary/> (dostęp 03.04.2020). Por. P. Sawa, *Charyzmaty w Nauczaniu Urzędu Nauczycielskiego Kościoła*, SSHT, 42 (2009), s. 161-163; P. Sawa, *Charyzmat instytucji i instytucjonalna struktura charyzmatów*, RT

w odniesieniu do poszczególnych wspólnot charyzmatycznych, za każdym razem podkreślany jest postulat ich pełnego i aktywnego włączania się w życie Kościoła. Pozostawanie gdzieś z boku, na marginesie może doprowadzać do niebezpiecznego ekskluzywizmu²⁹⁵. Z drugiej strony zarzut ten wobec wspólnot charyzmatycznych stosowany jest często niesłusznie. Podstawą fałszywej oceny jest często niezrozumienie samej istoty charyzmatów, jakimi we wspólnocie posługują poszczególne osoby. Owocem tego staje się klasyfikowanie charyzmatyków jako katolików na wyższym poziomie chrześcijaństwa czy też obdarzonych większą świętością, aniżeli inni chrześcijanie. Doprowadza to ostatecznie do marginalizowania wspólnot charyzmatycznych i podejmowanych przez nich dzieł w Kościele²⁹⁶.

Już Jan Paweł II podkreślał ogromne znaczenie grup charyzmatycznych, ich wartość i niezwykle ważną posługę ewangelizacyjno-misyjną, która stanowi fundament ich powołania. Papież podkreślił, że koniecznym jest, aby te ruchy z pokorą włączyły się w życie Kościołów lokalnych i współpracowały zarówno z biskupami, kapłanami jak i pozostałymi przedstawicielami innych wspólnot w danej parafii. W ten sposób wspólnoty te wnikają w strukturę Kościoła na poziomie parafii i stają na równi z innymi wspólnotami, aby wspólnie kontynuować dzieło ewangelizacji, a także duchowej i materialnej pomocy innym wiernym²⁹⁷. W podobnym tonie wypowiadali się kolejni papieże za każdym razem podkreślając nagłą potrzebę ewangelizacji ludzi ochrzczonych, zwracając szczególną uwagę na tych, którzy porzucili przyjętą wcześniej katolicką wiarę²⁹⁸.

W związku z doświadczeniem głębokiego kryzysu wiary w XXI wieku, jak również zwiększającą się ilością apostazji, wspólnoty katolickiej Odnowy Charyzmatycznej jawią się jako ogromna nadzieja w procesie reewangelizacji

5 (2018), s. 79-91; S. T. Zarzycki, *Dary hierarchiczne i charyzmatyczne w służbie komunii i w realizacji misji ewangelizacyjnej Kościoła*, RT 5 (2018), s. 7-22.

²⁹⁵ Por. T. Pikus, *Charyzmaty w Kościele*, w: WST XXII/2/2009, s. 105.

²⁹⁶ Por. L. J. Suenes, *Odnowa Charyzmatyczna. Wskazania teologiczne i duszpasterskie*, Kraków 2006, s. 57-58.

²⁹⁷ Por. RM, nr 71-72; Chl 16-28; Z. Kucharski, *Apostolstwo zorganizowane w świetle Christifideles laicii i rola asystenta kościelnego w jego strukturze*, PS 4 (2019), s. 178-180.

²⁹⁸ Por. W. Osiał, *Wezwanie Benedykta XVI do Nowej Ewangelizacji w świetle listu apostolskiego „motu proprio” Ubicumque et semper ustanawiającego papieską radę ds. Krzewienia nowej ewangelizacji*, WST 24 (2011), s. 277-290; Franciszek, *Adhortacja Apostolska «Evangelii gaudium» Ojca Świętego Franciszka. Do biskupów, prezbiterów i diakonów. do osób konsekrowanych i do wiernych świeckich o głoszeniu ewangelii we współczesnym świecie*, Wrocław 2014, 14 (dalej: EG).

ochrzczonych²⁹⁹. Warto podkreślić owoce, jakie wspólnoty charyzmatyczne wnoszą do całej społeczności Kościoła. Należą do nich:

- ożywienie pragnienia doświadczenia Boga;
- zjednoczenie z Nim poprzez pobudzenie w człowieku pragnienia do świętości;
- doświadczenie realnego działania mocy Boga poprzez Słowo Boże i sakramenty;
- aktualizowanie miłości w człowieku (w perspektywie duchowej, rodzinnej i społecznej);
- budowanie wspólnoty braterskiej z ludźmi;
- otwarcie się na współpracę z całą wspólnotą Kościoła;
- dawanie świadectwa o wierze³⁰⁰.

W tym kluczu można odczytać, że wspólnoty katolickiej Odnowy Charyzmatycznej realizują postulaty, które papież Franciszek umieścił w Adhortacji Apostolskiej *Evangelii gaudium*. Ojciec Święty położył duży nacisk w pierwszej kolejności na określenie współczesnego chrześcijanina. Nazwał go człowiekiem Wielkanocy, a więc radosnego i pełnego pokoju. Taki człowiek według Ojca Świętego ukazuje swoją postawą, że żyje prawdziwie Ewangelią na co dzień. To doprowadza do tego, że skutecznie może ją głosić innym³⁰¹. Dlatego też papież podkreśla, że we współczesnym świecie konieczne jest dynamiczne głoszenie Ewangelii w mocy Ducha Świętego. Nie może sprowadzać się do zamknięcia jedynie w hermetycznych wspólnotach w Kościele, ale na wzór Apostołów powinno go cechować wyjście do innych ludzi³⁰². Dlatego też, w odnowioną wizję duszpasterstwa, którą proponuje papież Franciszek doskonale wpisuje się działanie Odnowy w Duchu Świętym, która poprzez

²⁹⁹ Por. L. J. Suenes, *Odnova w Duchu Świętym, a służba człowiekowi*, Kraków 2007, s. 47-49.

³⁰⁰ Por. tamże.

³⁰¹ Pewnym współczesnym fenomenem stało się głoszenie Ewangelii „na stadionach”. Przyciąga ono tłumy wiernych i towarzyszą mu wielkie znaki w postaci spektakularnych uzdrowień i uwolnień. Fenomen ten w pewnym momencie został poddany fali ogromnej krytyki bez rzeczowego rozeznawania. Podstawowymi zarzutami skierowanymi w pierwszej kolejności wobec ojca Johna Bashobory było nadmierne akcentowanie emocji podczas głoszenia Ewangelii. Ostatecznie jednak należy przyjąć, pomimo całej fali krytyki, że działanie i przepowiadanie ojca Bashobory i podobnych mu charyzmatyków nie wykazuje znamion nadużyć i jest zgodne z głoszeniem Ewangelii w mocy Ducha Świętego. Por. S. Wiśniewski, *Ewangelizacja na stadionie: ogień Ducha czy żar emocji? – analiza homiletyczna wypowiedzi ks. Johna Bashobory*, PS 3 (2019), s. 100; S. Płusa, *Przepowiadanie jako charyzmat*, PS 3 (2019), s. 80-83; A. Cygański, *Rozeznawanie i interpretowanie znaków czasów: egzegeza homilijna działania Ducha Świętego w życiu Ludu Bożego*, PS 3 (2019), s. 117-118.

³⁰² Por. EG 24, 80-92; Z. Nagel, *Misja Ducha Świętego w przepowiadaniu słowa Bożego na podstawie adhortacji Evangelii gaudium, papieża Franciszka*, „Liturgia Sacra” 2 (2020), s. 40-43.

podejmowane inicjatywy ewangelizacyjne, organizowanie kursów Nowej Ewangelizacji, a także poprzez posługę modlitwą wstawienniczą wychodzi wprost do ludzi potrzebujących, którzy często zagubili swoją wiarę w Boga³⁰³.

Obserwując owoce, które niesie za sobą posługa wspólnot Odnowy w Duchu Świętym można dojść do wniosku, że Kościół XXI wieku, musi jeszcze mocniej otworzyć się na charyzmatyczne działanie Ducha Świętego, który ożywia życie duchowe i budzi żywą wiarę w człowieku. Możliwe, że obecna struktura wspólnot w Kościele potrzebuje także odnowy, aby móc jeszcze bardziej otworzyć się na działanie Ducha Świętego poprzez charyzmaty. W tym kluczu analizując pontyfikat obecnego papieża Franciszka, można przyjąć, że i wobec niego Chrystus stawia takie samo zadanie jak przed świętym Franciszkiem z Asyżu, aby odnowił Jego Kościół³⁰⁴.

PODSUMOWANIE

W niniejszym rozdziale podjęta została refleksja nad wspólnotą Odnowy Charyzmatycznej, funkcjonującą w strukturach Kościoła katolickiego. Po przeprowadzonej analizie należy przedstawić następujące wnioski:

1. Ruch Odnowy w Duchu Świętym jest niewątpliwie jednym z owoców II Soboru Watykańskiego, który na nowo otworzył Kościół na dary Ducha Świętego precyzując nauczanie o charyzmatach. Dodatkowo warto wspomnieć ekumeniczny wymiar Odnowy, który jest odpowiedzią na postulaty ekumenicznego w swej wymowie Soboru. O wymiarze tym świadczy istnienie katolickiego ruchu charyzmatycznego oraz wspólnot pentekostalnych w Kościołach protestanckich. Dodatkowo warta podkreślenia jest nieustanna wymiana wspólnych świadectw wiary w obecność i działanie Ducha Świętego pomiędzy wspomnianymi wspólnotami. Należy dodatkowo podkreślić,

³⁰³ Por. R. Sawicki, *Eklezjologia pastoralna i nowa ewangelizacja – inspiracje z nauczania papieża Franciszka na podstawie adhortacji apostolskiej „Evangelii gaudium”*, „Studia Elckie” 2 (2016), s. 195; M. Stępnia, *Duszpasterstwo i nowa ewangelizacja jako dwa kierunki misji Kościoła katolickiego w Polsce. Perspektywa teologiczno-socjologiczna*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 1 (2015), s. 95.

³⁰⁴ Por. tamże, s. 34; A. Mrozek, *Prorocki autorytet papieża Franciszka*, „Studia Pedagogica Ignatianiana” 5 (2017), s. 47-48.

analizując działalność wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym z perspektywy ponad 50 lat jej istnienia, że błędem jest nieustanny brak jasnego wykładu teologicznego i duszpasterskiego w kwestii zwyczajnych i nadzwyczajnych elementów działania Ducha Świętego.

2. Istotną rolę w odkrywaniu działania Ducha Świętego, a także formacji poprzez kształcenie i doświadczenie Bożej mocy pełnią Szkoły Nowej Ewangelizacji. Ich obecność jest odpowiedzią na postulaty posoborowych papieży, którzy kładli nacisk na ogromną potrzebę nowej ewangelizacji we współczesnym świecie. Formowanie ewangelizatorów-charyzmatyków prowadzone jest w kluczu: kerygmat, charyzmat oraz wspólnota. Doprowadza to do formowania świeckich liderów, którzy w przyszłości mogą stanąć na czele wspólnot i nimi kierować. Jednak najważniejszym owocem formacji w Szkołach Nowej Ewangelizacji jest ukształtowanie prawdziwych świadków Chrystusa, którzy swoim doświadczeniem i głoszoną Ewangelią mogą dzielić się ze wszystkimi ludźmi.
3. Analizując poszczególne charyzmaty i ich praktykowanie można dostrzec, że obecność chrztu w Duchu Świętym jest wypełnieniem zapowiedzi otrzymania go przez wierzących, który przedstawiony został na kartach Nowego Testamentu. Świadczą o tym późniejsze świadectwa Ojców Kościoła na temat doświadczenia przez wierzących fenomenu określanego jako chrzest w Duchu Świętym. Impulsem do podjęcia głębszej refleksji nad tym fenomenem stało się nauczanie na temat charyzmatów II Soboru Watykańskiego. Owocem tej inspiracji były opracowane przez kardynała Leona Suenesa *Dokumenty z Malines*, w których zawarto kompleksową teologiczną refleksję m.in. nad charyzmatem chrztu w Duchu Świętym. Warto podkreślić, że doświadczenie to potrzebne jest chrześcijaninowi, aby pomóc mu wejść w bardziej osobową relację z Chrystusem, a także w celu pogłębienia życia duchowego i otwarcia się na inne charyzmaty. Zwieńczeniem nauczania na temat daru chrztu w Duchu Świętym jest opracowany przez Komisję Doktrynalną Międzynarodowych Służb Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej dokument pt.: *Chrzest w Duchu Świętym*, który zawiera kompleksowy wykład na temat tego charyzmatu, równocześnie wskazując pewne zagrożenia płynące z niewłaściwego przyjmowania go w życiu chrześcijanina. Należy też podkreślić, że doświadczenie chrztu w Duchu Świętym nie jest zarezerwowane jedynie dla

katolików, gdyż występuje także w innych wspólnotach chrześcijańskich, w szczególności pentekostalnych.

4. Innym omawianym zjawiskiem był dar spoczynku w Duchu Świętym. Jest on jednym z widocznych elementów Bożego działania przez charyzmaty. Spoczynek w dużej mierze wpływa na proces uzdrowienia duchowego i psychicznego człowieka, który doznał w tych sferach różnych zranień. W obserwacji i analizie spoczynku w Duchu Świętym należy przede wszystkim zwrócić uwagę na proces rozeznawania, czy też badania duchów. Jest to konieczne, z uwagi na fakt, że doświadczenia zewnętrzne czasem mogą być sprzeczne z życiem wewnętrznym człowieka i obiektem manipulacji ze strony demonów. Ostatecznie należy podkreślić, że głównym owocem autentycznego spoczynku w Duchu Świętym jest doświadczenie Bożej obecności w życiu ludzi wierzących a także postępujący proces rozwoju duchowego.
5. Ukazany w przeprowadzonej analizie Dar języków, który został zapoczątkowany w dniu Pięćdziesiątnicy może występować w trzech różnych postaciach: *glosolalii*, *ksenoglosji*, oraz *jubilacji*. Świadczy to o dużej wszechstronności tego charyzmatu, którego celem jest wypowiadanie słów uwielbienia Boga, a także prorocтва. Na uwagę zwraca także fakt, że dar języków przeżywany w duchu ekumenicznym z przedstawicielami szczególnie Kościołów pentekostalnych realizuje misję nakreśloną przez II Sobór Watykański, dotyczącą budowania jedności chrześcijan różnych denominacji poprzez angażowanie się we wspólną modlitwę.
6. Charyzmat prorokowania okazuje się jednym z najczęściej praktykowanych we wspólnotach katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Przywiązuje się dużą wagę do tego daru z uwagi na fakt ogłaszania woli Bożej wiernym zgromadzonym na modlitwie. Służy on wypowiadaniu słów pocieszenia, a także umocnienia w wierze. Istotnym w refleksji nad tym charyzmatem jest potrzeba nieustannego rozeznawania autentyczności prorocтва, a także osób wypowiadających je. Każde prorocтво winno być zweryfikowane przez wspólnotę, która otrzymała od Ducha Świętego dar rozeznawania i prowadzić do oddawania chwały Bogu.
7. Praktykowane charyzmaty uzdrawiania i uwalniania prowadzą człowieka do odzyskania pełni zdrowia zarówno fizycznego, jak i duchowego. Należy pamiętać, że choroba sama w sobie nie jest zamysłem Boga. W wymiarze

duchowym proces uzdrowienia rozpoczyna się od nawrócenia człowieka, a także wyznania grzechów w sakramencie pokuty i pojednania. Natomiast w wymiarze cielesnym proces uzdrowienia związany jest z praktykowaną modlitwą wstawienniczą. Za każdym razem przystępując do modlitwy o uzdrowienie lub uwolnienie należy jasno rozeznąć przyczynę dolegliwości. W modlitwie o uwolnienie zalecana jest także ogromna ostrożność, by nie wzbudzać w sobie nadmiernej ciekawości osobą demona, a także nie skupiać się na swojej posłudze, lecz na działaniu Bożym. Pośród różnych błędów popełnianych w modlitwie o uwolnienie na szczególne podkreślenie zasługuje wkraczanie w wolność drugiego człowieka, które jest niedopuszczalne przez modlących się.

8. Msze święte z modlitwą o uzdrowienie i uwolnienie w obecnym czasie stały się źródłem wielu łask dla wierzących. Doświadczenie mocy Eucharystii, połączonej z intensywnym uwielbieniem Boga w Najświętszym Sakramencie, a także modlitwy wstawienniczej, jest źródłem manifestacji mocy Bożej miłości. Należy jednak podkreślić, że w nabożeństwach tych nie można jedynie nastawiać się na oczekiwanie spektakularnych znaków. W tym kluczu należy wszelkie nadużycia diagnozować i jak najszybciej eliminować, aby nie doprowadzić do magicznego rozumienia samej Eucharystii. Ciągłe nieporozumienie językowe co do określenia tego typu nabożeństw ze względu na ich złożoność (Eucharystia, adoracja, modlitwa wstawiennicza) domaga się sprecyzowania. Samo określenie „Msza Święta z modlitwą o uzdrowienie” nie wyczerpuje całego bogactwa, które przeżywane jest podczas tych modlitw. Dlatego też wydaje się, że określeniem bardziej precyzyjnym byłoby „wieczory uwielbienia”. Wtedy w szerszym zakresie językowym objęte zostają wszystkie elementy modlitwy, a nade wszystko podkreślony zostaje autentyczny cel spotkania: oddanie chwały Bogu.
9. Zwracając uwagę na miejsce wspólnot charyzmatycznych w życiu religijnym Kościoła Katolickiego w Polsce warto podkreślić potrzebę Nowej Ewangelizacji. Już od czasów II Soboru Watykańskiego aktualne jest wezwanie powtarzane przez kolejnych papieży, aby rozpoczynać proces reewangelizacji ludzi ochrzczonych. W tym kontekście wspólnoty katolickiej Odnowy Charyzmatycznej mają ogromne zadanie, którym jest głoszenie kerygmatu, a także modlitwa charyzmatyczna, której towarzyszyć będą znaki i cuda.

W korelacji z innymi wspólnotami obecnymi w Kościele nie można warunkować Odnowy jako grupy bardziej elitarniej niż pozostałe. Warto podkreślić, patrząc na panoramę wspólnot w Kościele katolickim, że ich mnogość świadczy jedynie o wielkim bogactwie. Z drugiej strony daje to każdemu człowiekowi możliwość, odnalezienia swojego miejsca w Kościele, bez względu na to, którą wspólnotę wybierze. Równocześnie muszą zasmucać doniesienia o deprecjonowaniu działalności Odnowy Charyzmatycznej w Kościele przez środowiska tzw. „tradycjonalistów”. Oskarżenia o herezję są bezpodstawne i często wynikają z nieznajomości oficjalnych dokumentów Kościoła przez osoby przedstawiające te zarzuty. W tym kontekście wychodzi naprzeciw nauczanie papieża Franciszka, poprzez swoje przepowiadanie i kierowanie Kościołem dąży do procesu otwierania go jeszcze bardziej na posługę charyzmatami, a nade wszystko na nagłą potrzebę ewangelizacji ochrzczonych. W tym kontekście należy rozpatrywać bardzo ważną i odpowiedzialną misję, jaka staje przed wszystkimi osobami czynnie zaangażowanymi w Charyzmatyczną Odnowę w Duchu Świętym, a także w Szkole Nowej Ewangelizacji. To w pierwszej kolejności na ich posłudze opierać się będzie jakość głoszenia światu Ewangelii.

Rozdział III

„PENTEKOSTALIZACJA” KATOLICYZMU – ZAGROŻENIA I SZANSE

Przytoczone we wcześniejszym rozdziale dokumenty, a także posoborowe nauczanie papieży, ukazują ciągłość w analizie teologicznej zjawiska charyzmatów. Współcześnie używanym terminem, określającym charyzmatyczne elementy w pobożności katolickiej jest „pentekostalizacja”. Najczęściej rozumiana jest jako przejmowanie pentekostalnych obyczajów i stylu modlitwy przez chrześcijan z tradycyjnych Kościołów i Wspólnot, czemu towarzyszy czasem nawet idea odejścia od dotychczasowych wspólnot kosztem tworzenia nowych Kościołów zielonoświątkowych³⁰⁵. Proces ten na gruncie polskim posiada także nazwę

³⁰⁵ Warto pokreślić opinię, wedle której dąży się do wyodrębnienia pentekostalizmu jako osobnego nurtu w chrześcijaństwie. Pomimo relacji protestanckich i ewangelikalnych, za tą tezą przemawia fakt, że częstokroć protestanci w zetknięciu się z duchowością zielonoświątkową czują się nieswojo. Wynika to z szerokiego praktykowania charyzmatów, szczególnie zaś *głosolalii*, tj. przemawiania w obcym języku, niezrozumiałym dla osób przy tym obecnych. Dodatkowo problematykę zdrowia i choroby zielonoświątkowcy wpisali w *continuum* soteriologiczne, nadając jej silny wymiar praktyczny, co zaowocowało położeniem dużego nacisku na fakt modlitw o uzdrowienie. Należy przy tym podkreślić, że antropologia pentekostalna ujmuje człowieka jako złożonego z ciała, ducha i duszy. Stąd uzdrowienie ciała jawi się jako kompleksowy element soteriologii. W tym kontekście uzdrowienie z choroby uważa się za znak i manifestację Królestwa Bożego na ziemi. W perspektywie antropologicznej (etnologicznej) pentekostalizm jest typem religijności nastawionej na transcendencję oraz doświadczenie mistyczne. Uczestniczenie w *sacrum* natomiast może wytwarzać poczucie ekskluzywizmu. Por. G. Wiktorowski, *Na chorych ręce kłaść będą. Konceptualizacje zdrowia i choroby w pentekostalizmie. Implikacje teologiczno-praktyczne w perspektywie antropologii medycyny*, „Theologica Wratislaviensia” 8 (2013), s. 67-75.

uzielonoświątkowienia³⁰⁶. Tomasz Szałanda zauważa, że samo sprecyzowanie pojęcia pentekostalizacja na polu semantycznym jest niezwykle trudne. Sugeruje on, że przyrostek -izm (dołączony do trzonu słowa *pentecostal* – które wprost nawiązuje do wydarzenia w dniu pięćdziesiątnicy i wylania Ducha Świętego) świadczy o ponawianym nieustannie wylaniu Ducha Świętego na wierzących. Byłoby więc to określenie pozytywne. Idąc dalej tym tropem i analizując występujące w terminologii teologicznej słowo pentekostalizacja, można również podkreślić jego pozytywne znaczenie. Świadczą o tym wypowiedzi papieża Benedykta XVI, czy oficjalne wypowiedzi katolickich konferencji episkopatów poszczególnych krajów, w których podkreślany jest fakt pozytywnego wpływu procesu pentekostalizacji na proces nieustannej odnowy wiary w całym Kościele³⁰⁷.

Niemniej, zjawisko pentekostalizacji jest określane mianem poważnego zagrożenia dla tożsamości i jedności Kościoła. Dodatkowo może być odbierane jako zagrożenie w rozwoju duchowym wiernych świeckich oraz duchownych. Świadczą o tym wspomniane już różne konwersje katolików do nowych, niekatolickich wspólnot, oraz zagrożenie dla już istniejących charyzmatycznych wspólnot, że przestaną głosić i praktykować w pełni katolicką naukę. Nie można przejść obojętnie także wobec faktu, że dziś wspólnoty pentekostalne stanowią już po Kościele katolickim – drugą grupę co do liczebności chrześcijan na świecie³⁰⁸.

³⁰⁶ Por. W ostatnim czasie jesteśmy świadkami ożywionej dyskusji na ten temat szczególnie w Polskim Kościele. Wszystko za sprawą ks. prof. Andrzeja Kobylińskiego. Wygłoszone przez niego konferencje oraz opublikowane artykuły stały się przyczyną do podjęcia refleksji teologicznej na ten temat przez ks. biskupa Andrzeja Czaję oraz ks. biskupa Andrzeja Siemieniewskiego. Do grupy polskich teologów analizujących ten fenomen należy dodatkowo zaliczyć ojca doktora Wita Piotra Chlondowskiego. Por. W.P. Chlondowski, *Pentekostalizacja kościoła w ujęciu kard. J. Ratzingera oraz dokumentów episkopatów – dar czy zagrożenie?* https://www.academia.edu/36133393/Pentekostalizacja_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_w_uj%C4%99ciu_kard_J_Ratzingera_oraz_dokument%C3%B3w_episkopat%C3%B3w_dar_czy_zagro%C5%BCenie (dostęp 11.02.2021), ;A. Siemieniewski, *Na fundamencie proroków i apostołów...*, s. 121; A. Kobyliński, *Etyczne aspekty współczesnej pentekostalizacji chrześcijaństwa*, „*Studia Philosophiae Christianae*” 3 (2014), s. 93-124.

³⁰⁷ Por. T. Szałanda, *Pentekostalizacja to nowa obecność Ducha Świętego w Kościele*, <https://charis.info.pl/2019/09/17/pentakostalizacja/> (dostęp: 18.10.2020).

³⁰⁸ Por. Biskup Czaja w wygłoszonym przez siebie referacie powoływał się między innymi na opinie pastora Andrzeja Migdy oraz księdza Andrzeja Kobylińskiego. Pomogło to w sformułowaniu tez, które sugerują, że aktualna sytuacja Kościoła katolickiego w Polsce napiętnowana jest mnogością konwersji z katolicyzmu do innych denominacji chrześcijańskich. Por. A. Czaja, *Referat wygłoszony na Jasnej Górze 24 stycznia br. podczas XXVI Sympozjum dla księży rekolekjonistów, ojców duchownych i spowiedników kapłańskich*.2020, www.formacja.tarnow.pl (dostęp 11.04.2021); M. Kowalczyk, *Zbawcza misja Ducha Świętego według programu duszpasterskiego dla Kościoła w Polsce na lata 2017-2019*, „*Collectanea Theologica*” 90 (2020), s. 160-162.

Z drugiej natomiast strony zjawisko pentekostalizacji można potraktować jako szansę na odnowę duchowości charyzmatycznej w całym Kościele. Analizując treść Dziejów Apostolskich można odkryć, że w pierwszym Kościele bez przeszkód funkcjonowały obok siebie posługi charyzmatyczne wypełniane w ramach hierarchicznych i instytucjonalnych struktur apostolskich. Zatem połączenie tych dwóch rzeczywistości stwarza dopiero bezpieczną w wierze przestrzeń do manifestacji charyzmatów. W innych przypadkach istnieje ryzyko duchowych natchnień, które mogą zaprowadzić niepokój czy zamęt. O wzajemnym uzupełnianiu się darów charyzmatycznych i hierarchicznych wspominał już św. Jan Paweł II mówiąc, że wzajemne się ich dopełnianie ma na celu budowanie Kościoła jako Ciała Chrystusowego³⁰⁹. Dodatkowo warto przytoczyć wypowiedź Benedykta XVI, który opisując odnowę teologii, jaka dokonała się dzięki Drugiemu Soborowi Watykańskiemu, stwierdzał, że zaowocowała ona poszukiwaniem „pneumatologicznej chrystologii, a to nie mogło pozostać bez wpływu na religijność, która stała się w tym czasie bardziej pneumatyczna i nauczyła się bardziej patrzeć na Chrystusa w odniesieniu do Paschy i Ducha Świętego”³¹⁰. Analizując teologiczne nauczanie papieża Benedykta XVI można jasno stwierdzić, że pentekostalizacja, która w Kościele katolickim przyjęła formę Odnowy Charyzmatycznej, nie stanowi w pierwszym rzędzie zagrożenia, ale jest konkretnym i pozytywnym przejawem odnowy Kościoła³¹¹.

Dlatego też ostatecznie podsumowując refleksję co do poprawnego stosowania pojęcia pentekostalizacji w dyskursie teologicznym należy podkreślić zestawienie nauczania wspomnianych wyżej teologów na temat zagadnienia pentekostalizacji, którego dokonał Mirosław Topolski w swoim artykule zatytułowanym: *Pentekostalizacja – szansa czy zagrożenie pastoralne?*. Autor w konkluzji powołując się na nauczanie kard. Ratzingera zaznacza, że nie powinno się traktować pentekostalizacji, jako ruchu religijnego czy też denominacji chrześcijańskiej, dlatego też najbardziej odpowiednim narzędziem pozostaje tutaj rozeznawanie duchowe. Dodatkowo nie można stosować wobec pentekostalizacji uproszczeń myślowych,

³⁰⁹ Por. A. Siemieniowski, *Na fundamencie proroków i apostołów...*, s. 139-140.

³¹⁰ W.P. Chlondowski, *Pentekostalizacja kościoła w ujęciu kard. J. Ratzingera oraz dokumentów episkopatów – dar czy zagrożenie?*, https://www.academia.edu/36133393/Pentekostalizacja_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_w_uj%C4%99ciu_kard_J_Ratzingera_oraz_dokument%C3%B3w_episkopat%C3%B3w_dar_czy_zagro%C5%BCenie (dostęp 11.02.2021).

³¹¹ Tamże.

analizując jedynie zjawiska jej towarzyszące, lecz zawsze należy prowadzić badanie w odniesieniu do całości nauczania Kościoła na temat charyzmatów. Trzeba też pamiętać, że sposób prezentacji zjawiska pentekostalizacji często uzależniony jest od subiektywnych doświadczeń i wiedzy teologicznej poszczególnych autorów. Ostatecznie należy podkreślić, że współczesna Pięćdziesiątnica błędnie mylona jest z procesem pentekostalizacji, podczas gdy powinna być nazywana pneumatyzacją, która polega na tworzeniu się żywych wspólnot wiary w oparciu o otrzymane i praktykowane charyzmaty Ducha Świętego. Postulatem końcowym autora jest zawieszenie ostatecznego osądu co do pentekostalizacji do czasu pojawienia się ostatecznej wypowiedzi na ten temat sformułowanej przez Urząd Nauczycielski Kościoła³¹².

W podobnym tonie pisze Przemysław Sawa w swoim artykule pt. *Spór o pentekostalizację Kościoła*. Autor podkreśla, że w pierwszej kolejności należy odróżnić wspólnoty pentekostalne (zielonoświątkowe) od katolickich wspólnot charyzmatycznych z uwagi na specyfikę doktrynalną i pobożnościową, jakie każda ze wspomnianych grup posiada. Dla przykładu: katolicy charyzmatycy nie unikają w modlitwie wzywania wstawiennictwa Maryi oraz świętych, a także troszczą się o życie sakramentalne rozwijając dodatkowo adorację eucharystyczną. Nie wpływa to natomiast na praktykowanie dodatkowo posługi darami duchowymi. Innym elementem, na który wskazuje Przemysław Sawa, jest fakt realizacji biblijnego doświadczenia Pięćdziesiątnicy, które nieustannie aktualizuje się w Kościele od czasów apostołów. W tym kluczu autor wykazuje, że otwartość na nowe wymiary duchowości nie stoi w opozycji wobec Tradycji Kościoła³¹³.

Podobną opinię na temat pentekostalizacji chrześcijaństwa formułuje Andrzej Kowalski w artykule *Pentekostalizacja Kościoła. Zagrożenie, szansa czy normalność?* Autor stwierdza, że stan dyskusji teologicznej w Polsce do tej pory był zbyt mało rzeczowy i nacechowany emocjonalnie. Analizując postulaty przedstawiane przez Andrzeja Kobylińskiego i biskupa Andrzeja Czapę autor podkreśla, że należy brać je pod uwagę oceniając źle pojmowany pentekostalizm pełen nadużyć. Jednak zbyt ich akcentowanie doprowadza do złego rozumienia pojęcia pentekostalizmu, który

³¹² Por. M. Topolski, *Pentekostalizacja – szansa czy zagrożenie pastoralne?*, „Rocznik Teologiczny” 1 (2020), s. 254-255.

³¹³ Por. P. Sawa, *Spór o pentekostalizację Kościoła*, SSHT 51 (2018), s. 117-118.

otrzymuje konotację negatywną. Autor proponuje odejście od używania przytoczonego pojęcia i poleca podjęcie dyskusji nad określeniem zamiennym dla pentekostalizacji. Swoją opinię tłumaczy brakiem ostatecznej zgody co do znaczenia tego terminu wśród teologów³¹⁴.

Mając powyższe opinie na uwadze, poniżej zostanie dokonane porównanie poszczególnych elementów nauczania i praktyki charyzmatycznej wspólnot zielonoświątkowych i katolickiej Odnowy w Duchu Świętym oraz zostaną ukazane elementy jakie do Kościoła katolickiego zaczerpnięto z teologii i praktyki Kościołów pentekostalnych. Szczegółowo zostaną określone typowe wypaczenia w rozumieniu charyzmatów. Dodatkowo też opisane zostanie zjawisko porzucenia Kościoła katolickiego na rzecz innych wspólnot wyznaniowych. W opozycji do tych zjawisk negatywnych, zostanie omówiona możliwość odnowy nauczania i praktykowania charyzmatów w Kościele katolickim, stwarzająca szansę ubogacenia religijnego i powstrzymania zjawisk negatywnych.

3.1 Porównanie elementów nauczania i praktyki charyzmatycznej wspólnot zielonoświątkowych i katolickiej Odnowy w Duchu Świętym

Aby poprawnie przedstawić elementy nauki oraz praktyki omawianej w niniejszym punkcie, należy przeanalizować różne aspekty duchowości zielonoświątkowej. Pozwoli to na ukazanie cech wspólnych pomiędzy niekatolickim ruchem pentekostalnym a katolicką Odnową Charyzmatyczną. Dodatkowym elementem w przeprowadzanej analizie będzie ponowna refleksja nad definicją charyzmatów, ich wpływu na możliwość budowania wspólnoty (kryterium Pawłowe), a także nad zgodnością z nauczaniem Magisterium Kościoła. W dalszej części wykazane zostaną także rozbieżności co do nauczania i posługi, jak również zostaną ukazane niebezpieczeństwa i zagrożenia w zetknięciu się tych dwóch ruchów, które mogą wynikać ze złego rozumienia charyzmatów.

³¹⁴ Por. A. Kowalski, *Pentekostalizacja Kościoła. Zagrożenie, szansa czy normalność?*, „Studia Katechetyczne” 14 (2018), s. 228-229.

Pierwszym elementem duchowości zielonoświątkowej jest świadomość realnej obecności Bożej w człowieku napelnionym Duchem Świętym. W sensie zewnętrznym objawia się ona poprzez wyrażanie radości i ufności w relacji z Bogiem i ludźmi. Ten ekspresywny sposób wyrażania wiary i relacji ze Stwórcą często bywa oceniany podejrzliwie³¹⁵. Natomiast analizując życie pierwszych chrześcijan opisane w Dziejach Apostolskich można dostrzec, że ten sposób przeżywania wiary był zupełnie naturalny (Dz 2,46; 5,41; 8,39). Źródłem przeżywanej radości i ufności w duchowości zielonoświątkowej jest doświadczenie osobistego spotkania z Bogiem, które przekłada się na egzystencjalne doświadczenie Jego obecności. Warto podkreślić, że takie doświadczenie nie stoi w sprzeczności z klasyczną duchowością katolicką. Jedyna różnica w analizowanym fenomenie polega na tym, że w duchowości katolickiej nacisk zostaje położony na przeżywanie obecności Bożej, a w duchowości pentekostalnej na praktykowanie tejże obecności³¹⁶.

Drugą cechą charakteryzującą duchowość zielonoświątkową jest doświadczenie bycia kierowanym przez Ducha Świętego. Przejawia się to poprzez różnego rodzaju doświadczane natchnienia, w formie myśli, usłyszanego głosu Boga, a także niekiedy poprzez różnego rodzaju wizje³¹⁷. Także ten element w żaden sposób nie stoi w opozycji do klasycznej duchowości. Natchnienia Ducha Świętego są normalnym czynnikiem w życiu chrześcijańskim i świadczą o tym nie tylko teksty biblijne, ale również cała historia tworzącego się pierwotnego Kościoła oraz kształtowania jego doktryny³¹⁸.

³¹⁵ Wojciech Medwid w artykule *Różnorodność pseudocharyzmatycznych praktyk na przestrzeni wieków* stwierdza, że trudno dostrzec prawdziwe i pożądane działanie Bożego Ducha w obliczu kontrowersyjnych fenomenów dostrzeganych podczas spotkań charyzmatyków. Autor podkreśla, że pojawiające się na ich spotkaniach zjawiska istniały już od czasów Kaina i wieży Babel, a współcześnie są niesłusznie postrzegane jako wzrost życia duchowego. Dodatkowo autor zwraca uwagę na fakt, że zdecydowana większość zachowań obserwowanych podczas ekstremalnych spotkań charyzmatycznych jest dostrzegana także w religiach okultystycznych. Żywiołowe i odbiegające od normy doświadczenia stały się według autora cechą charakterystyczną grup i ich liderów, którzy przekonują swoich zwolenników o rzekomym działaniu Ducha Świętego przez nich oraz o wyjątkowej misji, jaką mają spełnić, aby odnowić wiarę Kościoła. Por. W. Medwid, *Różnorodność pseudocharyzmatycznych praktyk na przestrzeni wieków*, PS 2 (2019), s. 160.

³¹⁶ Por. E.D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, Warszawa 1984, s. 194-200.

³¹⁷ Zarówno zielonoświątkowcy jak również inni ewangelikalni protestanci często łączą proces nawrócenia, określany także jako nowe narodzenie człowieka z widocznym działaniem Ducha Świętego. Polega ono na głębokim doświadczeniu oblubieńczej relacji z Jezusem Chrystusem. Warto podkreślić, że doświadczenie to należy określać w kategoriach subiektywnych, niemniej wiąże się ono z przeżyciem uczuć jakie towarzyszyły Chrystusowi. Ten stan może przejawiać się poprzez różnego rodzaju otrzymywane wizje, sny, a także poprzez wypowiadanie słów proroczych. Por. P. Sawa, *Mistycyzm ewangelikalny. Źródła, podstawy, przejawy*. STD 3 (2017), s. 164.

³¹⁸ Por. E.D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 201-204.

Trzecim elementem duchowości zielonoświątkowej są charyzmaty. Można przyjąć tezę, że wśród ruchów pentekostalnych ten aspekt jest na pierwszym miejscu w przeżywanej wierze. Tu można dostrzec rozbieżność pomiędzy duchowością katolicką a zielonoświątkową. W duchowości katolickiej charyzmaty nie są tak ważne i nie stanowią jedynej drogi do doświadczenia Bożej miłości i obecności w życiu. W duchowości zielonoświątkowej natomiast charyzmaty stanowią podstawową formę doświadczenia wiary. Istnieje przy tym niebezpieczeństwo polegające na nadmiernym skupianiu się na posługiwaniu darem prorokowania czy uzdrawiania kosztem praktykowania braterskiej miłości czy też z serca płynącej modlitwy. Bywa również, że spotkania modlitewne są wartościowane z uwagi na natężenie charyzmatycznych darów i intensywności modlitwy³¹⁹.

Ukazane trzy typy duchowości zielonoświątkowej pokazują, że znajduje się w nich wiele elementów wspólnych z duchowością katolicką³²⁰. Na uwagę zasługuje jednak fakt odmiennej hierarchii w przeżywanej duchowości, która w przypadku Kościołów zielonoświątkowych skupia się wyłącznie na duchowości charyzmatycznej.

Warto w tym kontekście odwołać się do nauczania świętego Pawła na temat charyzmatów, w którym kładzie on duży nacisk na ich wspólnototwórczy charakter. W tym kontekście dary duchowe nie są rozumiane jako połączone ze specjalnymi nadnaturalnymi zdolnościami, ale są zwykłym usposobieniem do niesienia pomocy innym. Dodatkowo jak podkreśla Apostoł, charyzmaty są udzielane wszystkim chrześcijanom. Dlatego analizując wspólnototwórczy wymiar charyzmatów można podkreślić, że jest on całkowicie spełniony w katolickiej Odnowie w Duchu Świętym, jak również w Kościołach zielonoświątkowych³²¹.

³¹⁹ Por. tamże, s. 205-214.

³²⁰ Podstawową cechą łączącą oba typy duchowości jest zakorzenienie w mistycyzmie. Przejawia się on poprzez duchowe doświadczenia we wspólnocie i życiu codziennym. Wykracza to zatem jedynie poza czas modlitwy i spotkań wspólnotowych. Innym elementem łączącym oba typy duchowości zarówno katolickiej jak ewangelikalnej jest doświadczenie stanów uniesień określanych jako ekstatyczne. Są one ściśle związane z obecnym mistycyzmem i objawiające się także w innych Kościołach chrześcijańskich – dla przykładu w Kościele prawosławnym. P. Sawa, *Mistycyzm ewangelikalny...*, s. 165

³²¹ Por. R. Jasiak, *Charyzmaty*, w: *Leksykon Duchowości Katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002, s. 112-115. Istotą wspólnototwórczego charakteru katolickiej duchowości charyzmatycznej oraz ewangelikalnej są prowadzone modlitwy uwielbienia. Występuje podczas nich wspólny głośny śpiew, podczas którego wierni wyśpiewują chwałę Bogu. Istotnym elementem wspomnianego uwielbienia jest także odpowiedni dobór słów w pieśniach, które prowadzą do kontemplacji słowa Bożego. Dzięki temu wspólnota zgromadzonych wiernych staje się miejscem, w którym ludzie mogą przeżywać doświadczenia mistyczne w spotkaniu z Bogiem i pogłębiać swoją osobową relację z Nim. Por. P. Sawa, *Mistycyzm ewangelikalny...*, s. 173-174.

Ostatnim elementem klasyfikacyjnym jest badanie zgodności z nauczaniem Magisterium Kościoła. Dotyczyć ono będzie z wiadomych względów jedynie katolickiej Odnowy Charyzmatycznej z uwagi na działalność w obrębie Kościoła katolickiego. I tak należy stwierdzić, że zgromadzona ilość dokumentów zawierających wytyczne i wskazujących możliwe zagrożenia jest świadectwem prawowierności głoszonych nauk, a także podejmowanych posług zgodnie z nauczaniem Kościoła katolickiego. Dodatkowo warto podkreślić fakt, że działania podejmowane przez poszczególne wspólnoty są nieustannie monitorowane przez odpowiedzialnych przebiterów, a także biskupów diecezjalnych. Ma to swoje odniesienie w dokumentach, które episkopaty poszczególnych krajów opublikowały na przestrzeni ostatnich przeszło trzydziestu lat. Oprócz głębokiego źródła teologicznego, są one także bardzo konkretnym głosem w dyskusji na temat pentekostalizacji chrześcijaństwa. Przeprowadzone badania nie wskazują jakoby taki proces miał miejsce w Kościele katolickim w Polsce³²².

Otrzymanie charyzmatów jest naturalną konsekwencją przyjęcia Jezusa jako Pana, który udziela obficie Parakleta wierzącym. To dzięki mocy Ducha Świętego skutecznie głoszone jest słowo Boże, występują widzialne znaki działania Bożej mocy, jak również jest budowana jedność we wspólnocie Kościoła. Dlatego obecnie konieczne jest odkrycie na nowo nadprzyrodzoności w Kościele i jego misji. Charyzmaty powinny być uznane w Kościele, przyjmowane, popierane, rozeznane, a także właściwie używane zawsze w łączności i jedności z hierarchią. Warto zaznaczyć, że w Kościele w Polsce ta współpraca jest zauważalna i doceniana. Prowadzi to do organizowania wielu spotkań z modlitwami o uzdrowienie i uwolnienie. Dlatego też nieuprawnione wydaje się mówienie o protestantyzacji czy pentekostalizacji Kościoła katolickiego, nawet pomimo występowania nadużyć. Trafnie odpowiedział na takie zarzuty biskup Piotr Libera w homilii inaugurującej Rok Miłosierdzia w diecezji płockiej: „Wezwanie, żeby nie gasić Ducha, Ducha Miłosierdzia i nie przeciwstawiać Go sztucznie rozumowi; żeby nie dopatrywać się w ewangelizacji, w adoracji, w egzorcyzmie jakiejś wydumanej pentekostalizacji; żeby potrafić być miłosiernym dla braci, którzy z gorliwości, a nie ze złej woli popełnili jakiś błąd, szybko zresztą – w każdym przypadku – skorygowany

³²² Por. Wiosna Kościoła. Odnowa charyzmatyczna w dokumentach episkopatów i komisji teologicznych różnych krajów świata, red. J. Salamon, A. Luberadźka, M. Sowińska, Cieszyn 2019, s. 11-13; T. Szałanda, Haryzmaty, czyli kościółkowe łubu-dubu, s. 130-132.

przez biskupa; żeby nie atakować zasłużonych pasterzy innych diecezji za to, że zapraszają charyzmatycznych kapłanów do powierzonej im przez Chrystusa części ludu Bożego; żeby nie chodzić ze swoimi rewelacjami, bez odpowiedniej zgody biskupa, do mediów świeckich. I może wezwanie do nas wszystkich – żeby nie fascynować się zbyt takimi rewelacjami”³²³.

Z przytoczonej wypowiedzi biskupa na pierwszy plan wychodzi potrzeba miłości miłosiernej. Charyzmaty i posługa nimi właśnie w tym powinny upatrywać swoje źródło w opozycji do niepotrzebnej sensacji. W ten sposób poprzez posługę głoszenia Ewangelii rozprzestrzenia się Królestwo Boże na ziemi wedle Chrystusowych zaleceń. Warto w tym miejscu przypomnieć, że święty Paweł w swoim nauczaniu na temat charyzmatów zawsze podkreślał, że to prawdziwa chrześcijańska miłość i jej wydoskonalenie jest źródłem otrzymywanych od Ducha Świętego darów duchowych.

3.2 Elementy teologii i praktyki Kościołów pentekostalnych w Kościele katolickim.

Istnieje powszechne przekonanie, jakoby katolicka Odnowa Charyzmatyczna, czerpała swoje nauczanie i doświadczenia z Kościołów protestanckich. Dodatkowo przypisywane jest Odnowie „protestantyzowanie” katolików. Na te konkretne zarzuty trzeba odpowiedzieć na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, jest faktem, że nurt charyzmatyczny o wiele mocniej i wcześniej rozwinął się w Kościołach pentekostalnych. Po drugie, bardzo prawdopodobne jest, że katolicka Odnowa Charyzmatyczna analizowała posługiwanie i nauczanie tychże wspólnot protestanckich. Jednak formułując ostateczną ocenę opisywanego zjawiska, nie można przejść obojętnie wobec faktu, że wszystkie Kościoły czerpią z tego samego źródła, jakim jest Pismo święte i Tradycja. Zatem należy dojść do wniosku, że to w pierwszej kolejności Kościoły protestanckie czerpały i czerpią z tego ogromnego źródła, które jest przeznaczone dla wszystkich chrześcijan. Zestawiając to dodatkowo z chronologią należy stwierdzić, że wspólnoty pentekostalne w pierwszej kolejności czerpały z katolickiego depozytu wiary, a nie odwrotnie. Z drugiej strony obserwując analizowany fenomen, nie sposób

³²³ Cyt. za P. Sawą, *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce. Opis, próba oceny, perspektywy*, SP 14 (2018), s. 280-281.

nie dostrzec pewnego rodzaju „wymiany” dóbr i darów duchowych, jaka poprzez charyzmaty zachodzi pomiędzy Kościołem katolickim a Kościołami protestanckimi³²⁴.

Warto podkreślić, że podobny proces nazwany powiewem Ducha Świętego w Kościele (choć w o wiele szerszym zakresie czasowym) opisał kardynał Ratzinger. Pierwsza fala dotyczyła okresu od VII do IX wieku i była związana z organizowanymi przez mnichów misjami ewangelizacyjnymi. Dzięki przychylności papieży we wspomnianym czasie ukazane zostaje papieństwo nie jako generator, lecz podpora rodzących się nowych ruchów w Kościele. Druga fala duchowego poruszenia osadzona zostaje także w okresie średniowiecza, lecz związana była z opactwem w Cluny i polegała na reformie monastycznej. Trzecia fala odnowy duchowej datowana jest na początek XIII wieku i związana z osobą świętego Franciszka, a także Dominika Guzman. Dotyczyła ona odnowy całej wspólnoty Kościoła, a także jego hierarchicznych struktur. Czwarta fala manifestacji działania Ducha Świętego w Kościele przypadała na wiek XIX, kiedy to Jezuici poprzez aktywną obronę doktryny katolickiej, a także podejmowanych wysiłków doprowadzili do ekspansji Ewangelii w sposób szczególny w Ameryce, Azji i Afryce. Ostatnia określona przez kardynała Ratzingera piąta fala ekspansji Ducha Świętego w Kościele dotyczy także XIX wieku i związana jest z rozkwitem życia zakonnego, a także towarzyszącym mu innym ruchom np. wspólnoty Żywego Różańca. Ostatecznie analiza przeprowadzona przez kardynała wskazuje na nieustanną obecność osoby Ducha Świętego w dziele reformy Kościoła na przestrzeni wieków, a równocześnie bardzo żywą ekspansję w Kościele od XIX po dzień dzisiejszy. To czas powstawania nowych ruchów religijnych, które mają na celu nieustannie ożywiać wiarę ludzi dzięki Duchowi Świętemu³²⁵.

Po wiekach mniej uświadomionego działania Ducha Świętego wśród ochrzczonych, nadchodzi czas tzw. „Wielkich Przebudzeń”. Nie sposób je zrozumieć bez odniesienia do źródeł duchowych. Wspólnoty, które doświadczyły działania Ducha Świętego u swoich podstaw, wywodziły się z dwóch ruchów reformacyjnych: pietyzmu i metodyzmu. To one miały wpływ na kształtowanie się późniejszej tzw. duchowości pentekostalnej oraz form pobożnościowych. Z relacji spisanych wynika także, że już te wspólnoty jako pierwsze doświadczały tzw. przebudzeniowego działania Ducha

³²⁴ Por. L. J. Suenes, *Odnova Charyzmatyczna. Wskazania teologiczne i duszpasterskie*, Kraków 2006, s. 65-67.

³²⁵ Por. J. Ratzinger, *Ruchy Kościelne i ich miejsce w teologii*, <https://www.orkk.pl/ruchy-katolickie-w-kosciele-i-spoeczestwie/128-ruchy-koscielne-i-ich-miejsce-w-teologii?showall=1> (dostęp 11.03.2021).

Świętego – dużo wcześniej przed powszechnie wyróżnianymi falami, bo już na początku XVIII wieku³²⁶.

Peter Hocken zestawia przedstawione trzy fale rozwoju praktykowania charyzmatów w Kościołach protestanckich z rozwojem i praktyką tej modlitwy w Kościele katolickim. Autor ukazuje tak zwane dwie fale, z których pierwsza (1967-1980) charakteryzowała się ogromnym entuzjazmem płynącym z doświadczenia miłości Bożej, a także pogłębiła ekumeniczny wymiar katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Innym owocem wspomnianej ekumenii były powstające ekumeniczne wspólnoty charyzmatyczne³²⁷. W ramach drugiej fali otwarcia się na działanie Ducha Świętego w Kościele przypadającej na lata 1980-1995 nastąpiła ekspansja ruchu Odnowy na całą wspólnotę Kościoła katolickiego w wymiarze liturgicznym, katechetycznym, duszpasterskim, a także misyjnym. Jednak równocześnie w związku z osłabieniem ekumenicznego wymiaru katolickiej Odnowy w Duchu Świętym zostaje dostrzeżone niebezpieczeństwo związane z przeakcentowaniem pobożności, kosztem odejścia od biblijnych fundamentów w nauczaniu³²⁸.

W tym miejscu należy podkreślić ekumeniczne pochodzenie Odnowy Charyzmatycznej. Z uwagi na swoje źródło zachęca ona chrześcijan różnych denominacji, często od siebie bardzo oddalonych, do większego zbliżenia. Uprzywilejowanym miejscem do tego jest wspólna modlitwa oraz wiara w moc i działanie Ducha Świętego. Istotnym elementem w prowadzonej analizie ekumenicznej jest fakt, że wspólnoty zielonoświątkowe już od początku swojej aktywnej działalności nie znalazły pełnego poparcia w dotychczasowych Kościołach, w których powstały. Jest to pewien paralelizm, który często można odnieść także do katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, która jest niejednokrotnie niezrozumiana i spychana jest na margines obecności w Kościele³²⁹. Ostatecznie należy podkreślić, że obecna sytuacja, zarówno

³²⁶ Por. M. Antoszczuk, *Obdarowani*, Namysłów 2015, s. 26-29.

³²⁷ Przykładem takiego działania jest wspólnota założona w 1986 roku w Schloss Craheim do której należeli przedstawiciele z Kościołów: katolickiego, luterańskiego a także baptyści Por. P. Hocken, *Pięćdziesiątnica i Paruzja. Wezwani do jednej nadziei!*, Kraków 2015, s. 85-93.

³²⁸ W tym czasie charyzmatyczny ekumenizm, który rozprzestrzenił się pośród ludzi świeckich, nie wpasował się w ramy rozumienia ekumenizmu katolickiego. Istotnym elementem wskazującym na ten stan rzeczy jest brak jakiegokolwiek wzmianki w opublikowanym w 1993 roku przez Watykan *Dyrektorium ekumenicznym*. Por. tamże, s. 94-102.

³²⁹ Warto podkreślić, że w historii ekumenizmu dzieła odnowy były wielokrotnie deprecjonowane w każdej z denominacji. Powszechne stały się wykluczenia z Kościołów czy też odgradzanie poszczególnych wyznań od siebie, które doprowadziło niejednokrotnie do wielu agresywnych przeakcentowań. W kręgu dawnych nurtów, które przyczyniły się do tego procesu znajdują się: katolicka

wspólnot zielonoświątkowych, jak i katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, jest bardzo dobrym fundamentem do budowania w sposób szczególnie ekumenizmu duchowego poprzez wspólną modlitwę. Można powiedzieć, że jest to pewnego rodzaju odpowiedź, na postulaty, jakie zawierał w sobie nazywany *nota bene* ekumenicznym II Sobór Watykański³³⁰. Dlatego też, od czasu jego zakończenia zaczęto na przestrzeni lat organizować coraz więcej spotkań w ramach budowania ekumenizmu, w które dodatkowo zaangażowana została mocno Światowa Rada Kościołów. Na szczególne wyróżnienie zasługuje Kongres, który odbył się w Kansas City w 1977 roku. Pośród 50 tysięcy uczestników połowę stanowili katolicy, drugą połowę zaś przedstawiciele baptystów, luteran, członków Kościoła episkopalnego, mennonici, metodyści, prezbiterianie oraz zielonoświątkowcy. Wydarzenie to zostało określone jako przełomowe i stanowiło wyraźny krok naprzód w podążaniu w kierunku widzialnej jedności³³¹.

3.2.1 Elementy pozytywne

Analizując wzajemne przenikanie się nurtu pentekostalnego w Kościele katolickim i Kościołach zielonoświątkowych warto wskazać pozytywne cechy wspólne, które łączą wiernych. Pośród nich można wyodrębnić elementy takie jak:

kontrreformacja z XVI i XVII wieku, luteranśki petyzm, ruch kwarków, a także ruch metodystyczny. Por. L.J. Suenes, *Ekumenizm, a Odnowa Charyzmatyczna*, Kraków 2007, s. 33.

³³⁰ W tym miejscu warto przypomnieć, że samo zjawisko ekumenizmu można podzielić na trzy rodzaje. Pierwszy z nich to ekumenizm duchowy, drugim jest ekumenizm doktrynalny, a trzecim ekumenizm praktyczny. W kontekście postanowień II Soboru Watykańskiego warto podkreślić, że pierwszy z wymienionych rodzajów ekumenizmu został nazwany „duszą” ekumenizmu. Ten duchowy element wskazuje na fakt, że prawdziwa jedność w Kościele jest możliwa tylko dzięki działaniu Ducha Świętego. Można ten fakt interpretować jako zaproszenie wszystkich chrześcijan, aby próbowali odczytywać zamiary Ducha Świętego i podążali za Jego tchnieniem. Por. S. Zatwardnicki, *Trzecia fala protestantyzmu – nowy impuls dążenia do jedności. O trudnej łasce ekumenizmu katolicko-ewangelikalnego*, „Studia Teologiczne” 28 (2010), s. 465. W tym kluczu nie dziwi fakt, że pośród postulatów Ojców Soborowych było wskazanie, aby katolicy byli otwarci na natchnienia Ducha Świętego, które będą się pojawiać w przyszłości w odniesieniu do chrześcijan z innych denominacji chrześcijańskich. Por. UR 24.

³³¹ Biskup Andrzej Siemieniewski zwraca uwagę na fakt, że podczas wspólnych spotkań katolicy i protestanci dzielą się świadectwami wiary i uzdowień. Dodatkowo zachęcają siebie nawzajem do rzeczywistego spotkania z Duchem Świętym. W tego rodzaju spotkaniach na dalszy plan odchodzą różnice doktrynalne pomiędzy Kościołami, a na pierwszym miejscu stawiana jest modlitwa i uwielbienie Boga. Por. A. Siemieniewski, *Prorocze uwielbienie*, http://analizy.biz/apologetyka/index.php?option=com_content&task=view&id=923&Itemid=0.htm (dostęp 12.03.2021); L.J. Suenes, *Ekumenizm, a Odnowa Charyzmatyczna*, s. 31-36; A. Migda, *Mistycyzm pentekostalny*, s. 354-360; Por. P. Hocken, *Pięćdziesiątnica i paruzja. Wezwani do jednej nadziei!*, s. 149-160.

- ożywienie duchowe, które charakteryzuje się świadomym i dobrowolnym otwarciem na dar wiary charyzmatycznej. Warto podkreślić, że od tego momentu rzeczywistość relacji człowieka z Bogiem przeżywana jest dynamiczniej i wyraża się w sposób szczególnie poprzez otwarcie się na dar przyjmowania i posługi poszczególnymi charyzmatami we wspólnocie. Warto wspomnieć także, że otwarcie się na otrzymywanie darów nadzwyczajnych i posługę charyzmatami we wspólnotach ożywiają całą wspólnotę Kościoła, w którym dokonują się znaki i cuda zarówno uzdrowień duchowych i fizycznych, jak również uwolnienia od złego ducha³³²;

- radykalizm ewangeliczny, który praktykowany jest przez wiernych skupionych we wspólnotach charyzmatycznych. Polega na intensywnym włączaniu w życie codzienne rad ewangelicznych;

- rozwój modlitwy uwielbienia opartej na Piśmie świętym, który wyraża się poprzez ekspresywny śpiew w połączeniu z muzyką z gatunku *Praise & Worship*. Temu uwielbieniu towarzyszy również wielokrotnie śpiew w językach, który otwiera przestrzeń dla ekumenicznej wymiany darów oraz wspólnej ewangelizacji³³³;

- odkrycie i zgłębianie tajemnic słowa Bożego jest kolejnym pozytywnym elementem, który dzięki duchowości charyzmatycznej pozwala człowiekowi otwierać się na słuchanie Boga. Doprowadza to do przyjęcia Słowa, a także wypełniania go w życiu. Słowo Boże staje się dla wierzącego drogowskazem w dążeniu ku świętości. Dodatkowo pogłębianie refleksji nad Pismem Świętym otwiera katolików na relacje z chrześcijanami innych denominacji. Refleksja nad orędziem biblijnym staje się miejscem spotkania wszystkich chrześcijan. Ostatecznym owocem tego jest rozpalenie zapалу misyjnego i dzieła nowej ewangelizacji³³⁴.

³³² Wspomniany nurt rozwinięty był bardzo mocno na początku XX wieku we wspólnotach zielonoświątkowych i przyczynił się do odnalezienia go na nowo w Kościele katolickim i wspólnotach Odnowy w Duchu Świętym. Por. J. Miczyński, *Charyzmaty uzdrowień i modlitwa o uzdrowienie*, RT 5 (2014), s. 27-28.

³³³ Por. P. Sawa, *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce. Opis, próba oceny, perspektywy*, SP 14 (2018), s. 269; P. Sawa, *Odnowa charyzmatyczna i Kościół wobec wyzwań współczesności. Teologiczna i pastoralna aktualność wskazań Jana Pawła II*, SP 15 (2019), s. 107-109.

³³⁴ Por. J. Miczyński, *Odmłodzenie communio Kościoła przez dary Ducha*. RT 5 (2018), s. 32-33.

3.2.2 Elementy negatywne

Pośród zarzutów, które są wysuwane na pierwsze miejsce znajdują się następujące³³⁵:

- głoszenie nauk w duchu New Age oraz tzw. Ruchu Wiary;
- położenie szczególnego nacisku na aspekt doznań mających charakter spektakularny tj. masowy spoczynek w Duchu Świętym, doświadczanie bliżej nie określonych ekstaz, przy równoczesnej rezygnacji w przepowiadaniu z teologii krzyża, oraz potrzeby pokuty i nawrócenia;
- przypisywanie mocy i działaniu Ducha Świętego kontrowersyjnych zachowań uczestników spotkań modlitewnych tj. wicie się po ziemi, drgawki, krzyki itd.;
- posługiwanie się mającą swoje źródło w okultyzmie energią *Kundalini* oraz nakładanie rąk na głowę w rytualnym geście *shaktipat* namaszczać tę energią;
- negowanie kultu maryjnego³³⁶.

Inne kontrowersje dodatkowo wzbudza tzw. teologia sukcesu czy ewangelia sukcesu (ang. *prosperity theology*; *prosperity gospel*), która ma też wpływ na katolików. Nurt ten zawiera w sobie zbiór poglądów teologicznych utrzymujących, że zdrowie i powodzenie w różnych sferach życia są znakami Bożego błogosławieństwa. Jeśli ich brak, automatycznie dana osoba uważana jest za pozbawioną łaski Boga. Nie można zatem teologii sukcesu rozpatrywać jako zgodnej z Objawieniem, choć można wskazać jej pozytywne elementy, takie jak: żywy kontakt ze słowem Bożym, czy też podejmowanie odważnej modlitwy błagalnej o Boże błogosławieństwo³³⁷.

W ramach posługi przepowiadania zauważa się i traktuje w kategoriach nadużycia bezkrytyczne przyjmowanie nauczania ewangelikalnych kaznodziejów, którego owocem może być przeakcentowanie kwestii związanych z rzeczywistością

³³⁵ Bardzo dużo zarzutów pod adresem katolickiej Odnowy w Duchu Świętym padło w publikacjach portalu zwiedzeni.pl. Wobec posługi charyzmatycznej w Kościele katolickim został postawiony zarzut o protestantyzację.

³³⁶ Por. T. Szałanda, *Pentekostalizacja...*, <https://charis.info.pl/2019/09/17/pentakostalizacja/> (dostęp: 18.10.2020); T. Szałanda, *Jak mówić i nie mówić o pentekostalizacji Kościoła na przykładzie formacyjno-ewangelizacyjnej strony internetowej „zwiedzeni.pl”*. *Dyskurs pastoralny*, https://www.academia.edu/36402589/Jak_m%C3%B3wi%C4%87_i_nie_m%C3%B3wi%C4%87_o_pentekostalizacji_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_na_przyk%C5%82adzie_formacyjno_ewangelizacyjnej_strony_internetowej_zwiedzeni_pl_Dyskurs_pastoralny_pdf?auto=download (dostęp 15.03.2021).

³³⁷ Por. P. Sawa, *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce. Opis, próba oceny, perspektywy*, SP 14 (2018), s. 270-271; S. Coleman, *The globalization of charismatic Christianity. Spreading the Gospel of Prosperity*, Cambridge 2004, s. 236-240.

demoniczną. Szczególnymi przejawami tych nadużyć są: przesadne podejście do zagrożeń duchowych, praktyka tak zwanej spowiedzi furtkowej, a także niewłaściwe podejście do sakramentaliów. W tym kontekście na pierwszy plan wysuwa się przesadne dopatrywanie się obecności demonów w świecie, kosztem odrzucenia jakiegokolwiek dobra, co może doprowadzić do manichejskiej wizji świata. Szatan nie może przesłaniać swoją osobą Boga, ostatecznie to przecież zbawienie jest celem ostatecznym człowieka. Z drugiej strony nie można zapomnieć o ostrożności i roztropności w kwestii oddziaływania sekt, okultyzmu, magii, wróżbiarstwa, czarów, astrologii, jasnowidztwa, seansów spirytystycznych itd. Zło realne jest obecne i stanowi poważne zagrożenie dla zbawienia człowieka, jednak niewłaściwe przeakcentowanie może prowadzić do praktyk pseudoreligijnych, które zamiast dawać człowiekowi poczucie obdarzenia łaską Bożą, będą nieustannie powodować życie w lęku³³⁸.

Zauważa się także brak właściwej katechezy na temat sakramentaliów. Brak wiedzy i rozeznania na ten temat może prowadzić do nadmiernego używania błogosławionej wody, soli i oleju, a co gorsza traktowania ich na sposób magiczny, co w dalszej konsekwencji prowadzi do deformacji wiary. W tym kontekście Przemysław Sawa wskazuje, że błędne dogmatycznie są sformułowania takie jak: „woda egzorcyzmowana”, „sól egzorcyzmowana”, „olej egzorcyzmowany”. Błąd wykazuje w fakcie, że egzorcyzm sam w sobie zarezerwowany jest jedynie dla ludzi. Jako alternatywę semantyczną proponuje termin „woda pobłogosławiona” czy też „woda egzorcyzmująca”, która ma służyć procesowi uwolnienia³³⁹.

Innym elementem, który dodatkowo może budzić niepokój niektórych komentatorów jest, jak wskazuje Andrzej Kobyliński: proces decentralizacji Kościoła. Objawia się on w sposób szczególny w procesie dążenia do synodalizacji lub inaczej mówiąc do regionalizacji wspólnot w Kościele. Jak wskazuje autor proces ten może prowadzić do utraty katolickiej tożsamości przez chrześcijan i może doprowadzić do stworzenia czegoś, co można określić mianem jednego powszechnego Kościoła, w którym każdy wierzy po swojemu, równocześnie podkreślając, że wszyscy wierzą w tego samego Boga³⁴⁰. Nieufność Kobylińskiego wobec syodalności w Kościele

³³⁸ Por. P. Sawa, *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce...*, s. 272.

³³⁹ Por. tamże, s. 273-274.

³⁴⁰ Por. A. Kobyliński, *Hermeneutyka nieciągłości i pentekostalizacja. Współczesne metamorfozy religii chrześcijańskiej*, „Teologia i Moralność” 2 (2016), s. 256-258; A. Kobyliński, *Odczarowanie świata czy*

należy potraktować jako wyrażenie obawy o niewłaściwą realizację pryncypium syodalności, które samo w sobie jest dla Kościoła pożądane i pożyteczne.

3.3 Wypaczenia w rozumieniu charyzmatów

Pośród różnych nadużyć w posłudze charyzmatycznej można wyróżnić: zbyt ni emocjonalizm, iluminizm, charyzmatomanię czy też paraklerykalizm. Innymi elementami, na które warto zwrócić uwagę, to m.in. porzucenie tradycyjnej duchowości, grzech pokoleniowy oraz praktykowanie związanej z nim tzw. spowiedzi furtkowej. Wszystkie wspomniane nadużycia mogą prowadzić nie tylko do wypaczeń w wierze, ale także do powstawania konkretnych wspólnot, które utracą pełną komunię z Kościołem katolickim. Dlatego w dalszych punktach wszystkie wspomniane fenomeny zostaną przeanalizowane pod kątem zagrożeń dla katolicyzacji nauki, a także pod kątem zagrożeń duchowych prowadzących ostatecznie do odejścia od wspólnoty Kościoła oraz porzucenia relacji z Bogiem³⁴¹.

3.3.1 Iluminizm

Istotą omawianego zagrożenia jest wywoływanie przekonania, że jest się pod natchnieniem Ducha Świętego, podczas gdy dochodzi do głoszenia fałszywych nauk. Fenomen ten występował w wielu epokach historii kościoła, stąd nie dziwi jego obecność również w obecnej³⁴². Wyraża się on najmocniej w postawie ludzi religijnych, którzy uważają się za kierowanych przez Boga w sposób uprzywilejowany. Doprowadza to do braku podporządkowania się lub też w publicznie wyrażonym sprzeciwie wobec społeczeństwa czy też Kościoła w kwestiach wiary i moralności.

epoka postsekalarna? Pobożność ludowa w kontekście globalnej pentekostalizacji chrześcijaństwa, w: *Pokładamy nadzieję w Kościele*, red. D. Mielnik, Lublin 2016, s. 134-146.

³⁴¹ Por. P. Sawa, *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce...*, s. 274-275.

³⁴² W XX wieku prekursorem tzw. naukowego iluminizmu (*scientific illuminism*) był Alister Crowley, założyciel kościoła szatana i autor satanistycznej biblii. Opracowana przez niego idea polegała na rozwoju osobistym poprzez inicjacje okultystyczne. Miało to ostatecznie doprowadzić do założenia własnej religii, w której Crowley miał być człowiekiem-bogiem. Por. M.B. Stępień, „Metoda — nauka, celem — religia”: *Idee okultystycznej alternatywy religijnej w ujęciu genetycznym*, „Roczniki Kulturoznawcze” 4 (2017), s. 81-82.

Osoby będące pod wpływem iluminizmu niejednokrotnie kreują siebie na duchowych liderów, którzy poszukują osób, dla których będą duchowymi przewodnikami, obiecując możliwość osiągnięcia duchowego rozwoju. Towarzyszy temu również często bardzo duża manipulacja ludźmi, która może być określona jako bycie pod wpływem nie Ducha Świętego, lecz złego ducha³⁴³.

Iluminizm nie jest specyficzny wyłącznie dla ruchu odnowy. W każdej grupie modlitewnej można odnaleźć ludzi, którzy będą wykorzystywać Ducha Świętego do wdrażania irracjonalności lub zła. Należy podkreślić, że zjawisko to w samych wspólnotach Odnowy jest wręcz marginalne. Większość z osób zaangażowanych w duchowość charyzmatyczną, to ludzie autentycznie dążący do zjednoczenia z Bogiem w Duchu Świętym. Remedium, które pozwoli skutecznie eliminować iluminizm, jest czujność i pokora wszystkich zaangażowanych w odnowę, a także rozeznawanie i odpowiedzialność poszczególnych przełożonych grup³⁴⁴.

3.3.2 Charyzmatomania

To zjawisko charakteryzuje się przypisywaniem nadmiernej wagi charyzmatom. Można zetknąć się z pojęciem charyzmatomanii pod dwiema postaciami. Pierwsza polega na przeświadczeniu, że już samo otrzymanie charyzmatów związane jest z osiągnięciem duchowej doskonałości. Następuje w tym miejscu utożsamienie duchowego wzrostu z otrzymywanymi darami duchowymi. Wzorem do naśladowania stają się wyłącznie ludzie, których charyzmaty objawiają się spektakularnie. Brakuje w tym doświadczeniu przede wszystkim chrześcijańskiej miłości, którą jako fundament do otrzymania i posługi darami duchowymi wskazuje święty Paweł. Charyzmatomania przeczy podstawowej zasadzie dotyczącej charyzmatów, która wskazuje, że nie są one dla chrześcijanina celem samym w sobie, lecz zdolnościami, które mają pomóc

³⁴³ Na iluminizm narażone są szczególnie osoby, które przejawiają niezdrowe ambicje, dążące za wszelką cenę do religijnego przywództwa w grupie. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że nadmierne akcentowanie uczuć religijnych może doprowadzić do przypisywania ich wartości wytworom podświadomości człowieka. Dlatego konieczny jest proces nieustannego rozeznawania w ramach wspólnot Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym. Por. E. Miszczak, *Problemy i kontrowersje związane z działalnością ruchu Odnowy w Duchu Świętym w Kościele katolickim*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska 3 (2001), s.35-36; E. D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 220.

³⁴⁴ Por. E. D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 220-224.

w służbie innym ludziom, a także własnemu uświęceniu. Innym niebezpieczeństwem skupiającym zbyt wielu wierzących na spektakularnych zjawiskach charyzmatycznych może być fakt, że osoba nie obdarzona nadnaturalnymi charyzmatami może wieść głęboko uduchowione życie, podczas gdy człowiek czyniący spektakularne rzeczy może być wrogiem Chrystusa, fałszywym prorokiem, który będzie odciągał ludzi od relacji z Bogiem, uzależniając od swojej osoby³⁴⁵.

Drużą postać charyzmatomanii charakteryzuje się zbyt dużym przywiązaniem do mocy charyzmatów w oderwaniu od normalnego ludzkiego funkcjonowania. Przykładem takiego działania może być świadoma rezygnacja z leczenia chorób, czy też zaniechanie konsultacji medycznej i oczekiwanie na cudowne uzdrowienie. Nie można kwestionować naturalnych właściwości człowieka (roзумu, woli czy też uczuć). Z uwagi na fakt, że są one również darem Bożym, należy z szacunkiem z nich korzystać w połączeniu z charyzmatami, a nie w oderwaniu tych rzeczywistości od siebie³⁴⁶.

3.3.3 Paraklerykalizm

Swoją genezę paraklerykalizm bierze z faktu, że w posłudze charyzmatycznej osoby świeckie wielokrotnie zapraszane były do nauczania, głoszenia kazania czy też prorokowania. To zjawisko samo w sobie nie jest złe i zgodne z nauczaniem Kościoła, a także jego dyscypliną. Problem, który się pojawia, dotyczy wzrostu świeckiego przywództwa religijnego we wspólnocie, który objawia się poprzez dublowanie czy też zastępowanie funkcji zarezerwowanych wyświęconym prezbiterom. Należy w tym miejscu podkreślić, że zarówno kapłani, jak i świeccy charyzmatycy są szczególnymi, aczkolwiek różnymi narzędziami, poprzez które Bóg działa w całym Kościele³⁴⁷.

Paraklerykalizm neguje całkowicie występowanie i rozróżnienie funkcji w Kościele. Należy przypomnieć, że w ramach darów hierarchicznych i charyzmatycznych występuje sakramentalne kapłaństwo, które jest z nadania samego

³⁴⁵ Por. tamże, s. 225-226.

³⁴⁶ Por. E. Miszczak, *Problemy i kontrowersje związane z działalnością ruchu Odnowy w Duchu Świętym w Kościele katolickim*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 3 (2001), s. 35; E. D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 225-228.

³⁴⁷ Por. E. D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 228-231.

Jezusa. Związane z nim pewne funkcje, zarezerwowane jedynie prezbiterom, nie mogą być spełniane przez osoby świeckie. Odrzucenie kapłaństwa hierarchicznego, czy też pewnego rodzaju bunt wobec niego może prowadzić bezpośrednio do schizmy, bądź też do wypaczenia zdrowej duchowości³⁴⁸.

3.3.4 Zaniedbanie tradycyjnej duchowości

Problem z zaniedbaniem tradycyjnej duchowości rodzi się wtedy, kiedy człowiek przestaje dbać o odpowiednią formację wiary. Rodzi się to z błędnego podejścia, wedle którego kerygmat głoszony jest ludziom, u których *a priori* zakłada się żywą wiarę. Należy pamiętać, że w gronie odbiorców kerygmatu często są ci, którzy nie mieli osobistego doświadczenia duchowego, byli niereligijni albo posiadali doświadczenie jedynie obrzędowej religijności. Dlatego też istotne jest, aby doprowadzić człowieka do świadomego aktu wiary, który wiąże się z powierzeniem swojego życia Jezusowi i dostosowania do tego swojego życia. Dodatkowo konieczne jest katolickie rozumienie ewangelizacji i terminologii z nią związanej, które wiąże się z wyeliminowaniem przeniesień z teologii ewangelikalnej. W tym kontekście należy podkreślić, że nie można w żaden sposób redukować wymiaru sakramentalnego głoszenia: kerygmat ostatecznie winien doprowadzać wierzącego do spotkania ze Zbawicielem w sakramentach świętych i praktykowania dzięki nim pełnego z Nim zjednoczenia.

Zdrowa duchowość w oderwaniu od korzystania z sakramentów nie istnieje, dlatego w kontekście katolicyzmu kulturowego i sekularyzmu niezbędne staje się nauczanie na temat sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. W przypadku, kiedy formacja i głoszenie nakierowane są jedynie na emocje czy też nadzwyczajne znaki, mamy do czynienia z wypaczeniami. Mogą się one objawiać między innymi poprzez porzucanie tradycyjnych praktyk religijnych takich jak: modlitwa różańcowa, droga krzyżowa i inne charakterystyczne dla katolicyzmu. Może to ostatecznie doprowadzić

³⁴⁸ Por. B. Biela, *Struktura eklezjalnej wspólnoty we współczesnym nauczaniu Kościoła*, SSHT 1 (2011), s. 530-533, 541-545; E. Miszczak, *Problemy i kontrowersje związane z działalnością ruchu Odnowy w Duchu Świętym w Kościele katolickim*, s. 35-36.

do porzucenia kultu maryjnego, czy też pasywnego, kosztem nakierowania jedynie na posługę charyzmatyczną³⁴⁹.

Podsumowując należy podkreślić, że ogromnym skarbem duchowości katolickiej jest bogata tradycja pobożnościowa. W ten nurt powinien dodatkowo wpisywać się ruch charyzmatyczny. Jeżeli natomiast mamy do czynienia z odseparowaniem od Tradycji, negowaniem sensu poszczególnych praktyk religijnych kosztem skupienia się wyłącznie na charyzmatach i posłudze nimi, to mamy do czynienia z poważnymi nadużyciami, których konsekwencjami może być wypaczenie duchowości i pobożności katolickiej.

3.3.5 Nadmierne akcentowanie emocji

W obecnym świecie, w sposób szczególny w kulturze zachodniej panuje przekonanie o konieczności redukcji zewnętrznego wyrażania aktów religijnych. Możliwe, że podstawową przyczyną takich postaw jest zniekształcona współczesna antropologia. Bardzo często w tym miejscu uczucia zastępowane są jedynie aktami inteligencji i woli człowieka. Stąd bierze się, często niesłuszne, oskarżanie charyzmatyków o nadmierne akcentowanie uczuć podczas modlitwy. Należy tu zaznaczyć, że mamy do czynienia z dwiema rzeczywistościami: czym innym jest utożsamianie aktów religijnych z emocjonalnym ich wyrażaniem, a czym innym określanie tego doświadczenia mianem sentymentalizmu. Ekspresywne wyrażanie uczuć religijnych na zewnątrz, wcale nie jest równoznaczne z ich nadmiernym akcentowaniem³⁵⁰.

Niewątpliwie należy wnikliwie przyjrzeć się, a także rozeznaczyć poszczególne zjawiska, które towarzyszą spotkaniom modlitewnym. Należą do nich między innymi: drżenie ciała, wykrzykiwanie ciała, stan upojenia, płacz, a także nieopanowany śmiech. Zwolennicy tych praktyk przytaczają biblijne źródła dla usprawiedliwienia wskazanych

³⁴⁹ Por. P. Sawa, *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce*, s.275-276; Por. E. D. O'Connor, *Ruch charyzmatyczny w Kościele*, s. 232-234.

³⁵⁰ Por. L. J. Suenes, *Odnova Charyzmatyczna. Wskazania teologiczne i duszpasterskie*, s. 58-60.

postaw, jednak ocena teologiczna, zwłaszcza wobec niektórych z nich, nie jest do końca pozytywna³⁵¹.

Analizując zjawisko trzęsienia się i drżenia ciała warto podkreślić, że na poziomie antropologicznym zachowanie to może być wynikiem wewnętrznego bądź zewnętrznego lęku, lub też mocnego przeżycia emocjonalnego. Z drugiej strony w aspekcie duchowym zjawisko to może być skutkiem zetknięcia się złego ducha obecnego w człowieku z Duchem Świętym. Zwolennicy tego fenomenu często powołują się chociażby na fakt podejścia z drżeniem kobiety uzdrowionej do Jezusa (Mk 5,33), czy też na zachowanie strażnika w więzieniu, w którym przebywali Paweł i Syłas (Dz 16,29). W podobny sposób argumentacja przebiega wobec zjawiska wykrzywania bądź też zniekształcenia ciała. W tym przypadku zwolennicy przytaczają argumenty biblijne dotyczące procesu uwalniania od demonów (Mk 1,21-26; Mk 9,25-26). Jednak i ta argumentacja nie wytrzymuje ognia krytyki, bo choć rzeczywiście może czasem pojawić się jakaś reakcja fizyczna w odpowiedzi na gorliwą modlitwę (zwłaszcza o uwolnienie), to równocześnie nieprawidłowym jest za każdym razem przypisywanie temu zjawisku ingerencji Ducha Świętego³⁵².

Innym doświadczeniem, które może wzbudzać kontrowersje jest stan emocjonalny określany jako stan upojenia. Polega on na wpadaniu w nieuzasadnioną euforię pod wpływem odkrycia mocy Bożego przebaczenia. Osoby dotknięte tym stanem niejednokrotnie mają problemy z podniesieniem się po upadku, bądź też potrzebują pomocy innych ludzi podczas poruszania się. Dzieje się tak, gdyż towarzyszy temu zjawisku dodatkowo nieskoordynowanie ruchów oraz bełkot w mowie. Fenomen ten jest niezwykle trudny w jednoznacznej ocenie, Dzieje się tak z uwagi na fakt, że krytycy twierdzą, że nie ma biblijnych, historycznych oraz teologicznych podstaw do uznania takiego zachowania za pochodzące od Boga. W podobnym kluczu można oceniać zjawisko śmiechu i łez. Pomimo, iż w historii świętych, takich jak Ignacy z Loyoli czy św. Filip Nereusz występowały podobne doświadczenia, to jednak nie miały one nic wspólnego ze współcześnie doświadczanym spazmatycznym wręcz chichotem, jaki dostrzegany jest zwłaszcza we wspólnotach pentekostalnych. Z przykrością należy stwierdzić, że niektóre przejawy takich zachowań mogą wprost

³⁵¹ Por. P. Sawa, *Kontrowersje wokół teorii i praktyk we wspólnotach charyzmatycznych. Próba oceny z perspektywy katolickiej i ewangelikalnej*, SSHT 2 (2018), s. 403.

³⁵² Por. tamże, s. 404.

świadczyc o działaniu demonicznym, bądź też o rozbijaniu zgromadzenia modlitwy poprzez utratę skupienia modlących się. Znaki te w ocenie teologicznej posiadają ciągle niezrozumiałą postać. Często są klasyfikowane bardziej jako przejaw jakiejś chwilowej euforii, aniżeli znak głębokiej modlitwy³⁵³.

3.3.6. Grzech pokoleniowy i tzw. spowiedź furtkowa

Pod koniec XX wieku w środowiskach katolickiej Odnowy Charyzmatycznej oraz celebrujących Msze święte połączone z modlitwą o uzdrowienie i uwolnienie pojawiła się koncepcja tzw. „grzechu pokoleniowego” oraz „uzdrowienia międzypokoleniowego”. Idea ta nawiązywała do drzewa genealogicznego poszczególnych osób w odniesieniu do przodków. Prekursorem tej myśli był ojciec Robert de Grandis SSJ, a także doktor Kenneth Mc’All, który był lekarzem, a także misjonarzem anglikańskim. Nowość owego fenomenu, w połączeniu z wielką popularnością wśród wiernych, którzy tłumnie przybywali na spotkania, podczas których tego rodzaju modlitwy miały być sprawowane, zmusiła teologów do refleksji nad tym zjawiskiem³⁵⁴.

Koncepcja grzechu pokoleniowego zakłada, że wpływ na życie cielesne i duchowe całej rodziny, ich choroby czy brak pomyślności ma źródło w grzechach przodków. Owo obciążenie człowieka grzechem odziedziczonym domaga się modlitwy o uzdrowienie i uwolnienie, na którą składa się odmawianie egzorcyzmów, modlitwa wstawieniicza i Msza święta. Według autorów tej koncepcji modlitwą należałoby objąć przodków sięgając nawet do piętnastego czy szesnastego pokolenia³⁵⁵.

Przyjęcie przez wiernych koncepcji grzechu pokoleniowego doprowadziły do wielu niebezpiecznych nadużyć. Pośród nich przede wszystkim należy wskazać błędne postawy duchowe, które prowadziły do przeżywania nieuzasadnionego lęku, przyjęcia determinizmu, który powodował, że bez względu na swoje czyny człowiek zostaje przez grzechy przodków przeznaczony do zbawienia, bądź potępienia. Taka postawa

³⁵³ P. Sawa, *Kontrowersje wokół teorii i praktyk we wspólnotach charyzmatycznych. Próba oceny z perspektywy katolickiej i ewangelikalnej*, SSHT 2 (2018), s. 404.

³⁵⁴ Por. M. Jagodziński, „Zwyczajne” działanie Boga w sakramentach w kontekście kontrowersyjnych koncepcji teologiczno-pastoralnych, „Studia Teologii Dogmatycznej” 3 (2017), s.53.

³⁵⁵ Por. tamże, s.52-53.

prowadziła do przerzucania na zmarłych przodków odpowiedzialności za życie na ziemi, skłonności do popełniania grzechów, co prowadziło ostatecznie do zniekształcenia obrazu Boga³⁵⁶.

Jak zauważa Marek Jagodziński: „Zwolennicy koncepcji «grzechu pokoleniowego» wskazują na fragmenty Pisma Świętego, mówiące niby o karze za grzechy przodków: «Pan, Twój Bóg, który karze występki ojców na synach do trzeciego i czwartego pokolenia» (Wj 20, 5); „Pan [...] zsyła kary za niegodziwość ojców na synów i wnuków aż do trzeciego i czwartego pokolenia» (Wj 34, 7); «Pan karze grzechy ojców na synach do trzeciego, a nawet czwartego pokolenia» (Lb 14, 18); «Jestem Bóg karzący nieprawość ojców na synach w trzecim i czwartym pokoleniu» (Pwt 5,9)»³⁵⁷. Należy podkreślić fakt, że przytoczone fragmenty używane są przez posługujących się nimi dla obrony własnej teorii i są wyjęte z biblijnego kontekstu. Bywa także, że są one nie cytowane w całości. Doprowadza to do stwierdzenia, że mamy do czynienia z manipulacją tekstem biblijnym. Dla przykładu warto ukazać, że współczesna egzegeza biblijna użyte we wspominanych fragmentach słowa „nieprawość” oraz „występek” nie przedstawia w kontekście grzechu osobistego. Chodzi tu bardziej o zły przykład, jaki rodzice mogą swym życiem dać dzieciom, co ostatecznie owocuje naśladowaniem złych wzorów. Warto zaznaczyć, że ukazany przez Jezusa obraz Boga miłosiernego wobec człowieka zakłada możliwość uzyskania przebaczenia w każdej sytuacji i bez względu na charakter i wagę zaciągniętych win³⁵⁸.

Ostatecznie problem grzechu pokoleniowego został poddany analizie teologicznej przez Komisję Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski³⁵⁹.

³⁵⁶ Por. P. Sawa, *Kontrowersje wokół teorii i praktyk we wspólnotach charyzmatycznych. Próba oceny z perspektywy katolickiej i ewangelikalnej*, SSHT 2 (2018), s. 393

³⁵⁷ M. Jagodziński, „Zwyczajne” działanie Boga w sakramentach w kontekście kontrowersyjnych koncepcji teologiczno-pastoralnych, „Studia Teologii Dogmatycznej” 3 (2017), s.52.

³⁵⁸ Warto zwrócić uwagę na fakt, że przytoczone teksty biblijne i odnoszące się do nich standardowe komentarze biblijne nie zawierają żadnego odnośnika do możliwości czy też konieczności wspomnianego już „uzdrowienia międzypokoleniowego”. Dzieje się tak z uwagi na fakt, że zawarte w przytoczonych tekstach zwroty takie jak: „zapalczywość” oraz „zazdrość” w odniesieniu do Boga są jedynie zwrotami antropomorficznymi. Por. M. Jagodziński, „Zwyczajne” działanie Boga w sakramentach w kontekście kontrowersyjnych koncepcji teologiczno-pastoralnych, „Studia Teologii Dogmatycznej” 3 (2017), s.53; Konferencja Episkopatu Polski, *Grzech pokoleniowy i uzdrowienie międzypokoleniowe. Problemy teologiczne i pastoralne*, Warszawa 2015, <https://episkopat.pl/grzech-pokoleniowy-i-uzdrowienie-miedzypokoleniowe-problemy-teologiczne-i-pastoralne/> (dostęp 13.03.2021).

³⁵⁹ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Grzech pokoleniowy i uzdrowienie międzypokoleniowe. Problemy teologiczne i pastoralne*, Warszawa 2015, <https://episkopat.pl/grzech-pokoleniowy-i-uzdrowienie-miedzypokoleniowe-problemy-teologiczne-i-pastoralne/> (dostęp 13.03.2021). W tym kontekście warto wskazać również, że podobnie do Episkopatu Polski przedstawiciele Kościoła Zielonoświątkowego także skrytykowali koncepcję grzechu pokoleniowego. Swoją opinię uzasadniali skutecznością ofiary

W opublikowanym oświadczeniu autorzy zwracają uwagę na ogromne zagrożenia związane z praktyką modlitwy o uzdrowienie międzypokoleniowe, pośród których na wyróżnienie zasługują następujące wnioski:

- każdy człowiek ponosi karę wyłącznie za grzech popełniony osobiście (wyjątkiem od tej reguły jest fakt i konsekwencje grzechu pierworodnego), stąd wniosek, że należy zadośćuczynić i pokutować za swoje grzechy;

- dr Kenneth Mc All, a także Robert de Grandis bardzo mocno w formułowaniu wniosków przeprowadzonych przez siebie analiz czerpali z dorobku naukowego psychologa Carla Gustawa Junga. Należy zauważyć, że w Dokumencie Papieskiej Rady ds. Dialogu Międzyreligijnego pt. *Jezus Chrystus dawcą wody życia – chrześcijańska refleksja na temat New Age* zostały potępione tezy stawiane przez Junga. Jak podkreślają autorzy dokumentu, działania prowadzone przez Junga dotyczyły m.in. „transcendentalnego charakteru świadomości, czy też wprowadzenia idei nieświadomości zbiorowej, co poskutkowało procesem sakralizacji psychologii zawierającym elementy ezoterycznych spekulacji”³⁶⁰;

Chrystusa na krzyżu. Ostatecznie Naczelna Rada Kościoła Zielonoświątkowego podkreśliła, że akt nawrócenia człowieka do Chrystusa i jego wiara w Ewangelię połączona z przyjętym chrztem świętym są wystarczające dla przerwania duchowych konsekwencji grzechu przodków. Por. P. Sawa, *Kontrowersje wokół teorii i praktyk we wspólnotach charyzmatycznych. Próba oceny z perspektywy katolickiej i ewangelikalnej*, SSHT 2 (2018), s. 394.

³⁶⁰ W trakcie przeprowadzanych badań nad pacjentami dr McAll przekonał się, że w wielu przypadkach ma do czynienia z doświadczaniem komunikacji niezidentyfikowanych duchów z pacjentami. Przekładało się to dodatkowo na realność słyszanych przez pacjentów głosów, czego nie można było umieszczać w kategorii urojeń. Niektóre ze wspomnianych głosów były wynikiem obecności złego ducha w człowieku, na przykład w następstwie praktykowania przez niego okultyzmu. Inne duchy wydawały się neutralne i nieszkodliwe, oraz prosiły tylko o pomoc. W innych przypadkach diagnozowanych przez dr McAll’a pacjent był w stanie stwierdzić, że głos, który słyszy pochodzi od jakiegoś krewnego, który niedawno zmarł. Te badania doprowadziły go do przekonania, że źródłem wielu chorób może być brak przebaczenia, praktykowanie różnych form okultyzmu, jak również dziedziczenie po przodkach wyrządzonego przez nich zła oraz krzywd. Szczególnie ostatnia teza jest nie do przyjęcia przez nauczanie Kościoła katolickiego z uwagi na fakt, że skutki grzechów mogą zakłócać jedynie życie ludzi żyjących, a pokuta i zadośćuczynienie niwelują ten stan. Natomiast w odniesieniu do świata zmarłych modlitwa pomaga im w odpokutowaniu w czyśćcu za popełnione winy. Konferencja Episkopatu Polski, *Grzech pokoleniowy i uzdrowienie międzypokoleniowe. Problemy teologiczne i pastoralne*, Warszawa 2015, <https://episkopat.pl/grzech-pokoleniowy-i-uzdrowienie-miedzypokoleniowe-problemy-teologiczne-i-pastoralne/> (dostęp 13.03.2021); Por. S. Plusa, *Przebaczenie międzypokoleniowe. Spojrzenie teologiczno-praktyczne*, „Duchowość w Polsce” 16 (2014), s. 88-89, 94-95; M. Jagodziński, *Czy istnieje kwestia „Przebaczenia międzypokoleniowego?”*, RT 2 (2016), s. 164;

- owocem powyższych wniosków może być doprowadzenie chrześcijan do „uspokajania” czy też „wyciszania” własnych sumień poprzez przerzucanie odpowiedzialności za grzechy osobiste na przodków³⁶¹;

Jak zauważa Przemysław Sawa: „Niedopuszczalne jest także pomijanie orzeczenia Soboru Trydenckiego o grzechu pierworodnym, a także nauczania *Katechizmu Kościoła Katolickiego* o społecznych skutkach zła (KKK 408). Trzeba zawsze brać pod uwagę zranienie i ograniczenie ludzkiej natury przez grzech oraz możliwość oddziaływania złych duchów, które objawia się poprzez szczególną skłonność do czynienia konkretnego zła (np. nałogi, niezdolność do wierności małżeńskiej itp.)”³⁶². Nie można jednak rozpatrywać tego rodzaju elementów w kategorii dziedziczenia grzechu. Jest to raczej szczególny rodzaj pokusy czy też duchowego związania, który może objawiać się w słabości człowieka w czynieniu zła.

Innym problemem, który pojawił się w teologii i praktyce duszpasterskiej w powiązaniu z grzechem pokoleniowym była praktyka tzw. „spowiedzi furtkowej”. Choć generalnie geneza samego zjawiska nie jest do końca znana, to wiadomo, iż spowiedź ta była zbliżona formułą do spowiedzi generalnej i połączona z modlitwą o uwolnienie, która następowała po przyjęciu sakramentu. Istotą tej modlitwy było tzw. „zamykanie furtek”, czyli grzechów (w tym pokoleniowych), przez które szatan miał mieć dostęp do człowieka³⁶³. Jak podkreślają autorzy opinii³⁶⁴ wydanej przez Komisję Teologiczną Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II przedstawione wyżej trzy elementy, które łączą w sobie sakrament, elementy psychoterapii, a także formułę egzorcyzmu, należy wyraźnie od siebie oddzielić. Wspomniany synkretyzm niejednokrotnie może doprowadzać do przekraczania granic własnych kompetencji

³⁶¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Grzech pokoleniowy i uzdrowienie międzypokoleniowe. Problemy teologiczne i pastoralne*, Warszawa 2015, <https://episkopat.pl/grzech-pokoleniowy-i-uzdrowienie-miedzypokoleniowe-problemy-teologiczne-i-pastoralne/> (dostęp 13.03.2021).

³⁶² Por. P. Sawa, *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce*, s. 272-273.

³⁶³ Problem, który zrodził kontrowersje wobec zjawiska „spowiedzi furtkowej” polegał na tym, że nie była ona spowiedzią generalną, lecz zawężoną tylko do pierwszego przykazania dekalogu. Dodatkowo niepokój badaczy wzbudzała forma modlitwy o uwolnienie na zakończenie spowiedzi, która niejednokrotnie przybierała postać uroczystego egzorcyzmu, sprawowanego przez nie uprawnionego do tego prezbitera. Inną kwestią zastanawiającą w przygotowaniu do „spowiedzi furtkowej” był także niezmiernie rozbudowany rachunek sumienia, który mógł doprowadzać penitenta do niezdrowego skrupulatyzmu. Por. M. Jagodziński, „Zwyczajne” *działanie Boga w sakramentach w kontekście kontrowersyjnych koncepcji teologiczno-pastoralnych*, STD 3 (2017), s. 56-57.

³⁶⁴ Por. Komisja Wydziału Teologii KUL, *Opinia na temat „spowiedzi furtkowej”*, Lublin, 28.01.2015, pkt 2, <https://kosciol.wiara.pl/doc/2395949.Komisja-teologiczna-KUL-o-spowiedzi-furtkowej> (dostęp 11.05.2021)

przez duszpasterzy, czego bezpośrednim skutkiem może być wyrządzenie poważnej szkody psychicznej lub duchowej penitentowi³⁶⁵.

Kluczowym głosem na temat „spowiedzi furtkowej” stała się opinia teologiczna³⁶⁶ wydana przez Konferencję Episkopatu Polski. Analizując jej treść należy w pierwszej kolejności zwrócić uwagę, że sakrament pokuty i pojednania jest miejscem, w którym człowiek doświadcza osobistego spotkania z Bożym miłosierdziem. Owocem tego spotkania staje się proces uwolnienia i uzdrowienia człowieka. Natomiast w praktykowaniu „spowiedzi furtkowej” ten wymiar sakramentu zostaje zatarty. Akcent zostaje przeniesiony z miłości Bożej na konfrontację z siłami zła, której owocem może być napełniający człowieka lęk³⁶⁷.

Aby uniknąć nadmiernego demonizowania rzeczywistości chrześcijańskiej Komisja Nauki Wiary KEP zabroniła praktyki tzw. „spowiedzi furtkowej”. Autorzy dokumentu zalecają odpowiednie przygotowanie do spowiedzi generalnej, a także do częstszego korzystania w normalnych praktykach z sakramentu pokuty i pojednania³⁶⁸.

3.4 Opuszczenie wspólnoty Kościoła katolickiego

Bezkrytyczne przejmowanie przez katolików wzorców praktyki duchowej oraz modlitewnej, a także elementów doktrynalnych, od Kościołów protestanckich i zielonoświątkowych, może w konsekwencji doprowadzić do odejścia z Kościoła katolickiego do tych wspólnot. Przyznać jednak należy, że obecnie na fakt opuszczania wiernych wspólnoty Kościoła katolickiego największy wpływ ma pogłębiająca się sekularyzacja, nie zaś konwersja do innych denominacji chrześcijańskich³⁶⁹. W całej

³⁶⁵ Innym zagrożeniem związanym z praktyką „spowiedzi furtkowej” jest pewnego rodzaju poszukiwanie nadzwyczajnych doznań w sakramencie pokuty i pojednania. Wiąże się to z tym, że wierni będą chcieli zrezygnować z „tradycyjnej” spowiedzi podważając jej skuteczność i wartość. Skutkuje to pojawieniem się księży-specjalistów, którzy jako specjalnie namaszczeni i podkreślający swój monopol na sprawowanie takiej nadzwyczajnej formy sakramentu pokuty jawią się jako tak zwani „guru”. Por. tamże.

³⁶⁶ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Opinia teologiczna Komisji Nauki Wiary KEP w sprawie tzw. spowiedzi furtkowej*, pkt. 9, w: <https://episkopat.pl/decyzja-kep-w-sprawie-tzw-spowiedzi-furtkowej/> (dostęp 20.03.2021).

³⁶⁷ Por. tamże, pkt. 9.

³⁶⁸ Por. tamże, pkt. 12-13.

³⁶⁹ Bardzo szczegółowo problemy Kościoła XX i XXI wieku opisywał Jan Paweł II. Pośród szczególnych zagrożeń wymieniał między innymi: utratę zdolności powiązania Ewangelii z życiem codziennym, lęk przed przyszłością, kryzysy rodzinne, egocentryzm jednostek i grup, rozwój nihilizmu czy hedonizmu, a także nowoczesną kulturę kreowaną przez media. W opinii Jana Pawła II wymienione procesy prowadzą

Europie postępuje coraz większe zeświecczenie, a także ukazanie potęgi ludzkiego rozumu i antropocentryzm. Natomiast w Kościołach, gdzie wierni najczęściej przechodzą do wspólnot pentekostalnych dominuje głoszenie ewangelii sukcesu w środowiskach ludzi ubogich. Na podstawie przeprowadzonych badań socjologicznych w Salwadorze, można wskazać, co było główną przyczyną przejścia wiernych z Kościoła katolickiego do wspólnot pentekostalnych. Pośród respondentów zdecydowana większość uznała, że główną przyczyną odejścia była potrzeba uzyskania osobistego kontaktu z Bogiem. Pośród odpowiedzi pojawiały się również opinie takie jak: bardziej odpowiadający wiernym styl prowadzenia nabożeństw, czy też zwiększenie wymagań moralnych oraz troska Kościoła o swoich wiernych³⁷⁰.

Warto podkreślić, że w Kościele w Polsce w latach dziewięćdziesiątych XX wieku doszło do odejścia sześciu wspólnot związanych do tej pory z katolicką Odnową w Duchu Świętym. Należy podkreślić, że główną przyczyną tego procesu były narastające konflikty dotyczące błędów w interpretacji dogmatów, a także w sprawowaniu kultu pomiędzy biskupami diecezjalnymi, a liderami świeckimi poszczególnych wspólnot. Odmowa posłuszeństwa pasterzom diecezji skutkowałą ekskomuniką dla członków wspólnoty. Poszukując przyczyny takich sytuacji należy zwrócić uwagę na specyfikę struktury i zasad, jakie przyjęte zostały w ruchach odnowy. Na pierwszy plan wysuwa się autorytatywna rola liderów wspólnoty, a także nieposłuszeństwo wynikające wprost z grzechu pychy³⁷¹.

do pragnienia wolności traktowanej jako absolutu, co ostatecznie skutkuje porzuceniem religijności i sekularyzmem. Lekarstwem na te zagrożenia Jan Paweł II podkreślił z całą stanowczością, że może być jedynie Nowa Ewangelizacja prowadząca do ożywienia wiary w ludziach ochrzczonych. Por. EE 7-9; ChL 4-5.

³⁷⁰ Por. A. Siemieniewski, M. Kiwka, *Na fundamencie apostołów i proroków...*, s. 44, s. 118-129; A. Siemieniewski, *Pentekostalizm: pobożność ubogich tego świata?*, „Rocznik Teologiczny” 1 (2020), s. 211-228.

³⁷¹ Por. M. Libiszowska-Żółtkowska, *Nowe ruchy religijne i misje ewangelizacyjne. Odwieczne tęsknoty w nowych narracjach*, „Roczniki Nauk Społecznych” 4 (2019), s. 122-123; Szczegółowo opis odejścia od Kościoła katolickiego w 1994 roku wspólnoty „Wieczernik” w diecezji kieleckiej opisuje Ewa Miszczak w artykule pt. *Problemy i kontrowersje związane z działalnością ruchu Odnowy w Duchu Świętym w Kościele katolickim*, w: „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 3 (2001), s. 31, 39-43.

3.5 Odnowa nauczania i praktykowania charyzmatów w Kościele katolickim.

W związku z postulatem aktualizacji nauczania na temat charyzmatów w Kościele, należy przyjąć za fundamentalny element odnowienie duszpasterstwa i kaznodziejstwa pod kątem kerygmatycznym. Dzięki temu przejście od duszpasterstwa tradycyjnego, nieraz zachowawczego, do ewangelizacyjnego doprowadzi do odnowy Kościoła, z którą łączy się także odnowa społeczeństwa wierzących. Dodatkowo należy podkreślić, że trwający rozwój duchowości pentekostalnej domaga się oczyszczenia z wszystkich niepewnych lub wręcz błędnych teorii teologicznych. W odniesieniu natomiast do rozwoju duchowości współczesnego chrześcijaństwa w Polsce, należy zwrócić uwagę na nastawienie kerygmatyczne połączone z życiem zakorzenionym w miłości Boga³⁷².

Należy podkreślić, że zetknięcie się dwóch rodzajów duchowości: katolickiej charyzmatycznej z ewangelikalną i pentekostalną otwiera pole do podejmowania dialogów i działań ekumenicznych³⁷³. Okazuje się, że obie duchowości mogą wywierać na siebie pozytywny wpływ, a równocześnie nawzajem siebie ubogacać. Dzieje się to na płaszczyźnie praktycznej i pastoralnej, jak również poprzez odnowę przeżywania doświadczeń duchowo-religijnych³⁷⁴. Stąd postulat wobec wspólnot katolickich, aby nie wzbraniały się przed ekspresywnym wyrażaniem rzeczywistości transcendentalnej. To ostatecznie stworzy atmosferę wzajemnej wymiany darów pomiędzy Kościołami. Kiedy poszczególne Kościoły otwierają się na łaski płynące od Chrystusa, zbliżają się równocześnie do siebie³⁷⁵.

³⁷² P. Sawa, *Współczesna duchowość chrześcijańska w Polsce...*, s. 280-281

³⁷³ Błędem jest utożsamianie charyzmatycznych wspólnot katolickich bezpośrednio z nurtem zielonoświątkowym. Należy dostrzec różnicę, jaka zachodzi pomiędzy tymi wspólnotami, pomimo różnych zbieżności. Por. M. Jagodziński, *Konsekwencje współczesnych zmian dla teologii i Kościoła*, RT 7 (2018), s. 11-12.

³⁷⁴ Jak podkreśla Przemysław Kantyka ważne jest, by katolicy podchodzili z szacunkiem i życzliwością do chrześcijan innych denominacji. Poprzez spotkania, modlitwy i rozmowy niekatolicy mogą być źródłem wielkiego duchowego ubogacenia i ta duchowa wymiana nie może wyrządzić szkód katolikom. Równocześnie katolicy muszą być świadomi, w jakich sytuacjach liturgicznych i pozaliturgicznych mogą wspólnie uczestniczyć w modlitwach z chrześcijanami innych denominacji. Por. P. Kantyka, *Wymiana darów duchowych katolików z chrześcijanami innych wyznań*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 33, 37-39. Por. L. J. Suenes, *Ekumenizm, a Odnowa Charyzmatyczna*, Kraków 2007, s. 122-130.

³⁷⁵ Por. P. Sawa, *Duchowość ewangelikalna – szansa dla ekumenizmu*, „Studia Oecumenica” 16 (2016), s. 272; P. Jaskóła, *Jana Pawła II ekumeniczna wizja Kościoła*, „Studia Oecumenica” 16 (2016), s. 49-61;

Przykładem otwartości ekumenicznej w dialogu z chrześcijanami ewangelikalnymi jest postawa papieża Franciszka. Świadczą o tym różne podejmowane przez Ojca Świętego inicjatywy mające na celu zbliżenie chrześcijan³⁷⁶. Dodatkowo należy podkreślić, że papież spotykając się z chrześcijanami ewangelikalnymi nie pyta ich o doktrynę, ale skupia się na dostrzeżeniu w nich ludzi wierzących, którzy są otwarci na działanie Ducha Świętego i będących na tej samej wspólnej drodze ku Chrystusowi. Postawa papieża wyraża radość z różnorodności i neguje fakt obecnej arogancji, wynikającej z wywyższania się jednych chrześcijan nad drugimi. Należy podkreślić także, że postawa ekumeniczna Franciszka nie oznacza w żadnym stopniu indyferentyzmu³⁷⁷.

Niejednokrotnie pojawiają się zarzuty pochodzące od osób związanych ze środowiskiem tak zwanych tradycjonalistów katolickich, które zarzucają członkom ruchu ekumenicznego fałszowanie doktryny katolickiej, poniżanie Kościoła katolickiego, czy też rzekome zniszczenie działalności misyjnej Kościoła, która miała by się sprowadzać wyłącznie do pomocy humanitarnej. W odpowiedzi na przytoczone oskarżenia wysunięte wobec ruchu ekumenicznego należy podkreślić, że diametralnie odmienną jego ocenę zawierają dokumenty II Soboru Watykańskiego. Według *Dekretu o ekumenizmie* właśnie ten ruch jest autentyczną inicjatywą, która jest pobudzana poprzez łaskę Bożą w celu zetknięcia się z wyzwaniami współczesnego świata i wspieraniu inicjatyw chrześcijańskich, aby ostatecznie zjednoczyć wszystkich wierzących w Chrystusie³⁷⁸.

M. Składanowski, *Życiodajna misja. Ekumeniczne rozumienie ewangelizacji*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 26-31.

³⁷⁶ Szczegółowo papieskie inicjatywy podejmowane w dialogu z chrześcijanami ewangelikalnymi opisuje Peter Hocken w artykule *Ekumenizm z ewangelikalnymi*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 90-96.

³⁷⁷ Warto zwrócić uwagę na sugerowaną przez Petera Hockena tzw. drugą zmianę paradygmatyczną ekumenizmu, która dokonuje się za sprawą papieża Franciszka. Wspomniana zmiana jest owocem działania Ducha Świętego w Kościele na przestrzeni wieków. Polega na większej otwartości wspólnoty Kościoła szczególnie w podejmowanych inicjatywach ewangelizacyjnych, które stają się przyczyną eklezjalnej odnowy i nawrócenia. Por. P. Hocken, *Druga paradygmatyczna zmiana katolickiego ekumenizmu?*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 112-113.

³⁷⁸ Por. M. Składanowski, *Ekumenizm w oczach tradycjonalistów katolickich*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 125-127.

PODSUMOWANIE

W niniejszym rozdziale podjęta została refleksja nad problemem pentekostalizmu widzianego jako zagrożenia, a także szansy dla wspólnoty Kościoła. Podstawowym kryterium oceny było zestawienie nauczania Kościoła katolickiego z nauczaniem i praktyką Kościołów zielonoświątkowych. Dlatego wobec powyższego warto sformułować następujące wnioski końcowe:

1. Sformułowany wobec grup katolickiej Odnowy Charyzmatycznej zarzut o udzielonoświątkowanie jest błędny. Nie można w sposób tendencyjny narzucać narracji dotyczącej protestantyzacji katolickich wspólnot charyzmatycznych. Używanie pojęcia pentekostalizacji do określenia funkcjonowania katolickich wspólnot charyzmatycznych jest niepoprawne. Alternatywnie dla tego pojęcia, określając zjawiska nawiązujące do dnia Pięćdziesiątnicy należy używać pojęcia pneumatyzacji, które oznacza aktualizowanie się działania i obecności Ducha Świętego we wspólnotach wierzących poprzez charyzmaty. Dlatego też w toku toczącej się dyskusji teologów na temat pojęcia pentekostalizacji należy przyjąć, że aktualnie powinno się powstrzymać od używania tego terminu do czasu sformułowania ostatecznej wypowiedzi na ten temat przez Urząd Nauczycielski Kościoła.
2. Zarówno katolicka Odnowa Charyzmatyczna, jak wspólnoty zielonoświątkowe posiadają głęboką duchowość, która objawia się doświadczaniem realnej obecności Boga, kierowaniem w życiu przez natchnienia Ducha Świętego, a ostatecznie otwarciem się na przyjęcie i posługiwanie darami charyzmatycznymi. Te obszary są wspólne zarówno dla Kościoła katolickiego jak również dla Kościołów zielonoświątkowych i stanowią istotny element w podejmowaniu inicjatyw ekumenicznych.
3. Warto podkreślić, że intensywny rozwój teologii charyzmatów zarówno w Kościele katolickim jak również w Kościołach zielonoświątkowych odbywał się (choć nie równolegle) na przestrzeni ostatnich 50-100 lat i został określony mianem tzw. fal, które cechowało zróżnicowanie działania Ducha

Świętego, jak również odpowiedź wspólnot przyjmujących otrzymane charyzmaty.

4. Należy dostrzec w katolickiej Odnowie Charyzmatycznej wiele pozytywnych zapożyczeń od Kościołów zielonoświątkowych. Wpływają one na rozwój duchowości charyzmatycznej i nie stoją w sprzeczności z nauczaniem Kościoła katolickiego.
5. Obok pozytywnych, należy także dostrzec i wskazać negatywne zapożyczenia, które przejęły katolickie wspólnoty od swoich protestanckich odpowiedników. Owocem rozprzestrzeniania się negatywnych zapożyczeń we wspólnotach może być inicjowanie praktyk pseudoreligijnych, które stanowią poważne zagrożenie dla jedności i prawowierności katolickich wspólnot.
6. W tym kontekście wskazano wypaczenia w rozumieniu charyzmatów tj. iluminizm, charyzmatomania, czy paraklerykalizm. Zjawiska te są niezwykle niebezpieczne i prowadzą do zburzenia wspólnoty, a także mogą prowadzić do wprowadzania praktyk np. psychomanipulacji, czy dominacji – charakterystycznych dla sekt. Innym istotnym elementem jest dodatkowo przeakcentowanie emocji podczas spotkań modlitewnych, które może łatwo doprowadzać do manipulacji ze strony np. świeckich liderów wspólnot.
7. Bardzo niepokojącą praktyką, która pojawiła się w ramach katolickich Wspólnot Odnowy Charyzmatycznej, była tzw. spowiedź furtkowa, a także idea grzechu pokoleniowego i powiązanego z nim procesu uzdrowienia międzypokoleniowego. Ostatecznie poprzez wnikliwą analizę przeprowadzoną przez zespół Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski wspomniane praktyki zostały uznane za niezgodne z nauczaniem Kościoła katolickiego i ostatecznie zakazane.
8. W kontekście powyższych wniosków warto postulować o nieustanną troskę o odnowę nauczania na temat charyzmatów, a także na bieżąco analizować treści przekazywane w ramach grup odnowy charyzmatycznej. Pozwoli to na właściwą reakcję w obliczu nowych zagrożeń. Dlatego należy badać i oceniać pojawiające się nowe fenomeny w praktykach pobożnościowych oraz trendy w nauce o charyzmatach.

9. Ostatecznie należy podkreślić fakt polaryzacji nauczania o charyzmatkach w kontekście duchowości ewangelikalnej, która z jednej strony stwarza sposobność do ekumenicznego spotkania katolików z zielonoświątkowcami i wspólną wymianę darów duchowych, z drugiej natomiast strony, idąc za natchnieniami papieża Franciszka, otwiera jeszcze bardziej wspólnotę Kościoła na wzajemne zbliżenie katolików z innymi chrześcijanami, pomimo trwających różnic dogmatycznych.
10. W opozycji do ekumenicznego nastawienia Kościoła katolickiego, które najmocniej zostało zainicjowane podczas II Soboru Watykańskiego i trwa do dziś, trzeba z całą stanowczością odrzucić postulaty tzw. środowiska tradycjonalistów katolickich, którzy wprost negują nie tylko charyzmatyczny wymiar całego Kościoła, ale również jego zaangażowanie w szeroko pojętą ekumenię.

Warto zatem podążać za słowami świętego Jana Apostoła, który nawołuje: „Umiłowani, nie wiercie każdemu duchowi, lecz rozeznawajcie duchy, czy są od Boga, gdyż wielu fałszywych proroków pojawiło się na świecie.” (1 J 4, 1). Współczesne poszczególne dyscypliny teologiczne powinny nieustannie przyglądać i badać wszystkie procesy związane z tym, co określamy zjawiskiem pentekostalizacji. Poszczególnych fenomenów nie powinno się *a priori* negować, lecz poprzez wnikliwą analizę odkrywać ich zgodność z wolą Bożą. Dzięki takiemu podejściu, o wiele łatwiej będzie odkrywać swoiste „znaki czasu”, które bezsprzecznie zawarte są w odnowie i posłudze charyzmatycznej. Należy nieustannie pamiętać, że Pan Bóg nieustannie przemawia w historii człowieka, gdyż jest w niej obecny. Wydaje się, że aktualnie to najlepszy klucz poznawczej hermeneutyki, w jakim należy patrzeć na zjawisko pentekostalizacji.

ZAKOŃCZENIE

Najważniejszym celem niniejszej pracy było ukazanie tego, jak w kontekście wielowiekowej nauki Kościoła o charyzmatach ukształtowało się życie charyzmatyczne we wspólnotach wiernych i w posłudze duszpasterskiej w Kościele katolickim w Polsce po II Soborze Watykańskim. Dodatkowo istotną była odpowiedź na pytanie o szanse i zagrożenia, jakie są związane z posługą charyzmatyczną.

Niniejsza dysertacja została podzielona na trzy rozdziały. Aby zrealizować cel pierwszorzędny w poszczególnych częściach pracy przeprowadzona została analiza poszczególnych elementów związanych z nauczaniem i praktykowaniem charyzmatów od czasów poapostolskich do współczesności.

W pierwszym rozdziale niniejszej pracy została podjęta refleksja nad charyzmatami w ujęciu historycznym. Pozwoliło to w pierwszej kolejności na dostrzeżenie osoby Jezusa Chrystusa, którego działalność była wypełniona charyzmatami Ducha Świętego. Początki obecności osoby Ducha Świętego w życiu Chrystusa upatrywane są w wydarzeniu Chrztu w Jordanie, w chwili zstąpienia na Chrystusa Ducha Świętego (J 1,33-34). Późniejsze znaki i cuda czynione przez Jezusa były za każdym razem potwierdzeniem głoszonej wcześniej Ewangelii i posiadały zakorzenienie w darach duchowych, stąd osobę Jezusa można historycznie nazwać pierwszym charyzmatykiem.

Następnie, analizując wydarzenia z dnia Pięćdziesiątnicy trzeba podkreślić, że nastąpiło wtedy spełnienie obietnicy, jaką Jezus dał swoim uczniom, a która dotyczyła wylania mocy w postaci darów Ducha Świętego (Dz 1 -2,4; 10, 44-48). Analizując późniejszą posługę Filipa diakona, Apollosa oraz innych można dostrzec zaskakujące działanie charyzmatyczne, które zawsze towarzyszy głoszonej Ewangelii. Za każdym razem głoszonemu słowu Bożemu towarzyszyły znaki w postaci cudów, które przez

pierwsze wspólnoty wierzących przyjmowane były z wielkim entuzjazmem. Wierni coraz chętniej po przyjęciu Ewangelii i chrztu świętego sami praktykowali posługę charyzmatyczną, szczególnie poprzez używany na modlitwie dar języków, czy też dar prorokowania. W tym kontekście można stwierdzić, że bycie charyzmatykiem upodabnia człowieka poprzez podejmowaną posługę do osoby Jezusa.

Praktykowanie charyzmatów może prowadzić do różnego rodzaju nadużyć, jak w przypadku Montanusa, który stanął na czele grupy wiernych i sam ogłosił się Bogiem. Nie można w tym kontekście pominąć najistotniejszego wkładu w nauczanie o charyzmatach, jakie zawarł w swoich listach święty Paweł. Warto wspomnieć chociażby *Hymn o miłości*, który jest fundamentalnym tekstem prowadzącym do odkrycia, co jest źródłem i celem w posłudze charyzmatycznej: to chrześcijańska miłość. Święty Paweł, z uwagi na ogromny wkład w nauczanie na temat osoby Ducha Świętego i Jego charyzmatów, został określony mianem pierwszego pneumatologa.

Przeanalizowane świadectwa Ojców Kościoła jednoznacznie ukazują prawdę, że obecność, moc i działanie Ducha Świętego, które rozpoczęło się w dniu Pięćdziesiątnicy było nieustannie obecne we wspólnocie pierwotnego Kościoła, a także w kolejnych wiekach. Dlatego też nie można zgodzić się z wysuniętą przez świętego Jana Chryzostoma tezą dotyczącą zakończenia w Kościele jego czasów obecności nadzwyczajnych darów Ducha Świętego w postaci charyzmatów. Należy podkreślić, że charyzmaty nieustannie były obecne i praktykowane w całym Kościele, choć w późniejszych wiekach refleksja teologiczna nad badaniem tego fenomenu zeszła na dalszy plan. W tym kontekście należy stwierdzić, że prace przeprowadzone w trakcie II Soboru Watykańskiego stały się punktem zwrotnym w nauczaniu teologicznym na temat charyzmatów. Wnioski, które wypływają z analizy poszczególnych dokumentów soborowych porządkują całą pneumatologię, definiują ostatecznie pojęcie charyzmatu, a także ukazują relację, jaka zachodzi pomiędzy darami hierarchicznymi i charyzmatycznymi w Kościele.

Nauczanie soborowe na temat charyzmatów ostatecznie pozwoliło na otwarcie się na rzeczywistość obecności Ducha Świętego i posługiwanie charyzmatami przez wszystkich wierzących, zarówno duchownych jak i świeckich. Przeanalizowane posoborowe encykliki, adhortacje, listy, jak również wiele papieskich homilii pozwalają zrozumieć współczesne otwarcie się na rzeczywistość charyzmatyczną, które zapoczątkowane zostało w trakcie II Soboru Watykańskiego. Dokumenty te stanowią

bardzo istotny element trwania Tradycji nauczania o charyzmatach w Kościele. Jest to niezwykle istotne z uwagi na fakt, że nauczanie papieskie w tej dziedzinie bywało niezauważane, albo celowo pomijane. Szczególnie dotyczy to środowisk tradycjonalistycznych i antyekumenicznych. Poszczególni papieże poprzez swoje homilie wygłaszane do członków wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym wyrażali nie tylko swoją aprobatę dla tego dzieła, ale gorliwie zachęcali, aby nieustannie rozwijać dzieło głoszenia słowa Bożego w połączeniu z posługą charyzmatami.

Kulminacyjnym punktem rozważań o papieskim nauczaniu na temat charyzmatów stały się słowa i czyny papieża Franciszka. Poprzez swoją obecność na modlitwie wspólnie z członkami katolickiej Odnowy w Duchu Świętym wyraził gorącą aprobatę dla podejmowanego przez nich dzieła. Zwieńczeniem troski pasterskiej Ojca Świętego było powstanie międzynarodowej organizacji *Charis*, której celem jest zjednoczenie wszystkich grup charyzmatycznych z całego świata. Zwieńczeniem pracy badawczej przeprowadzonej w pierwszym rozdziale dysertacji była analiza dokumentów, które na przestrzeni lat opracowały episkopaty poszczególnych krajów. Na szczególną uwagę zasługuje osadzenie treści tych dokumentów zarówno w Piśmie Świętym, Tradycji Kościoła, a także w nauczaniu II Soboru Watykańskiego. Dodatkowym rysem analizowanych dokumentów było ich osadzenie duszpasterskie w konkretnym Kościele partykularnym. Dlatego też można dostrzec i wskazać pozytywne aspekty posługi charyzmatycznej. Wyrażają się one na różny sposób w życiu codziennym chrześcijanina poprzez:

- pogłębianie trzech cnót teologicznych (wiary, nadziei i miłości) – dzięki nim człowiek może aktywnie każdego dnia rozwijać się w tych trzech płaszczyznach, równocześnie wcielając Ewangelię w swoje życie codzienne;

- poprzez jasność w poznaniu i wydawaniu osądów człowiek zaczyna poznawać bardziej samego siebie – to odkrywanie prawdy o sobie prowadzi do akceptacji samego siebie oraz swojej historii życia;

- otwartość w poznaniu siebie i świata doprowadza do przyjmowania w duchu pokory upomnień od innych – co ostatecznie prowadzi do rozwoju w człowieku cnoty pokory;

- w relacji do Boga praktykowanie posłuszeństwa, a także poddanie się Bożemu prowadzeniu – pomaga nie tylko w dźwiganiu krzyża i mierzenia się z przeciwnościami, ale dzięki Duchowi Świętemu otwiera serce człowieka na pomoc innym potrzebującym;

Ostatecznie człowiek posługujący charyzmatami otwiera się na przyjmowanie owoców obecności Ducha Świętego w nim, do których należą: cierpliwość, życzliwość, dobroć, wierność, łagodność i opanowanie.

Przeprowadzone badania ujawniły, że poszczególne episkopaty zwróciły uwagę na różnego rodzaju nadużycia i niebezpieczeństwa związane z posługą charyzmatyczną. W dokumentach episkopatów znalazło się określenie zagrożeń oraz ich przyczyn, a także wypracowane przez poszczególne Konferencje Episkopatów modele duszpasterskie oraz konkretne rozwiązania zapobiegające nadużyciom w posłudze charyzmatycznej. Z badań przeprowadzonych w pierwszym rozdziale pracy można wyprowadzić konkluzję, że obecność charyzmatów w posłudze kościelnej na przestrzeni wieków jest niezmienna. Zmieniło się natomiast znacznie na przestrzeni wieków nauczanie dotyczące charyzmatów Ducha Świętego. Można stwierdzić, że do czasu II Soboru Watykańskiego refleksja teologiczna dotycząca charyzmatów oparta była w dostateczny sposób na nauczaniu apostołskim. Natomiast od II Soboru Watykańskiego wiedza na temat charyzmatów i ich działania została pogłębiona i usystematyzowana również w oparciu o Tradycję, połączoną z refleksją duszpasterską.

W drugim rozdziale dysertacji podjęta została refleksja nad posługą charyzmatyczną pełnioną w ramach katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, która powstała jako owoc refleksji teologicznej na temat darów duchowych, podjętej podczas obrad II Soboru Watykańskiego. Analizując historię ruchu Odnowy w Duchu Świętym należy podkreślić, że stał się on odpowiedzią na postulaty ekumenicznego w swej wymowie *Vaticanum II*. Wyraziło się to poprzez współpracę oraz wspólne modlitwy, które łączą katolicką Odnowę szczególnie ze wspólnotami pentekostalnymi w Kościołach protestanckich. Owocem tych spotkań jest nieustanna wymiana wspólnych świadectw wiary w obecność i działanie Ducha Świętego pomiędzy wspomnianymi wspólnotami. Analizując ogromne dobro, jakie poprzez swoją posługę ewangelizacyjną i charyzmatyczną wnosi Odnowa w Duchu Świętym do całej wspólnoty Kościoła, należy równocześnie wskazać, że podstawowym problemem, jaki jawi się w przeprowadzonej analizie funkcjonowania tej wspólnoty jest nieustanny brak jasnego wykładu teologicznego i duszpasterskiego w kwestii zwyczajnych i nadzwyczajnych elementów działania Ducha Świętego.

W dalszej części rozdziału została ukazana obecność Szkół Nowej Ewangelizacji (SNE) oraz została poddana analizie ich rola w zestawieniu z katolicką Odnową

Charyzmatyczną. Warto wskazać, że już sama obecność SNE jest odpowiedzią na postulaty posoborowych papieży, którzy kładli nacisk na potrzebę nowej ewangelizacji we współczesnym świecie. Formowanie ewangelizatorów-charyzmatyków, które prowadzone jest w ramach SNE, pozwala kształtować świeckich liderów, którzy w przyszłości mogą stanąć na czele wspólnot charyzmatycznych i nimi kierować. Analizując działalność Szkół Nowej Ewangelizacji trzeba także podkreślić, że najważniejszym owocem formacji jest ukształtowanie prawdziwych świadków Chrystusa, którzy swoim doświadczeniem i głoszoną Ewangelią mogą dzielić się ze wszystkimi ludźmi. Warto też zaznaczyć, że funkcjonowanie Szkół Nowej Ewangelizacji nie znajduje się w opozycji do wspólnot katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, ale jest dla nich bardzo pomocne, szczególnie w procesie formacji.

Analiza poszczególnych charyzmatów, które używane są we wspólnotach Odnowy pozwoliła na pogłębienie ich znajomości, a także odkrycie różnych zagrożeń spowodowanych niewłaściwym posługiwaniem się nimi. W pierwszej kolejności można zauważyć, że obecność daru chrztu w Duchu Świętym jest wypełnieniem zapowiedzi otrzymania go przez wierzących, który przedstawiony został na kartach Nowego Testamentu. Dar ten pomaga chrześcijaninowi wejść w bardziej osobową relację z Chrystusem, a także pomaga w pogłębieniu życia duchowego i otwarcia się na przyjęcie innych charyzmatów. Można zatem stwierdzić, że chrzest w Duchu Świętym jest pewnego rodzaju inicjacją, która rozpoczyna proces nawrócenia, pogłębienia osobowej relacji z Bogiem, a także czyni człowieka zdolnym do posługi charyzmatami. Warto podkreślić dodatkowo ekumeniczny wymiar tego daru z uwagi na fakt jego występowania także w innych wspólnotach chrześcijańskich, w szczególności pentekostalnych.

Analizując dar spoczynku w Duchu Świętym należy podkreślić, że jest on jednym z widocznych elementów Bożego działania poprzez charyzmaty. Dar ten wpływa na proces uzdrowienia duchowego i psychicznego człowieka, który doznał w tych sferach różnych zranień. Z przeprowadzonej analizy wspomnianego fenomenu wypływa wniosek, że należy przede wszystkim zwrócić uwagę na proces rozeznawania, czy też badania duchów. Jest to konieczne z uwagi na fakt, że doświadczenia zewnętrzne niejednokrotnie mogą być sprzeczne z życiem wewnętrznym człowieka i stać się obiektem manipulacji ze strony demonów.

W analizie daru języków wskazano jego występowanie pod trzema różnymi postaciami: *glosolalii*, *ksenoglosji* oraz *jubilacji*. Analizując ten fenomen należy podkreślić, że jego głównym celem jest wypowiadanie słów uwielbienia Boga, a także proroctwa. Na uwagę zasługuje także fakt, że dar języków przeżywany jest w duchu ekumenicznym także z przedstawicielami Kościołów pentekostałnych. W ten sposób następuje realizacja misji nakreślonej przez II Sobór Watykański, dotyczącej budowania jedności chrześcijan różnych denominacji poprzez angażowanie się we wspólną modlitwę.

Kolejnym analizowanym darem był charyzmat prorokowania. W trakcie przeprowadzonych badań okazało się, że jest on jednym z najczęściej praktykowanych we wspólnotach katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Dzieje się tak z uwagi na fakt ogłaszania woli Bożej wiernym zgromadzonym na modlitwie, które dokonuje się poprzez proroctwo. W tym kontekście należy podkreślić szczególną potrzebę nieustannego rozeznawania autentyczności proroctw oraz wiarygodności osób wypowiadających je.

Ostatnimi z analizowanych charyzmatów były dary uzdrawiania i uwalniania. W trakcie przeprowadzanych badań wskazano w pierwszej kolejności na fakt, że obecność choroby samej w sobie nie jest zamysłem Boga. W wymiarze duchowym proces uzdrowienia i uwolnienia rozpoczyna się od nawrócenia człowieka, a także wyznania grzechów w sakramencie pokuty i pojednania. Natomiast w wymiarze cielesnym proces uzdrowienia związany jest z praktykowaną modlitwą wstawienniczą. Istotnym jest, aby za każdym razem przystępując do modlitwy o uzdrowienie lub uwolnienie rozeznąć przyczyny dolegliwości: duchowe oraz fizyczne i psychiczne. Dodatkowo w modlitwie o uwolnienie posługującym zalecana jest ogromna ostrożność, by nie wzbudzać w sobie nadmiernego zainteresowania demonem, a także aby nie skupiać się na swojej posłudze, lecz na działaniu Bożym. Analiza posługi uwalniania i uzdrawiania pozwoliła na zdiagnozowanie błędów, jakie są popełniane przez posługujących. W tym kontekście jako najważniejsze nadużycie należy wskazać wkraczanie w wolność drugiego człowieka, polegające na chęci dominacji, a także na odbieraniu możliwości osobie omadlanej decydowania o sobie. Innym bardzo istotnym nadużyciem dotyczącym szczególnie posługi uwalniania jest nadmierne koncentrowanie się na osobie demona, często poprzez niezdrową ciekawość. Dzieje się

to kosztem Boga, który ma moc uwalniania, a który jako jedyny powinien być w centrum modlitwy.

Ostatnim elementem związanym z posługą charyzmatyczną była analiza fenomenu Mszy świętych z modlitwą o uzdrowienie. Warto podkreślić, że w obecnym czasie stały się one źródłem wielu łask dla wierzących, ale także przedmiotem licznych dyskusji teologicznych i kontrowersji. W tym kontekście jako pozytywne jawi się doświadczenie mocy Eucharystii, połączonej z intensywnym uwielbieniem Boga w Najświętszym Sakramencie, a także modlitwy wstawienniczej. Staje się to źródłem doświadczenia mocy Bożej miłości. Z drugiej natomiast strony, z przeprowadzonej analizy wynika, że w nabożeństwach tych nie można jedynie nastawiać się na oczekiwanie spektakularnych znaków. W tym kluczu należy wszelkie nadużycia diagnozować i jak najszybciej eliminować, aby nie doprowadzić do magicznego rozumienia samej Eucharystii.

Innym problemem, który wynika z analizy Mszy z modlitwą o uzdrowienie jest nieporozumienie językowe co do określenia tego typu nabożeństw, a które domaga się sprecyzowania. Samo określenie „Msza święta z modlitwą o uzdrowienie” nie wyczerpuje całego bogactwa, które przeżywane jest podczas tych modlitw. Dodatkowo może wprowadzać w błąd odbiorcę, gdyż każda Eucharystia ma uzdrawiający wymiar w każdej sferze człowieka. Dlatego też wydaje się, że określeniem bardziej precyzyjnym byłoby „wieczory uwielbienia”. Wtedy w szerszym zakresie językowym objęte zostają wszystkie elementy modlitwy, a nade wszystko podkreślony zostaje autentyczny cel spotkania.

Konkluzją drugiego rozdziału dysertacji była przeprowadzona analiza aktualnego miejsca wspólnot charyzmatycznych w życiu religijnym Kościoła. Owocem tych badań jest wskazanie na potrzebę Nowej Ewangelizacji. W tym kontekście wspólnoty katolickiej Odnowy Charyzmatycznej oraz inne wspólnoty charyzmatyczne otrzymują ogromne zadanie, którym jest głoszenie kerygmatu, a także modlitwa charyzmatyczna, której towarzyszyć będą znaki i cuda. W korelacji z innymi wspólnotami obecnymi w Kościele nie można postrzegać Odnowy Charyzmatycznej jako grupy bardziej elitarniej niż pozostałe. Warto podkreślić, patrząc na panoramę wspólnot w Kościele katolickim, że ich mnogość świadczy jedynie o wielkim bogactwie Kościoła. Dlatego też nie należy dopuszczać do deprecjonowania działalności Odnowy Charyzmatycznej w Kościele przez środowiska tzw. „tradycjonalistów”. Wysuwane

oskarżenia o herezje są bezpodstawne i często wynikają z nieznajomości, bądź nieakceptowania oficjalnych dokumentów Kościoła przez osoby przedstawiające podobne zarzuty. Ostatecznie, analizując miejsce wspólnot charyzmatycznych w Kościele, trzeba odnieść się do postawy i nauczania papieża Franciszka, który poprzez swoje przepowiadanie i kierowanie Kościołem dąży do procesu otwierania go jeszcze bardziej na posługę charyzmatami, a nade wszystko na nagłą potrzebę ewangelizacji ochrzczonych.

W ostatnim, trzecim rozdziale dysertacji, podjęta została refleksja nad analizą pojęcia pentekostalizacji chrześcijaństwa, a także nad błędami w nauczaniu na temat charyzmatów, a także nadużyciami występującymi w posługiwaniu nimi. Aby wykazać pozytywne i negatywne elementy konieczne było zestawienie nauczania Kościoła katolickiego z nauczaniem i praktyką Kościołów zielonoświątkowych. Wskazano elementy pozytywne i negatywne, którym współczesne poszczególne dyscypliny teologiczne powinny nieustannie przyglądać i badać. Na podstawie przeprowadzonej analizy ostatecznie należy przyjąć, że sformułowany zarzut o uzielonoświątkowanie jest błędny. Samo używanie pojęcia pentekostalizacji do określenia funkcjonowania katolickich wspólnot charyzmatycznych jest także niepoprawne. Alternatywnie dla tego pojęcia, określając zjawiska nawiązujące do dnia Pięćdziesiątnicy, powinno się używać pojęcia pneumatyzacji, które oznacza aktualizowanie się działania i obecności Ducha Świętego we wspólnotach wierzących poprzez charyzmaty.

W toku toczącej się dyskusji teologów na temat pojęcia pentekostalizacji należy przyjąć, że aktualnie powinno się powstrzymać od używania tego terminu, do czasu sformułowania ostatecznej wypowiedzi na ten temat przez Urząd Nauczycielski Kościoła. Wskazując na elementy pozytywne w zestawieniu nauczania Kościołów w pierwszej kolejności należy podkreślić, że zarówno katolicka Odnowa Charyzmatyczna, jak również wspólnoty zielonoświątkowe posiadają głęboką duchowość, która objawia się poprzez doświadczenie realnej obecności Boga, kierowanie się w życiu natchnieniami Ducha Świętego, a także otwarcie się na przyjęcie i posługiwanie darami charyzmatycznymi.

Dodatkowym elementem pozytywnym, wynikającym ze wspomnianej duchowości, jest otwarcie się na podejmowanie inicjatyw ekumenicznych, które ostatecznie prowadzą do zainicjowania ekumenizmu duchowego. W tym kontekście należy podkreślić, że wiele pozytywnych zapożyczeń od Kościołów

zielonoświątkowych jest obecnych w katolickiej Odnowie Charyzmatycznej. Owocem ich obecności jest rozwój duchowości charyzmatycznej i nie stoją one w sprzeczności z nauczaniem Kościoła katolickiego. W przeprowadzonej analizie, obok pozytywnych elementów zawartych w teologii i praktyce Kościołów pentekostalnych, wskazano także negatywne zapożyczenia, które przejęły katolickie wspólnoty. Doprowadziło to do inicjowania praktyk pseudoreligijnych, które stanowią poważne zagrożenie dla jedności i prawowierności katolickich wspólnot.

W dalszej części rozdziału ukazano wypaczenia w rozumieniu charyzmatów poprzez analizę fenomenów takich jak: iluminizm, charyzmatomania, czy paraklerykalizm. Ostatecznie należy stwierdzić, że wspomniane zjawiska są niezwykle niebezpieczne i prowadzą do zburzenia życia wspólnoty, oraz mogą prowadzić do wprowadzania niezgodnych z nauczaniem Kościoła praktyk, np. psychomanipulacji czy dominacji, które są charakterystyczne dla sekt. W dalszej części przeprowadzonej analizy dotyczącej wypaczeń w rozumieniu charyzmatów zwrócono uwagę na praktykę tak zwanej spowiedzi furtkowej oraz łączącej się z nią idei grzechu pokoleniowego. Ostatecznie wskazano, że we wnikliwej analizie, jaka została przeprowadzona przez zespół Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski wspomniane praktyki zostały uznane za niezgodne z nauczaniem Kościoła katolickiego i ostatecznie zakazane.

Przeprowadzone badania doprowadziły do stworzenia postulatu dotyczącego nieustannej troski o odnowę nauczania na temat charyzmatów. Poprzez badanie i ocenę nowych fenomenów pojawiających się w praktykach pobożnościowych oraz trendów w nauce o charyzmatach możliwe będzie dostrzeżenie nadużyć i ich eliminowanie.

Ostatnim elementem w omawianym rozdziale była refleksja nad przyczynami opuszczania Kościoła katolickiego przez wiernych. Ostatecznie należy stwierdzić, że problem ten nie dotyczy w dużej mierze Kościoła katolickiego w Polsce i nie powinien być traktowany w kategoriach wielkiego zagrożenia. Obserwując natomiast sytuację Kościołów w innych krajach i na innych kontynentach należy wskazać, że skala problemu jest dosyć znaczna i wynika często ze zbyt małego zaangażowania duszpastersko-ewangelizacyjnego ludzi za nie odpowiedzialnych.

Przeprowadzona analiza faktu obecności charyzmatów w życiu Kościoła i ich realizacji w ramach posługi wspólnoty katolickiej Odnowy Charyzmatycznej pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Od momentu zesłania Ducha Świętego cała wspólnota Kościoła została otwarta na dary duchowe, których Bóg udziela wszystkim ochrzczonym bez względu na przynależność eklezjologiczną.
2. Praktykowanie darów duchowych we wspólnotach jest elementem budującym Mistyczne Ciało Chrystusa, którym jest Kościół. Dzieje się to przede wszystkim poprzez głoszenie Ewangelii, które zawsze jest nadrzędne wobec posługi charyzmatycznej.
3. Istotnym elementem jest ekumeniczny wymiar darów Ducha Świętego, który prowadzi wiernych różnych denominacji chrześcijańskich do wspólnego spotkania na modlitwie i otwarcia się na wzajemny dialog. W tym kontekście należy podkreślić fakt polaryzacji nauczania o charyzmatach w kontekście duchowości ewangelikalnej, która z jednej strony stwarza sposobność do ekumenicznego spotkania katolików z zielonoświątkowcami i wspólną wymianę darów duchowych, z drugiej natomiast strony – idąc za natchnieniami papieża Franciszka – otwiera jeszcze bardziej wspólnotę Kościoła na wzajemne zbliżenie katolików z innymi chrześcijanami, pomimo trwających różnic dogmatycznych.
4. W opozycji do ekumenicznego nastawienia Kościoła katolickiego, które najmocniej zostało zainicjowane podczas II Soboru Watykańskiego i trwa do dziś, trzeba z całą stanowczością odrzucić postulaty tzw. środowiska tradycjonalistów katolickich, którzy wprost negują nie tylko charyzmatyczny wymiar całego Kościoła, ale również zaangażowanie go w szeroko pojętą ekumenię.
5. Warto i należy nieustannie badać zjawiska związane z charyzmatami i nauczaniu o nich we wspólnotach wiernych. Pomoże to w rozeznawaniu i przeciwdziałaniu możliwym nadużyciom w posłudze i nauczaniu.

Problematyka związana z funkcjonowaniem w ramach Kościoła katolickiego wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym zachęca do podjęcia dalszych studiów nad tym zagadnieniem. W kontekście ekumenicznym można wskazać potrzebę głębszej refleksji na temat relacji duchowości katolickiej i ewangelikalnej, równocześnie wskazując cechy wspólne, a także możliwe obszary wzajemnych zapożyczeń. Innym obszarem badań może być studium nad życiem i posługą ojca Petera Mary Rookeya – zakonnika, który

przez całe życie na przełomie XX i XXI wieku posługiwał charyzmatami, prowadząc nabożeństwa z modlitwą o uzdrowienie i uwolnienie. Warto podkreślić, że aktualnie oczekiwane jest rozpoczęcie jego procesu beatyfikacyjnego. Warto także podjąć kompleksową refleksję na temat wspomnianego tematu pentekostalizacji chrześcijaństwa, a także opracowania jasnych kryteriów określania posługi charyzmatycznej.

Konkludując należy stwierdzić, że nie można dziś poddać się panującej atmosferze nieufności w odniesieniu do posługi charyzmatycznej. Należy podążać za zachętą świętego Pawła do tego, aby przyjmować ją z radością. W ten sposób charyzmaty obecne w człowieku rozpalają w nim na nowo chrześcijańską miłość. Jest to o tyle istotne, że pomaga jeszcze bardziej w otwarciu się na drugiego człowieka oraz stwarza możliwość dialogu. W kontekście ekumenicznym miłość chrześcijańska pomaga nie traktować chrześcijan innych denominacji jako gorszych, bądź niebezpiecznych. W tym kluczu obecność Ducha Świętego w człowieku eliminuje ducha pogardy wobec innych wierzących w Chrystusa. Szczególnie w obecnym świecie, naznaczonym mocno zamknięciem się na drugiego człowieka, bądź traktowaniem go jako wroga, bardzo doniośle brzmią słowa świętego Pawła z *Listu do Efezjan*: „Niech z waszych ust nie wychodzi żadne nieprzyzwoite słowo, lecz tylko dobre, budujące, aby stosownie do potrzeb dawało łaskę słuchającym. Nie zasmucajcie Bożego Ducha Świętego, w którym zostaliście opieczętowani na dzień zbawienia. Niech zniknie spośród was wszelka gorycz, rozdrażnienie, gniew, krzyk, bluźnierstwo i wszelkie zło. Bądźcie dla siebie nawzajem łagodni i miłosierni. Jedni drugim wybaczajcie, tak jak Bóg wybaczył wam w Chrystusie” (Ef 4, 29-32). Realizacja tej misji jest dowodem prawdziwej obecności Ducha Świętego w człowieku i zarazem sposobnością do przyjmowania darów Ducha Świętego i praktykowania posługi charyzmatycznej.